

Katholieke Universiteit Leuven
Faculteit Letteren

Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitse vertalingen.

Een onderzoek van 1975 tot 2000.

Promotor:

Prof. Dr. R. Ghesquière

Verhandeling ter verkrijging
van de graad van licentiaat in de
Taal- en Letterkunde: Germaanse
Talen
ingediend door: **Katrien Boon**

Leuven, 2005

VOORWOORD

“Door ondervinding wijs worden” of “De ondervinding is de beste leermeesteres”, is een niet zo vaak gehoord gezegde, maar komt wel van pas wanneer je een licentiaatsverhandeling schrijft! De tijd die je achter je computer besteedt, is maar een onderdeel van het hele werk. Opzoeken in de bibliotheek en op het internet, bronnen lezen en herlezen, typen, verbeteren en nog eens verbeteren, het hoort er allemaal bij. Toch heb ik dit werk niet alleen tot stand gebracht. Velen hebben mij een handje (of handenvol) geholpen en deze mensen wil ik dan ook van harte bedanken.

Eerst en vooral dank ik mijn promotor Professor Rita Ghesquière voor haar geduld. Meer dan een andere student mocht ik op haar begrip rekenen wanneer het minder ging op gezondheidvlak. Op die manier heb ik op mijn eigen tempo deze taak tot een goed einde kunnen brengen. Ik dank haar ook voor de goede raad waarmee ze mij telkens weer op het juiste spoor zette. Op professioneel vlak dank ik verder mijn team van correctoren en helpers: mijn vader, mijn broer Kristof, Kristien Justaert, Ruth Cornil en Nathalie Moss. Ook de talrijke auteurs en medewerkers van uitgeverijen die geantwoord hebben op mijn e-mails ben ik dankbaar.

Daarnaast wil ik mijn ouders bedanken. Zonder hen had ik mijn studies niet kunnen doen. Ik heb het niet over het financiële aspect, maar over de steun die ik dagelijks mag ervaren. Ze staan altijd voor mij klaar, met raad en daad, en helpen mij waar en wanneer ze maar kunnen. Ook mijn broers, Koen (voor de logistieke steun en de nodige vitamientjes) en Kristof (mijn persoonlijke Excel-specialist) wil ik bedanken. Dankzij de bemoediging van mijn gezin, mijn familie en mijn supporters aan het thuisfront heb ik deze klus kunnen klaren.

Ik zeg ook een welgemeend dank je wel aan al mijn vriend(inn)en! In het bijzonder denk ik aan Nathalie Moss, de Grembergen-Crew, Anneleen Cornil en Michael Goff. En *last but certainly not least*, mijn (ex-)kotgenootjes. Ik ben hen niet alleen zeer dankbaar voor de stilte (zodat ik van een goede nachtrust kan genieten). Ze hebben er vooral voor gezorgd dat ik mij gedurende vijf jaar in een fijne omgeving kon ontplooien en amuseren!

Bedankt!

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	1
INHOUDSTAFEL	2
ALGEMENE INLEIDING	4
I OVERZICHT VAN DE DUITSTALIGE KINDER- EN JEUGDLITERATUUR :	
1975 – 2000	7
1 Inleiding	7
2 Onvoltooid verleden	9
2.1 Algemene achtergrond	9
2.2 Jaren vijftig	11
2.2.1 West-Duitsland	11
2.2.2 Oost-Duitsland	17
2.3 Jaren zestig	22
2.3.1 West-Duitsland	22
2.3.2 Oost-Duitsland	26
2.4 Jaren zeventig	27
2.4.1 West-Duitsland	27
2.4.2 Oost-Duitsland	31
2.5 Jaren tachtig	33
2.5.1 West-Duitsland	33
2.5.2 Oost-Duitsland	37
2.6 Jaren negentig	38
3 Besluit	44
II OVERZICHT VAN DE NEDERLANDSTALIGE KINDER- EN	
JEUGDLITERATUUR: 1975 – 2000	45
1 Inleiding	45
2 Onvoltooid verleden	46
2.1 Jaren vijftig	46
2.1.1 Nederland	46
2.1.2 Vlaanderen	50
2.2 Jaren zestig	53
2.2.1 Nederland	53
2.2.2 Vlaanderen	55
2.3 Jaren zeventig	57
2.3.1 Nederland	57
2.3.2 Vlaanderen	61
2.4 Jaren tachtig	63
2.4.1 Nederland	63
2.4.2 Vlaanderen	67
2.5 Jaren negentig	73
2.5.1 Nederland	73
2.5.2 Vlaanderen	74
3 Besluit	82
III WISSELWERKING TUSSEN HET NEDERLANDSTALIGE EN HET	
DUITSTALIGE CULTUURGEBIED	83
1 Inleiding	83

2	Synchrone doorsnede...	84
3	Duitstalige boeken of auteurs bekroond met Nederlandstalige prijzen.....	87
3.1	Nederland	87
3.2	Vlaanderen	91
3.3	Besluit.....	92
4	Nederlandstalige boeken of auteurs bekroond in het Duitstalige gebied	94
4.1	Duitsland	97
4.2	Oostenrijk	100
4.3	Besluit.....	101
5	Geschiedkundig overzicht	102
6	Besluit.....	107
IV	BESPREKING VAN HET CORPUS	108
1	Bronnen	108
2	Moeilijkheden.....	110
3	Databank.....	112
4	Onderzoeksvragen	114
4.1	Inleiding	114
4.2	Onderzoeksvragen	115
4.2.1	Titels en auteurs	115
4.2.2	Evolutie van de vertalingen in de periode 1975 – 2000.....	121
4.2.3	Verhouding tussen Nederland en Vlaanderen op het vlak van vertalingen naar het Duits	127
4.2.4	Jaar van uitgave.....	139
4.2.5	Bekroningen	144
4.2.6	Vertalers	147
4.2.7	Uitgeverijen.....	152
4.3	Besluit.....	165
	ALGEMEEN BESLUIT	168
	LITERATUURLIJST	171
	BIJLAGEN.....	181

ALGEMENE INLEIDING

De kinder- en jeugdliteratuur is nooit zo levendig en veel besproken geweest als de laatste dertig jaar. Met deze licentiaatsverhandeling willen we een bijdrage leveren tot een beter inzicht in dit fenomeen met betrekking tot de periode 1975 – 2000. De keuze voor deze periode vloeit voort uit de evoluties die plaatsgevonden hebben op het vlak van de kinder- en jeugdliteratuur en die deze gevormd hebben tot wat ze nu is. De titel van deze verhandeling zet ons verder op het juiste spoor. We willen de Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken in Duitse vertalingen bestuderen. De optie voor deze twee cultuurgebieden was een voor de hand liggende keuze omdat beide talen reeds een lange traditie van literaire uitwisseling kennen.

We willen dit onderwerp grondig uitspitten. Vooraleer we beginnen met de bespreking van een zelf samengesteld corpus, waarmee we verschillende aspecten rondom ons onderwerp willen analyseren, bieden we in de voorafgaande delen een ruime omkadering. De bedoeling van deze ‘achtergrondinformatie’ is tweevoudig. Enerzijds willen we een stevige kennis verwerven om de thematiek in het juiste perspectief te kunnen plaatsen. Anderzijds brengen deze gegevens vragen aan het licht die we aan de hand van onze databank willen beantwoorden. Maar laat ons beginnen bij het begin.

Het eerste deel bespreekt de historische evolutie van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur. We starten het overzicht vanaf de jaren vijftig omdat na de Tweede Wereldoorlog Duitsland verdeeld wordt door de bezettingsmachten. We focussen zowel op de West-Duitse, als de Oost-Duitse ontwikkelingen. In het westen wordt het kapitalisme geïntroduceerd, terwijl in het oosten het socialisme ingevoerd wordt. In beide landsdelen verlopen daarom de processen in de kinder- en jeugdliteratuur op een verschillende wijze. We sluiten dit deel af met de bespreking van de veranderingen die de jaren negentig typeren wanneer Duitsland eengemaakt is.

Het tweede deel analyseert, op dezelfde manier als het eerste, de geschiedenis van de ontwikkelingen in de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Met Nederlandstalig bedoelen we zowel Nederlands als Vlaams. Naast de literaire processen die de kinder- en jeugdliteratuur meemaakt, bekijken we de relatie tussen Nederland en Vlaanderen onderling. Deze twee cultuurgebieden worden apart besproken omdat Vlaanderen – om verschillende

redenen – een achterstand had op de evoluties in de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur. Deze achterstand heeft de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur ingehaald vanaf de jaren negentig. Met deze positieve ontwikkeling op de achtergrond ronden we het tweede deel af.

In het derde deel belichten we de wisselwerking tussen het Nederlandstalige en het Duitstalige gebied. Een optiek die we niet uit het oog verliezen, is de mogelijke invloed die de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur op de Duitstalige kan hebben. We kijken eerst of er *überhaupt* een interactie is aan de hand van enkele eerder geschreven licentiaatsverhandelingen die een synchrone doorsnede maakten van een bepaald kinder- en jeugdboekenjaar. Op die manier verwerven we inzicht in het belang van (Duitse) vertalingen voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Dan lichten we de eigenlijke wisselwerking tussen het Nederlandstalige en Duitstalige gebied toe door middel van een keuze uit talrijke literaire prijzen. We beginnen met prijzen die uitgereikt worden in het Duitstalige gebied en gaan op zoek naar Nederlandstalige bekroonden. Vervolgens speuren we naar Duitstalige winnaars van Nederlandstalige bekroningen. Het waarom van de Duitse vertalingen van Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken is een vraag die we hier zullen beantwoorden. Tot slot geven we een geschiedkundig overzicht van de Nederlandstalige vertalingen in het Duits, wat meteen de basis legt en een overgang vormt naar het volgende onderdeel.

In het vierde en tevens laatste deel komt de analyse van de databank aan bod. Als inleiding overlopen we onze gebruikte bronnen en de moeilijkheden waarmee we geconfronteerd werden bij het opstellen van de databank. Bij de bespreking van dit corpus zoeken we niet enkel een antwoord op de vraag hoeveel Duitse vertalingen er verschenen zijn. We behandelen verschillende elementen. We nemen ten eerste de toename van het aanbod vertaalde kinder- en jeugdboeken onder de loep en bekijken de evolutie van het aantal vertalingen doorheen de tweede helft van de jaren zeventig, de jaren tachtig en negentig. We onderzoeken of we deze vaststellingen kunnen terugkoppelen aan de in het eerste en tweede deel vermelde ontwikkelingen op het vlak van de kinder- en jeugdliteratuur. Vereenvoudigd gezegd: zijn – en op welke manier – kinder- en jeugdboeken verbonden met de werkelijkheid? Dan doen we onderzoek naar de verhouding tussen Vlaanderen en Nederland, een element dat ook in het verlengde van het tweede deel ligt. Vervolgens analyseren we de invloed van bekroningen en slagen op die manier een brug met het derde deel. De rode draad hier is de vraag of een bekroning ervoor zorgt dat een vertaling sneller uitgebracht wordt. Daarna biedt

het tijdsverloop tussen de publicatie van een Nederlandstalig boek en zijn Duitstalige tegenhanger een nieuw zicht op het belang van de vertaalde Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Vertalingen zijn echter pas mogelijk door het werk van een vertaler. Ook deze bemiddelaars worden in een volgend punt nader toegelicht. De status van de vertalers vormt hier een andere invalshoek om de vertaling van kinder- en jeugdliteratuur uit te diepen. Vanuit dit perspectief gaan we na hoe zij denken over hun werk en of ze hiervoor gewaardeerd worden. Om het geheel af te ronden, bespreken we tenslotte de rol van de uitgeverijen, omdat uiteindelijk zij beslissen wat er wel en niet op de markt verschijnt. We gaan op zoek naar de belangrijkste Nederlands- en Duitstalige uitgeverijen. Met betrekking tot de Duitstalige kijken we welke uitgeverijen de belangrijkste zijn voor de vertaling van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur en wat hun bijdrage daartoe is.

Tot slot presenteren we onze besluiten over de “Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitse vertalingen van 1975 tot 2000”.

I OVERZICHT VAN DE DUITSTALIGE KINDER- EN JEUGDLITERATUUR: 1975 – 2000

1 Inleiding

Wanneer we over de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur willen spreken, moeten we eerst verduidelijken wat we onder ‘Duitstalig’ en wat we onder ‘kinder- en jeugdliteratuur’ verstaan. Met het oog op een zo uitgebreid mogelijke voorstelling van ons thema beperken we ons niet tot enkel Duitsland, maar komen ook de twee voornaamste andere Duitstalige gebieden, namelijk Oostenrijk en Zwitserland aan bod. Over de term kinder- en jeugdliteratuur bestaat er veel discussie. Kinderliteratuur verwijst naar literatuur geschreven voor en door kinderen, van prentenboeken voor kleuters tot verhalen voor twaalfjarigen. Jeugdliteratuur is de overkoepelende term voor literatuur geschreven voor en door jongeren, van twaalf tot achttien jaar. Een belangrijke subgroep hierin vormt de adolescentenliteratuur die voor jongeren vanaf veertien jaar bedoeld is. Deze begrenzings zijn alles behalve strikt. Steeds vaker horen we dat de kinder- en jeugdliteratuur – vooral dan de recente – niet meer te categoriseren valt. Met de term ‘kinder- en jeugdliteratuur’ bedoelen we dus literatuur geschreven voor de allerkleinsten tot de achttienjarigen. Voor een uitgebreidere behandeling van deze termen en het belang van een juiste formulering verwijzen we naar de licentiaatsverhandeling van Kirsten Verhaegen over “De Nederlandstalige jeugdliteratuur in vertaling in het Engelse taalgebied”¹. Hierin geeft ze niet alleen uitleg over de termen, maar behandelt ze ook het fenomeen kinder- en jeugdliteratuur in al zijn aspecten, zoals bijvoorbeeld haar plaats in het literaire polysysteem. Ze licht voorts de problematiek van het vertalen toe, meer in het bijzonder bij het vertalen van kinder- en jeugdliteratuur. Ook haar bevindingen op dit vlak zijn van toepassing in ons eigen onderzoek.

Om niet in het vaarwater te treden van Kirsten Verhaegen belicht dit deel de kinder- en jeugdliteratuur vanuit een andere invalshoek. Het biedt een overzicht van de geschiedenis van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur. De scheiding tussen de drie belangrijkste Duitstalige landen wordt in dit geschiedkundige overzicht niet gemaakt omdat de evolutie van de kinder- en jeugdliteratuur eerder interageert met algemeen maatschappelijke veranderingen. Deze

1 VERHAEGEN, K. De Nederlandstalige jeugdliteratuur in vertaling in het Engelse taalgebied. Katholieke Universiteit Leuven, 1999, pp. 4 – 54.

hervormingen zijn niet enkel tot Duitsland beperkt, maar vinden in heel West-Europa weerklank als gevolg van de veranderende tijdsgeest. Een probleem bij het bestuderen van de veranderingsprocessen in Duitsland, echter, was de scheiding van Duitsland in een westelijk en een oostelijk gedeelte na de Tweede Wereldoorlog. Daarom zal er telkens aandacht besteed worden aan zowel de *Bundesrepublik Deutschland* (BRD) als de *Deutsche Demokratische Republik* (DDR). De DDR viel onder de politieke invloedssfeer van de toenmalige Sovjetunie, terwijl de politiek van de BRD door het Westen bepaald werd. Beide landsgedeeltes voerden, omwille van deze verschillende bezettingsmachten en diens ideologieën, een verschillend beleid ten opzichte van de kinder- en jeugdliteratuur.

2 Onvoltooid verleden

2.1 Algemene achtergrond

De evolutie van de kinder- en jeugdliteratuur, en van de literatuur in het algemeen, is, zoals gezegd, nauw verbonden met de heersende tijdsgeest. Om deze verbondenheid te verduidelijken, schetsen we telkens een korte historische context, die de achtergrond vormt waartegen men de evoluties in het literaire landschap moet bekijken. Het historische klimaat kan er bijvoorbeeld voor zorgen dat er in een specifieke periode bepaalde genres ontstaan of tijdelijk op het voorplan treden. Een concreet voorbeeld hiervan is het ontstaan van het probleemboek in de jaren zeventig (cf. infra deel 1).

Om niet met de deur in huis te vallen, overlopen we eerst in grote lijnen de geschiedenis van de kinder- en jeugdliteratuur in het algemeen voor de Tweede Wereldoorlog. Voor een volledige behandeling van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur verwijzen we naar R. Wilds *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*². Wild behandelt dit onderwerp op grondige wijze vanaf de eerste aanzetten in de Middeleeuwen tot in de jaren tachtig.

Het fenomeen kinder- en jeugdliteratuur dateert pas vanaf de 18^e eeuw. Met het ontstaan van de burgerij en onder invloed van het opvoedingsideaal van de Verlichting wordt er voor het eerst aandacht besteed aan het kind:

*Die pädagogischen Ideen der bürgerlichen Aufklärung können insofern als historische Voraussetzungen der Trennung von ‘Kinderwelt’ und ‘Erwachsenenwelt’ gelten.*³

Als gevolg van dit opvoedingsideaal wordt de ontwikkeling van de kinder- en jeugdliteratuur gestimuleerd. Van doorslaggevend belang daarbij is haar pedagogisch-didactische waarde. Vooral Jean-Jacques Rousseau (°1712 – †1778) speelt hierin een belangrijke rol. Zoals

² WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*. J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 1990.

³ ECKHARDT, J. *Kinder- und Jugendliteratur*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1978, p. 7.

Ghesquière schrijft, is “Rousseau een van de eersten om bewust over het kind te schrijven”⁴. Met zijn *Emile* (1762) wordt Rousseau tot de dag van vandaag beschouwd als de grondlegger van de pedagogiek. Een eeuw later ontstaan er nieuwe genres, zoals het meisjesboek, de avontuurlijke en de patriottische verhalen. Deze blijven echter vastzitten binnen een bepaald clichématig patroon en zijn zeer stereotiep van aard. Bamberger spreekt in zijn korte historische uiteenzetting uit *Jugendliteratur und Buchpädagogik* dan ook van ‘Kinderschrifttum’ in plaats van literatuur:

*Im 19. Jahrhundert, und zum Teil auch noch nach dem ersten Weltkrieg, war es angebracht, nur von Jugendschrifttum zu sprechen [...] erst in den Jahren nach dem zweiten Weltkrieg [ist die Kinder- und Jugendliteratur] zu richtiger Literatur geworden.*⁵

Het belang van de pedagogie kan nauwelijks overschat worden, want ze heeft de kinder- en jeugdliteratuur tot in de jaren vijftig gedomineerd. Opvoeding en kinder-, respectievelijk jeugdliteratuur werden in een adem uitgesproken en leken onafscheidelijk met elkaar verbonden. Ook vandaag nog stellen we vast dat “het jeugdboek hoofdzakelijk als een opvoedkundig instrument behandeld wordt”⁶. Dit zorgt ervoor dat de kinder- en jeugdliteratuur lange tijd als een minderwaardige vorm van literatuur beschouwd werd, en door sommigen nog steeds beschouwd wordt. Onder andere aan de wetenschappelijke studie van dit fenomeen kan de achterstand gezien worden. Pas in de laatste decennia komt de kinder- en jeugdliteratuur aan bod in academische kringen en wordt ze ook steeds vaker beoordeeld volgens literaire criteria die gelden voor de volwassenenliteratuur. Doderer drukt het treffend als volgt uit: “Der junge Mensch [...] darf nicht separiert werden, auch nicht literarisch”⁷. De groeiende aandacht voor de kinder- en jeugdliteratuur is ook waar te nemen aan het ontstaan van specifieke tijdschriften en prijzen die de ontwikkeling van de kinder- en jeugdliteratuur verder willen stimuleren.

Hoewel de tijdsperiode die we willen onderzoeken zich beperkt van 1975 tot 2000, beginnen we toch reeds de evolutie te schetsen vanaf de jaren vijftig om zo de verschillende evoluties in Oost- en West-Duitsland en in de kinder- en jeugdliteratuur *überhaupt* beter te situeren. Vanaf

⁴ GHESQUIERE, R. *Het verschijnsel jeugdliteratuur*. Acco, Leuven/Amersfoort, 2000, p. 12.

⁵ BAMBERGER, R. *Jugendliteratur und Buchpädagogik*. Jugend und Volk, Wien/München, 1971, p. 30.

⁶ GHESQUIERE, R. *Het verschijnsel jeugdliteratuur*, p. 20.

⁷ ECKHARDT, J. *Kinder- und Jugendliteratur*, p.16.

nu maken we daarbij telkens een onderscheid tussen het oostelijke en westelijke deel van Duitsland. De evoluties die in het westelijke deel plaatsgevonden hebben, gelden *mutatis mutandis* ook voor Zwitserland en Oostenrijk.

2.2 Jaren vijftig

In de eerste naoorlogse jaren kan er door de verwoesting die de oorlog teweeg had gebracht nauwelijks sprake zijn van een kinder- en jeugdliteratuur. Duitsland wordt door de geallieerden verdeeld in twee bezettingszones. Dit leidt tot de splitsing van Duitsland in een oostelijk en westelijk deel. Het maatschappelijke klimaat in West- en Oost-Duitsland is verschillend als gevolg van de uiteenlopende ideologieën van de bezettingsmachten. In beide landsdelen wordt er wel een denazificatie doorgevoerd die zich tot doel stelt de maatschappelijke voedingsbodem van het nationaal-socialisme te zuiveren. Dat gebeurt echter op een verschillende manier in de twee landsdelen. Deze scheiding zal duren tot in 1989.

2.2.1 West-Duitsland

De invloed van de Verenigde Staten zorgt ervoor dat West-Duitsland zich uitbouwt tot een westersgerichte en kapitalistische staat. De denazificatie gebeurt op basis van het democratisch gedachtegoed en propageert een politieke heropvoeding gegrond in een mentaliteitswijziging. Tot in het midden van de jaren zestig heerst er een conservatieve meerderheid onder leiding van de behoudsgezinde christen-democraat Konrad Adenauer⁸. Tijdens deze periode groeit de BRD uit tot een stevige democratie en weigert ze de DDR te erkennen als een zelfstandige staat. Een ander belangrijk kenmerk van de BRD is het ‘Wirtschaftswunder’. De West-Duitsers houden zich hoofdzakelijk bezig met de toenemende materiële welvaart, waardoor een kritische houding tegenover het nazi-verleden omzeild wordt. Deze onmogelijkheid om het verleden te verwerken weerspiegelt zich in de literatuur van deze periode.

⁸ Konrad Adenauer (°1876 – †1967): was minister-president van 1949 tot 1963. Meer autobiografische informatie is te vinden op: <http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/AdenauerKonrad/>

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

Twee begrippen staan centraal in het kinder- en jeugdliteraire landschap van de jaren vijftig: 'heile Welt' en de 'Schund- und Schmutzkampf'. Het eerste begrip verwoordt de maatschappelijke stemming van deze periode en draagt een uiterst conservatieve stempel. De kinder- en jeugdliteratuur van de jaren vijftig ontvlucht de mogelijkheid om het stilzwijgen omtrent de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog te doorbreken. Ze borduurt verder op de autoritaire stroming zoals die ontstaan is onder het nationaal-socialisme. In plaats van zichzelf kritisch te evalueren met betrekking tot de ingenomen positie in de Tweede Wereldoorlog zwijgt de kinder- en jeugdliteratuur deze thematiek dood. Ze schakelt zich dan ook rechtstreeks in in de Koude Oorlog-sfeer waarbij vele kinder- en jeugdauteurs zich terugtrekken in een laatromantische en negentiende-eeuwse houding van 'Innerlichkeit'. Verouderde waarden, zoals dapperheid, kameraadschap, trouw en dergelijke worden dan ook gepropageerd alsof het nationaal-socialisme nooit bestaan heeft. De auteurs zien hun lezers als onbevangen wezentjes die afgeschermd dienen te worden van de grote boze buitenwereld. De kinder- en jeugdliteratuur neigt naar een cultuur van verinnerlijking en illusionistisch realisme. De inhouden van deze boeken worden daarom omschreven met de term "Derealisation der Wirklichkeit"⁹. Men kan de toenmalige kinder- en jeugdliteratuur duidelijk als belerend en sentimenteel bestempelen. Dat is bijvoorbeeld te merken aan het genre van de meisjesboeken¹⁰. De werkelijkheid van de naoorlogse vernieling wordt niet toegelaten. In plaats daarvan schildert men een onveranderlijk beeld van meisjes op zoek naar innerlijkheid, familie en een leidinggevende man. "'Wirklich' ist ihnen einzig die 'gute alte Zeit'."¹¹ Geëmancipeerde heldinnen zijn bijgevolg volledig uit den boze. Dezelfde tendensen zijn waar te nemen in het genre van de sprookjes, een verhaalvorm die dienst doet als excuus voor een op het verleden gerichte opvoeding.

⁹ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 305.

¹⁰ Uitgebreidere informatie over het genre van de meisjesboeken is te vinden in: ZAHN, S. *Töchterleben. Studien zur Sozialgeschichte der Mädchenliteratur*. DIPA-Verlag, Frankfurt, 1983.

¹¹ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 308.

Vanuit christelijke hoek spreekt men over een ‘Schund¹²- und Schmutzkampf’. Deze term is een tweede belangrijk kenmerk voor kinder- en jeugdliteratuur van de jaren vijftig. Men houdt een pleidooi voor kinder- en jeugdboeken die een overduidelijk pedagogische inslag, een stichtend karakter en liefst ook een religieuze (onder)toon hebben. Kinder- en jeugdliteratuur moeten “Ordnungs- und Zielbilder”¹³ zijn. De daarin afgebeelde strijd van het ‘Goede’ versus het ‘Kwade’ wil onbewust de breuk met het verleden aantonen: zelfs de kinder- en jeugdboeken hebben de strijd met het ‘Kwaad’ aangebonden. Die teneur moet begrepen worden tegen de achtergrond van het conservatieve tijdsclimaat en de onmogelijkheid om op kritische wijze de confrontatie aan te gaan met het eigen oorlogsverleden. De afwending van de geschiedenis uit zich in de verdringing van het recente verleden en de dwangmatige ‘Wiederaufbau’ die de BRD in de jaren vijftig kenmerkt.

In dit klimaat wordt een boek niet beoordeeld op zijn literaire kwaliteit, maar wel op zijn al dan niet opvoedende kracht? De kinder- en jeugdliteratuur is enkel een pedagogische aangelegenheid. Er heerst een uitgesproken vijandige sfeer tegenover nieuwe experimenten in de kinder- en jeugdliteratuur. Ook auteurs die in ballingschap gegaan waren, worden nauwelijks gelezen: “Die Lektionen des ‘anderen’ Deutschlands, des Exils, blieben dagegen ungelernt und ungelehrt.”¹⁴ Men kan dus stellen dat er in deze periode wel op beperkte schaal nieuwe inhouden gegeven worden aan kinder- en jeugdboeken onder stimulans van de geallieerde bezettingsmachten, maar nauwelijks nieuwe vormen: “Häufiger hat sie [die Nachkriegskinderliteratur] nur neue Inhalte in alte Formen gegossen.”¹⁵ Dit is onder andere te merken aan de enorme hoeveelheid heruitgaven van klassieke kinder- en jeugdboeken en sprookjes. In de periode die onmiddellijk volgt na de Tweede Wereldoorlog wordt er in de kinder- en jeugdliteratuur vooral troost aangeboden door het wegvlugten uit de problematische naoorlogse realiteit. Verder verschijnen er vele boeken die ‘het landelijke’, ‘het thuisland’ en ‘de vrijheid’ idealiseren in contrast met de opkomende technologisering en veramerikanisering van de West-Duitse samenleving. De stad wordt vaak als symbool van vervreemding voorgesteld en als dwingend aangevoeld, waardoor de boeken de realiteit bij

¹² “Als kenmerken van ‘Schundliteratur’ gelden het clichématige karakter van de verbeelde werkelijkheid, de zwart-wittekening van de personages (stereotypering), een gebrek aan consistentie en waarschijnlijkheid in de ‘plot’, een sterke voorkeur voor sensatie.” UIT: BEKKERING, H., HEIMERIKS, N., VAN TOORN, W. *De hele Bibelebontse berg: de geschiedenis van het kinderboek in Nederland & Vlaanderen van de middeleeuwen tot heden*. Querido, Amsterdam, 1990, p. 319.

¹³ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 304.

¹⁴ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 299.

¹⁵ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 299.

lange na niet benaderen. Samenvattend zijn “hübsch, rührend und zugänglich”¹⁶ sleutelwoorden voor de West-Duitse kinder- en jeugdliteratuur in de jaren vijftig die hoofdzakelijk gericht is op de pedagogische en niet op de literaire waarde van een boek.

Er zijn echter uitzonderingen op die algemene tendens. Van immens belang is Erich Kästner (°1899 – †1974). Door zijn onconventionele opvoedingsopvattingen zorgt hij voor heel wat opschudding. Kästner behoort zowel voor als na 1933 tot een van de meest gelezen jeugdauteurs. Hij stond reeds voor de Tweede Wereldoorlog bekend als kinder- en jeugdschrijver en leverde toen al kritiek op conservatieve en reactionaire denkbeelden. Reeds aan het einde van de jaren twintig tonen zijn boeken een nieuw soort kinderheld. Kästners helden zijn zelfbewuste, zelfstandige en verstandige kinderen die hun eigen leven in handen durven nemen. Die opvatting staat in groot contrast met het burgerlijke ideaal van het brave en gehoorzame kind. Voorts schuwt Kästner hedendaagse thema’s niet en schrijft hij op een zeer realistische wijze. Zo behandelen zijn kinderboeken *Das doppelte Lottchen* (1949) en *Die Konferenz der Tiere* (1949) reeds vroeg de thematiek rond de oorlog. Het belang van deze auteur voor het Duitstalige gebied kan nauwelijks overschat worden. Ook op internationaal vlak wordt zijn talent erkend, wat onder meer blijkt uit het feit dat Kästner voor *Als ich ein kleiner Junge war* (1957) in 1960 de Hans Christian Andersenprijs¹⁷ krijgt.

James Krüss (°1926 – †1997) probeert onder stimulans van Kästner¹⁸ de Duitse kinder- en jeugdliteratuur te heroriënteren, maar is weinig succesvol in die zin dat de meeste auteurs weinig actief meewerken aan die innovatieve tendenzen.

*Bemerkenswert ist zudem, daß die Kinderbuchautoren an der Reorganisation der westdeutschen Autorenverbände nur geringen Anteil nahmen [...] James Krüss versuchte rückblickend, dennoch Neuorientierungen zu sehen.*¹⁹

Ook hij wordt internationaal erkend en hij ontvangt in 1968 voor zijn hele oeuvre de Hans Christian Andersen Medaille. Krüss poogt de fantasie te verbinden met de politieke utopie

¹⁶ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 300.

¹⁷ De Hans-Christian-Andersen-Medaille voor auteurs wordt sinds 1956 elke twee jaar verleend door het IBBY (*International Board on Books for Young People*). Cf. *Infra*: deel 2.

¹⁸ De verbondenheid tussen beide auteurs werd door Kästner zelf als volgt beschreven: “Krüss und mich trennt, kurz gesagt, eine Generation. Sonst aber, glaube ich, trennt uns wenig.” Uit: WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 315.

¹⁹ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 300.

van een solidaire omgang met alle mensen. In zijn utopie maakt hij de taal zelf tot onderwerp. Verder is hij ook uitgesproken antioorlogsgezind. Zo beeldt Krüss bijvoorbeeld in *Der Leuchtturm auf den Hummerklippen* (1956) een paradijselijk oord af waar mens en dier eensgezind met elkaar omgaan. Begin jaren zestig verscherpt hij zijn utopisch beeld en evolueert op die manier naar een donkere fantasie waarin hij waarschuwt voor een klakkeloos overnemen van de wonderen van de vrije markteconomie. Hij schildert in *Adler und Taube* (1963) enkele gevolgen van economische vooruitgang, zoals uitbuiting en kolonialisme. In de lijn van Kästner wil Krüss via literatuur de lezer tot inzicht brengen. Sinds het midden van de jaren vijftig is Krüss een van de meest geliefde kinder- en jeugdauteurs.

Een ander lichtpunt in de West-Duitse kinder- en jeugdliteratuur is de internationale tentoonstelling van kinderboeken in München (1946-'47). Ze wordt georganiseerd door Jella Lepman (°1891 – †1970)²⁰ die in 1948 ook de oprichtster en eerste directrice van de Internationale Jeugdbibliotheek in München wordt. Er is echter een dubbele reactie op deze expositie. Anna Siemsen (°1882 – †1951), pedagoge en schrijfster, bekritiseert de gepresenteerde kinder- en jeugdliteratuur: “diese Ausstellung [hätte] ebenso gut in Jahre 1912 wie im Jahre 1947 [...] stattfinden können”²¹. Siemsen belichaamt de traditie van de socialistische arbeidersbeweging en vindt dat er meer ruimte moet worden gecreëerd voor realisme en internationale openheid in kinder- en jeugdboeken. Concreet vindt ze dat het nationaal-socialisme en de oorlogsellende, waarvan Liza Tetzners (°1894 – †1963) negendelige roman *Die Kinder aus Nr. 67* (1933-1949) een van de weinige actuele verwerkingen vormt, ook in de kinder- en jeugdliteratuur moet opgenomen worden.

Toch volgt de meerderheid van de auteurs een andere richting. Wilhelm Fronemann (°1880 – †1954), leraar en pedagoog, benadrukt vooral de ‘göttliche Unbefangenheit’ van de jeugd en uit expliciete kritiek op literair-esthetische mogelijkheden van de kinder- en jeugdliteratuur. Zijn visie wordt in *Hornissenvolk* (1948) van Kurt Knaak (°1902 – 1976) weergegeven. Het boek presenteert nationaal-socialistische thema’s op een onverholven manier. Fronemann heeft

²⁰ Tijdens het Derde Rijk emigreert Lepman naar Engeland en krijgt ze de Britse nationaliteit. In het naoorlogse Duitsland wordt ze benoemd tot adviseur voor jeugdzaken bij het Amerikaanse hoofdkwartier. In deze functie van organisator en cultuurpolitica richt ze onder andere de *Internationale Jeugdbibliothek* op te München. Reeds in 1956 worden haar inspanningen erkend en beloond met een Hans-Christian-Andersen-Medaille voor ‘international understanding through children’s book’. In: DODERER, K. *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur: Personen, Länder- und Sachartikel zu Geschichte und Gegenwart der Kinder- und Jugendliteratur. Band II*. Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1977, p. 343.

²¹ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 300.

ook een scherp oordeel over Kästners kinderboeken: Kästners pedagogisch beeld van de kinderen stemt niet overeen met dat van Fronemann. Kästner toont kinderen zoals ze zelf willen zijn, niet zoals de volwassenen hen wensen. Fronemann beschrijft Kästners stijl als schokkend en ontredder: “man nannte ihn [Kästner] sogar – 1954! – ‘entartet’”²².

Andere namen die een belangrijke rol spelen voor de West-Duitse kinder- en jeugdliteratuur zijn onder meer Otfried Preußler (°1923), Kurt Lütgen (°1911 – †1992) en Hans Baumann (°1914 – †1988). Preußler maakt zich verdienstelijk met *Der kleine Wassermann* (1956) en *Die kleine Hexe* (1957). Beide worden bestsellers in de jaren zestig en zorgen ervoor dat Preußler vooral in de jaren zeventig in het buitenland erkenning vindt. Zo krijgt hij in 1972 een plaats op de erelijst van de Hans Christian Andersenprijs. Daarnaast wordt hij onder andere bekroond met de Europese jeugdboekenprijs²³ (1973), de Duitse jeugdliteratuurprijs²⁴ (1963 en 1972) en de Zilveren Griffel²⁵ (1972 en 1973). Kurt Lütgen legt vooral nadruk op de karaktervormende waarde van literatuur. Hij maakt daarom gebruik van een zakelijke toon om op een zo objectief mogelijke manier de naoorlogse werkelijkheid te beschrijven. Hierdoor deconstrueert Lütgen de ‘grote’ helden en creëert in plaats daarvan “Helden mittlerer Reichweite”²⁶.

Hans Baumann neemt in deze rij een ietwat speciale plaats in. Oorspronkelijk neemt hij actief deel aan de opbouw van het Derde Rijk met zijn ideologische liederen en theaterstukken. Tijdens de oorlog, echter, steekt de twijfel de kop op, keert hij het geweld de rug toe en treden anti-oorlogselementen langzaam op de voorgrond. Na de oorlog evolueert Baumann tot een gerenommeerd auteur. Vooral de parabel *Der Bär und sein Bruder* (1961) is hiervoor kenmerkend. Daarin behandelt Baumann zijn eigen geschiedenis en schuld tegen de achtergrond van de algemeen Duitse geschiedenis. Baumann ontwikkelt zich met andere woorden van een voorstander van de deelname aan het avontuur van de macht naar een twijfelaar aan die macht om uiteindelijk tot een humanistisch optimisme te komen. Al deze auteurs vormen een significant tegengewicht tegen de algemene tendens van de naoorlogse Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur.

²² WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 302.

²³ Deze prijs (“Premio Europeo di Letteratura Giovanile ‘Provincia di Trento’”) wordt sinds 1962 op onregelmatige basis verleend door de cultuurdienst van de provincie Trente, Italië.

²⁴ Cf. infra: deel 3 en bijlage 1.

²⁵ Voor meer informatie over de Zilveren Griffel: cf. infra: deel 3 en bijlage 2.

²⁶ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 309.

2.2.2 Oost-Duitsland

De *Deutsche Demokratische Republik* staat onder Sovjetrussische invloed. Op technisch en economisch gebied is de DDR een ontwrichte maatschappij. Door de verwoesting als gevolg van de oorlog en de hoge herstelbelastingen die dit landsdeel daarna aan de toenmalige Sovjet-Unie moet betalen stelt de DDR op economisch gebied maar weinig voor. Oost-Duitsland heeft echter een duidelijk profiel meegekregen van de Russische bezetter.

*De DDR zag zichzelf in feite als de ideologische erfgenaam van de anti-Hitler-coalitie die zich tot doel had gesteld om in Duitsland de voedingsbodem van het fascisme te vernietigen.*²⁷

De DDR wil een ander en beter Duitsland vormen. De denazificatie bestaat uit een antikapitalistische revolutie omdat het kapitalisme beschouwd wordt als de oorzaak van het nationaal-socialisme. De invoering van het socialisme is een tweede bepalend element voor de toekomst van de DDR. In tegenstelling tot wat de naam DDR schijnt uit te drukken, namelijk dat het een democratische republiek zou zijn, evolueert Oost-Duitsland al snel naar een politieke dictatuur waarbij de economie onder leiding van Stalin gecentraliseerd en onder staatsgezag geplaatst wordt. Na de dood van Stalin in 1953 hoopt men op een liberalisering en aansluiting bij het Westen. Die evolutie blijft echter uit, wat zorgt voor het uitbreken van protest bij de arbeiders. Dat verzet wordt echter op hardhandige wijze onderdrukt. Als gevolg van die algemene ontevredenheid vluchten vele Oost-Duitsers in de daaropvolgende jaren naar het Westen. Om deze uittocht te verhinderen, bouwt de DDR in 1961 de ‘antifascistische Schutzwall’.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

Het socialisme²⁸ wordt het hoofdkenmerk van de beginnende DDR kinder- en jeugdliteratuur. Deze literatuur wordt ook wel sovjetliteratuur genoemd en leidt tot een snellere bewustwording met betrekking tot de mogelijkheden van de kinder- en jeugdliteratuur. De

²⁷ VERBEEK, G. *Inleiding tot de Geschiedenis van Duitsland*. Onuitgegeven syllabus bij het college ‘Duitse beschavingsgeschiedenis’. Katholieke Universiteit Leuven, 1999 – 2000, p. 39.

²⁸ In: BORKELMANS, M. *Die DDR-Literatur: Versuch einer kritischen Einführung*. (Katholieke Universiteit Leuven, 1978) vindt men meer informatie over het socialistisch realisme (pp. 39 – 49) en over de DDR-literatuur in het algemeen voor en na de Tweede Wereldoorlog.

DDR-theoretici beseffen dat de kinderen de toekomstige ‘socialistische’ burgers zullen worden en daartoe ook moeten aangezet worden via verschillende kanalen, waaronder het boek. De kracht van de bewustmakende werking van literatuur moet ten volle benut worden in de socialistische klassenstrijd. De kinder- en jeugdliteratuur wordt beschouwd als “der jüngste Zweig unserer sozialistischen Nationalliteratur”²⁹. Haar functie om het kind als “aktiv mitgestaltende Glied der sozialistischen Gemeinschaft heranzubilden”³⁰ wordt in de cultuurpolitiek van de DDR sterk benadrukt.

De DDR-cultuurpolitiek vooronderstelt dus een breuk met de idee van Rousseau dat het kind automatisch in verband brengt met voorstellingen van een ‘heile Kinderwelt’. DDR-theoretici streven in het algemeen naar een gelijke behandeling van de kinderliteratuur door de literatuurwetenschap omdat het kind gezien wordt als een partner van de volwassene in het socialisatieproces van de maatschappij. Ze gaan ervan uit dat er geen onderscheid bestaat tussen literatuur voor volwassenen en literatuur voor kinderen. Een beslissend kenmerk van de Oost-Duitse kinder- en jeugdliteratuur is de versmelting van de wereld van het kind met de wereld van de volwassene.

De West-Duitse ‘Schund- und Schmutzkampf’- campagne legt zich erop toe de overduidelijke nationaal-socialistische ideeën uit de kinder- en jeugdboeken te elimineren. Voor de DDR volstaat dit echter niet. De kinder- en jeugdliteratuur moet ten eerste gereinigd worden van burgerlijke elementen. Vervolgens engageert het beleid van de DDR zich om een positief tegenaanbod te scheppen dat de jonge lezer moet heropvoeden in de socialistische geest. Idealen als broederlijkheid en solidariteit, duidelijk afwezig in de burgerlijke kinder- en jeugdliteratuur, moeten een prominentere plaats innemen. Kinderen en jongeren worden aangespoord tot een nieuw ‘humanisme’. Bijgevolg wordt er kritiek geformuleerd op de traditionele vormen van onder meer sprookjes, meisjesboeken en avonturenromans. Al deze modellen zijn te burgerlijk en voeren niet tot het gewenste ‘socialistisch realisme’. De staat mengt zich in het debat, schrijft voorwaarden voor en reikt een staatsprijs uit aan ‘goede’ boeken. Onder goede boeken verstaat men diegene die het individu van ondergeschikt belang vinden ten voordele van het collectieve proletariaat. Revolutionaire thema’s zijn hierbij een geliefd onderwerp. Voorts beschrijft men het verzet tegen het oorlogsregime. *Die erste Reihe*

²⁹ HAAS, G. “Kinder- en jeugdliteratuur in der DDR.” In: HAAS, G. (Red.) *Kinder- und Jugendliteratur. Ein Handbuch*. Phillip Reclam, Stuttgart, 1984, p. 22.

³⁰ Ibidem.

(1951) van Stephan Hermlin (°1915 – †1997), *Käte* (1955) van Eberhard Panitz (°1932) en *Olga Benario* (1961) van Ruth Werner (°1907 - †2000) zijn maar enkele van de auteurs die deze thematiek weergeven.

De DDR is in deze beginjaren echter nauwelijks in staat op zelfstandige wijze kinder- en jeugdliteratuur te publiceren. De Sovjetkrachten geven de DDR aanzetten tot de ontwikkeling van een zelfstandige kinder- en jeugdliteratuur. Dit gebeurt reeds in 1949 met de publicatie van een tachtigtal bekende Russische jeugdboeken in vertaling. Inhoudelijk draaien de verhalende boeken rond de cultuurpolitiek van de bezetter, dat wil zeggen rond het socialisme. Er worden nieuwe uitgeverijen opgericht om de breuk met de nazistische kinder- en jeugdliteratuur duidelijk te maken. Als gevolg van deze massale heropvoedingscampagne bestaat er op het einde van de jaren vijftig reeds een brede basis voor kinder- en jeugdliteratuur in Oost-Duitsland. Die brede basis uit zich onder andere in een explosie van auteurs. Vele schrijvers van volwassenenliteratuur worden gedreven door hun verantwoordelijkheidsgevoel en vinden het daarom hun plicht om ook kinder- en jeugdboeken te gaan schrijven om de toekomst van de staat te garanderen.

Het belang van de kinder- en jeugdliteratuur kan bijvoorbeeld gezien worden aan het feit dat iemand als Bertold Brecht (°1898 – †1956) zich inzet voor kinder- en jeugdliteratuur en ook zelf schrijft. Brechts verhouding tot de kinder- en jeugdliteratuur is terug te vinden op verschillende vlakken. Ten eerste maakt Brecht vaak gebruik van eenvoudige vormen zoals de parabel en het sprookje, vormen die ook in de kinder- en jeugdliteratuur gebruikt worden. Ten tweede zijn Brechts boeken verplichte lectuur op school. Ten derde heeft hij reeds voor de Tweede Wereldoorlog kinder- en jeugdboeken geschreven en schrijft hij verder tijdens zijn ballingschap. Verder neemt Brecht niet alleen op het vlak van theater zijn publiek ernstig, maar ook in de kinder- en jeugdliteratuur. Tot slot speelt zijn sterke didactische interesse een rol, waarbij hij kinderen tot kritisch bewuste mensen wil opvoeden.

Andere auteurs die mee het profiel van de DDR bepalen, zijn onder meer Benno Pludra (°1925) met *Ein Mädchen, fünf Jungen und sechs Traktoren* (1951). Benno Pludra verovert in de DDR een stevige plaats. Hij behandelt uiteenlopende themata zoals het Duitse heden in *Sheriff Teddy* (1956), de eigenwaarde van het kind in *Lütt Matten und die weiße Muschel* (1963) en *Tambari* (1969) of houdt een pleidooi voor tolerantie en begrip in *Das Herz der*

Piraten (1985). Ook de schrijfster Auguste Lazar (°1887 – †1970) wordt beschouwd als een grondlegger van de socialistische kinder- en jeugdliteratuur in de DDR:

*Lazar akzentuiert mit ihren Themen der Auseinandersetzung mit der bürgerlichen faschistischen Vergangenheit und dem Beginn des sozialistischen Aufbaus Inhalte der ersten Phase der DDR-Kinder- und Jugendliteratur.*³¹

Voor haar debuut *Sally Bleistift in Amerika* (1935) is hiervoor typerend. Verder voegen onder meer nog Ilse Korn (°1907 – †1975), met haar debuut *Mit Bärbel fing es an* (1952), en Horst Beseler (°1925) met *Die Moorbande* (1952) extra waarde toe aan de DDR- kinder- en jeugdliteratuur.

De invloed van het socialistisch realisme is overal te bespeuren. In het genre van de avonturenromans wordt er meer authenticiteit en een niet-racistische beschrijving geëist. Vooral Ludwig Renn (°1889 – †1979) en Erwin Strittmatter (°1912 – †1994) ontwikkelen zich tot belangrijke auteurs tegen het midden van de jaren vijftig. Beiden worden in 1955 bekroond met de nationale DDR-prijs voor kunst en literatuur, de eerste voor zijn boek *Tinko* (1954) en de laatste voor het verhaal *Trini* (1954). In het genre van de historische verhalen dienen Willi Meincks (°1914) *Die seltsamen Abenteuer des Marco Polo* (1955) en *Die seltsamen Reisen des Marco Polo* (1957) tot voorbeeld. Hierin schetst hij de avontuurlijke koopman als een volkspersoon die verschillende landen en culturen met elkaar kan verbinden. Ook Meinck wordt in 1968 bekroond met de DDR-staatsprijs.

Voor de meisjesboeken geldt het tegenovergestelde van de in West-Duitsland geproduceerde meisjesboeken. De figuren van dit genre in de DDR zijn bijna uitsluitend politiek geïnteresseerd en fundamenteel gericht op een beroep. Ze zijn zelfbewust, actief, sportief en technisch-wetenschappelijk geïnteresseerd. Voor een verdere uitwerking van dit thema verwijzen we naar de licentiaatsverhandeling van Sofie De Jonckheere “Nicht für Mädchen gedacht, aber dennoch gerne von Mädchen gelesen: zur Entwicklung mädchenorientierter Texte innerhalb der DDR-Kinder- und Jugendliteratur, aufgezeigt an ausgewählten Beispielen”³².

³¹ DODERER, K. (Red.) Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur, Zweiter Band. 1977, p. 322.

³² DE JONCKHEERE, S. Katholieke Universiteit Leuven, 1997.

De impact van het socialistisch realisme filtert door tot in het prentenboek. Zelfs voor deze doelgroep worden de begrippen solidariteit, gemeenschap en harmonie van het kind in de maatschappij centraal gesteld. Het (prenten)boek moet de plaats die het kind in de samenleving later zal uitoefenen weerspiegelen. Het poogt de jonge lezer bewust te maken van de voordelen van het behoren tot de DDR-staat. Het boek wordt gezien als een hulpmiddel in de zoektocht van het kind of de jongere om de ‘juiste’ weg te kiezen. Deze nieuwe trends worden pas tegen het einde van de jaren vijftig zichtbaar, zoals bijvoorbeeld in het door Werner Klemke (°1917 – †1994) geïllustreerde *Das Wolkenfach* (1958) met tekst van Fred Rodrian (°1926). De basisboodschap van dit prentenboek maant aan tot een basissolidariteit in het dagelijkse leven.

Er is echter een duidelijke kloof tussen de theorie en de praktijk in de DDR. De vraag of het oorspronkelijke doel van de DDR werkelijk gerealiseerd wordt, is in het relatief korte bestaan van de DDR niet eenduidig te beantwoorden. Enerzijds begint de DDR met een idealistisch enthousiasme aan de verandering van de kinder- en jeugdliteratuur. Maar door een te strikt vasthouden aan de opgelegde regels (uit vrees voor censuur), negeren de auteurs anderzijds de echte werkelijkheid. Hierdoor faalt de Oost-Duitse literatuur om een realistisch beeld van de DDR-samenleving naar voor te brengen. Problemen zoals geweld, armoede en ecologische achteruitgang worden verstopt achter de perfecte socialistische façade. Vervolgens merken we op dat het kind niet als kind gezien wordt, maar bijna uitsluitend gerespecteerd wordt als toekomstig lid van de gemeenschap. Ook heeft de kinder- en jeugdliteratuur een sterk politieke functie. “Goede” kinder- en jeugdboeken worden bepaald door de partijgeest die de boeken uitstralen. Hierdoor krijgt de kinder- en jeugdliteratuur een sterk geïnstrumentaliseerd karakter. De boeken zijn geen kunstwerkjes *an sich*, maar moeten de kinderen en jongeren helpen (her)opvoeden in de geest van het socialisme. Vandaar komt voornamelijk verhalende literatuur aan bod. Lyriek is omwille van haar begrensde gebruikswaarde nauwelijks van belang. Daarmee samenhangend stellen we tenslotte vast dat het kinder- en jeugdboek net zoals in West-Duitsland een sterk pedagogische functie had. Alleen wordt deze functie door de socialistische Oost-Duitse theoretici anders ingevuld dan in het kapitalistische Westen.

2.3 Jaren zestig

2.3.1 West-Duitsland

Het begin van de jaren zestig zet de trend van de jaren vijftig voort. Een behoudsgezinde, Europees-gerichte en anticommunistische politiek wordt door de opvolgers van Konrad Adenauer, Ludwig Erhard³³ en Kurt Georg Kiesinger³⁴ voortgezet. Op het einde van de jaren zestig treedt er verandering op in het politieke forum. De socialistische partij van Willy Brandt³⁵ vormt een coalitie met de liberalen en dit betekende het einde voor de conservatieve tijdsgeest van de jaren vijftig. Zowel in het binnen- als in het buitenlandse beleid worden er hervormingen doorgevoerd. Ook wordt in het kader van de ‘Ostpolitik’ contact gezocht met het voordien genegeerde DDR. Onder het leiderschap van Brandt heerst een sfeer van enthousiasme en bestaan er hoge verwachtingen omtrent de toekomstige eenheid van Duitsland. Dit enthousiasme wordt nog aangewakkerd door de uit Amerika overgewaaide burgerrechten- en vrouwenbeweging en de Parijse studentenrevoluties. Al deze omwentelingen vormen het begin van een grondige verandering en mentaliteitswijziging in de maatschappij die echter pas volledig zullen doorbreken in de jaren zeventig.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

De maatschappelijke veranderingen beïnvloeden de visie op het kind en de kinder- en jeugdliteratuur. De impuls voor deze hervorming is echter geen louter binnenlandse aangelegenheid. Ze komt er hoofdzakelijk onder invloed van vertalingen. Zo spelen onder andere de vertalingen van de Zweedse Astrid Lindgren (°1907 – †2002) een voorname rol. Zij bekijkt het kind door een andere bril en geeft de fantasie een nieuwe plaats in haar boeken. Hiermee druist ze regelrecht in tegen het heersende pedagogische klimaat. Lindgrens verhalen bekritisieren een maatschappij die louter gericht is op conservatieve conventies. Daarom kiest Pipi Langkous, een van haar beroemdste figuren, zelf haar wetten. De autonomie van

³³ Ludwig Erhard (°1897 – †1977): was minister-president van 1963 tot 1966 met een CDU-meerderheid. Meer biografische informatie is te vinden op: <http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/ErhardLudwig/>

³⁴ Kurt Georg Kiesinger (°1904 – †1988): regeerde van 1966 tot 1969 met een coalitie van CDU en SPD (socialistische partij). Een kort biografisch overzicht is te vinden op:

<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/KiesingerKurtGeorg/index.html>

³⁵ Willy Brandt (°1913 – †1992): was minister van buitenlandse zaken onder Kiesinger en minister-president van 1969 tot 1974. Voor zijn inspanningen met betrekking tot Oost-Duitsland kreeg hij in 1971 de Nobelprijs voor de Vrede. Meer biografische informatie is te vinden op: <http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/BrandtWilly/>

kinderen staat centraal in Lindgrens boeken. Onder invloed van de buitenlandse verhalen wordt de West-Duitse kinder- en jeugdliteratuur gestimuleerd zich los te maken van de ‘Schund- und Schmutzkampf’ om zo een eigen identiteit op te bouwen. Het kind wordt dus niet meer in een ‘heile Welt’ geplaatst, maar actief betrokken op het echte leven. Daarnaast speelt Erich Kästner een belangrijke rol in de literaire bevrijding van het kind(erboek). Parafrazerend gezegd, behandelt hij de kinderen zoals ze zelf behandeld willen worden en niet volgens de wensen van de volwassenen. Algemeen gesproken worden er nu op grotere schaal stappen gezet om kritiek te formuleren op de bestaande maatschappij.

Een figuur die de West-Duitse kinder- en jeugdliteratuur in de jaren zestig in grote mate bepaald heeft, is Michael Ende (°1929 - †1995). Met zijn *Jim Knopf*-verhalen wordt hij al snel bekend. Ende volgt de fantasie van het kinderlijke spel. Het eerste boek, *Jim Knopf und Lukas, der Lokomotivführer* (1960) wordt een jaar na verschijnen reeds bekroond met de Duitse jeugdliteratuurprijs en krijgt zelfs een plaatsje op de prestigieuze erelijst van de Hans Christian Andersenprijs. Ursula Wölfel (°1922) vergezelt Ende in het genre van de fantastische verhalen. Ze verandert de fantasie door een doorgedreven psychologisering. Wölfel past de fantasie toe als middel om de kinderlijke ziel uitvoerig in beeld te zetten.

Andere schrijvers die een stempel op deze periode drukken, leggen zich eerder toe op het sociaal-geschiedkundige karakter van verhalen. Enkele bekenden onder hen zijn Hans Peter Richter (°1926), Willi Fährmann (°1929) en de Oostenrijker Karl Bruckner (°1906 – †1982). Hans Peter Richter schrijft zich met *Damals war es Friedrich* (1961) in in de schuchter op gang komende ‘Rehistorisierung’. Dit nuchtere documentaire verhaal belicht de tot dan toe hoofdzakelijk verdrongen thematiek van de schuldvraag in verband met de Tweede Wereldoorlog. Dezelfde interesse voor geschiedenis is ook terug te vinden in *Das Jahr der Wölfe* (1962) van Willi Fährmann, waarin hij de vlucht van een familie in 1945 beschrijft. Fährmanns boeken getuigen van in het begin reeds van een interesse voor de contemporaine geschiedenis. Later publiceert hij onder andere nog *Es geschah im Nachbarhaus* (1968) waarin hij op zeer nauwkeurige wijze de gevolgen van het antisemitisme aan het eind van de negentiende eeuw omschrijft. Karl Bruckners boeken vertonen reeds in de jaren vijftig een sociale inslag, maar in de jaren zestig voegt hij daar nog een uitgesproken pacifisme aan toe, zoals onder meer blijkt uit *Sadako will leben* (1961).

Als we kijken naar de invloed van de nieuwe ideeën op het prentenboek, dan moeten we echter tot de conclusie komen dat de werkelijkheidswaarde van het prentenboek gering blijft en zijn functie perifeer. De naweeën van de ‘Schund- und Schmutzkampf’ sluiten het prentenboek op in traditionele beelden. Het ‘goede’ prentenboek moet de kinderen afschermen tegen de strips en triviale kinderliteratuur. Het prentenboek stelt vermenschlijkte dieren voor en schildert het landelijke dorp af als een ideaal. Onder meer Els Wenz-Vietor en Marlene Reidel (°1923) zijn representatief voor deze tendens en behoren tot de conventionele strekking van de prentenboekenmarkt. Ze passen hun tekenstijl aan aan kinderen. Dit uit zich in een duidelijke voorliefde voor vaste vormen en kleuren.

Echte veranderingen treden pas op onder invloed van buitenlandse boeken en coproducties. Niet enkel de Verenigde Staten spelen hierin een rol, maar ook de Nederlanders Max Velthuijs en Dick Bruna leveren hiertoe een belangrijke bijdrage. Velthuijs geeft de voorkeur aan dagdagelijkse thema’s. Die voorkeur leidt echter niet tot een traditioneel prentenboek; door zijn expressieve kleurgeving verkrijgen zijn prentenboeken een tijdloos en universeel karakter. Bruna daarentegen speelt met eenvoudige vormgevingen en een aantal basiskleuren. Hij stelt vaak elementaire zaken voor uit de kinderwereld. Zijn wereldbepaalde *Nijntje* wordt reeds in 1955 vertaald. In deze periode worden de fundamenteen gelegd voor een prentenboekkunst en meer algemeen een kinder- en jeugdliteratuur die het sociale en het zielsleven weerspiegelen en daarvoor gepaste voorstellingsvormen moeten zien te vinden.

De Duitse prentenboekenmarkt is echter niet helemaal afhankelijk van het buitenland. De prentenboeken in de jaren vijftig en zestig teren, zoals eerder gezegd, vooreerst verder op de tradities van voor de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast wordt er door individuele auteurs geëxperimenteerd. Zo zien we dat Lou Scheper-Berkenkamp reeds in 1948 met zijn *Die Geschichte von Jan und Jon und ihrem Lotsenfisch* avant-garde elementen gebruikt. Ook Hans Leip (°1893 – †1983) is geen vertegenwoordiger van de traditionaliteit op de prentenboekenmarkt. In 1946 wordt *Das Zauberschiff* gepubliceerd waarin hij in woord en beeld tekeer gaat tegen oorlog, racisme en geweld. Dit is vooral opzienbarend omdat het

manuscript voor het boek reeds in de jaren twintig klaar was. Daarnaast mag Janosch³⁶ (°1931) zeker niet ontbreken. Volgens Doderers *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur*³⁷

*gehört [Janosch] zu den einfallreichsten und produktivsten Kinderbuchmachern des deutschsprachigen Raums.*³⁸

Zijn illustraties beelden nauwelijks te vatten fantasieën af en hij hanteert een apart figurenarsenaal. Een rode draad doorheen zijn werk vormen grensoverschrijdende elementen.

Ali Mitgutsch (°1935) probeert met zijn boeken medewerking van zijn lezers in de hand te werken. Zijn sterkte ligt bij het zakelijke boek voor de allerkleinsten. Reiner Zimnik (°1930) levert met zijn *Lektro*-verhalen tijdskritiek. Zimnik bekijkt de moderne hectische consumentencultuur met een kritisch oog en schildert, net zoals Janosch, alleenstaande figuren die, vaak overgeleverd aan onbekende machten, toch hun eigen weg proberen te zoeken. Daarnaast speelt Lilo Fromm (°1928) een rol op de prentenboekenmarkt. Met *Der goldene Vogel* (1966) neigt ze naar een eerder realistisch-magische strekking. Tenslotte vermelden we nog de Zwitser Alois Carigiet (°1902 – †1985). Hij is vooral een bekend schilder, maar illustreerde ook een aantal prentenboeken. Het eerste illustreerde hij reeds in 1945, maar de echte doorbraak komt er pas in 1965 met *Zottel, Zick und Zwerg* waarmee hij een jaar later de Zwitserse jeugdboekenprijs en de Hans Christian Andersenprijs voor illustraties wint.

Tegen het einde van de jaren zestig worden als gevolg van de studenten- en vrouwenbewegingen voorzichtig nieuwe thematieken geïntroduceerd. Ook op stilistisch vlak wordt er geëxperimenteerd. Een ‘mooie’ wereld afbeelden of beschrijven voldoet niet meer. Van de auteurs wordt verwacht dat hun boeken – conform het tijds-klimaat – een sociaal-kritische ingesteldheid reflecteren. Langzaam maar zeker ontwikkelt zich een anti-autoritair³⁹

³⁶ Pseudoniem voor Horst Eckert.

³⁷ DODERER, K. (Red.) *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur: Personen, Länder- und Sachartikel zu Geschichte und Gegenwart der Kinder- und Jugendliteratur*. In drei Bänden. Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1977 (II).

³⁸ DODERER, K. (Red.) *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur. Zweiter Band*. Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1977, p. 56.

³⁹ “Die anti-autoritäre Kinder- und Jugendliteratur (AKJL) als konkret-historischer Begriff meint die Publikationen, die im Zusammenhang mit einer antiautoritären oder repressionsfreien Erziehungsideologie als Nachfolgerscheinung der Studentenbewegung der Jahre 1968 – 1969 in der BRD veröffentlicht wurden.” In: DODERER, K. *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur. Erster Band*, 1975, p. 46.

bewustzijn dat bepaald wordt door een maatschappijkritisch en naar revolutie strevend karakter. Hierdoor wordt er bijvoorbeeld gespeeld met de hiërarchie tussen lezer en auteur. Kinderen moeten opgevoed worden tot bewuste en geëmancipeerde volwassenen. Daarnaast krijgt de fantasie terug een plaats in de kinder- en jeugdliteratuur. Fantasie is niet langer een vlucht uit de realiteit, maar een middel om het innerlijke leven van de kinderen te beschrijven. Voorts wordt de taal *an sich* gethematiseerd. Daarnaast is er sprake van een ‘Rehistorisierung’ zodat de jongere Duitse geschiedenis voor het eerst een – weliswaar nog bescheiden – plaats krijgt toebedeeld. De anti-autoritaire stroming, gekenmerkt door het tegenwerken van autoriteit en formele experimenten, leidt ertoe dat de pedagogie langzaam maar zeker haar allesoverheersende greep op de kinder- en jeugdliteratuur begint te verliezen.

2.3.2 Oost-Duitsland

De sluiting van de grens met West-Duitsland creëert in het Oosten een relatieve stabiliteit in het binnenland. Men kan niet anders dan zich neerleggen bij het totalitaire regime. Vele mensen trekken zich daarom terug in hun privéleven. Walter Ulbrichts⁴⁰ politiek richt zich voornamelijk op het propageren van de superioriteit van het DDR-socialisme om de aantrekkingskracht van het Westen te verkleinen.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

In deze periode beginnen vele DDR-auteurs belangrijke kinder- en jeugdliteratuur van nationale en internationale oorsprong te bewerken. Zo worden onder andere Reinaert de Vos en Griekse mythologische verhalen omgezet. Die bewerkingen zijn echter niet altijd even gewoon. Omwille van de vereisten die het socialisme stelt aan de kinder- en jeugdliteratuur ontstaan er vele tegendraadse bewerkingen. Een er bovendien stekend voorbeeld is *Reineke Fuchs* (1964) van Franz Fühmann (°1922 – †1984). Deze richting wordt voortgezet in de volgende decennia:

⁴⁰ Walter Ulbricht (°1893 – 1973): politicus die de DDR regeerde van 1945 tot 1971. Meer biografische informatie is te vinden op: <http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/UlbrichtWalter/>

*Dabei neigen vor allem also die Texte [...] von Werner Heiduczeck (Die seltsamen Abenteuer des Parzival 1974; Orpheus und Eurydike 1989), Günter de Bruyn (Tristan en Isolde 1975) en Fritz Rudolf Fries (Verbannung und Sieg des Ritters Cid aus Bivar 1979) zu mehr oder minder radikalen Neu- und Umwertungen.*⁴¹

Verder behandelt men het eigen heden⁴². Zo wordt er bijvoorbeeld gepoogd om de Oost-West verhoudingen voor te stellen zodat het alternatief van de DDR – natuurlijk – als superieur geschetst wordt. Op deze wijze probeert men ook bij de kinderen een positief DDR-staatsbewustzijn te stichten. Daardoor dragen de boeken in de jaren zestig een zware politieke stempel en presenteren ze geen genuanceerd beeld van de werkelijkheid. Dit blijkt onder andere uit de overheersende auctoriële verteltechniek die gebruikt wordt in de boeken. Pas tegen het einde van de jaren zestig rijzen er meer kritische stemmen op die een gedifferentieerder beeld proberen te presenteren van de werkelijkheid, zoals dit geschetst wordt in *Treffen mit Paolo* (1967) van Gerhard Hardels (°1912) of *Jemand kommt* (1972) van Horst Beseler.

Een nieuw, maar al snel vertrouwd gezicht op de prentenboekenmarkt is Werner Klemke (°1917 – †1994). Zijn opleiding tot tekenfilmtekenaar draagt ertoe bij dat het pacifistische prentenboek *Ferdinand der Stier* (1964) tot een echt succes maakt. Twee jaar eerder had hij ook reeds enkele sprookjes van de gebroeders Grimm geïllustreerd. Daarnaast moet Ruth Knorr (°1927 – †1978) vermeld worden. Door haar illustraties bij Dickens *Weihnachtserzählung* (1959) en bij Andersens sprookjes (1961) wordt ook zij bekend.

2.4 Jaren zeventig

2.4.1 West-Duitsland

Het politieke klimaat van begin jaren zeventig wordt bepaald door Willy Brandt. Hij blaast een nieuwe West-Duitse houding tegenover Oost-Duitsland het leven in. In 1974 komt er

⁴¹ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 389.
⁴² Cf. supra.

echter een nieuwe president aan de macht, Helmut Schmidt⁴³. Alhoewel ook hij een sociaal-liberale coalitie voorziet, is er toch sprake van een mentaliteitswijziging. Schmidt heeft een nuchtere en technocratische regeerstijl die grondig verschilt van die van zijn voorganger. Vanaf het midden van de jaren zeventig heeft de economie het zwaar te verduren waardoor sociale hervormingen naar de achtergrond verdrongen worden. Het maatschappelijke klimaat komt nog meer onder spanning omwille van het toenemende politieke terrorisme van de ‘Außerparlementarische Opposition’, beter bekend als de APO. Dit lokt een krachtvolle reactie uit van de overheid die de malaise alleen maar aanwakkert. Als tegenreactie ontstaan tegen het eind van de jaren zeventig verschillende pacifistische en socialistische bewegingen. Op sociaal vlak kunnen we spreken van een beginnende liberalisering van normen en waarden. Bijgevolg evolueert men naar een ‘Widerstandskultur’⁴⁴.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

Typerend voor deze periode is volgend citaat:

*Die Kinder- und Jugendliteratur setzt in den 70er Jahren in Quantität und Qualität völlig neue Maßstäbe.*⁴⁵

Dit weerspiegelt zich in de oprichting van nieuwe uitgeverijen, tijdschriften, prijzen en een beginnende interesse van universiteiten en hoge scholen. De kinder- en jeugdliteratuur wordt in 1978 zelfs tot thema van de jaarlijkse *Frankfurter Buchmesse* gemaakt. De kinder- en jeugdliteratuur verwerft daardoor in de publieke opinie een belangrijkere plaats. Vanaf nu wordt het kind betrokken bij het dagelijkse leven, waar creativiteit, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid geoefend en gevraagd worden. De anti-autoritaire inslag van de jaren zestig krijgt een luider stem en moet gezien worden tegen de achtergrond van de tijdsgeschiedenis. Ze groepeerde eigenlijk twee tegengestelde richtingen. Enerzijds is er een politiek bewuste stroming die de lezers wil opvoeden tot het socialisme. Dat leidt tot een nieuw realisme waardoor voor het eerst taboes, zoals bijvoorbeeld gehandicapt⁴⁶ zijn, doorbroken worden.

⁴³ Helmut Schmidt (°1918): leidde de sociaal-liberale coalitie als minister-president van 1974 tot 1982.

Meer biografische informatie is te vinden op:
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/SchmidtHelmut/>

⁴⁴ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 328.

⁴⁵ WILD, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*, p. 329.

⁴⁶ Cf. *Infra*: deel 1.

Anderzijds bestaat er een meer geliberaliseerd normenmodel dat nauwer aansluit bij de kapitalistische ideologie en dus antisocialistische trekken vertoont.

Nieuwe vormen en inhouden verschijnen in de kinder- en jeugdliteratuur, waarbij de probleemboeken een nieuw genre vormen dat direct een centrale rol opeist. Jeugdcriminaliteit, drugs- of drankverslaving, gehandicapt zijn, vreemdelingen, geweld, de dood, de derde wereldproblematiek zijn de voornaamste nieuwe thema's die aangekaart worden. Centraal staat niet meer de traditioneel pedagogische waarde; de klassieke pedagogie moet immers wijken ten voordele van een emancipatorisch gedachte opvoedkunde. De boeken worden beoordeeld op hun informatieve en sensibiliserende waarde in relatie tot de werkelijkheid. Ze moeten een kritisch engagement ten toon spreiden. Met betrekking tot de vreemdelingenproblematiek vinden deze boeken slechts zelden een originele manier om het thema uit te beelden. Vaak blijven ze beperkt tot een conservatieve houding. Ze stellen een verhouding voor waarin de vreemdeling zich aanpast en zijn 'vreemdheid' opgeeft. Voorts is het merkwaardig dat de 'Hitlerwelle'⁴⁷ die zich afspeelt in de volwassenenliteratuur slechts in mindere mate weerklank vindt in de kinder- en jeugdliteratuur.

Toch betekent dit niet dat de oorlogthematiek door iedereen genegeerd wordt zoals reeds bleek uit voorafgaande voorbeelden. In de jaren zeventig verschijnt onder meer Horst Burgers' (°1929 – †1975) *Vier Fragen an meiner Vater* (1976). Daarnaast zijn Barbara Gehrts' (°1930) *Nie wieder ein Wort davon?* en Christine Nöstlingers' (°1936) *Maikäfer flieg* (1973) typerend voor deze periode. Ook geëmigreerde auteurs komen aan bod. De joodse Judith Kerr (°1923) thematiseert bijvoorbeeld met haar *Als Hitler das rosa Kaninchen stahl* (1973) het nationaal-socialisme vanuit het zicht van een tienjarig kind.

Zoals de auteurs die de Tweede Wereldoorlog schetsen, wijdt Ingeborg Bayer (°1927) zich aan de verwerking van het verleden in *Ehe alles Legende wird* (1979). Ze beperkt zich echter niet tot deze thematiek maar schrijft geëngageerde sociaal-realistische verhalen. Op deze wijze behandelt ze de drugsproblematiek in *Trip ins Ungewisse* (1971). Met dat boek sluit Bayer zich aan bij Ursula Wölfel die met *Die grauen und die grünen Felder* (1970) een nieuwe sociaalkritische houding opstart die los staat van die van Kästner. Haar nieuw

⁴⁷ Deze 'Hitlerwelle' was een uitdrukking van neonazistische stromingen en van een succesvolle commercialisering van de thematiek rond het nationaal-socialisme. Het uitte zich in talrijke publicaties over alle mogelijke thema's in verband met het nationaal-socialisme en de Tweede Wereldoorlog.

realisme is niet anti-autoritair in de betekenis van het zich afzetten tegen de bestaande machtsstructuren maar wel in die zin dat ze de heersende modellen van de kinder- en jeugdliteratuur in vraag stelt. Dit behoort tot het opvoedingsoptimisme dat in de jaren zeventig heerst: de wereld is niet goed maar bezit wel de mogelijkheid tot verandering en verbetering. Deze richting wordt vooral in de tweede helft van de jaren zeventig nagevolgd. Zo beschrijft Gudrun Pausewang (°1928) in *Die Not der Familie Cadera* (1978) op markante wijze de derde wereldproblematiek.

Problemen hoeven echter niet noodzakelijk uit het buitenland te komen. Het probleem van de gehandicapte wordt treffend beschreven door Max von der Grüns (°1926) – ondertussen tot klassieker geworden – *Vorstadtkrokodile* (1976). Ook wordt het onderwerp ouder worden en sterven voor het eerst aangekaart onder invloed van Lindgrens *De Gebroeders Leeuwenhart* (1973). Peter Härtling (°1933) beschrijft in zijn derde kinderboek *Oma* (1975) hoe een grootmoeder en haar kleinkind op elkaar aangewezen zijn na een ongeval waarin beide ouders van het kind omgekomen zijn.

De prentenboekenmarkt krijgt een meer sociaal-realistische inslag en laat zich inspireren door andere en ‘volwassen’ kunstvormen zoals bijvoorbeeld de Popart beweging, cartoons en stripboeken. Dit leidt onder andere tot een grotere veelvoud in stijlen. Het merendeel van de prentenboeken blijft echter een idyllische wereld voorstellen, maar dit keer onder de paraplu van de kunst *an sich* in plaats van onder een ‘heile Welt’- voorstelling.

Toch worden er ook eigen accenten gelegd. Het typevoorbeeld van een illustrator die zijn eigen weg zoekt, is Tomi Ungerer⁴⁸ (°1931). Zijn prenten neigen naar het grove, vertonen overdreven trekjes en zijn alles behalve steriel te noemen. *Kein Kuß für Mutter* (1974) is hiervoor representatief. Daarnaast spelen bij Wilhelm Schlote (°1946) formele elementen een belangrijkere rol. Hij maakt gebruik van karikaturen en komische situaties, zoals bijvoorbeeld blijkt uit zijn prentenboek *Heute wünsch ich mir ein Nilpferd* (1975). Friedrich K. Waechter (°1937) bedient zich van karikaturale componenten en munt uit in het parodiëren van voorbeeldboeken. *Der Anti-Struwelpeter* (1970) vormt hier een standaardvoorbeeld. Voor Oostenrijk vermelden we Walter Schmögner (°1943), Lisbeth Zwerger (°1954) en Hilde Aichinger (°1937). De eerste herschept de gebruikelijke dierenverhalen door het belerende

⁴⁸ Tomi Ungerer is kort voor Jean Thomas Ungerer. Deze auteur bezit de Franse nationaliteit, maar omwille van zijn belangrijkheid voor de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur wordt hij hier vermeld.

element om te buigen naar een spel van fantasie en ontspanning. Tot voorbeeld kan hier *Mrs Beestons Tierklinik* (1970) dienen. Het gebruik van komische en fantastische elementen verleent het boek een concreet en tegelijkertijd absurd karakter. Zwerger illustreert hoofdzakelijk sprookjes en inspireert zich hiervoor op laat negentiende-eeuwse Engelse illustrators. Haar stijl is desondanks persoonlijk en wordt gekenmerkt door een ommezwaai in het irreële en fantastische gemengd met humoristische karaktertrekken. Aichinger krijgt voor haar prentenboeken onder meer tweemaal de “Biennial of Illustrations Bratislava”, kortweg BIB⁴⁹ – prijs. *Ein Körnchen für den Pfau* (1970) illustreert haar stijl: poëtisch, maar toch met een sterk karakter, een duidelijk lijnenspel met een gedifferentieerd gebruik van kleuren.

2.4.2 Oost-Duitsland

In 1972 is er een machtswisseling in de DDR. Met Erich Honecker⁵⁰ aan het hoofd van het land wordt er een koerswijziging ingezet. Voordien zag men de twee Duitse staten als een tijdelijk fenomeen. Honecker beschouwt de twee staten als zelfstandig omwille van hun verschillend maatschappelijk model. Hij meent dat de inhoud van dit sociaal model bepalend is voor de nationale identiteit en is met andere woorden gekant tegen een herenigingspolitiek met het kapitalistische West-Duitsland.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

Zoals eerder vermeld, heeft de DDR- kinder- en jeugdliteratuur zich tot doel gesteld om het socialisme te promoten. De tendensen van de jaren zestig worden met andere woorden voortgezet. Maar niet alles blijft bij het oude: innoverende trends beginnen door te sijpelen op het einde van de jaren zestig en verwerven steeds meer ruimte in de jaren zeventig. Narratieve technieken worden vaker gemodelleerd op basis van montage-achtige vormen en een veelvoud van perspectieven. Auteurs pogen zich te onttrekken aan het enge socialistische literatuurconcept, waarin de objectieve vertelstem en de belerende stem van de auctoriele verteller het verhaal dirigeert. Door dialogen in te voeren en op die manier verschillende

⁴⁹ De BIB – prijs wordt uitgereikt door BIBIANA, het *international house of art for children*, dat gesticht werd in 1987 in Slowakije. Deze prijs voor illustraties is gekoppeld aan de biënnale van Bratislava, waar ook vijf Gouden Appels, Medailles en eervolle vermeldingen gegeven worden. Meer informatie over BIBIANA is te vinden op: http://www.bibiana.sk/uvod_e.htm

⁵⁰ Erich Honecker (°1912 – †1994): leidde de DDR van 1971 tot 1989. Meer biografische informatie is te vinden op: <http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/HoneckerErich/>

meningen te introduceren, ontstaan er meer subjectieve voorstellingen. Ook maken enkele auteurs meer gebruik van ironie om bepaalde gedachten te ondermijnen. *Das Klassenfest* (1969) van Uwe Kant (°1936) is hiervan een mooi voorbeeld.

De toename van fantastische verhalen is een ander element dat wijst op de toenemende versoepeling van de reglementering van de socialistische kinder- en jeugdliteratuur. Hannes Hütner (°1932) *Das blaue vom Himmel* (1974) of Peter Abrahams *Das Schulgespenst* (1978) zijn exemplarisch voor deze strekking. Voordien werden fantastische elementen vervangen door realistische. Zo werd bijvoorbeeld de koning in een sprookje van Grimm vervangen door een proletarische figuur omdat de koning een te burgerlijk element was. Voorts worden sprookjespatronen nu opgenomen, maar dan wel aangepast aan de hedendaagse realiteit. Vervreemdende of absurde elementen à la Lindgren komen echter weinig aan bod en kunnen vaak pas met de eenmaking van Duitsland gepubliceerd worden. Daarnaast treedt het thema stad en stedelijkheid, net zoals in de West-Duitse kinder- en jeugdliteratuur, nu meer op het voorplan. Dit betekent een definitief afscheid van afbeeldingen van overzichtelijke en vertrouwde landelijke milieus.

Op de prentenboekenmarkt speelt Klaus Ensikat (°1937) een belangrijke rol. Hij geldt tegenwoordig als “ungekrönter König der deutschen Buchillustratoren”⁵¹. Hij gebruikt voor zijn illustraties in *Der kleine Hobbit* (1970) bewust een conservatieve stijl. Ensikat is een liefhebber van ouderwetse decors en versieringen. Daarnaast illustreert hij voor en na de eenmaking van Duitsland nog verschillende sprookjes- en kinderboeken. In 1979 wordt hij, voor de tweede maal, bekroond met de prestigieuze BIB-prijs voor zijn illustraties bij het boek *Tapai* van Herman Melville (°1819 - †1891). Reeds zes jaar eerder ontving hij daarvoor een Gouden Appel. Tot slot krijgt hij in 1996 de Hans Christian Andersen Medaille voor illustraties.

⁵¹ <http://www.goethe.de/ne/hel/kjb04/deensika.htm>

2.5 Jaren tachtig

2.5.1 West-Duitsland

In 1982 komt er definitief een einde aan de progressieve periode die ingeluid was door Willy Brandt. De nieuwe regering onder leiding van de christen-democraat Helmut Kohl⁵² ijvert voor een terugkeer naar een behoudsgezinnd klimaat. *De facto* is er echter een continuïteit merkbaar met de vorige regeringen. De conservatieve ideologie gaat hand in hand met een realistisch beleid. Uiteindelijk leidt de traditie van vreedzame coëxistentie en sterke figuren zoals Brandt en Kohl tot de grondslag van een vreedzame Duitse eenmaking in 1989.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

De jaren tachtig worden gekenmerkt door een literaire omkering van het voorbije decennium. Dit correspondeert met de maatschappelijke context die, zoals gezegd, door de regeringswissel in 1982 en met de opmars van radicaal-rechtse groeperingen terugkeert naar een restauratieve tendens. Waar in de jaren zeventig realiteit, kritisch engagement en progressiviteit de sleutelwoorden zijn, wordt er in deze periode hoofdzakelijk gesproken over een terugkeer naar de fantasie, de innerlijkheid en een heroriëntering naar het private. Dit is onder andere te merken aan de thematieken. De voordien zo geprezen probleemboeken worden nu grondig bekritiseerd.

Deze ommekeer betekent echter niet dat de kinder- en jeugdliteratuur zich terug in de positie van de jaren vijftig bevindt. Niet alle kritische stemmen doen er het zwijgen toe, maar de radicaliteit van de voorbije jaren is verdwenen. De interesse voor de kinder- en jeugdliteratuur blijft wel groeien in het hele Duitstalige gebied door de oprichting van nieuwe uitgeverijen, de uitreiking van nieuwe prijzen en een groeiende bekendheid in het algemeen. Ook uit academische hoek komt er steeds meer interesse voor het fenomeen van de kinder- en jeugdliteratuur. De zwaartepunten van de kinder- en jeugdliteratuur van de jaren tachtig liggen bij de fantastische en historische boeken, meisjesboeken en lyriek. Laten we deze uiteenlopende genres even verder belichten.

⁵² Helmut Kohl (°1930): was minister-president van 1982 tot 1998. Meer biografische informatie is te vinden op: <http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/KohlHelmut/>

Het klimaat van de late jaren zestig en het begin van de jaren zeventig zorgen voor een dip in de fantastische literatuur. Dit genre werd met maatschappijkritische argumenten hevig geweerd. De nieuwe opkomst van de fantastische literatuur is te danken aan het restauratieve klimaat van de jaren tachtig. We merken wel op dat de fantastische literatuur een dubbele rol speelt. Enerzijds belichaamt ze de verandering van de kinder- en jeugdliteratuur naar een meer innerlijke wereld. Een typisch voorbeeld vormt *Die unendliche Geschichte* (1979) van Michael Ende. In dit verhaal speelt de fantasie een belangrijkere rol dan de realiteit en grijpt de auteur terug naar mythologische en sprookjeselementen. Ook Paul Maar (°1937) behoort tot deze strekking, maar hij gaat verder. Maar gebruikt fantastische en onbekende elementen om aan te knopen bij de hedendaagse werkelijkheid. Door de wisselwerking tussen bekend en onbekend, fantasie en realiteit poogt hij meer begrip op te wekken bij zijn lezers voor het ongekende. Fantasie en verbeeldingskracht dienen als middel om inzicht te creëren.

Anderzijds verzekert de fantastische literatuur een continuïteit met de kritische sfeer van de late jaren zeventig door bijvoorbeeld catastrofale voorstellingen. De vlucht in een fantasiewereld representeert dus niet enkel een vlucht uit de werkelijkheid, maar heeft ook een verhelderende en alarmerende functie naar de toekomst toe. De beschreven utopieën zijn geen ideale samenlevingen maar horen eerder thuis onder de noemer ‘worst-case’ -scenario’s. Daarom spreekt men van negatieve utopieën of dystopieën. Fantastische verhalen waarschuwen bijvoorbeeld voor de gevaren van kernwapens, voor de gevolgen van de toenemende milieuvervuiling, etc. Representatief voor deze strekking is onder meer Gudrun Pausewang met haar boeken *Die letzten Kinder von Schewenborn* (1983). Hierin beschrijft ze de mogelijke heilloze gevolgen van atoomaanval. Zo draagt ze haar steentje bij tot een betere en snellere ontwapening. Na de ramp in Tsjernobyl is Pausewang met *Die Wolke* (1989) een van de eersten om de ramp te thematiseren. Een vlucht in de fantasie kan daarom *an sich* niet afgewezen worden:

*Negative Utopien [...] sind vielmehr ein Indiz dafür, daß Phantasie und kritische Rationalität einander nicht von vornherein ausschließen, wie schwierig das auch immer sein mag.*⁵³

⁵³ http://www.kfunigraz.ac.at/ub/sosa/kurs2002/frame.htm?Geschichte8_ie.htm

De historische boeken verhalen revolutionaire momenten. Meer specifiek behandelen ze de Reformatie of het ontstaan van de *Weimarer Republik*. Actuele onderwerpen worden echter niet geschuwd. Eindelijk wordt er grondig werk gemaakt van een kinder- en jeugdliteratuur rond de Tweede Wereldoorlog en de Oost-West verhoudingen. Het thema van het nationaal-socialisme krijgt onder invloed van de verrechtsing van de maatschappij een belangrijke plaats toebedeeld. Dit gebeurt eigenlijk niet op vraag van de kinderen omdat zij nu eenmaal geen band hebben met dit verleden. Eerder proberen de auteurs in het reine te komen met hun eigen verleden. Op deze wijze willen ze de jonge generatie waarschuwen voor de gevaren van het nationaal-socialisme. Meer algemeen houden ze een pleidooi voor democratie en menselijkheid. De meeste van deze boeken zijn dan ook wetenschappelijke en informatieve boeken, dikwijls met een autobiografische achtergrond. Concreet thematiseren de auteurs het kind-zijn in het Derde Rijk en de Holocaust, zoals bijvoorbeeld ...*aber Steine reden nicht* (1987) van Carlo Ross (°1928). Ingeborg Bayer daarentegen behandelt in *Zeit für die Hora* (1988) de geschetste thematiek op een heel eigen wijze. Door de hedendaagse problematiek van het nabije oosten te betrekken op het verleden slaat ze een brug tussen het toen en het nu.

Het thema van het politieke verzet komt minder uitvoerig aan bod in de origineel Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur. Dit wordt deels gecompenseerd door vertalingen uit het Nederlandstalige gebied⁵⁴. Er zijn echter talrijke uitzonderingen op deze tendens. Een kritische behandeling van dit heikele onderwerp komt niet voor het eerst in de jaren tachtig aan bod, maar leeft reeds in de naoorlogse periode. Zoals eerder gezegd is Lisa Tetzners *Die Kinder aus Nr. 67* hiervan een standaardvoorbeeld. Deze negendelige historische roman schildert een kinderbende waarbij het einde van de *Weimarer Republik* en het begin van het nationaal-socialisme voorgesteld worden. Ook vervullen onder meer Kästner, Janosch, Bayer, Burger, Nöstlinger en Gehrts een horzelfunctie. Verder horen Hans Peter Richters *Wir waren dabei* (1962) en Ursula Fuchs' (°1933) *Emma oder die unruhige Zeit* (1979) thuis in dit rijtje. Deze verhalen spelen zich vaak af tegen een historisch-autobiografische achtergrond. Vanaf de jaren tachtig echter overschrijdt het thema alle grenzen waarbij voornamelijk zakelijk informatieve boeken een grote bloei kennen, zoals onder andere de Janusz Korczak-biografie van Monika Pelz (°1944).

⁵⁴ Cf. infra: deel 4.

Wanneer men in deze periode spreekt over meisjesboeken, dan speelt de gelijkheid van vrouwen en de problemen waarmee zij geconfronteerd worden een hoofdrol in het gros van de verhalen. De vroegere pedagogische bedoelingen van het meisjesboek worden onder invloed van het feminisme in de vergeethoek geduwd. Boeken waarin ‘typisch vrouwelijke’ deugden zoals bijvoorbeeld geduld en passiviteit gepropageerd worden, verschijnen echter nog steeds. Het zogenaamde harmonie-model blijft zijn aanhangers behouden. Maar de tegenstroom lanceert nieuwe inhoud die voortkomen uit de hedendaagse werkelijkheid. Rollenpatronen worden omgekeerd, de emancipatie van de vrouw wordt aangekaart en ook identiteitscrisissen worden een centraal motief in de adolescentenliteratuur. *Lady Punk* (1985) en *Mit Jakob wurde alles anders* (1986) van Kirsten Boie (°1950) zijn typerend voor de nieuwe trend.

Op gebied van de lyriek is de literaire wending eveneens terug te vinden. Men stelt zich nu in een positie van vertrouwen en harmonie en staat weigerachtig tegenover de vroeger gepropageerde vervreemding, absurditeit en dissonantie. Stilistisch grijpt de lyriek terug van dagdagelijkse taalgebruik naar het gebruik van metaforen, traditionele rijmvormen en lyrische beelden. Een grotere ‘Poëzität’ is het resultaat van deze ontwikkelingen.

Op gebied van de prentenboeken is onder meer de Zwitser Jörg Müller (°1942) een belangrijk figuur. In samenwerking met de Zwitserse auteur Jörg Steiner (°1930) ontstaat *Aufstand der Tiere oder die neuen Stadtmusikanten* (1989) waarmee ze een jaar later de Duitse jeugdliteratuurprijs winnen. Deze auteurs werkten reeds samen in de jaren zeventig en worden vele malen bekroond. Het hoogtepunt hiervan vormt de Hans Christian Andersenprijs die Müller krijgt voor zijn uitstekende illustraties. Müllers handelsmerk is zijn maatschappijkritiek. Vele van zijn kinderboeken dragen als boodschap de milieuvervuiling, het verlies aan identiteit in een steeds meer technologische wereld en, daarmee samenhangend, de vaak beklemmende realiteit. Kentekenend voor zijn stijl zijn een hoge graad aan realisme en vaak gebruik van perspectievenwissel.

Algemeen kunnen we dus besluiten dat de West-Duitse kinder- en jeugdliteratuur in de jaren tachtig gekarakteriseerd wordt door twee tegenstrijdige tendensen, die terug te vinden zijn in verschillende vormen van de kinder- en jeugdliteratuur. Ofwel vlucht men weg uit de realiteit, ofwel gaat men deze juist opnemen en kritisch behandelen.

2.5.2 Oost-Duitsland

Het Oost-Duitse klimaat van de jaren tachtig blijft sterk ideologisch gekleurd. Als gevolg van Erich Honeckers koerswijziging breidt het socialisme zich uit naar het culturele en historische erfgoed. De kern van de DDR-nationaliteit ligt in de keuze voor het socialisme, maar in de dagdagelijkse werkelijkheid is daar maar weinig van te merken. De burgers van de DDR blijven hunkeren naar een westerse welvaartsstaat. Een vermenging van staatsbeleid, staatsgezag en ideologie typeert de DDR. Die mix blijkt echter ook de zwakke plek van de “eerste arbeiders- en boerenstaat op Duitse bodem”⁵⁵.

*Wie zich tegen het regime en zijn ideologie keerde, stelde ook meteen het bestaansrecht van de staat in vraag. Kritiek op de DDR als regime leidde onvermijdelijk tot kritiek op de DDR als staat.*⁵⁶

Dit zorgt ervoor dat ook de DDR klaar was voor de val van de muur en de eenmaking van Duitsland.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

Het karakteristieke van de Oost-Duitse kinder- en jeugdliteratuur ontstaat uit de kloof tussen propaganda en de werkelijke staatsverhoudingen. Bij de kinder- en jeugdliteratuur wordt er niet zo nauw gecensureerd als bij literatuur voor volwassenen. Men kan daarom sneller bepaalde thema's opnemen en behandelen. Een van die thema's is de milieuproblematiek. Tot laat in de jaren tachtig is hierover met betrekking tot het eigen gebied nauwelijks een publieke discussie mogelijk. Tijdens de jaren zestig en zeventig rijzen er langzaam stemmen op die meer ecologisch gericht zijn. Zo ontstaat er een stroming in de kinder- en jeugdliteratuur die protagonisten toont die zich actief inzetten voor natuurbescherming en -behoud of die hiertegenover tenminste reeds een positieve houding hebben. Enkele voorbeelden van deze problematiek zijn *Spur der Steine* (1964) van Erik Neutsch (°1931), *Die Linde vor Priebe's Haus* (1970) en *Tiefer blauer Schnee* (1976) van Horst Beseler. De problematiek rond natuurvernietiging is een belangrijk onderwerp omdat reeds sinds Rousseau de vernietiging van de natuur ook als nadelig voor het kind, en voor de mensheid als dusdanig, beschouwd

⁵⁵ VERBEEK, G. Inleiding tot de Geschiedenis van Duitsland, p. 39.

⁵⁶ VERBEEK, G. Inleiding tot de Geschiedenis van Duitsland, p. 41.

wordt. Voordien cultiveerde men hoofdzakelijk het beeld van de zegevierende mens over de natuur in een sfeer van onwankelbaar geloof in de vooruitgang. Een typisch voorbeeld is hier *Der stille Grund* (1985) van Lia Pirskawetz.

Nog steeds gaat de DDR- kinder- en jeugdliteratuur om met het thema van het nationaal-socialisme in voornamelijk zakelijke en verhalende boeken. Het thema fascisme en verzet (door de communisten wel te verstaan) wordt besproken. De oorzaken, namelijk de materiële klassenmaatschappij en haar machtsverhoudingen, worden voorgesteld. Voorbeelden hiervan zijn onder meer *Pianke* (1981) en *Fünckhen lebt* (1988) van Peter Abrahams en *Markus und der Golem* (1987) van Bodo Schulenburg. Deze boeken behandelen specifiek de joodse slachtoffers. Dit moet gezien worden in de politieke context van de toenmalige DDR die voorzichtige pogingen onderneemt om een nieuwe verhouding te vinden tot Israël.

Echte kritiek formuleren op de groeiende kloof tussen de propaganda van het DDR-regime en de Oost-Duitse realiteit blijft moeilijk, maar is niet onmogelijk. Alfred Wellms (°1927 – †2001) bewijst dit. Reeds in de jaren zestig pleit hij voor een individuele aanpak van de kinderen. Hij wordt dan ook als een omstreden DDR-schrijver beschouwd. Kenmerkend voor Wellms is *Pugowitzza oder die silberne Schlüsseluhr* (1976). Dat verhaal speelt zich af aan het eind van de oorlog en behandelt het onderwerp van een gevluchte jongen die zich aanvankelijk laat meeslepen door het Rode Leger.

2.6 Jaren negentig

De tijdsgeest van de jaren negentig in het herenigde Duitsland kan omschreven worden aan de hand van woorden zoals pluralisering, individualisering van de levenservaringen, complexiteit en ambivalentie. De traditionele zekerheden die in de vorige decennia voorzichtig bekritiseerd werden, ebben weg. Dit creëert een groter onzekerheidsgevoel in de samenleving. Die maatschappelijke veranderingen weerspiegelen zich in de ervaring van het kind - respectievelijk jongere - zijn. De kinderen en jongeren zijn in even grote mate veranderd als de omwentelingen in de voor hen geschreven literatuur. Vooreerst krijgen kinderen in de loop van de jaren tachtig en negentig meer inspraakrecht en verantwoordelijkheid. Tegelijkertijd leidt deze zelfstandigheid van het kind en de jongere niet tot een snellere inlijving bij de volwassenen:

*De moratoriumfase - dit is de periode waarin men nog geen echte verantwoordelijkheid toegewezen krijgt - breidt zich uit.*⁵⁷

Het duurt met andere woorden steeds langer vooraleer de jongere gaat werken en/of trouwt. Verder kunnen we ook zeggen dat het eenheidsbeeld van 'de' jeugd versplinterd is. Bockhorst vergelijkt het met een kaleidoskoop:

*[es] gleicht einem widersprüchlichen Durcheinander und undurchsichtigen Konglomerat von vielen Einzelbildern.*⁵⁸

Meer dan vroeger moeten kinderen en jongeren zelf hun leven bepalen en zijn ze op zoek naar een plaats in de maatschappij. Dit stelt de jeugd voor een aantal moeilijke problemen. Aan de toegenomen kansen en mogelijkheden is dus een groter risico verbonden.

Een ander kenmerk van deze periode is de explosie van media en een duidelijke consumptiegerichtheid. Vooral de TV, en meer recent het internet en zijn mogelijkheden, hebben de kansen van communicatie en informatievergaring verruimd. Deze mediatisering speelt een niet te onderschatten rol. Niet alleen zorgt ze voor een stijgend belang van de beeldcultuur, ze is daarnaast ook gedeeltelijk verantwoordelijk voor een veranderende visie op het kind- en jongere-zijn.

Invloed op de kinder- en jeugdliteratuur

De ambivalente werkelijkheid moet corresponderen met een literatuur die ruimte laat voor de jongere en die tussen fictie en realiteit aanzet tot nadenken en tot een intensief-creatieve verwerking van een bepaald thema. De keuze voor onderwerpen en de voorstellingsvormen zijn een voortzetting van de emancipatorische hervormingen van de jaren zeventig. Vanaf nu worden gelijkheid en mondigheid van het kind als grondregels beschouwd in de omgang met kinderen. De huidige auteurs nemen hun lezers ernstig en zien ze als een evenwaardige partner in dit specifieke communicatieproces. Kinderen krijgen het recht, maar ook de – bijna

⁵⁷ GHESQUIERE, R. Het verschijnsel jeugdliteratuur, p. 13.

⁵⁸ BOCKHORST, H. "Zauberwort 'Zielgruppe': KJL- für wen? Kinder und Jugendliche am Ende des 20. Jahrhunderts." p. 2. In: RAECKE, R. *Kinder- und Jugendliteratur in Deutschland*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e.V., München, 1999.

onredelijke – eis over alles geïnformeerd te worden. Deze veranderde visie op het kind heeft er toe geleid dat ongeveer alle denkbare taboes worden doorbroken. Bockhorst formuleert het als volgt: “Die gesellschaftlichen Krisen haben das Jugendalter erreicht”⁵⁹.

Het veelvoud aan onderwerpen eist ook aangepaste vormen. Op deze wijze ontstaan nieuwe vormen zoals de innerlijke monoloog, de ‘*erlebte Rede*’, het ik-verhaal. De bedoeling van deze nieuwe vormen ligt erin het kind te laten kennismaken met nieuwe inzichten vanuit de wereld van de jonge protagonist, vanuit zijn of haar subjectieve ervaringshorizon. Dit veronderstelt een doorgedreven psychologisering en individualisering. Men zorgt er anderzijds wel voor het kind niet te overbelasten door de onderwerpen aan te passen aan de kennishorizon van de lezer. Daarnaast wordt er steeds vaker gebruik gemaakt van zelfrelativering en ironie. Niet alleen de keuze van onderwerp, maar ook de vertelhouding weerspiegelt dus de nieuwe houding tegenover het kind, namelijk een gesprekspartner.

Deze ‘*Enttabuisierung*’ en differentiëring binnen onderwerpen lopen hand in hand met een doorgedreven liberale omgang met het leven die zich manifesteert vanaf de jaren tachtig maar nog meer in de jaren negentig. Zo wordt in de jaren negentig het arsenaal van taboedoorbrekende boeken aangevuld met literatuur die incest, werkloosheid, homosexualiteit, problemen van een alleenstaande ouder, bedrukkende familieverhoudingen, de eenmaking van Duitsland, etc., behandelt. De evolutie beperkt zich echter niet tot de uitwendige sociale wereld, maar richt zich ook op de innerlijke, psychologische belevingswereld. Enkele concretere voorbeelden van boeken over dergelijke specifieke onderwerpen zijn onder andere Mirjam Presslers (°1940) *Bitterschokolade* (1994) dat over eetstoornissen gaat. De boeken van deze schrijfster tonen een breed spectrum van thema’s. Zo gaat *Kratzer im Lack* (1992) over jeugdcriminaliteit. Bedrukkende familieverhoudingen worden beschreven in *Novemberkatzen* (1986) en *Nun red doch endlich* (1992). Seksueel misbruik binnen de familie wordt dan weer gethematiseerd door Heide Hassenmüller (°1941) in *Gute Nacht, Zuckerpüppchen* (1994). Het onderwerp van de werkloosheid komt aan bod in Peter Härtlings *Fränze* (1989). Verder wordt de dood van een ouder beschreven in Susanne Kilians (°1940) *Die Mondmutter* (1989). Tenslotte wordt de drugsproblematiek besproken door onder meer Anatol Feid (°1942) in *Achmed M. im Bahnhofsviertel* (1989).

⁵⁹ BOCKHORST, H. “‘Zauberwort ‘Zielgruppe’: KJL- für wen?’”, p. 4.

Door de bonte eigenheid van ‘de’ jeugd is het echter moeilijk geworden om literatuur te produceren voor een zo verscheiden doelgroep. Tegenover de gedifferentieerde culturele levensinteresses moet een even omvattend, geëngageerd en professioneel cultureel vormingsaanbod staan, ook in de kinder- en jeugdliteratuur. Daarom vraagt Bockhorst om de kinderen niet te onderschatten en stelt hij hoge eisen aan de voor hen geschreven literatuur:

*Kinder- und Jugendbücher sollten eigentlich das Beste sein, was der Literaturmarkt qualitativ zu bieten hat.*⁶⁰

Kernwoorden zijn een hoge realiteitswaarde, geloofwaardigheid en authenticiteit. Eenvoudige oplossingen aanbieden à la ‘heile Welt’-theorie is nu volledig uit den boze.

Dauberts artikel “Themen und Tendenzen im realistischen Kinder- und Jugendroman der 90er Jahren”⁶¹ argumenteert dat er niet alleen een debat bestaat over de term ‘kinder- en jeugdliteratuur’. Naar analogie met de moeilijkheden rond de term ‘de’ jeugd, wordt het ook steeds moeilijker om te spreken van ‘de’ kinder- en jeugdliteratuur. Brunken formuleert het zo:

*die Kinderliteratur habe mit ihrem Übergang in die Moderne ihren Charakter als Zielgruppenliteratur aufgegeben und könne daher allenfalls als eine Literatur **auch** für Kinder gelten.*⁶²

Puur formele criteria lossen de zaak niet meer op. Steeds vaker is er sprake van grensoverschrijdende kinder- en jeugdliteratuur, genremix en een veelheid aan thema’s. Een voorbeeld hiervan is de roman *Zwischen zwei Scheiben Glück* (1997) van de Amerikaanse-Duitse Irene Dische (°1952). Het boek wordt in 1998 bekroond met de Duitse Jeugdliteratuurprijs in de categorie kinderboek, maar eigenlijk onttrekt het zich aan een leeftijdsgebonden indeling. Er ontstaan op deze wijze ‘nieuwe’ genrebeschrijvingen zoals docu-fictie en fictieve zakelijke roman. Het boek *Verräterkind* (2001) van de journalist

⁶⁰ BOCKHORST, H. “Zauberwort ‘Zielgruppe’: KJL- für wen?”, p. 12.

⁶¹ In: RAECKE, R. (Red.) *Kinder- und Jugendliteratur in Deutschland*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e.V., München, 1999.

⁶² BRUNKEN, O. “Die zünftige Wissenschaft oder: Was machen Pippi und Robinson an der Uni? Forschung und Lehre zur Kinder- und Jugendliteratur”, p. 71. In: RAECKE, R. *Kinder- und Jugendliteratur in Deutschland*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e.V., München, 1999.

Werner Raith kan als voorbeeld dienen. In dit verhaal onderzoekt Raith op grondige manier de structuren van de maffia.

Deze verhalende boeken behandelen naast tijdloze onderwerpen ook algemeen menselijke gevoelens en belevenissen. Ze schetsen een realistisch en hedendaags beeld aan de hand van een veelvoud aan thema's. De huidige sociale werkelijkheid is er eentje van. Verder komen historische verhalen, zoals *Unter der Asche die Glut* (1997) van Fähmann, en de verwerking van het jonge verleden – het nationaal-socialisme en Holocaust – aan bod. Hier kunnen onder meer Pausewang met *Eine Reise im August* (1992), Eva Erben (°1930) met *Mich hat man vergessen* (1996) en Anja Tuckermann (°1961) met *Muscha* (1994) vermeld worden. Ook de onzekere toekomst, omwille van de bedreigende technologische ontwikkelingen, wordt als thema gekozen voor een boek. Zo gaan onder meer *Version 5 Punkt 9* (1997) van Reinhold Ziegler (°1955) en *Duplik Jonas 7* (1997) van Birgit Rabisch (°1953) over het onderwerp van de genmanipulatie.

In de realistische kinder- en jeugdliteratuur merkt men de verandering van het kindbeeld ten volle. De enge verbondenheid tussen werkelijkheid en literatuur wordt ook gereflecteerd in deze verhalen. Op die manier wordt het kinder- en jeugdboek een “zeitdiagnostische Medium”⁶³. De belangrijkste thema's in de jaren negentig zijn vijandigheid ten opzichte van vreemdelingen, de toenemende rechtse radicalisering en geweld. Enkele voorbeelden hiervan zijn Maria Hagemanns *Schwarzer Wolf Skin* (1993), Kirsten Boie's *Erwachsene reden, Marco hat was getan* (1994) en Renate Welsh's (°1937) *Jetzt bist du dran* (2001).

De familieromans staan onder invloed van de culturele veranderingen. Instabiele familiale verhoudingen, pluralisering van de familie, veranderde rolpatronen en opvoedingsidealen zijn veelgekozen thematieken. Het onderwerp van gescheiden ouders en het daarmee samenhangende stiefouderschap wordt bijvoorbeeld door Härtling in *Lena auf dem Dach* (1993) en door Kirsten Boie in *Man darf mit dem Glück nicht drängelig sein* (1997) uitgewerkt. Nieuw hierbij is dat de onzekerheid van de ouders in het daglicht gesteld wordt. De ouder wordt niet geportretteerd als een alwetende persoon, maar als iemand die zelf ook op zoek is. Wederom kan een van Boies boeken, met name *Mit Kindern redet ja keiner*

⁶³ DAUBERT, H. “‘Es verändert sich die Wirklichkeit...’ Themen und Tendenzen im realistischen Kinder- und Jugendromane der 90er Jahre”, p. 92. In: RAECKE, R. *Kinder- und Jugendliteratur in Deutschland*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e.V., München, 1999.

(1990), hier als voorbeeld dienen. Dit eist van de kinderen een vroege zelfstandigheid en rijpheid. Mondigheid is dus niet enkel bevrijdend, maar ook belastend. Deze houding verschilt tegenover die van de jaren zeventig. Toen hanteerde men hoofdzakelijk een aanklagende toon, terwijl er nu gestreefd wordt naar een solidariteitsmodel tussen ouder(s) en kind dat begrip vraagt voor beide partijen. Het traditionele familiemodel wordt bijgevolg in de jaren negentig vooral nog als karikatuur voorgesteld.

De invloed van de media op de evolutie van de kinder- en jeugdliteratuur wordt vaak negatief ingeschat. De TV en haar beeldcultuur zouden een nefaste invloed hebben op het leesgedrag van de jongeren. Het is echter niet allemaal kommer en kwel. De beeldcultuur heeft ook zijn voordelen: de geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur vaart er wel bij. In de 'lichtere' kinder- en jeugdliteratuur is de invloed van de nieuwe media sterk merkbaar: fantastische verhalen krijgen bijvoorbeeld een nieuwe dimensie dankzij de evolutie in de computerwereld. *Level 4 – Stadt der Kinder* (1994) van Andreas Schlüter (°1958) is maar een van de vele voorbeelden hiervan.

Samenvattend kunnen we stellen dat de jaren negentig gekenmerkt worden door een toenemende normalisering en liberalisering van vroegere taboethema's. De verhalende kinder- en jeugdliteratuur van dit decennium weerspiegelt in thema's en voorstellingsvormen een veranderde visie op het kind en sluit zo aan bij de in de jaren zeventig begonnen hervorming van de kinder- en jeugdliteratuur.

3 Besluit

Het geschiedkundige overzicht heeft aangegeven dat er in de door ons besproken periode belangrijke veranderingen plaatsgevonden hebben op gebied van de kinder- en jeugdliteratuur onder invloed van het maatschappelijke klimaat. Van de formulering van een voorzichtige kritiek op oude denkpatronen en de klassieke pedagogie begin jaren zestig is de kinder- en jeugdliteratuur geëvolueerd naar een openlijke voorstelling van alle denkbare taboes, waarbij we vaststellen dat de trendsetters van de jaren zeventig en tachtig in de jaren negentig steeds meer genormaliseerd worden.

Het belang van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur kan onder meer afgeleid worden aan de prijs- en erelijsten van de Hans Christian Andersenprijs. Deze internationaal gerenommeerde prijs wordt vaak de ‘kleine Nobelprijs’ genoemd en is dus van doorslaggevend belang voor een boek. Deze prijzen worden, sinds 1956 voor auteurs en sinds 1966 voor illustratoren, uitgereikt door het IBBY, *International Board on Books for Young people*⁶⁴. De nominaties gebeuren door de landsafdelingen van het IBBY en de bekroonden worden uitgekozen door een jury bestaande uit internationale kenners op gebied van kinder- en jeugdliteratuur. Zoals reeds eerder vernoemd viel deze eer aan verschillende Duitstalige auteurs te beurt. We zetten ze even op een rijtje. In 1960 wordt Erich Kästner (BRD) bekroond. Zijn landgenoot James Krüss (BRD) krijgt in 1968 dezelfde eer. In 1984 is het de beurt aan Christine Nöstlinger (Oostenrijk). Ook op de aanbevolen lijst staan er Duitstalige auteurs, zoals Karl Bruckner in 1966 (Oostenrijk) en Otfried Preußler (BRD) in 1972. Bij de illustratoren valt in 1966 Alois Carigiet (Zwitserland) in de prijzen. Lisbeth Zwerger (Oostenrijk) ontvangt deze eer in 1990. Vier jaar later valt Jörg Müller (Zwitserland) in de prijzen en in 1996 wordt Klaus Ensikat (Duitsland) gelauwerd. Uit deze talrijke prijswinnaars mogen we afleiden dat de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur een belangrijke plaats inneemt op het internationale forum.

⁶⁴ Homepage: <http://www.ibby.org>

II OVERZICHT VAN DE NEDERLANDSTALIGE KINDER- EN JEUGDLITERATUUR: 1975 – 2000

1 Inleiding

Zoals we in het vorige deel de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur onder de loep namen, besteden we in dit deel aandacht aan de ontwikkeling van de kinder- en jeugdliteratuur in het Nederlandse en het Vlaamse taalgebied. Beide gebieden worden gescheiden besproken omdat de evoluties niet gelijklopend zijn. In tegenstelling tot het eerste deel geven we hier geen historische achtergrondinformatie omdat de geschiedkundige feiten van beide taalgebieden minder bepalend geweest zijn voor de evoluties op de kinder- en jeugdliteraire scène. Eerder speelt de algemeen West-Europese tijdsgeest een rol. Hiermee bedoelen we dat verschillende ontwikkelingen die we reeds schetsten in het eerste deel ook plaatsgevonden hebben in Nederland en Vlaanderen. Daarom verwijzen we regelmatig terug naar reeds behandelde evoluties van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur. Op deze wijze willen we het internationale karakter van bepaalde veranderingen op de voorgrond brengen. Zo is de ontvoogding van de pedagogie een Europees gebeuren dat ook zijn neerslag in het Nederlandstalige gebied gevonden heeft. Over het belang van de pedagogie voor de kinder- en jeugdliteratuur hebben we het reeds gehad in het voorgaande deel.¹

Vooraleer we ons onderdompelen in de geschiedenis van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur is het nuttig om een korte terminologische verduidelijking te geven. Wanneer we de term ‘Nederlandstalig’ gebruiken, verwijzen we zowel naar het Noord-Nederlands, met andere woorden komende uit Nederland, als naar het Zuid-Nederlands, komende uit Vlaanderen dus. In de verdere uitwerking van deze thesis gebruiken we voor Noord-Nederlands de term ‘Nederlands’ en voor Zuid-Nederlands de term ‘Vlaams’.

¹ We verwijzen verder nog naar de licentiaatsverhandeling van Leen Adams *Evolutieschets van het Nederlandse jeugdliteraire systeem: een studie van de Gids boek en jeugd van 1975 tot 1995*. (Katholieke Universiteit Leuven, 2001) die deze problematiek beknopt en overzichtelijk bespreekt, pp. 6 – 7.

2 Onvoltooid verleden²

2.1 Jaren vijftig

2.1.1 Nederland

Patriottische verhalen over de Tweede Wereldoorlog en het Nederlandse verzet kenmerken de kinder- en jeugdliteratuur van de vroege jaren vijftig. Onder andere in het historische genre kan men een zekere ongenueanceerdheid bespeuren. Deze verhalen geven vaak een eenzijdig beeld van de Tweede Wereldoorlog door het als een strijd van het ‘Goede’ versus het ‘Kwade’ af te beelden. Het duurt enkele jaren eer men afstand kan nemen van de voorbije ervaringen om tot een objectievere voorstelling te komen. Daarnaast verschijnen er avonturen- en meisjesboeken waarin men nauwelijks naast de talrijke clichés kan kijken. Emmy von Rhodens (°1829 – †1885) *Trotzkopf*³ (1885) inspireert het ontstaan van *Stijfkopje als grootmoeder* van Suze la Chapelle-Roobol (°1855 – †1923) en wordt tot ver in de twintigste eeuw herdrukt. Daarnaast vormen vertalingen van klassiekers, zoals verhalen van Erich Kästner en Astrid Lindgren, een stimulans voor het ontwikkelen van een eigen stijl voor toekomstige auteurs.

Al snel breekt er een nieuwe generatie schrijvers door, waarin onder meer An Rutgers van der Loeff (°1910 – †1990), Annie M.G. Schmidt (°1911 – †1995) en Miep Diekmann (°1925) een voorname rol spelen. Een algemeen kenmerk van deze eerste generatie naoorlogse auteurs is hun innoverende benadering van de kinder- en jeugdliteratuur. In plaats van te ‘preken’ met de autoritaire en hiërarchische stem van voorheen, richten ze zich nu meer naar het kind zelf. Er wordt meer aandacht besteed aan de wereld van het kind en aan zijn emoties. Deze auteurs zetten de eerste stappen in het proces waarbij kinderen uiteindelijk als evenwaardige partners van de volwassene beschouwd zullen worden. Deze ontwikkeling leidt tot een stevigere

² Voor het geschiedkundig overzicht hebben we ons voornamelijk op twee bronnen gebaseerd:
a) LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you. A Companion to Dutch & Flemish children's literature*. Dutch Trade Publishers Association, Amsterdam; Flemish Book Trade Association, Antwerp, 1993.

b) BEKKERING, H., HEIMERIKS, N. en VAN TOORN, W. (Red.) *De hele Bibelebontse berg: de geschiedenis van het kinderboek in Nederland & Vlaanderen van de Middeleeuwen tot heden*. Querido, Amsterdam, 1990.

³ Susanne Zahn geeft een uitgebreide bespreking van dit meisjesboek in: ZAHN, S. *Töchterleben. Studien zur Sozialgeschichte der Mädchenliteratur*. DIPA-Verlag, Frankfurt, 1983, pp. 197 – 262.

psychologische basis in de daaropvolgende decennia. Boeken moeten bijdragen tot een opbouwende mentaliteit die nodig was voor de toekomst na de Tweede Wereldoorlog. Ze moeten kinderen laten beseffen dat ze mee kunnen bouwen aan en deel uitmaken van de toekomst.

Annie M.G. Schmidt doorbreekt zowel in haar proza als in haar poëzie⁴ spelenderwijs de bestaande machtsstructuren, waardoor ze onder meer beschreven kan worden als een “feministe-avant-la-lettre”⁵. Haar boeken creëren een grenzeloze maatschappij, maar getuigen niet alleen van verzet tegen de heersende orde. Ze tonen tegelijkertijd een groot inlevingsvermogen in het kind. Schmidt verpakt haar kritiek in een luchthartige, soms zelfs absurde toon in combinatie met een alledaags taalgebruik. Vooral in haar poëzie laat ze zich inspireren door de wonderlijke gedichten van onder meer Allan Alexander Milne, Lewis Carroll en Erich Kästner. Schmidt is dan ook van grote invloed geweest op latere auteurs zoals volgend citaat aantoont:

*Its [i.e. Schmidt's playful, independent attitude] traces are still to be found in the writing of Guus Kuijer, Joke van Leeuwen, Willem Wilmink, Karel Eykman, Ted van Lieshout, Rindert Kromhout, Anne Vegter, Klaas van Assen and Lydia Rood.*⁶

Schmidt is met andere woorden een pionier op verschillende vlakken. Ten eerste kiest ze voor resoluut innoverende onderwerpen:

‘Haar aanstekelijk anarchisme,’ zegt Eykman (1986), ‘zit [...] in de humor die ze hanteert, je struikelt voortdurend over nonsensicale situaties, je raakt terecht in een omgekeerde wereld waarin van alles gebeurt, wat helemaal niet kan. Kinderen krijgen op die manier een knettergekke vrijplaats als tegengif tegen de rationalistische, verstandige grote mensenrealiteit.’⁷

⁴ Meer informatie over de poëzie van de jaren 1950 tot 1980 in Van Coillie's artikel “Van lapjeskat tot liegbeest. Dertig jaar poëzie voor kinderen in Nederland en Vlaanderen” (1982). Dit is terug te vinden op: <http://www.dbnl.org/tekst/coil001lapj01/>; De site waarop dit artikel te vinden is (<http://www.dbnl.org/letterkunde/jeugdliteratuur/artikelen/chronologisch.htm>) biedt verder nog 100 interessante artikels die verschillende aspecten van de kinder- jeugdliteratuur verder uitdiepen.

⁵ Cf. GHESQUIERE, R. “Der rebellische Reiz des niederländischsprachigen Kinderbuches” De volledige tekst is terug te vinden op: <http://www.ned.univie.ac.at/publicaties/broschueren/index.asp?file=kinderlit/ghesquiere.htm>, p. 4.

⁶ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 10.

⁷ BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Bibelebontse berg*, p. 358.

Deze laatste zin weerspiegelt een tweede innoverend aspect, namelijk Schmidts mentaliteit, zoals te merken is in bijvoorbeeld het gedicht *Het fluitketeltje* uit haar eerste gelijknamige bundel *Het fluitketeltje en andere versjes* (1950). In het gedicht profiteert de fluitketel van de afwezigheid van meneer en mevrouw om zijn zin te doen. Humor speelt hierbij een centrale rol en dit element is ook terug te vinden in *Het verloren Schaap* (1947) van Hendricus Gerard Hoekstra (°1906 – †1988) of in *De blikken fluit* (1948) van Daan Zonderland (°1909 – †1977). De nood aan humor en lichtvoetige tendensen is een logische reactie op de ellende die de Tweede Wereldoorlog met zich had meegebracht. Ten derde brengt Schmidt vernieuwing wat betreft de taal. Anarchie, onorthodoxie en taalspel staan centraal:

*Ook hier is weer het begrip ‘anarchie’ van toepassing. Immers ook in de taal is zo de anarchie aan te wijzen: de gewoonste woorden zetten de deftigste en gewichtigste buitenspel [...]. Niet in het minst treffend (én vernieuwend) aan de poëzie van Annie Schmidt, is dat zich in de taal voltrekt wat zich anekdotisch in het gedicht voordoet.*⁸

Miep Diekmann legt meer nadruk op de zelfstandigheid van de personages. Ze blijft in de keuze van haar onderwerpen niet onder de kerktoren staan, maar richt zich, bijvoorbeeld in *Padu is gek* (1957), naar exotischere culturen. Samen met van der Loeff opent ze de weg naar meer openheid en een lossere houding tegenover taboethema's zoals seksualiteit en het aloude rollenpatroon tussen de seksen. Op die manier pogen beide auteurs de realiteit dichterbij de lezers te brengen. Taal en inhoud worden evenwichtiger op elkaar afgestemd in samenhang met de boodschap van het boek. An Rutgers van der Loeff is een van de eersten om de recente oorlogsgebeurtenissen genuanceerd te verhalen en ze vertoeft daarbij in het voornamelijk gezelschap van Clara Ascher-Pinkhof (°1896 – †1984) die de vervolging van de joden thematiseert in *Sternkinder* (1946) dat in 1962 bekroond wordt met de Duitse jeugdliteratuurprijs. De Tweede Wereldoorlog had de kinderen niet gespaard en daarom spelen van der Loeffs boeken zich midden in de maatschappelijke realiteit af. Reeds in 1951 verschijnt *Mens of wolf?* waarin ze aantoont dat oorlog mensen in wolven kan doen veranderen. Ze vertolkt met andere woorden een ideologisch en idealistisch standpunt. Als uitgangspunt neemt ze de idee dat mensen vanuit vertrouwen moeten handelen en niet vanuit angst. Dat idealisme vinden we gedurende de volgende decennia ook in andere verhalen terug,

⁸ Ibidem.

zoals *Boris* (1966) van Jaap ter Haar (°1922 – †1998), *Oorlogswinter* (1972) van Jan Terlouw (°1931) of *De kinderen van het achtste woud* (1977) van Els Pelgrom⁹ (°1934), dat in Duitsland de Gustav-Heinemann-Friedenspreis¹⁰ (1983) krijgt.

Schmidt, Diekmann en van der Loeff geven een krachtige stimulans voor de ontvoogding van de kinder- en jeugdliteratuur. Niet alleen bepalen zij het begin ervan, ook in de daarop volgende decennia werken hun verhalen steeds weer vernieuwend en inspirerend voor andere kinder- en jeugdboekenschrijvers.

Toch vormen de op de realiteit gerichte boeken van vooral Diekmann en van der Loeff slechts een kleine minderheid in de kinder- en jeugdliteratuur van de jaren vijftig. Fantastische verhalen zoals Daan Zonderlands *Jeroen en de zilveren sleutel* (1946) en Godfried Bomans' (°1913 – †1971) *Het winterboek van Paulus* (1949) vormen, naast de eerder besproken lichtvoetige tendensen in de poëzie, een tweede uiting van de afkeer van de Tweede Wereldoorlog. Auteurs zoals Paul Biegel (°1925) en Tonke Dragt (°1930) worden goed ontvangen door het publiek. Deze laatste twee bouwen hun reputatie als fantasierijke auteurs verder op in de volgende decennia, waarin vooral de jaren tachtig een hoogtepunt zijn. Dragt laat haar fantastische verhalen plaatsvinden in een fictief-historische of toekomstige context. Voorbeelden hiervan zijn onder meer *De brief voor de koning* (1962) en *De torens van februari* (1973). Schmidt speelt opnieuw een belangrijke rol met boeken zoals *Wiplala* (1957) en diens opvolger *Wiplala weer* (1962). Doorheen de jaren werkt Schmidt verder aan de uitwerking van het fantastische verhaal. De bekende verhalen *Minoes* (1970) en *Pluk van de petteflet*¹¹ (1971) zijn hiervoor typerend.

De hoofdbrok van de kinder- en jeugdliteratuur van de jaren vijftig echter blijven de traditionele kinder- en jeugdboeken¹². Daarnaast zijn series zoals *Pinkeltje* van Dick Laan (°1895 – †1973), het oorspronkelijk in stripvorm verschenen *Paulus de boskabouter* van Jean

⁹ Pseudoniem voor Else Koch.

¹⁰ Deze internationale prijs voor kinder- en jeugdboeken wordt sinds 1982 uitgereikt door de deelstaat Noordrijn-Westfalen. Cf. infra: deel 3 en bijlage 1.

¹¹ In november 2004 werd dit verhaal verfilmd uitgebracht in Nederland en in februari 2005 vond de première plaats in Vlaanderen. Meer informatie kan men vinden op de homepage van de film: <http://www.nl.warnerbros.com/movies/plukvandeppeteflet/html/home.html>

¹² Op de weblocatie: <http://www.xs4all.nl/~hebeco/jeugdboeken/start2.html> kan men meer informatie vinden over deze zogenaamde 'oude' jeugdboeken en auteurs.

Dulieu¹³ (°1921), *Pietje Puk* van Henri Arnoldus (°1919 – †2002) en *Pietje Bell* van Christiaan Frederik van Abkoude (°1880 – †1960) zeer succesvol in deze periode.

2.1.2 Vlaanderen

De hervormingen van de twintigste eeuw vinden in Nederland sneller plaats dan in Vlaanderen. Die teneur heeft een historische oorzaak die onder meer Ghesquière in haar artikel “Der rebellische Reiz des niederländischsprachigen Kinderbuches”¹⁴ beschrijft. Een eerste belangrijk verschil met Nederland is de dominantie van de Franse taal en cultuur in Vlaanderen sinds de onafhankelijkheid van België in 1830. Pas bij het begin van de twintigste eeuw komt er onder invloed van de Vlaamse Beweging zeer langzaam verandering in de situatie. Toch is er dan niet echt sprake van een ‘Vlaamse’ literatuur. Het Vlaams is de volkstaal, wordt als minderwaardig beschouwd en is dus niet geschikt om literatuur te produceren. De Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur komt pas in de eerste decennia van de twintigste eeuw op gang, terwijl Nederland zijn eerste stapjes reeds in de negentiende eeuw zet. Het dan nog jonge en onervaren Vlaamse kinderboek moet het dus opnemen tegen de lange traditie van het Nederlandse kinderboek. Een tweede niet te onderschatten element is de verzuiling¹⁵ van Vlaanderen die in de jaren twintig de maatschappij overheerst. De overmacht van het katholicisme werkt de ontvoogding van het kinderboek tegen. Boeken horen kinderen op te voeden in de gelovige zin. Tenslotte remmen de economische crisis in de jaren dertig en de Tweede Wereldoorlog de ontwikkeling van de kinder- en jeugdliteratuur in het algemeen. Dit verklaart de trage start en de lage status van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in de eerste helft van de twintigste eeuw.

Bijgevolg vinden bepaalde ontwikkelingen in bijvoorbeeld de jaren zestig en zeventig (cf. infra) sneller plaats in Nederland dan in Vlaanderen. De achterstand die Vlaanderen heeft opgelopen, is niet meteen in te halen. Volgend citaat maakt dit ook duidelijk:

¹³ Pseudoniem van Jan van Oort.

¹⁴ GHESQUIERE, R. “Der rebellische Reiz des niederländischsprachigen Kinderbuches” In: VAN UFFELEN, H., e.a. (Hg.) *Von Dik Trom bis Meester Max: Texte zur Ausstellung 100 Jahre niederländischsprachigen Kinder- und Jugendliteratur*. Institut für Germanistik/Nederlandistik, Wien, 2001.

¹⁵ Het effect van de verzuiling op de maatschappij wordt kort en duidelijk beschreven door GHESQUIERE, R. en D’HOKER, M. In: “*Lichtend, dichtend, richtend.*” *Het jeugdfonds van Averbode en Davidsfonds in historisch perspectief: 1920 – 2000*. (onderzoeksrapport VNC) Leuven, 2003, pp. 17 – 20.

Vanaf 1960 kent de jeugdliteratuur in Europa een grondige evolutie die nauw samenhangt met een veranderd maatschappijbeeld en nieuwe kijk op kinderen en opvoeding. [...] In Vlaanderen verloopt het vernieuwingsproces langzamer. Het duurt tot de jaren zeventig vooraleer de Vlaamse jeugdliteratuur zich uit haar kleinburgerlijke zelfgenoegzaamheid kan losmaken en zich durft te meten met haar burens.¹⁶

Zo bestaat er in de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur van in het begin een asymmetrische relatie tussen het Nederlandse en het Vlaamse aandeel. Verder is (was?) het Vlaamse taalgebruik veelal een ‘steen des aanstoots’ voor Nederlandse lezers die meer dan een vooroordeel hebben (hadden?) tegenover de Vlaamse taal (cf. infra). Een derde reden situeert zich louter op het economische vlak. De Nederlandse auteurs produceren zelf genoeg boeken om de Nederlandse markt te voorzien en staan niet te springen voor bijkomende concurrentie van het Vlaamse kinder- en jeugdboek.

In de jaren vijftig staat traditionaliteit centraal in de kinder- en jeugdboeken. De Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur kan de Nederlandse aanzetten tot emancipatie van de pedagogie niet evenaren. De didactische¹⁷ inhoud van een boek blijft het hoofdcriterium om een verhaal te beoordelen. De Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur zet de trend van de eerste helft van de twintigste eeuw voort en beschouwt het kinder- en jeugdboek als een aanvulling op de opvoeding. Hoofdzakelijk traditionele boeken met een conformistische toon worden gepubliceerd. Deze kinder- en jeugdboeken kunnen omschreven worden met woorden zoals sentimenteel, didactisch, stereotiep en clichématig.

Het genre van de historische verhalen speelt een belangrijke rol in de Nederlandstalige, maar vooral in de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur. Niet alleen strips zoals *De rode ridder*, maar ook historische romans zijn populair. Getuige hiervan is de reeks ‘Historische verhalen’, waarvan Cyriel Verleyen (°1914 – †1983) aan de basis ligt. Deze reeks geeft nieuwe auteurs een kans om bekend te worden en stimuleert de samenwerking tussen Nederland en

¹⁶ GHESQUIERE, R. en D’ HOKER, M. “*Lichtend, dichtend, richtend.*”, p. 74.

¹⁷ Cf. supra: deel 1, p. 6: de jaren vijftig in de BRD waar boeken vooral ‘Ordnungs- und Zielbilder’ moesten zijn.

Vlaanderen. Onder andere de Vlamingen Gaston van Camp (°1939) en Leen van Marcke¹⁸ (°1902 – †1987) en de Nederlandse auteurs Jan Terlouw en Miep Diekmann leveren een bijdrage aan deze reeks. In deze periode ligt de nadruk echter op informatie en didactische waarden ingekleed in wensvervullende avonturenverhalen. Vooral de Nederlandse auteurs zoeken meer een eigen weg die niet gelijklopend is aan die van de heersende pedagogische opvattingen. Zo toont van der Loeffs historische verhaal *Kinderkaravaan* (1949) aan dat ze zich grondig documenteert om de afgebeelde tijd en werkelijkheid zo goed mogelijk te kunnen beschrijven. Is er dan nauwelijks iets positief te melden over de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur?

Toch wel. Een eerste hoopvolle gebeurtenis is de oprichting van de ‘Vereniging van Schrijvers voor de jeugd’ in 1945 te Antwerpen. Deze organisatie stelt zich tot doel om de Vlaamse jeugdliteratuur te stimuleren los van politieke, religieuze of filosofische motieven. Daarom organiseert men onder meer contactvergaderingen tussen Nederlandse en Vlaamse jeugdschrijvers. Toch geeft dit niet meteen de gewenste resultaten:

*Men moest b.v. tot in 1975 wachten vooraleer in Nederland besloten werd de term ‘Vlaams woordgebruik’ weg te laten in recensies van boeken bedoeld voor 12 jaar en ouder.*¹⁹

De Swert besluit dan ook in *Over Jeugdliteratuur* dat het aanbod van de Vlaamse jeugdliteratuur tot 1970 maar weinig te bieden heeft:

*Maar wat constateren we wanneer we een min of meer algemene round – up maken van wat de Vlaamse jeugdliteratuur te bieden heeft: historische verhalen, avonturenverhalen, sprookjes, een snuifje poëzie, een hoop vulgariserende stuff en spaarzame werkelijkheidsechte verhalen. Althans tot 1970. Na 1970 ontploft a.h.w. de Vlaamse jeugdliteratuur [...] de Vlaamse jeugdliteratuur bewoog niet [...] het gaat om een grijze, reliëfloze periode in de Vlaamse jeugdliteratuur.*²⁰

¹⁸ Leen van Marcke is een van de weinige auteurs die ook voor de oorlog reeds realistisch getinte verhalen schreef, zoals bijvoorbeeld in *En kinderogen blinken* (1938), *Het lichte huis* (1944) waarin de minder positieve kanten van het kinderleven niet ontweken worden. Haar talent wordt onder meer bekroond met de Letterkundige prijs van de Vlaamse provinciën (voor haar volledig oeuvre) in 1978 en twee eervolle vermeldingen voor de Hans Christian Andersenprijs in 1958 en 1960.

¹⁹ DE SWERT, F. *Over Jeugdliteratuur*. Lannoo, Tielt/Amsterdam, 1977, p. 40.

²⁰ DE SWERT, F. *Over Jeugdliteratuur*, p. 40 – 43.

Een tweede lichtpunt in deze periode is het ontstaan van een aantal magazines voor kinderen en jongeren zoals “Zonnekind” (Uitgeverij Averbode) en zijn opvolgers. Vervolgens spelen vooral strips zoals *Suske en Wiske* van Willy Vandersteen (°1913 – †1990) en *Nero* van Marc Sleen (°1922) een belangrijke rol. Pas tegen het einde van de jaren vijftig steekt er een nieuwe generatie schrijvers de kop op waarvan René Swartenbroekx (°1935) en René Struelens (°1929 – †2003) deel uitmaken. Struelens’ belang blijkt uit de uitreiking van de eerste Belgische Staatsprijs voor Jeugdliteratuur²¹ in 1971 voor *Vlucht langs de Anapoer* (1970). We stellen echter vast dat de kinder- en jeugdliteraire scène gedomineerd blijft door didactische en moraliserende kinder- en jeugdboeken.

2.2 Jaren zestig

2.2.1 Nederland

Onder invloed van het hervormingsgezinde klimaat van de jaren zestig verschuift de focus van traditionaliteit naar een meer maatschappelijk relevante kinder- en jeugdliteratuur. Geïnspireerd door de eerste naoorlogse generatie auteurs worden boeken steeds vaker geïnjecteerd met een grotere dosis realisme. Daarnaast stijgt de interesse in de kinder- en jeugdliteratuur *an sich*. Trainingsprogramma’s worden opgezet en verschillende prijzen zien het levenslicht in deze periode. De sociale hervormingen verslappen de macht van de bestaande orde en moedigen democratie en emancipatie aan. Dit heeft zijn invloed op het literaire leven. De echte doorbraak laat echter op zich wachten tot in de jaren zeventig.

In het genre van de historische verhalen laat Miep Diekmann een nieuwe wind waaien met onder meer *Marijn bij de lorredraaiers* (1965). De term ‘actuele relevantie’²² speelt hierbij een belangrijke rol. Diekmann besteedt meer aandacht dan vroegere auteurs aan de tragische gebeurtenissen van het verleden in plaats van aan de heldendaden. Het hoofdpersonage is geen alwetende held, maar ziet zichzelf geconfronteerd met onzekerheden, angst en twijfel. In het voorwoord op dit boek blijkt duidelijk dat het verhaal niet enkel een avonturen- en

²¹ De Belgische Staatsprijs voor Jeugdliteratuur wordt om de drie jaar uitgereikt aan een oorspronkelijk Vlaams boek. In 1989 wordt de Staatsprijs overgeheveld naar de Vlaamse Gemeenschap en omgedoopt tot de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap die uitgereikt wordt door het ministerie van cultuur. Cf. infra: deel 3.

²² BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Bibelebontse berg*, p. 311.

liefdesverhaal is, maar dat de problematiek ook vandaag nog relevant is, bijvoorbeeld met betrekking tot rassendiscriminatie.

Is de slavernij nu zo belangrijk in onze tijd dat een schrijver er 20 jaar aan besteedt en nog eens 2 speciale studiejaren (zoals ik) om erachter te komen wat de achtergronden van de slavernij zijn? Hoe precies slaven en meesters tegenover elkaar stonden? Het is belangrijk, juist in onze tijd met zijn rassendiscriminatie. Om daar een eind aan te maken moet je allereerst weten hoe zo'n situatie gegroeid is en met welke verouderde opvattingen we vaak opgescheept zitten.²³

Op die manier verbindt Diekmann het verleden met het heden. Deze tendens wordt verder uitgewerkt in de jaren zeventig wanneer engagement op het voorplan treedt.

Hoofdvertegenwoordiger van het sprookjesachtige verhaal is Paul Biegel. Onder meer *De tuinen van Dorr* (1969), geïllustreerd door Tonke Dragt, kunnen we onder het sprookje categoriseren.

Niet alleen de figuren uit zijn boeken komen uit een sprookjeswereld, de heksen, en prinsessen, de dwergen en de sprekende dieren, niet alleen spelen zijn verhalen zich in een eigen ruimte en een eigen tijd af die ver staat van het gewone dagelijkse mensenleven, het zijn vooral de thema's die van Biegels verhalen sprookjes maken. De strijd tussen goed en kwaad, de zoektocht naar de verloren geliefde, het wachten op een soort verlosser, het zijn oude bekende thema's van de volkssprookjes, allegorieën voor het menselijk leven.²⁴

Tonke Dragt schrijft fantastische verhalen zoals blijkt uit het bekroonde²⁵ *De brief voor de koning* (1962). Dit sprookjesachtige boek speelt zich af in een tijdloze en grenzeloze ruimte waar universele en mythische thema's, zoals opgroeien en een taak vervullen, uitgebeeld worden en waar alles uiteindelijk goed afloopt.

²³ BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Bibelebontse berg*, p. 311.

²⁴ BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Bibelebontse berg*, p. 428.

²⁵ Dit boek werd onder meer bekroond met de Kinderboekenprijs van de stichting 'Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek' (CPNB), de voorloper van de huidige Gouden Griffel. Cf. infra: deel 3.

Op het vlak van de poëzie beperkt men zich niet langer tot het dichten van simpele kinderversjes en rijmelarij. Hans Andreus²⁶ (°1926 – †1977) debuteert in 1967 met zijn dichtbundel voor kinderen *Waarom daarom* en is hier een betekenisvolle wegbereider voor latere dichters. Hij schrijft op een eenvoudige en concrete, maar wel humoristische wijze poëzie voor kinderen. De melancholische ondertoon die zijn volwassenenpoëzie zo typeert, behoudt hij in latere gedichtenbundels zoals *De rommeltuyn* (1970) of *De fontein in de buitenwijk* (1973). *Grosso modo* kan men stellen dat Andreus een belangrijke figuur is in de ontwikkeling van de kinderpoëzie omdat hij zich radicaal afkeert van infantiele versjes en rijmelarij en resoluut kiest voor poëzie. Zijn gedichten voor volwassenen en voor kinderen behandelen daarom dezelfde thema's. Het verschil ligt hoofdzakelijk in de manier waarop een thema uitgewerkt wordt: bij de poëzie voor kinderen schenkt Andreus meer aandacht aan een concretere woordenschat en gebruikt hij een aangepaste stijl.

2.2.2 Vlaanderen

In de jaren zestig worden meer en meer kinderboeken uitgegeven. Er rijst langzaam aan meer inzicht in de functie van kinder- en jeugdliteratuur. Dit besef wordt voornamelijk in de jaren zeventig en tachtig belangrijker wanneer kinder- en jeugdliteratuur ook op academisch niveau als volwaardig beschouwd wordt. Kinder- en jeugdboeken blijven in deze periode hoofdzakelijk traditioneel, didactisch en moraliserend. De meeste taboethema's worden geschuwd omdat ze bestempeld worden als 'niet voor kinderen geschikt'. Toch was het niet allemaal kommer en kwel. Het historische genre, dat in de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur altijd een stevige voet aan wal heeft, wordt alerter voor een uitgebreidere emotionele ontwikkeling. Het genre toont meer aandacht voor de sociale context van het verhaal in tegenstelling tot de louter avontuurlijke tendens in de jaren vijftig. Gaston van Camp speelt hierbij een belangrijke rol, maar was zeker niet de enige bekende schrijver.

*In the sixties, F. R. Boschvogel, Cyriel Verleyen, Leopold Vermeiren, Gaston van Camp and Leen van Marcke, Albert van Nerum, René van Nerum, Maria Jacques, Johan Ballegeer, Karel Verleyen, René Struelens, Jo Briels and Julien van Remoortere were popular authors of children's historical novels.*²⁷

²⁶ Pseudoniem van Jan Willem van der Zant

²⁷ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 86.

De andere hoofdbrok naast het historische genre vormen de fantasieverhalen, sprookjes en avonturenverhalen.

*De historische verhalen van G. van Camp, [...] J. Ballegeer, R. Swartenbroeckx, [...] R. Struelens en ga zo maar door konden het nauwelijks winnen van sprookjesschrijvers. [...] De avonturenverhalen van een [...] A. Berkhof, K. Verleyen e.a. verschilden erg weinig van de vooroorlogse prestaties.*²⁸

Volgens de Swert ligt het verschil in de fantasieverhalen van voor en na de Tweede Wereldoorlog vooral in het correcte taalgebruik. Niettemin krijgt de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur geen voet aan wal in Nederland. Zoals eerder vermeld, wordt het zogenaamde Vlaamse taalgebruik gehegeld door Nederlandse recensenten. Dit onevenwicht²⁹ zet zich voort in de volgende decennia, zoals het cijfermateriaal van de licentiaatsverhandeling van Stefan Maes³⁰ aantoont. Hij stelt vast dat 70% van de oorspronkelijke Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken in het jaar 1985 Noord-Nederlandse uitgaven zijn.

Voorts worden de eerste stappen gezet in de richting van realistische boeken. Baanbrekend is *Het meisje dat de zon niet zag* (1966) van Gerda van Cleemput (°1935). Dit succesvolle meisjesboek verhaalt de vriendschap tussen het blinde meisje Greet en haar vriendin Annemie. Het verhaal is eenvoudig en de vorm wijkt niet af van het traditionele patroon waarbij een alwetende verteller de lezer in de goede richting leidt. Toch is dit boek een belangrijke stap in de ontwikkeling van het meisjesboek en van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur *überhaupt* omdat van Cleemput realistische elementen introduceert. Deze realistische aspecten zorgen ervoor dat het verhaal een duidelijke betrokkenheid op de maatschappij vertoont. Anderen volgen deze nieuwe richting, maar spenderen niet voldoende aandacht aan de uitwerking van thema en stijl zodat de verhalen al snel verglijden naar een lager niveau. Het potentieel van de realistische roman zal pas in de jaren zeventig ten volle

²⁸ DE SWERT, F. *Over Jeugdliteratuur*, p. 47.

²⁹ Pas in de jaren negentig zien we een kentering, zoals onder meer Annelies Adams beschrijft in haar licentiaatsverhandeling *Synchrone doorsnede van in 1995 uitgegeven kinder- en jeugdboeken in Vlaanderen en Nederland*. Katholieke Universiteit Leuven, 1998: “De Vlaamse literatuur, die lange tijd stiefmoederlijk werd behandeld, heeft de laatste tijd een belangrijke sprong voorwaarts gemaakt. Zo werden enkele Vlaamse auteurs [...] in Nederland bekroond met prestigieuze literaire prijzen.”, p. 156. (cf. infra: deel 4)

³⁰ MAES, S. *Synchrone doorsnede van de kinder- en jeugdliteratuur in Vlaanderen anno 1985. Deel 2: Analyse*. Katholieke Universiteit Leuven, 1988, p. 9.

gerealiseerd worden. Algemeen gesproken geldt echter dat werkelijkheidsgetrouwe boeken nauwelijks ingang vonden bij het grote publiek in de jaren zestig.

2.3 Jaren zeventig

Tijdens de jaren zeventig krijgt het maatschappelijke engagement volledig de bovenhand. Er rijst meer verzet op tegen bureaucratie en autoriteit. Deze tendensen inspireren de anti-autoritaire³¹ bewegingen en zorgen voor een stevigere grondvesting van de kinder- en jeugdliteratuur in de werkelijkheid. Net als in West-Duitsland brengt de opkomst van het feminisme, de burgerrechtenbewegingen en allerhande werkgroepen rond kinder- en jeugdliteratuur veranderingen teweeg. Vooral het werk van deze werkgroepen is van doorslaggevend belang. Ze eisen meer aandacht voor de realiteit waarin kinderen leven. Sociale onderwerpen worden niet langer geweerd. Taboethema's zoals de emancipatie van de vrouw, scheiding, ziekte en dood treden nu op de voorgrond en krijgen een dominante plaats in de kinder- en jeugdliteratuur van deze periode. Kinderen moeten de samenleving waarin ze leven herkennen in de voor hen bestemde literatuur. Deze algemeen West-Europese evolutie creëert een groter engagement aan de zijde van de auteurs en zorgt onder meer voor de opkomst van de sociaal-realistische probleemroman³². Ook onderwerpen uit de politieke wereld worden nu aangekaart. Via het kinderboek willen geëngageerde auteurs wantoestanden in de maatschappij aanklagen. Kinderen worden daarom veel nauwer betrokken bij de realiteit van de volwassenen, wat de ontwikkeling van de probleemroman nog een extra duwtje in de rug geeft.

2.3.1 Nederland

Verschillende auteurs dragen hun steentje bij tot de diversifiëring van de problematieken die in probleemboeken uitgewerkt worden. Miep Diekmanns boeken hadden reeds in de jaren vijftig een sociale inslag maar die wordt nu explicieter. Zo behandelt Diekmann in *Totaal loss, weet je wel* (1973) meer dan één omstreden thema.

³¹ Cf. supra: deel 1.
³² Cf. supra: deel 1.

Totaal loss, weet je wel *brings up at least ten themes that were controversial at the time: boys that cry, the right to demonstrate, traffic being dangerous, nature conservation, development aid, alternative forms of family life, the old and the lonely, political refugees, vandalism, and nudity.*³³

Jan Terlouw zoekt het dichterbij huis. Hij kaart de milieuvervuiling aan in het succesvolle *Oosterschelde, windkracht 10* (1976). Net als Diekmann poogt hij meer belang te hechten aan de politieke en sociale realiteit. Terlouw ziet zijn schrijverschap

*als een manier om kinderen informatie aan te bieden in een leesbare taal om hun zo enig (maatschappij)kritisch inzicht bij te brengen.*³⁴

Ook Terlouws *Koning van Katoren* (1971) thematiseert vragen over politiek, religie en maatschappij. Deze thema's blijven bij deze schrijver in de jaren tachtig nog een belangrijke rol spelen in bijvoorbeeld *De kloof* (1983) en *Gevangenis met open deuren* (1986). Er is met andere woorden een toenemende trend om kinderen aan te zien als volwassenen. Paul Biegel drukt zijn mening als volgt uit:

*Roodkapje werd een eeuw geleden aan het slot van het verhaal door de verklede wolf opgeslokt; later werd een reddende jager aan het verhaal toegevoegd en tegenwoordig zal er tussen Roodkapje, grootmoeder en de wolf een oriënterend gesprek plaatsvinden over het probleem van de honger, het geweld, het gezag, de generatiekloof, discriminatie en dierenbescherming.*³⁵

De sociale hervormingen beïnvloeden andere auteurs zoals Karel Eykman (°1936) en Jan de Zanger (°1932 – †1991). Eykman richt zich naar adolescentenproblemen, zoals een eerste liefde en het probleem van de generatiekloof in *Liefdewerk oud papier* (1981). Jan de Zanger schrijft maatschappijkritische verhalen. Zij zetten deze tendens voort in de jaren zeventig en tachtig in het gezelschap van verschillende andere auteurs (cf. infra). Zo toont Evert Hartman (°1937 – †1994) een sterk engagement in bijvoorbeeld *Vechten voor overmorgen* (1980). Henk Barnard (°1922 – †2003) engageert zich bijvoorbeeld met *Kon Hesi Baka* (1977) dat de

³³ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 19.

³⁴ BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Biblebontse berg*, p. 340.

³⁵ BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Biblebontse berg*, p. 438.

problemen van een multiculturele samenleving behandelt. De uitreiking van de Nederlandse Staatsprijs voor Kinder- en Jeugdliteratuur³⁶ in 1982 voor zijn volledige oeuvre getuigt van Barnards belang voor de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur. Verder verschijnen er individueel geïnspireerde kinder- en jeugdboeken die een sterker realisme vertonen dan de tot nu toe genoemde voorbeelden. Hierbij schetsen bijvoorbeeld Wim Hofman (°1941) in *Wim* (1976) en *Het tweede boek over Wim* (1978) en Els Pelgroms *De kinderen van het achtste woud* (1977) de emoties en mogelijkheden van kinderen tegen een bredere maatschappelijke achtergrond.

Er ontstaat in deze periode een nieuw soort historische roman die meer nadruk legt op de politieke en sociale realiteit. Er komen onder meer emancipatorische romans over de oorlog. De schrijfster Ida Vos (°1931) vervult hier een voorbeeldfunctie. *Wie niet weg is wordt gezien* (1981), *Dansen op de brug van Avignon* (1989) en *Witte zwanen, zwarte zwanen* (1992) beschrijven de dilemma's van Joodse families die met de veranderingen van de dreigende oorlog moeten leren omgaan. Verder schildert Evert Hartman de Tweede Wereldoorlog vanuit het perspectief van een jongen wiens vader een nazi is in *Oorlog zonder vrienden* (1979). Jan Terlouw's eerder vermelde *Oorlogswinter* (1972) hoort ook thuis in dit rijtje. Beide verhalen stellen de oorlog genuanceerd en onverbloemd voor vanuit het perspectief van het kind of de jongere.

Niet enkel de Tweede Wereldoorlog is een inspiratiebron voor het genre van de historische roman. De succesvolle schrijfster Thea Beckman (°1923 – †2004) slaagt erin een brug te slaan tussen oude historische gebeurtenissen en het heden. Ze blaast mythen een nieuw leven in en wordt terecht omschreven als de “ongekroonde koningin van het genre”³⁷. Exemplarisch hiervoor is de bestseller *Kruistocht in spijkerbroek* (1973), waarin de hoofdfiguur dankzij de moderne techniek, met name een tijdsmachine, teruggeflitst wordt naar de Middeleeuwen. Dit boek ontvangt in 1974 de Gouden Griffel en twee jaar later de Europese prijs voor het beste historische jeugdboek. Daarnaast schrijft ze de populaire trilogie *Geef me de ruimte!* (1976), *Triomf van de verschroeide aarde* (1977) en *Het rad van fortuin* (1978) die over de honderdjarige oorlog in Frankrijk handelt. Miep Diekmann is bedrijvig binnen het genre met

³⁶ Deze prijs wordt in 1964 ingevoerd en was de voorloper van de huidige Theo Thijssenprijs. Cf. infra: deel 3.

³⁷ BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Biblebontse berg*, p. 316.

bijvoorbeeld *Hoe schilder, hoe wilder* (1988) dat een levendige rondblik in de geschiedenis van de kunst biedt.

Ondanks het hoge sociaal-realistische gehalte van de kinder- en jeugdboeken verliezen de auteurs hun jonge(re) lezers niet uit het oog. Er wordt met andere woorden rekening gehouden met de beperktere mogelijkheden van het kind. Humor is bijgevolg een vaak gebruikt element om de kinderen niet te veel te bezwaren met de werkelijkheid.. Bijvoorbeeld bij de boeken voor de allerkleinsten wordt het realisme niet consequent doorgetrokken in alle verhalen. Ook series zoals *Jip en Janneke* van Annie M.G. Schmidt, *Saskia en Jeroen* van Jaap ter Haar, *Tommie en Lotje* van Jacques Vriens (°1946) vertonen weinig realisme. Ze schilderen een verhaal vanuit een veilig kinderperspectief met de nodige dosis humor en een anti-autoritaire ondertoon.

Niet iedereen volgt dus de ‘rage’ van opvoedende probleemromans. Een leidinggevend figuur hierbij is Guus Kuijer (°1942) die zijn kritiek uit op de doorgedreven pedagogische aanpak van kinder- en jeugdliteratuur in *Grote mensen daar kan je beter soep van koken* (1976). In *Hoe Mieke Mom haar maffe moeder vindt* (1976) geeft hij zijn ongezouten mening over de volwassenenmaatschappij en de pedagogische opvattingen van de kinder- en jeugdliteratuur. Kuijer werkt zijn ideeën theoretisch uit in zijn essay ‘Het geminachte kind’ waarin hij een symmetrische relatie tussen kinderen en volwassenen centraal stelt. Kinderboeken moeten meer open zijn voor de eigen kinderwereld van fantasie en verbeelding, wat zich in het taalgebruik moet weerspiegelen. De term ‘kinderblik’ vat Kuijers visie beknopt samen. Boeken zijn met andere woorden niet zozeer gericht op sociaal engagement en hervormingen, maar moeten veeleer vertrekken vanuit de kinderwereld, in plaats van de volwassenenwereld als uitgangspunt te nemen. Kuijers Madelief-boeken, waarvan de eerste *Met de poppen gooien* (1975) net als de laatste *Een hoofd vol macaroni* (1979) over het meisje Madelief gaat, beelden dit mooi uit. Vanuit haar perspectief beschrijft Kuijer het dagdagelijkse leven. Het realisme in dit verhaal heeft geen moraliserende bedoeling, maar wil enkel aantonen dat kinderen en volwassenen gelijkwaardig zijn.

Tenslotte sijn er veranderingen door in het genre van de poëzie. Willem Wilmink (°1936 – †2003) bouwt de traditie om vanuit het oogpunt van het kind te schrijven, zoals Schmidt en Andreus dat reeds deden, verder uit in onder meer *Dat overkomt iedereen wel*

(1973). Hij ziet poëzie als een soort emotioneel socialisme. Samen met Hans Dorrestijn³⁸, Karel Eykman, Ries Moonen, Jan Riem en Fetze Pijlman vormt hij een Collectief. Op die manier protesteren ze tegen sociale misbruiken en stellen hun verontwaardiging met betrekking tot de onderdrukking van het kind tentoon. Ze mijden geen enkel onderwerp en gebruiken een alledaagse woordenschat. Wilmink is waarschijnlijk de meest veelzijdige van dit Collectief: “Vorm- en taalbeheersing én gevoel voor het kind zijn Wilminks grootste talenten”³⁹.

Zijn gedichten bieden vooral troost en zijn sterk betrokken op de maatschappij. Daarnaast speelt Ted van Lieshout (°1955) een baanbrekende rol in de wereld van de poëzie. Zijn werk is doordrongen van een zoeken naar een eigen identiteit in een ruw maar vrij vers. Tot slot schrijft onder andere de veelzijdige Miep Diekmann poëzie voor de allerkleinsten. *Wiele wiele stap* (1977) blinkt uit in eenvoudig rijm waarin ze op heldere manier de dagelijkse belevenissen van een jong kind beschrijft.

2.3.2 Vlaanderen

Vlaanderen laat langer op zich wachten, maar sluit zich wel aan bij de Nederlandse en Europese trend van de sociaal-realistische verhalen. Een echte doorbraak van het realisme komt er echter pas onder invloed van Scandinavische, Duitse en Engelse vertalingen. Hierdoor gaat men nadenken over de functie van kinder- en jeugdliteratuur. Er komt meer kritiek op de didactische beoordelingscriteria en er wordt een pleidooi gevoerd voor meer sociaal engagement. Wat wel en niet in een kinder- en jeugdboek mag is het onderwerp van menig vurig debat. Deze ontwikkelingen vormen in Vlaanderen de start voor taboedoorbrekende boeken en veranderde rolpatronen. De innoverende tendens die in West-Duitsland en Nederland terug te vinden is, vindt met andere woorden zijn weerslag in Vlaanderen. Een toonaangevend voorbeeld hiervan is Cyriel Verleyens *De boodschap van de onzichtbare* (1973). Verleyen gaat met dit boek een totaal nieuwe richting uit door de verschrikkingen van de Holocaust in een kinderboek te beschrijven.

³⁸ Dorrestijn toont zijn talent verder in verhalende kinder- en jeugdliteratuur die nauw aansloot bij Guus Kuijers visie op de volwassenenmaatschappij. Vooral zijn drie verhalen over de Spaanse kat (*De wraak van de Spaanse kat* (1984), *De terugkeer van de Spaanse kat* (1985) en *De Spaanse kat speelt dubbelspel* (1987)) brengen deze boodschap over.

³⁹ BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Bibelebontse berg*, p. 376.

Realistische boeken over sociale en (later) psychosociale problemen worden in deze periode trendy. Dit blijkt uit de adolescentenreeks van de uitgeverij Lannoo. Deze reeks blinkt in de jaren zeventig en tachtig uit door

*[...] de opvallende thematische vernieuwing. De Lannoo-reeks zoekt bewust aansluiting bij de taboedoorbreking die vanuit de Scandinavische landen via Duitsland en Nederland de Europese jeugdliteratuur in een stroomversnelling bracht.*⁴⁰

Gaston van Camp, Mireille Cottenjé en Gie Laenen bepalen voor een groot deel het imago van de reeks die beter bekend staat als de oranje reeks.

*[...] auteurs die hun stempel drukken op de reeks horen o.m. Gaston van Camp, Gie Laenen, Fred de Swert, Mireille Cottenjé.*⁴¹

Van Camp, die tot dan toe hoofdzakelijk historische verhalen schreef, laat zich beïnvloeden door Miep Diekmann, wat resulteert in *Ik ben Harry van de achterbuurt* (1975) en *Sikkelstraat 12* (1977), twee verhalen die de twijfels van een tiener rond opgroeien en sociale problemen niet uit de weg gaan.

Volgend citaat vat de belangrijkste evoluties in deze periode goed samen:

*er is kortom geen ‘sociaal’ onderwerp dat niet aan bod komt en er is eigenlijk geen auteur meer of hij wijst met min of meer nadruk op de interferentie tussen de harde wereld van de volwassenen en de verbeeldingswereld van het kind.*⁴²

Hierbij moeten we opmerken dat auteurs soms neigen naar een te oppervlakkige uitwerking van onderwerpen. Het is de verdienste van Mireille Cottenjé (°1933) feministische thema's te introduceren met onder meer *Er zit muziek in de lucht* (1977). Toch lijden haar boeken aan

⁴⁰ GHESQUIRE, R. In: VERLINDE, C. (Red.) *Uit de schaduw. Een beknopte geschiedenis van de West-Vlaamse en de Westfaalse jeugd- en kinderliteratuur*. Graphic Group Van Damme, Brugge, 1996, p. 225.

⁴¹ GHESQUIRE, R. In: VERLINDE, C. (Red.) *Uit de schaduw*, p. 225.

⁴² BEKKERING, H. e.a. (Red.) *De hele Bibelebontse berg*, p. 511.

een onvolledige uitwerking van het plot, een overdosis aan realistische thema's en een tekort aan uitwerking. De inhoud domineert de wijze waarop het verhaal geschreven wordt. Het boek behoort daarmee tot de "typische probleemboeken die soms een zekere overladenheid vertonen"⁴³.

Van een tekort aan diepgang is echter niks te merken bij Gie Laenen (°1944). Ondanks zijn sterke gerichtheid op het overbrengen van een sociale boodschap, besteedt hij ruimschoots aandacht aan de uitdieping van het verhaal. Experimenten met flash-backs, een combinatie van verschillende taalregisters en perspectieven kenmerken zijn stijl. Zijn debuut *Leven overleven* (1975) over de moeilijkheden van een vooruitstrevend onderwijzer in een conservatief milieu kentekent zijn stijl. Ook *Twee en twee is vier* (1977) dat het thema van de homoseksualiteit aansnijdt, is een bewijs voor Laenens aandacht voor inhoud en stijl.

Maatschappijkritische boeken komen centraal te staan in het systeem en beïnvloeden op die manier de andere genres zoals de historische roman. Hier komen nu moeilijkere en soms heikele nationale onderwerpen, zoals de collaboratie en de Vlaamse onafhankelijkheid, aan bod. Nieuwkomer Jessy Marijn (°1930) drukt zijn stempel op deze richting met *De weg liep over de bergen* (1976) en vooral *Vogels voor de kat* (1981). Het laatste boek schildert een beeld van het verpauperde Vlaanderen in de negentiende eeuw. Vooral Johan Ballegeer (°1927) en Paul Kustermans⁴⁴ (°1936) behandelen op kritische wijze het eigen verleden van Vlaanderen. Kustermans *Oorlogsjaren* (1991) is een van de betere voorbeelden hiervan. Beide auteurs zijn belangrijk voor de doorbraak van het nieuw realisme in het historische genre.

2.4 Jaren tachtig

2.4.1 Nederland

Tijdens deze periode zijn de probleemboeken over hun hoogtepunt heen, waardoor bijvoorbeeld politieke onderwerpen steeds minder expliciet aan bod komen. Het lage niveau op literair-technische gebied werkt storender. Er rijst stilaan meer verzet tegen deze nieuwe vorm van verdoken opvoedende waarden zoals al bleek uit Guus Kuijers reactie. Zijn ideeën

⁴³ GHESQUIRE, R. in: VERLINDE, C. (Red.) *Uit de schaduw*, p. 225.

⁴⁴ Homepage: <http://users.skynet.be/paulkustermans/index.htm>

worden onder meer gevolgd in het succesvolle⁴⁵ boek *Deesje* (1985) van Joke van Leeuwen (°1952). Zij omzeilt de opvoedende waarden van het vorige decennium en schrijft vanuit het standpunt van het verlegen meisje Deesje dat zich een plaats zoekt in haar familie. Ook hier vat de term ‘kinderblik’ het concept van het boek samen.

De nieuwe wind die door de kinder- en jeugdliteratuur waait, zorgt voor meer belangstelling voor de vorm van kinder- en jeugdliteratuur. Zo ontstaan complexere structuren en een hogere mate van literariteit waardoor de grens met volwassenenliteratuur langzaam maar zeker vager wordt. Er komt meer aandacht voor originele plots en er worden nieuwe onderwerpen geïntroduceerd. Collage, intertekstualiteit en stilistische experimenten liggen nu aan de basis van menig boek. Het taalgebruik wordt steeds belangrijker. Toon Tellegen (°1941) is illustratief voor deze tendens en is een belangrijke vernieuwer voor de kinder- en jeugdliteratuur. Zijn lyrische dierenverhalen, zoals *Er ging geen dag voorbij* (1984) of *Langzaam, zo snel zij konden* (1989), zijn een verademing: steeds verrassend, soms op het absurde af, maar altijd toegankelijk, ondanks het filosofische en reflexieve karakter. Tellegen hanteert vaak een melancholische toon en maakt ten volle gebruik van de mogelijkheden van een poëtische taal. Deze evolutie doet de status van de kinder- en jeugdliteratuur gevoelig stijgen waardoor ze nauwer gaat aansluiten bij de volwassenenliteratuur. Dit proces zet zich tot op vandaag voort.

De introductie van andere thema's en een nieuwe uitwerking geeft het fantastische genre een nieuwe impuls. *De rode prinses* (1987) van Paul Biegel is typerend en wordt geprezen om zijn vindingrijke fantasie en zorgvuldig taalgebruik. Men maakt steeds meer gebruik van een mengeling van realiteit en fantasie. Twee andere bekende voorbeelden van deze strekking zijn *Het verhaal van Bobbel die in een bakfiets woonde en rijk wilde worden* (1988) van Joke van Leeuwen en *Annetje Lie in het holst van de nacht* (1987) van Imme Dros.

De jaren tachtig vormen een cruciaal keerpunt in het ontwikkelingsproces van geïllustreerde kinder- en jeugdboeken. De kunst van het illustreren van kinder- en jeugdboeken wordt verfijnd door illustrators die, naar het voorbeeld van Dick Bruna (°1927) en Max Velthuijs (°1923 – †2005), zelf hun teksten schrijven. Bruna wordt nu volledig erkend als illustrator en auteur. Hoewel hij reeds in de jaren vijftig publiceerde wordt hij officieel pas in 1989 geëerd

⁴⁵ *Deesje* is onder meer bekroond met de Gouden Griffel (1986), het Zilveren Penseel (1986) en de Duitse jeugdliteratuurprijs (1988).

met een Gouden Penseel en de D.A. Thieme prijs⁴⁶. Het gebruik van een verrassend simpele vorm en van basiskleuren kenmerkt Bruna's werk. Deze eenvoud staat zijn populariteit niet in de weg. Ondertussen zijn zijn boeken reeds in verschillende talen vertaald waarvan het Duits, Engels, Frans, en Chinees er maar enkele zijn. Naast Bruna vermelden we Max Velthuis, die in de jaren zestig debuteert met illustraties, waarna zijn carrière als kinderboekillustrator snel de hoogte in gaat. Dat gaat echter niet ten koste van kwaliteit, zoals talrijke internationale bekroningen aantonen. De internationale Hans Christian Andersenprijs in 2004 is meer dan waarschijnlijk de belangrijkste. Vooral met de *Kikker*-reeks oogst Velthuis veel succes. Beiden illustrators-auteurs drukken hun stempel op de hedendaagse prentenboekenmarkt.

Andere namen die het elan van de illustratiekunst verhogen zijn onder meer de zussen Margriet (°1932) en Annemie Heymans (°1935) die met *De prinses van de moestuin* (1991) niet alleen wonderschone illustraties scheppen, maar dit ook combineren met een moeilijk onderwerp. Het verhaal thematiseert het verdriet van twee meisjes en hun vader na de dood van de moeder. Elk op hun eigen manier proberen ze dit verlies boven te komen, maar pas wanneer ze samenzijn is een oplossing mogelijk. Het verhaal wordt bekroond met een Zilveren Griffel in 1992 en met de Nienke van Hichtumprijs⁴⁷ in 1993. Ook Imme Dros (°1936) en haar man Harrie Geelen (°1939) creëren prachtige illustraties, zoals bijvoorbeeld in Toon Tellegens *Juffrouw Kachel* (1991) waarvoor Geelen experimenteert met de grafische mogelijkheden van een computer. Verder illustreert Ted van Lieshout in *Mijn botjes zijn bekleed met deftig vel* (1990) emotioneel geladen gedichten op dusdanige manier dat de prenten aangepast zijn aan de sfeer van de woorden. Hij beschrijft welke technieken hij gebruikt om bij kinderen het begrip 'kunst' aan te scherpen. Dit boek wordt bekroond met de Kunst naar Kinderenprijs in 1991 en ontvangt twee jaar later de Europese prijs voor Jeugdliteratuur, die ook bekend staat als de 'Premio Europeo di Lettura Giovanile'.

Daarnaast ontstaat er een hechtere samenwerking tussen illustrators en schrijvers zodat de status van het kinder- en jeugdboek verhoogd wordt. Illustraties krijgen een belangrijke functie toebedeeld en dienen niet enkel meer om het verhaal uit te beelden. Ze vormen deel van het verhaal en vertellen mee. Als standaardvoorbeeld kan *Kleine Sofie en Lange Wapper* (1984) van Els Pelgrom (°1952) dienen. Dit verhaal is een uitmuntend voorbeeld van de

⁴⁶ Deze prijs werd in 1879 ingesteld als eerbetoon aan Dirk Antonie Thieme, een veelzijdige uitgever, en wordt uitgereikt door het KVB, de Koninklijk Vereniging van het Boekenvak. Cf. infra: deel 3.

⁴⁷ Sinds 1964 wordt deze prijs op onregelmatige basis uitgereikt door de Jan Campertstichting aan een auteur van een jeugdboek. (Sinds 1989 komen ook kinderboeken in aanmerking.) Cf. infra: deel 3.

perfecte mix tussen fantasie en realiteit, tekst en illustraties. De thematiek van de stervensweg van het meisje dat wil weten wat er te koop is in de wereld, wordt prachtig geïllustreerd door Thé Tjong Khing (°1933). Het boek kaapt zowel het Gouden Penseel als de Gouden Griffel weg en is ondertussen een Nederlandse klassieker geworden. Ook in Duitsland wordt de pracht van dit boek herkend en bekroond met de Duitse Jeugdliteratuurprijs (1986).

De eerder vermelde Magriet Heymans vermengt tekst en beeld. Met haar geïllustreerde gedicht-verhaal *Lieveling, boterbloem* (1989) gaat ze een stapje verder dan het pure fantastische verhaal en betreedt een eerder poëtisch getinte grensruimte tussen werkelijkheid (het verhaal vertrekt van een realistisch gegeven) en fantasie (in de uitwerking).

De jaren tachtig leggen dus de basis voor de hedendaagse hoge kwaliteit van illustraties. Vanaf nu besteden illustrators meer aandacht aan beweging, variatie en humor en wordt er van de lezer een extra inspanning verwacht om de illustraties te begrijpen.

De historische verhalen blijven hun vaste waarde behouden in deze periode. Thea Beckman bewijst haar talent met verhalen zoals *Stad in de storm* (1979) en *Hasse Simonsdochter* (1983). De interesse voor geschiedkundige onderwerpen blijft, maar Beckman beperkt zich niet tot het verleden. De trilogie *De kinderen van moeder aarde* (1985), *Het helse paradijs* (1987) en *Het gulden vlies van Thule* (1989) speelt zich af in de toekomst. Verder zijn onder meer Anton Quintana⁴⁸ (°1937) met *De vuurman* (1987), Ton van Reen (°1941) met *De bende van de bokkerijders* (1986 – '92) en Hans Hagen⁴⁹ (°1955) met *Het gouden oog* (1991) actief binnen dit genre.

Tot slot krijgt het genre van de informatieve boeken een nieuwe impuls. Deze boeken willen informeren over een specifiek onderwerp door het op een leuke manier aan de man te brengen. Een voorbeeld van deze tendens is *Op zoek naar Vincent* (1990) van Thea Dubbelaar (°1947). Het verhaal presenteert feiten over het leven van de schilder Vincent van Gogh in een aantrekkelijke detective vorm gegoten. Miek Dorrestein (°1939) volgt deze trend met *Is alles hier klassiek?* (1988) waarin twee jongens beschreven worden die een concertgebouw binnensluipen en musici ontmoeten. Midas Dekkers (°1946) schetst acties van Greenpeace in de strijd met walvisjagers in *Het walvismeer* (1982). In zijn *Eten is weten* (1988) wordt

⁴⁸ Auteursnaam van Anton Adolf Kuyten.

⁴⁹ Homepage: <http://www.hanshagen.nl/>

weergegeven wat je lichaam met eten kan doen. Om af te ronden is de veelzijdige Joke van Leeuwen actief binnen het informatieve genre met een boek zoals *Hoor je wat ik doe?* (1984). Dit muziekboek laat vooral jonge kinderen in aanraking komen met de wereld van geluiden en muziek.

2.4.2 Vlaanderen

Net als in Nederland verschuift in Vlaanderen de focus van sociaal engagement naar meer vormgevende elementen. De ‘waarden’ van de jaren zeventig worden aan de kant geschoven ten voordele van een meer intern gerichte en emotionele aanpak van thematieken. Zo introduceert Henri van Daele (°1946) in *Pitjemoer* (1980) autobiografische elementen. Het verhaal vertoont aspecten uit van Daeles jeugd in Vlaanderen tijdens de jaren vijftig. In 1983 krijgt hij hiervoor de Belgische Staatsprijs voor Jeugdliteratuur. Van Daele wordt algemeen beschouwd als een belangrijk figuur in dit vernieuwd realisme. Hij maakt gebruik van scherpe observatie en milde humor, wat uitmondt in een levendige vertelling die nauw aansluit bij de mondelinge traditie.

Voorts wordt er geëxperimenteerd met allerhande vormen. Fictie en non-fictie worden gemengd door Willy Schuyesmans⁵⁰ (°1945). Hij schrijft populaire verhalen over milieuproblemen zoals de ongewone sterfte bij zeehonden in *De huilers* (1989) of kaart het probleem van de ivoorhandel aan in *Tand om tand* (1990). Ook Ed Francks⁵¹ (°1941) *Wie wil Wubbe weg?* (1989) thematiseert de milieuproblematiek. Daarnaast komen er nieuwe thema's aan bod. Onderwerpen over andere culturen worden besproken door bijvoorbeeld Nicole Boumaâza (°1949) en René Swartenbroekx die een open oog hebben voor andere culturen en tradities. Hun boeken openen een venster op de wereld. Illustratief hiervoor is *De stille wereld van Yasmina* (1983) of *Aan de andere kant van het water* (1989) van Boumaâza. Maar de in Vlaanderen geboren en getogen schrijvers blijven niet achter. Katrien Seynaeves (°1949) *Vrede nu?* (1985) behandelt de Joods-Palestijnse kwestie op genuanceerde manier en vermengt reportage met fictie.

⁵⁰ Homepage: <http://www.schuyesmans.be/jeugdлит/index.htm>

⁵¹ Pseudoniem voor Eddy Vrancken.

De veranderingen in de jaren tachtig leiden onder andere tot een nieuw soort realisme, het psychologisch realisme waarbij de mogelijkheden van emotionele identificatie en existentiële vragen ontdekt en gecombineerd worden met nieuwe schrijfstijlen. Een aanstormend talent zoals Bart Moeyaert (°1964) speelt voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur een zeer belangrijke rol. Moeyaerts debuteert met *Duet met valse noten* (1983), bekroond met de Kinderjuryprijs, wordt al snel een bestseller. Dit liefdesverhaal is een zeer toegankelijk boek voor tieners omdat ze zich makkelijk kunnen identificeren met de hoofdfiguren. Later evolueert Moeyaert naar meer emotionele diepgang en worden de structuur en het plot van het verhaal subtieler. *Kus me* (1991) belichaamt deze nieuwe ideeën en munt uit door een poëtisch en suggestief taalgebruik. De ontwikkeling van Moeyaerts schrijfstijl naar een intenser niveau wordt door het publiek zeer gesmaakt en beloond met een Boekenleeuw⁵² voor beste kinderboek van het jaar. De Duitse organisatie Bulletin Jugend & Literatur⁵³ selecteerde het boek in 1993, het jaar waarin de vertaling verschijnt, voor de Eule des Monats⁵⁴. Moeyaerts doorgedreven psychologische verdieping en reflexieve schrijfstijl zorgt ervoor dat de kloof met de volwassenenliteratuur in Vlaanderen kleiner wordt. Dit is echter niet alleen zijn verdienste.

Auteurs zoals Jaak Dreesen (°1934) en Ed Franck participeren in deze ontwikkeling. Onder meer Dreesens *En boven het dorp de zilveren vogels* (1982) wordt geprezen om zijn levendige beschrijvingen en emotionele diepgang. Deze autobiografische oorlogsroman is de eerste van vele psychologische romans waarin het leed van het individu tegen de achtergrond van het lijden van het Vlaamse volk tijdens de oorlog geschilderd wordt. Een ander geslaagd voorbeeld van psychologisering is *Sporen in de sneeuw* (1990). Hierin schetst Dreesen de emotionele gevolgen van een echtscheiding gezien door de ogen van een negenjarige jongen die bij zijn vader achterblijft. Dreesen staat bekend voor zijn sfeervolle verhalen die hij op een sobere manier tot stand weet te brengen. Sfeerschepping, stemmingen en emoties zijn centrale elementen in Dreesens oeuvre.

⁵² Sinds 1963 wordt de Boekenleeuw uitgereikt door het VBVB, de Vereniging ter Bevordering van het Vlaamse Boekwezen. Cf. infra: deel 3.

⁵³ Meer informatie over de organisatie en het gelijknamige tijdschrift is te vinden op: <http://www.bjlonline.de/bulletin.htm>

⁵⁴ De 'Eule des Monats' wordt uitgereikt door het tijdschrift Bulletin Jugend & Literatur.

*Dreesen kiest resoluut voor literariteit en behandelt zijn jonge lezers steeds meer als een volwassen publiek. [...] Emotie en literariteit komen in Sporen in de sneeuw tot een haast perfect evenwicht.*⁵⁵

Ed Franck krijgt voor zijn debuut *Spetters op de kermis* (1985) direct de Kinderjuryprijs voor zijn verbluffende stijl en humor. Hij breekt echter volledig door met *Geen wonder dat moeder met de goudvissen praat* (1988). Hierin werpt een zestienjarige jongen een emotionele, maar cynische blik op de mensen uit zijn omgeving. De ontwikkelingsroman *Zomer zeventien* (1990) is, zoals de bekroningen aantonen, een succes. Franck ontvangt de driejaarlijkse Prijs van de Vlaamse Gemeenschap in 1992. Zijn stijl evolueert verder en wordt complexer qua plot en verhaalstructuur. De psychologie van de hoofdfiguren wordt door middel van innerlijke monologen stevig uitgewerkt. Francks boeken bevinden zich daarmee steeds vaker op de grens tussen de volwassenen- en kinder- en jeugdliteratuur. Een sprekend voorbeeld hiervan is *Begraaf me over de bergen* dat in 1988 gepubliceerd wordt voor volwassenen, maar in 1993 wordt heruitgebracht voor jongeren.

Psychologisch realisme is ook het handelsmerk van Diane Broeckhoven (°1946) in het met een Boekenleeuw (1986) bekroonde *Een dood vogeltje* (1986) dat de dood van een kind thematiseert. Daarnaast evolueert Gil van der Heyden (°1937) mee in deze richting en behandelt gevoelige thema's voor jongeren op een subtiele manier. *Een stem van papier* (1991) is slechts een van de talrijke voorbeelden.

Voor de kleineren brengt Detty Verreydt (°1950) een nieuwe wind met *Een bel naast je bed* (1988), dat het heikele onderwerp van bedplassen ter sprake brengt. Ze combineert realisme met sociaal engagement zoals blijkt uit *Later wil ik stuntman worden* (1989), dat vooroordelen tegenover armen aan bod laat komen. Liva Willems (°1933 – †2002), nu gepubliceerd als Gode-Liva Uleners, schrijft voor de jongere lezer maar neemt de fantasie als uitgangspunt. Zo schetst ze in *Pol de muis is bang* (1991) het thema van de angst voor mislukken.

De evoluties van de jaren tachtig doen de historische verhalen heropleven. Het historische genre geniet een nog grotere populariteit door zijn extra aandacht voor de context en een

⁵⁵ GHESQUIRE, R. In: VERLINDE, C. (Red.) *Uit de schaduw*, p. 249.

toenemende emotionele diepgang. Dit genre blijft in Vlaanderen belangrijker dan in Nederland. Gaston van Camp, Gerda van Cleemput, Johan Ballegeer, Karel Verleyen (°1938) en Paul Kustermans zijn gevestigde waarden op de kinder- en jeugdliteraire markt. Van Camp richt zich naar ‘faction’, een mengeling van fictie en feiten, in *Van aapmens tot Titanic* (1989). Ballegeer is zeer geliefd in de jaren tachtig en schrijft vooral avontuurlijke verhalen die in een historisch kader plaatsvinden. *Geen meiden aan boord* (1985) is maar een van de vele voorbeelden en wordt onder meer bekroond met de Belgische Staatsprijs voor Kinderliteratuur in 1989. Het verhaal over een meisje dat in het geheim aan boord meereist naar IJsland blinkt uit door een gegronde psychologische uitwerking en een gefundeerde documentatie. Ballegeers boeken thematiseren vaak historische periodes die kinderen fascineren zoals de immigratie naar de Verenigde Staten in *Lien gaat naar Amerika* (1990) of de tocht van Columbus in *Een eiland zoeken* (1991). Ondanks het feit dat dit verhaal over een belangrijke historische figuur gaat ligt de nadruk toch op het leven van elke dag en de psychologische motieven van de hoofdfiguur. Vooral in het tweede deel van de jaren tachtig worden talrijke historische verhalen bekroond, wat hoofdzakelijk te danken is aan een betere uitwerking van de personages in de verhalen. Vroeger domineerde de historische informatie, maar het tij is gekeerd, zoals Kustermans’ *Voorbij de regenboog* (1997) illustreert met zijn grotere belangstelling voor de uitwerking van personages. Andere namen die de mogelijkheden van het historische genre verkennen en op interessante wijze flarden verleden tot leven weten te brengen, zijn onder meer Maria Heylen⁵⁶ (°1933), Maria Jacques (°1928), Karel Verleyen en de debuterende Chris Versteylen (°1947).

Paul Kustermans’ talent uit zich het meest in het historische genre. Zo brengt hij het leven van de Egyptenaren in *Timoe* (1987) terug tot leven. Willy Spillebeen (°1932) beschrijft de Mayacultuur in *De hel bestaat* (1988). Ook Gerda van Erkels (°1934) *Tussen twee oevers* (1985) is een historische roman over het leven van twee adolescenten tijdens de Tachtigjarige Oorlog in Frankrijk. Nieuwkomer Ron Langenus (°1956) toont meteen zijn talent met het historisch-mysterisch verhaal in *Waar de zon onder gaat* (1988). Dit avonturenverhaal speelt zich af in de tijd van Cromwell en is een mengeling van Ierse folklore elementen met louter geschiedkundige feiten. Een verdere uitwijding van het historische genre leidt tot het ontstaan van het subgenre van de biografieën. Gerda van Cleemput schrijft biografische verhalen zoals *Mozart, wonderkind uit Salzburg* (1991).

⁵⁶ Homepage: <http://www.maria-heylen.be/>

Daarnaast wagen sommige auteurs, die zich tot dan toe voornamelijk met een bepaald genre bezig hielden, zich aan voor hen ‘nieuwe’ genres, hoofdzakelijk het historische. Roger H. Schoemans (°1942) richt zich na zijn eerder grappige verhalen met *Bokkerijders* (1985) naar het historische genre. Belangrijk hierbij is de introductie van het spannende aspect. Patrick Bernauw (°1962) wordt vooral bekend met misdaadboeken en detective verhalen zoals *De rechtvaardige rechters* (1992). In de jaren negentig werkt hij nauw samen met Guy Didelez (°1952), wat resulteert in talrijke misdaadromans zoals *De moord op Albert I* (1994). Ze maken gebruik van een heel eigen recept: vertrekkend vanuit actuele feiten kijken ze naar de geschiedenis en tonen ze aan hoe boeiend, spannend en zelfs mysterieus de geschiedenis kan zijn.

Niet alleen het historische genre profiteert van de ontwikkelingen van de jaren tachtig. Het fantastische genre kan een graantje meepikken van de toenmalige veranderingen. Fantasie wordt nu op een andere manier gepercipieerd:

*Now fantasy was seen as a creating space for mental experimentation which would end up giving the reader confidence.*⁵⁷

Marc De Bels (°1954) boek *De zusjes Kriegel*⁵⁸ (1992) is typerend voor deze nieuwe vorm van fantasie. Het is een horrorverhaal waarin spanning en avontuur de basiselementen vormen. De Bels populariteit wordt hiermee voor een tweede keer, na het verschijnen van *Blinker en de bakfietsbioskoop*⁵⁹ (1989), de hoogte ingeduwd. Ook Bea de Koster (°1955) levert een bijdrage tot de horrorverhalen met *Trijnte Buskruit* (1990) of het vampierenverhaal *Azazel* (1992).

Fantasie werkt roldoorbrekend, humoristisch en evocerend. Creativiteit wordt gepresenteerd als een weg om uit frustrerende rolpatronen en situaties te geraken. Een pionier hierbij is Gie Laenen met de in 1982 verschenen verhalen *Anderland: Bruno's verre reizen* en *Juf is naar Japan: Bruno's avonturen met de algehele automatische juf*. In dit laatste verhaal biedt de fantasie de mogelijkheid om grenservaringen op te doen en zo de minder aangename aspecten

⁵⁷ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 79.

⁵⁸ Het boek werd verfilmd in 2004. Meer informatie is te vinden op:
<http://www.kidcity.be/page.php?lang=nl&house=marcdebel&category=>

⁵⁹ Het boek werd verfilmd in 1999.

van computergestuurde werelden voor te stellen. Het verhaal filosofeert over de problemen van een klas die een robot als leerkracht krijgt en waar alles fout loopt. Laenen gebruikt veel humor, maar niet op een kinderachtige manier. Associatie, dubbelzinnige betekenis, omkering van rollen en woordenspel zijn maar enkele van de roldeurbrekkende aspecten van deze nieuwe vorm van fantasie die er tegelijkertijd in slaagt om existentiële vragen aan bod te laten komen.

Verder debuteert Sylvia Vanden Heede (°1961) in het tweede deel van de jaren tachtig in het genre van de fantastische verhalen. In *Katers jagen 's nachts* (1990) volgt ze een kat die 's nachts op pad gaat. Het verhaal thematiseert de zoektocht naar zichzelf en gebruikt regelmatig symbolische betekenissen. Deze technieken gebruikt Vanden Heede ook in *Wok van de wilden* (1992). Het boek wordt bekroond met een Boekenwelp⁶⁰ in 1993 en vertelt het verhaal van twee eenden die er samen op uit trekken en geconfronteerd worden met twee zonen van een eendenjager. De beschrijving doorheen de seizoenen gebeurt in een lyrische en aantrekkelijke stijl. Haar fascinatie voor dieren uit zich in het ontstaan van verschillende dierenverhalen en bepaalt haar oeuvre in de jaren negentig met het ontstaan van de verhalen rond de figuren 'Vos en Haas'. Ronni Hermans' (°1959) fantasieverhalen situeren zich ook in deze sfeer. Hoewel zijn verhalen lichter zijn van toon dan Vanden Heede, speelt humor een belangrijke rol zoals onder meer blijkt uit het succesvolle *35 boeven in Moo* (1990).

Over het algemeen genomen, kunnen we stellen dat de kinder- en jeugdliteratuur van de jaren tachtig een hogere productie en betere kwaliteit vertoont dan tevoren. Er wordt meer promotie gevoerd rond kinder- en jeugdliteratuur. Het fenomeen krijgt meer aandacht van critici, academici en uitgevers. Internationale tentoonstellingen, zoals de jaarlijkse internationale kinderboekenbeurs in Bologna⁶¹, spelen hierin een belangrijke rol. Dit is duidelijk te merken op het vlak van de visuele vormgeving van teksten. Vooral vanaf de tweede helft van de jaren tachtig vertonen de illustraties meer variatie in stijl net als bij onze Noorderburen. Er wordt meer gebruik gemaakt van beweging, humor, zorg voor expressie van lichaam en gezicht van de personages. Illustrator en auteur werken steeds nauwer samen of versmelten, wat onder meer resulteert in minder 'nauwkeurige' illustraties die de verbeeldingskracht van de lezer aanmoedigen. Een Vlaams voorbeeld van deze evolutie is Mariëtte Vanhalewijns (°1940) *Kleine Adam* (1983), geïllustreerd door Rita van Bilsen (°1949). Dit boek wordt onder meer

⁶⁰ De boekenwelp wordt sinds 1990 uitgereikt aan een boek dat genomineerd werd voor de Boekenleeuw en wordt beschouwd als een eervolle vermelding. Cf. infra: deel 3.

⁶¹ Homepage: <http://www.bookfair.bolognafiore.it/Standard2.asp?p=Libro2001home&m=12&l=2>

bekroond met de Belgische Staatsprijs voor jeugdliteratuur in 1986. De Vlaamse illustratiekunst kan nu als volwaardig gezien worden. Dit blijkt ook uit volgend citaat:

*Het prentenboek is lange tijd een wat verwaarloosd genre gebleven binnen de Vlaamse jeugdliteratuur. [...] In de loop van de jaren tachtig komt hierin dus verandering. Na Kleine Adam volgen andere fraaie uitgaven die vaak het internationale forum behalen.*⁶²

Deze veranderingen gaan ook buiten de landsgrenzen niet onopgemerkt voorbij. Zo wordt onder andere *Boerenjongens* (1983) van Henri van Daele, geïllustreerd door Gregie de Maeyer (°1951 – †1998), geëerd met de ‘Premio Grafico’ op de boekenbeurs in Bologna. De Maeyer is hiermee de eerste Vlaamse illustrator om deze prijs te winnen. Hij groeit uit tot een toonaangevend figuur binnen de illustratiekunst en begint zelfstandig producties op de markt te brengen. Zijn eerste prentenboek *Pief poef paf, mijn broek zakt af* verschijnt in 1985 en krijgt in 1986 de Boekenleeuw. Zijn stijl is experimenteel, de prenten zijn evocatief en brengen een grappige atmosfeer tot stand. De krant *De Morgen* omschrijft De Maeyer bij zijn plotse overlijden als:

*een belangrijke en vernieuwende figuur in het Vlaamse kinderboekenlandschap, die steeds weer nieuwe uitdrukkingsmogelijkheden verkende en die bruggen wilde slaan tussen verschillende disciplines.*⁶³

2.5 Jaren negentig

2.5.1 Nederland

Een sleutelwoord van de jaren negentig is een grotere en vrijere combinatie van fantasie en realiteit. Er komt steeds meer ruimte vrij voor taal, stijl en narratieve experimenten. De kinder- en jeugdliteratuur biedt geen hapklare antwoorden aan, maar stelt de lezers voor uitdagingen.

⁶² GHEQUIRE, R. in: VERLINDE, C. (Red.) *Uit de schaduw*, p. 243.

⁶³ De Morgen, 31 juli 1998.

*Imme Dros, Margriet and Annemie Heymans, Joke van Leeuwen, Sjoerd Kuiper, Wim Hofman, Ted van Lieshout, Rita Törnqvist, Peter van Gestel, Nicolaas Matsier, among others, are less concerned with reality itself than with how it is experienced. They illuminate this by drawing on fantasy and emotion in a language that appeals to the imagination.*⁶⁴

Deze richting ontstaat aan het eind van de jaren tachtig en kent een grote bloei in de jaren negentig. Zoals eerder aangehaald zijn onder andere *Het verhaal van Bobbel die in een bakfiets woonde en rijk wilde worden* (1988) van Joke van Leeuwen, *Annetje Lie in het holst van de nacht* (1987) van Imme Dros en *Het vlot* (1988) van Wim Hofman hiervan voorbeelden. De fantasie van een kind wordt, met andere woorden, gebruikt om de realiteit te verkennen.

Historische romans blijven het nog steeds goed doen. Men borduurt verder op de erfenis van de jaren zeventig en tachtig, waardoor niet enkel heroïsche verhalen aan bod komen maar waardoor er ook interesse is voor (inter)nationale geschiedkundige onderwerpen.

Het gebied van de illustraties blijft in beweging. Zo slaat onder meer Harrie Geelen een nieuwe richting in en is nu zelf auteur en illustrator van de geprezen *Jan*-boekjes zoals *Jan en het gras* (1995), *De plant van Jan* (1995), *Het boek van Jan* (2000).

2.5.2 Vlaanderen

Het nieuw soort realisme van de jaren tachtig wordt voortgezet en uitgewerkt. Er wordt meer zorg besteed aan een doorgedreven psychologisering van verhalen. De betere kinder- en jeugdliteratuur wordt intensiever, lyrischer en subtieler. Ed Franck, Anne Provoost (°1964), Diane Broeckhoven, Gil vander Heyden, Detty Verreydt, Els Beerten (°1959), Willy Schuyesmans en vele anderen maken ten volle gebruik van de taal en haar mogelijkheden om een bepaalde thematiek in het daglicht te stellen. Deze auteurs spelen een belangrijke rol in de ontwikkeling van de adolescentenroman.

⁶⁴ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 29 - 30.

Anne Provoosts debuut in dit genre is niet ongemerkt voorbijgegaan. In 1990 verschijnt *Mijn tante is een grindewal*. Hetzelfde jaar wordt het boek bekroond met een Boekenleeuw voor het beste jeugdboek en een jaar later mag Provoost de Interprovinciale Prijs voor Jeugdliteratuur⁶⁵ in ontvangst nemen. Het verhaal balanceert op de rand tussen volwassenen- en adolescentenliteratuur door het hoge gehalte aan complexiteit en de verweven thema's. Provoost verdiept indirect psychologisch haar personages door middel van sfeerschepping en stilistische elementen van het verhaal. Haar professionaliteit blijkt verder uit een boek als *Vallen* (1995) dat als volgt beschreven wordt:

*Meesterlijk is de afwisseling van spannende gebeurtenissen, sfeervolle beschrijvingen, rake typering en treffende dialogen. Nog meer dan in haar debuut weet Anne Provoost in weinig woorden een hele problematiek te kristalliseren of een gevoel te treffen [...]. Haar taal is nog beeldender geworden.*⁶⁶

Dit blijkt ook uit de talrijke prijzen die het boek in de wacht sleepte. In 1990 wint *Vallen* de Woutertje Pieterse Prijs⁶⁷, de Boekenleeuw, de eerste Gouden Uil⁶⁸ in de categorie voor kinder- en jeugdliteratuur en de Zilveren Griffel. Een jaar later wordt het boek bekroond met de Interprovinciale Prijs voor Jeugdliteratuur en in 2001 is de verfilming⁶⁹ te zien in de Belgische cinema's. Provoost is echter niet de enige debutante in de jaren negentig:

*Vooraf 1993 was een vruchtbaar jaar. Toen debuteerden onder meer Dirk Bracke, Brigitte Minne, Jan Simoen, Willy van Doorselaer en Katleen Vereecken. Enkele debutanten uit de tweede helft van het decennium braken snel door en sleepten belangrijke bekroningen in de wacht zoals Kaat Vrancken (1995), Heide Boonen (1996), Gerda de Preter (1999) en Ina vandewijer (2000).*⁷⁰

⁶⁵ Deze prijs bestaat uit twee prijzen (beste kinder- en jeugdboek) en wordt ook wel de Prijs voor Letterkunde van de Vlaamse Provincies genoemd. Hij wordt vierjaarlijks toegekend door de Bestendige Deputatie van de Provincies Antwerpen, Limburg, Vlaams-Brabant, Oost- en West-Vlaanderen.

⁶⁶ VAN COILLIE, J. in: VERLINDE, C. (Red.) *Uit de schaduw*, p. 259.

⁶⁷ De Libris Woutertje Pieterse prijs wordt sinds 1987 jaarlijks toegekend door de Nederlandse stichting 'Woutertje Pieterse Prijs'. Cf. infra:deel 3.

⁶⁸ De Gouden Uil wordt sinds 1994 jaarlijks uitgereikt door De Standaard Boekhandel, het weekblad HUMO en de Vlaamse openbare zender, CANVAS. Cf. infra: deel 3.

⁶⁹ Meer informatie op de homepage van de verfilming: <http://www.falling.be>

⁷⁰ VAN COILLIE, J. "Een cruciaal decennium voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur?", in: *Vlaanderen: "Uit de kinderschoenen. Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur 1990 – 2001"*. (Tweemaandelijks tijdschrift voor kunst en cultuur) Jaargang 51 (mei – juni 2002), nr. 3, p. 139.

Deze debutanten leveren elk een eigenzinnige bijdrage aan de verschillende genres. We bespreken er hier enkele van. Dirk Bracke (°1953) schrijft realistisch geïnspireerde boeken zoals *Een vlieg op de muur* (1995) of *Het uur nul* (1997) waarin hij de aidsproblematiek aan het licht laat komen. Willy van Doorselaer (°1943) schrijft fantastische verhalen omdat volgens hem de fantasie een belangrijke rol speelt in het begrijpen van de vaak ongrijpbare wereld. Toch staat hij eerder bekend voor zijn realistische verhalen zoals *Ik heet Kasper* (1993) of *De wraak van de marmerkweker* (1996). Van Doorselaer toont zijn talent door in de huid van zijn personage te kruipen en op die manier herkenbare situaties voor te stellen. Hij waagt zich daarnaast in de wereld van de poëzie met *Dit is het bos, verdwaal hier maar* (1994). Kaat Vrancken (°1957) debuteert in 1995 en staat bekend voor haar *Hannah*-boeken. Hierin integreert Vrancken door de ogen van de zevenjarige Hannah de dagdagelijkse realiteit met moeilijkere thema's zoals seksualiteit en dood op een eenvoudige manier en in een heldere stijl. Heide Boonen (°1966) verhaalt in *Mijn vingers zijn niet lang genoeg* het verwerkingsproces van een meisje na de dood van haar moeder. Het verhaal wordt bekroond met de 'White Raven'⁷¹ van de 'Internationale Jugendbibliothek' op de kinderboekenbeurs van Bologna.

Het historische genre behoudt zijn vaste plaats met onder meer Karel Verleyen. Deze veelzijdige auteur publiceert historische verhalen uit de Egyptische tijd zoals *Het oog van de zon* (1998), maar ontwijkt ook de hedendaagse geschiedenis niet, zoals blijkt uit het recente *Roots* (2002). Hierin gaat een meisje op zoek naar haar Vlaamse wortels en maakt de lezer kennis met de geschiedenis van Vlaanderen. Gaston van Camp is een andere oude bekende in het historische genre. In zijn *Vlucht naar de vrijheid* (1992) hecht hij belang aan een gegronde psychologische fundering en het sociaal bewustzijn. Wat betreft het historische genre vatten Linders en de Sterck het goed samen:

*Children's historical novels [...] have made space for those with more historical depth and attention to social context. For these reasons recent Flemish historical novels for children have conquered a not inconsiderable part of the international children's book market.*⁷²

⁷¹ De 'Internationale Jugendbibliothek' presenteert de White-Raven selectie tijdens de boekenbeurs in Bologna. Deze keuzelijst is een leidraad voor uitgevers die kwaliteitsboeken willen vertalen. Meer informatie over deze prijs en zijn winnaars is te vinden op de homepage van de IJB München: <http://www.ijb.de/entry.html>

⁷² LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 88.

Het genre van de poëzie begint te bloeien in de jaren tachtig en zet zijn opmars door in de jaren negentig. *Zuurtjes en zoetjes* (1984) van Riet Wille (°1954) is een collectie van gedichtjes voor de kleinere lezers. Vanuit haar praktijkervaring als logopediste belichamen de gedichten een fascinatie voor de mogelijkheden van de taal. Illustratief hiervoor zijn de speelse voorleesversjes uit de bundel *De deur is moe* (1997). Maar ook voor jongeren verschijnt er poëzie. Daniël Billiet⁷³ (°1950) toont zijn observatietalent voor adolescenten in *Bananeschillen in jeans* (1986) en *Op de vlucht voor een landkaartje* (1990). Hij is zeer gemotiveerd om poëzie voor tieners te creëren. Billiet gebruikt een aangepaste vrije versvorm en evoceert dikwijls een onzekerheid die nauw aansluit bij de leefwereld van de jongeren. Hij staat bekend voor zijn engagement: hij kaart thema's aan die het sociaal bewustzijn bevorderen zoals racisme, pesten en oorlog in bijvoorbeeld de bundel *Wat de ogen niet horen* (1995).

Daarnaast brengt illustrator en schrijver André Sollie (°1947) in *Soms dan heb ik er flink de pest in* (1986) onderwerpen voor jongeren zoals zelfverkenning, relatie met volwassenen en verliefdheid ter sprake. Sollie⁷⁴ hanteert een alledaags taalgebruik in combinatie met humor en een sterk ritme. Deze stijl wordt verder uitgewerkt en versterkt in onder meer *Zeg maar niks* (1990). Zijn talent blijft bij de Noorderburen niet onbemerkt en samen met Ingrid Godon (1958) wint hij met het jeugdboek *Wachten op een matroos* (2000) een Gouden Griffel in 2001. Dit is de eerste keer dat een Vlaming deze eer te beurt valt.

Ook Ed Franck waagt zich in de wereld van de poëzie. *Liefde in vijf bewegingen* (1990) vormt een collectie gedichten over verliefd worden. Maar Franck beperkt zich niet tot poëzie voor de jongeren. *Kom, zei de kromme weg* (1993) toont zijn interesse voor de belevenissen van kleuters waarbij fantasie en geheimzinnigheid centraal staan. Verder speelt in dit genre Gil van der Heyden met bijvoorbeeld *Een verre winterjas* (1991) een onmiskenbare rol omwille van het subtiële taalgebruik. Ook Geert de Kockere is een te onthouden naam als het aankomt op gedichten. Hij brengt poëzie voor peuters met *Ssst! niets verklappen* (1990) en wordt naast Riet Wille als een belangrijke vernieuwer van het kleutervers in Vlaanderen

⁷³ Daniël Billiet won in 1995 de tweajaarlijkse Vlaamse prijs voor jeugdpoëzie. Cf. bijlage 2.

⁷⁴ Sollies talent beperkt zich niet tot het schrijverschap. Hij is eerst en vooral een gedreven illustrator die gevoelens op een verrassende wijze uitbeeldt en beschrijft. Hij heeft, sinds zijn debuut in 1971, reeds meer dan 250 (omslagen van) kinderboeken geïllustreerd.

beschouwd. Bij de Kockere staat het creatieve woordspel centraal. In 1994 verschijnt *Een fruitje van zilver* waaruit blijkt dat de Kockere een nieuwe richting is uitgegaan:

*Zijn inspiratie vond hij in de oude bakerrijmen. Hij ging versjes opbouwen via betekenis- en klankassociaties waardoor ze allerlei nonsensikale sprongen maken.*⁷⁵

De eigenzinnigheid van de Kockere vormt een mooi samenspel met de speelse illustraties van Klaas Verplancke⁷⁶ (°1964) en de bundel wordt in 1996 bekroond met de Interprovinciale prijs voor Jeugdliteratuur. De Kockere is verder nog bekend om zijn eerder hermetisch filosofische verhalen zoals in *Hij had een vogel bij* (1992). Vertelling en poëzie gaan naadloos in elkaar over. De bundel is opmerkelijk lyrisch en thematiseert de kracht van de verbeelding.

Toch kijkt Jan van Coillie met gemengde gevoelens terug op de jaren negentig wat betreft de Vlaamse poëzie:

*Op het eerste gezicht heeft de poëzie voor de jeugd het niet slecht gedaan. Er verschenen het voorbije decennium een veertigtal bundels, meer dan twee keer zoveel als in de jaren tachtig. Er staken echter weinig echt opmerkelijke bundels tussen en nog minder beloftevolle debuten. Het lijkt erop dat de Vlaamse kindervoëzie vooral ‘overleefd’ heeft, ‘springlevend’ kun je haar niet noemen.*⁷⁷

De illustratiekunst daarentegen bloeit als nooit tevoren en vertoont een grote diversiteit, wat zich uit in verschillende nieuwe namen.

The Flemish illustration scène has become considerably more vigorous in recent years. Artists such as Kristien Aertssen, Lieve Baeten, Paul de Becker, Rita van Bilsen, Gerda Dendooven, Johan Dockx, Koen Fossey, Ann Geerinck, Ingrid Gordon, Hugo van Look, Danny Juchtmans, Gregie de Maeyere, Wout Olaerts, Nicole Rutten, Tinne Verduyck, Klaas Verplancke, Geert Vervaeke and Anne Westerdun have clearly

⁷⁵ VAN COILLIE, J. “Poëzie voor kinderen: een kwestie van overleven”, in *Vlaanderen*, p. 166.

⁷⁶ Klaas Verplancke is een rijzende ster op het gebied van illustraties en wordt in *Uit de schaduw* omschreven als “een van de meest beloftevolle jonge illustratoren van kinderboeken in Vlaanderen.” (p. 293) Zijn tekeningen munten uit door het originele gebruik van fantasie, humor en spontaniteit waardoor “de meest uiteenlopende hersenspinsels vatbaar en onvergankelijk [worden]” (p. 293).

⁷⁷ VAN COILLIE, J. “Poëzie voor kinderen: een kwestie van overleven”, in *Vlaanderen*, p. 166.

*shown that illustrations are more important to a book than just to explain the text. Through their aesthetics, humour, imagination and detail, they increase the value of the book and convey the atmosphere to the readers, as well as stimulating and enriching their imagination.*⁷⁸

De gevestigde waarden blijven niet achter. Gregie de Maeyer verrast door het gebruik van een nieuwe stijl en drukt zijn stempel op de vormgeving van kinder- en jeugdboeken in deze periode. In *Fietsen* (1993) laat hij tekst en prent naadloos in elkaar overvloeien zodat het geheel meer is dan de som van de delen. Koen Fossey (°1953) laat zich niet onbetuigd. In *Feest voor Karel* (1990) toont hij zijn talent door dynamische illustraties van dieren te maken die zowel in kleur als in vorm sterk expressief zijn. Levendige prenten van dieren laat Fossey op het toneel verschijnen in *Sloddervossen* (1991). Fossey blinkt vooral uit in representaties van natuurscènes zoals de illustraties bij Ed Francks *Moet je echt weg?* (1989) aantonen. Het boek wint in 1990 dan ook de Boekenpauw⁷⁹. Prentenboeken worden niet langer als inferieur beschouwd en onder meer Lieve Baeten (°1954) zorgt hier voor een frisse wind met haar *Nieuwsgierig Lotje* (1992). Het boek wordt bekroond met een Boekenpauw (1993) en krijgt de ‘Critici in Erba Special Mention’ op de kinderboekenbeurs in Bologna in 1993 waar de jury haar originaliteit en magische atmosfeer prees. Verder is Geert Vervaeke geen onbekende op het gebied van de illustraties. *Puntje, puntje, puntje* (1992), met tekst van Geert de Kockere, wordt bekroond met een Boekenpauw voor zijn originele mix van kleur en zwart-wit gebruik. *Ijsjes* (1989), het debuut van Gerda Dendooven (°1962), wordt bekroond in 1990 met een Boekenpauw en is een warm prentenboek met elegante illustraties. Dendooven wordt al snel internationaal een gerenommeerd talent want in 1995 wordt ze voorgedragen voor de Hans Christian Andersenprijs. Deze illustrator ontpopt zich als een origineel nieuw talent.

Algemeen gesproken kunnen we besluiten dat de illustraties⁸⁰ qua techniek geëvolueerd zijn van het gebruik van pen, potlood en verf naar een uitgebreider aanbod en mengeling van verschillende technieken, zoals collage, knippen en plakken, wat vaak resulteert in een speelser effect en meer interactie tussen tekst en tekening. Vooral de ontwikkelingen op het gebied van computers spelen een voorname rol in deze evolutie. *Lancelotje* (1999) van Koen

⁷⁸ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 96.

⁷⁹ Deze Vlaamse prijs wordt sinds 1989 jaarlijks uitgereikt aan het best geïllustreerde kinderboek. Cf. infra: deel 3.

⁸⁰ Meer informatie over Vlaamse illustratoren is te vinden op: <http://www.vlaamse-illustratoren.com/index.html>

Fossey is baanbrekend in zijn opzet. In samenwerking met Geert de Kockere en diens echtgenote, de componiste Annemarie van Riel, produceert Fossey naast het prentenboek een digitale en interactieve animatiefilm en een cd-rom. Tenslotte willen we nog opmerken dat prentenboeken niet noodzakelijk voor jonge lezers bedoeld zijn, zoals *Mijn zus draagt een heuvel op haar rug* (2000) van Ed Franck aantoont:

*Dit indringende verhaal voor tieners kreeg een aparte vormgeving: een eerder klein formaat, grote kleurenillustraties en kleine tekeningen, telkens in een andere kleur.*⁸¹

Het verhaal wordt bekroond in 2001 met een Boekenwelp en de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Jeugdliteratuur. De illustraties van Tom Schamp (°1970) leveren hem een Boekenpluim⁸² op. Deze twee boeken zijn typerend voor de toegenomen aandacht in de jaren negentig voor vormgeving en lay-out van boeken.

Niet alleen de illustrators zelf, maar ook uitgeverijen zoals Clavis, Lannoo, het Davidsfonds/Infodok en De Eenhoorn zorgen voor een bijkomende stimulans. Zo organiseert Clavis in samenwerking met de stad Hasselt in 1996 de eerste Prijs van de stad Hasselt. Deze tweejaarlijkse prijs wordt al snel een springplank voor jonge talentvolle illustrators.

De jaarlijkse internationale kinderboekenbeurs van Bologna speelt eveneens -zoals reeds vermeld- een voorname rol. Ten eerste is de Vlaamse (prenten)boekenmarkt vaak te klein om de kosten van een productie te dragen. Wanneer het echter duidelijk is dat men een prentenboek via een coproductie of op internationale schaal kan publiceren, dan kan de uitgever het risico nemen. Vooral voor Vlaamse illustratoren is het interessant om een coproductie te maken met een Nederlandse uitgeverij omwille van de grotere afzetmarkt. De boekenbeurs van Bologna zorgt er ten tweede voor dat illustrators zichzelf opnieuw blijven uitvinden en inspiratie kunnen opdoen voor de toekomst. De wisselwerking verloopt met andere woorden in twee richtingen.

Vlaamse illustratoren hebben ondertussen hun plaatsje veroverd op de internationale prentenboekenmarkt. Dit valt onder andere af te leiden uit de bekroningen. Een voorbeeld

⁸¹ DE SCHEPPER, R. "Illustraties worden volwassen", in: *Vlaanderen*, p. 142.

⁸² De Boekenpluim wordt jaarlijks uitgereikt aan een boek dat genomineerd was voor de Boekenpauw, maar deze niet won. Het is dus een eervolle vermelding. Cf. infra: deel 3.

hiervan is *Ozewiezewoze* (2000), een boek met klassieke Vlaamse kinderliedjes, verzameld door Jan van Coillie en geïllustreerd door Klaas Verplancke. Het wordt in 2001 bekroond met de 'Bologna Ragazzi Award' voor het mooist uitgegeven boek voor kinderen van zes tot negen jaar. Verplancke krijgt daarnaast nog een eervolle vermelding voor *Jot* (2000). Sylvia Vanden Heede's dierenverhaal *Vos en haas*⁸³ (1998) voor beginnende lezers is een kwalitatief hoogstaand voorbeeld. Algemeen gesproken stellen we vast dat tekst en illustraties steeds beter op elkaar afgestemd worden.

Niet enkel Bologna speelt een belangrijke rol in de promotie van de kinder- en jeugdliteratuur. Meer specifiek voor de illustrators is de tweejaarlijkse illustratorenwedstrijd in Bratislava⁸⁴ ook van groot belang. Op deze internationale tentoonstelling van illustraties van kinderboeken worden sinds 1965 door het Internationaal Kabinet voor Illustraties vijf 'Gouden Appels' en tien 'Plaques' uitgereikt.

Jan van Coillie stelt na onderzoek vast

*dat de jaren negentig de geschiedenis mogen ingaan als een cruciaal decennium voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur.*⁸⁵

Dit blijkt onder meer uit het aantal oorspronkelijk Vlaamse kinder- en jeugdboeken. In 1990 bedraagt het aantal 75, maar in 1999 stijgt dit tot 170. Een zelfde evolutie ziet hij bij de prentenboeken. In 1990 verschijnen er 5 terwijl er negen jaar later 47 gepubliceerd worden. Deze stijging is geen louter kwantitatieve toename, volgens van Coillie, maar toont de toegenomen kwaliteit aan, zoals duidelijk bleek "in 2001 toen Vlaamse jeugdauteurs zowat alle belangrijke Nederlandse prijzen wegkaapten"⁸⁶.

Ook de toename van vertalingen reflecteert de gestegen Vlaamse kwaliteit van kinder- en jeugdboeken.⁸⁷

⁸³ Vos en haas hebben zelfs een eigen weblocatie: <http://www.vosenhaas.com>

⁸⁴ Homepage: http://www.bibiana.sk/uvod_e.htm

⁸⁵ VAN COILLIE, J. "Een cruciaal decennium voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur?", p. 138.

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Cf. infra: deel 4 waarin de evolutie van de vertalingen besproken wordt.

3 Besluit

Net zoals bij de ontwikkeling van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur stellen we vast dat er sprake is van een ontvoogding. De kinder- en jeugdliteratuur maakt zich in de tweede helft van de twintigste eeuw los van de pedagogie. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat men daarom nog niet kan spreken van een afwezigheid van pedagogische motieven. Zeker met de opkomst van de probleemromans in de jaren zeventig zien we dat opvoedende waarden nooit ver uit de buurt zijn. Ze krijgen echter vanaf dan een andere invulling. Het kind vertoeft niet langer in een afgeschermd milieu, maar komt midden in de ‘echte’ wereld te staan. Deze evolutie zet zich voort in de volgende decennia.

Terwijl de jaren zeventig zich eerder richten op inhoudelijke vernieuwingen, worden de jaren tachtig getypeerd door een grotere aandacht voor stijl en vorm. Er komt meer belangstelling voor de kinder- en jeugdliteratuur. Prijzen worden opgericht en evenementen op getouw gezet. De uitreiking van de Hans Christian Andersenprijs in 1988 aan Annie M.G. Schmidt is één van de vele indicaties voor het belang van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur.

De jaren negentig bouwen verder op de voorgaande decennia en besteden aandacht aan de uitwerking van zowel inhoud als stijl in verschillende genres. De ontwikkelingen die deze periode kenmerken doen de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in een stroomversnelling terechtkomen. Onder invloed van debuterende auteurs, zoals Bart Moeyaert en Anne Provoost die niet enkel in Vlaanderen maar ook in Nederland en daarbuiten erkend en bekroond worden, wordt de historische achterstand op Nederland nu met rasse schreden ingehaald. De jaren negentig zijn van doorslaggevend belang voor de illustraties die steeds meer artistieke aanspraken maken. Een belangrijke aanwijzing hiervoor is de uitreiking van de Hans Christian Andersenprijs in 2004 aan de illustrator Max Velthuijs. Ook de uitreiking van de Prijs van de Vlaamse Gemeenschap aan Gerda Dendooven voor *Mijn mama* (2004) wijst in deze richting.

III WISSELWERKING TUSSEN HET NEDERLANDSTALIGE EN HET DUITSTALIGE CULTUURGEBIED

1 Inleiding

In het eerste en tweede deel hebben we een geschiedkundig overzicht geboden van de veranderingen van de Duits- en Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Nu willen we de interactie tussen beide taalgebieden onder de loep nemen. Om volledigheid na te streven splitsen we dit hoofdstuk op in verschillende delen. Onze werkwijze is hierbij als volgt: we beginnen met de bespreking van enkele eerder verschenen licentiaatsverhandelingen die een synchrone doorsnede gemaakt hebben van een bepaald kinder- en jeugdboekenjaar. Deze gegevens helpen ons om meer inzicht te krijgen in het belang van vertalingen voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Dan bespreken we aan de hand van enkele literaire prijzen de wisselwerking tussen het Nederlandstalige en Duitstalige cultuurgebied. Eerst werpen we een blik op enkele Duitstalige kinder- en jeugdboeken die in het Nederlandstalige gebied bekroond zijn. Daarna onderzoeken we het fenomeen bekroning opnieuw, in de omgekeerde richting. Hoe worden, met andere woorden, Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken in het Duitstalige gebied ontvangen. We hebben bij de beschrijving van de prijzen geen volledigheid nagestreefd omdat dit ons te ver zou leiden. Eerder maakten we een selectie uit de vele uitgereikte prijzen rekening houdend met het thema van dit deel en met het onderwerp van de eindverhandeling. We kijken dus vooral naar prijzen waarvoor vertaalde werken in aanmerking komen. Tot slot geven we een historische uiteenzetting over het ontstaan en de evolutie van de wisselwerking tussen het Nederlandstalige en het Duitstalige gebied omdat dit van belang is in het kader van ons onderzoek. Al deze informatie moet ons de nodige inzichten verschaffen om te kunnen overgaan naar het volgende deel waarin de gegevens van de databank besproken worden.

2 Synchronische doorsnede...

We kijken naar enkele licentiaatsverhandelingen die een synchronische doorsnede van het kinder- en jeugdboekenaanbod in het jaar 1985, 1990 en 1998 gemaakt hebben. Op deze manier krijgen we inzicht in het belang van vertalingen voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur en verwerven we een eerste inzicht in de betekenis van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur in Nederland en Vlaanderen. Dit aspect vormt een eerste manier om de wisselwerking tussen beide taalgebieden te bestuderen.

We beginnen in 1985. Stefan Maes¹ heeft voor dat jaar de Vlaamse kinder- en jeugdboekenmarkt bestudeerd. Hij besluit dat 41,78% van de onderzochte kinder- en jeugdboeken in Vlaanderen vertalingen zijn. Daarvan zijn 9,25% Duitstalige boeken (of 89 titels op een totaal van 402). In verhouding tot het bestand van de vertalingen betekent dit dat het Duitstalige boek 22,13% inneemt. Namen zoals Janosch, Christine Nöstlinger, Gudrun Mebs en Stefan Lemke springen hierbij in het oog. Maes merkt op dat vooral prentenboeken van Duitse illustratoren en auteurs op de Vlaamse markt gebracht worden.

Over de verhouding tussen Nederland en Vlaanderen schrijft Maes dat 70% (of 503 titels op een bestand van 962) van de uitgaven Noord-Nederlandse uitgaven zijn. Deze cijfers bewijzen de toenmalige geringere literaire productie in Vlaanderen en tonen aan dat de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur de Vlaamse overtrof. Toch concludeert Maes dat er ook een positieve kant aan de hele zaak zit, wat zich onder meer uit op de prentenboekenmarkt:

*Vlaamse illustratoren krijgen meer en meer kansen door de verhoogde professionaliteit bij de verzorging van omslagillustraties en ook door de nieuwe impulsen vanuit de uitgeverwereld om prentenboeken uit te geven.*²

Sabine Verhelst³ bestudeert het jaar 1990 en komt tot de volgende vaststellingen. Voor de vertalingen in het algemeen stelt ze vast dat

¹ MAES, S. Synchronische doorsnede van de kinder- en jeugdliteratuur in Vlaanderen anno 1985. Deel 2: Analyse. Katholieke Universiteit Leuven, 1988.

² MAES, S. Synchronische doorsnede van de kinder- en jeugdliteratuur, p. 9.

³ VERHELST, S. Synchronische doorsnede van het kinder- en jeugdboekjaar 1990. Katholieke Universiteit Leuven, 1993.

iets minder dan de helft van alle boeken die in Nederland en Vlaanderen op de markt kwamen, [...] van buitenlandse oorsprong [blijkt te zijn].⁴

Procentueel gezien zijn er 44,87% vertalingen ten opzichte van het gehele bestand (of 787 titels in een bestand van 1754). Ter verklaring van het grote aandeel⁵ van vertalingen haalt Verhelst Jan de Zanger aan:

enerzijds is er het te beperkte aanbod in ons eigen taalgebied om aan de behoeften van de lezers te voldoen, anderzijds zijn boeken een goed medium om andere culturen en volkeren te leren kennen.⁶

Specifiek voor het Duitstalige gebied heeft een merkbare evolutie plaatsgevonden. 6,61% (of 116 titels op een totaal van 787) van het gehele bestand en 14,74% van het bestand van de vertalingen is Duitstalig. In vergelijking met de cijfers van Maes stelt Verhelst vast dat het Duitstalige boek op de internationale markt duidelijk aan belang heeft ingeboet ten voordele van het Engelstalige.

Tenslotte verwijzen we nog naar de vertalingen van Vlaamse en Nederlandse boeken in 1990. Verhelst constateert dat vijf van de zes Vlaamse boeken naar het Duits vertaald werden.⁷ Deze vaststelling kan ook voor de Nederlandse boeken gemaakt worden. Hier werden er vier van de vijf naar het Duits vertaald.⁸

Annelies Adams⁹ maakt een synchrone doorsnede van de in 1995 uitgegeven kinder- en jeugdboeken in Vlaanderen en Nederland. Uit haar gegevens concludeert ze dat de vertalingen 43,60% (of 1193 titels op een totaal van 2736) uitmaken van de Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken. Dit cijfer is vergelijkbaar met dat van Verhelst. In verband met de

⁴ VERHELST, S. Synchrone doorsnede van het kinder- en jeugdboekenjaar 1990, p. 133.

⁵ In totaal zijn er 55,13% oorspronkelijk Nederlandstalige boeken en 44,87% vertalingen. In: VERHELST, S. *Synchrone doorsnede van het kinder- en jeugdboekenjaar 1990*, p. 133.

⁶ VERHELST, S. Synchrone doorsnede van het kinder- en jeugdboekenjaar 1990, p. 135.

⁷ Deze boeken waren: *Sporen in de sneeuw* (Jaak Dreesen), *Feest voor Karel* (Koen Fossey), *Zomer zeventien* (Ed Franck), *Mijn tante is een grindewal* (Anne Provoost), *Een muur van Kristal* (Katrien Seynaeve).

⁸ Deze boeken waren: *Op zoek naar Vincent* (Thea Dubelaar), *De eikelvreters* (Els Pelgrom), *Pinkeltjeserie* (Dick Laan), *De dame en de neushoorn* (Anne Vegter).

⁹ ADAMS, A. Synchrone doorsnede van in 1995 uitgegeven kinder- en jeugdboeken in Vlaanderen en Nederland. Katholieke Universiteit Leuven, 1998.

wisselwerking tussen het Nederlandstalige en het Duitstalige gebied komt Adams tot de volgende vaststelling. De Duitstalige vertalingen staan met 12,07% op een tweede plaats van het totale aanbod aan vertalingen, wat toch opnieuw een vermindering is ten opzichte van 1990. De vertaling van Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken daarentegen stijgt. Het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds spreekt van een zestigtal (Nederlandse) boeken per jaar.¹⁰

Aan hand van deze synchrone doorsneden hebben we een eerste blik geworpen op de wisselwerking tussen beide taalgebieden.

¹⁰ Uit: “De opmars van het Nederlandse kinderboek in vertaling.” DUIJX, T. (Red.) *Taal in vertaling. Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek binnen en over de grenzen*. Uitgave mogelijk door subsidie van Lira, s.d., p. 19.

3 Duitstalige boeken of auteurs bekroond met Nederlandstalige prijzen

Dit onderdeel gaat over Duitstalige auteurs of boeken die gedurende de periode 1975 – 2000 een prijs uit het Nederlandstalige gebied hebben gekregen. Daarmee doelen we zowel op Nederlandse als op Vlaamse prijzen. We behandelen deze twee taalgebieden apart om enig overzicht te behouden. Voor de keuze van de prijzen hebben we ons gebaseerd op de weblocatie ‘Kinderboekenpagina’¹¹ van Richard Thiel en het ‘Leesplein’¹² die een lijst bieden van de belangrijkste prijzen. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de website ‘Literaire prijzen’¹³ die een onderdeel vormt van de webstek van het Letterkundig Museum¹⁴. Ook kwam het *Lexicon van de Jeugdliteratuur*¹⁵ handig van pas. Voor de Vlaamse prijzen hebben we het overzicht op de CD-rom ‘15 jaar Vlaamse Jeugdliteratuur’¹⁶ gebruikt.

3.1 Nederland

Een eerste belangrijke groep van prijzen zijn de Griffels, Penselen en Zoenen. Deze drie prijzen worden jaarlijks uitgereikt door het CPNB, de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek. De huidige organisatie werd in 1983 opgericht. Ze kent echter een langere geschiedenis. Reeds in 1930 bestond er een vorm van collectieve boekpromotie die twee jaar later de eerste Boekenweek organiseerde. De afkorting CPNB stond toen voor ‘Commissie voor de Propaganda van het Nederlandse Boek’. Oorspronkelijk was het CPNB een samenwerkingsverband van de Nederlandse Boekverkoopersbond en de groep Algemene Uitgevers, die samen goed zijn voor ongeveer 80% van de boekenverkoop. In 2001 trad de Vereniging van Openbare Bibliotheken toe. Het CPNB heeft tot doel “het lezen van boeken

¹¹ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/index.htm>

¹² <http://www.leesplein.nl/6LLvolg.html?>

http://www.leesplein.nl/includes/weetjes_ll.php?id=33&trefwoord=bekroningen&plein=LL&forward=3

¹³ <http://netmasters08.netmasters.nl/letterkm/index.php>

¹⁴ <http://www.letterkundigmuseum.nl/>

¹⁵ Verschuren, H. (Red.) *Lexicon van de Jeugdliteratuur*. Nijhoff, Groningen, 1982.

¹⁶ Deze cd-rom “15 jaar Vlaamse jeugdliteratuur: de complete collectie van alle Vlaamse kinder- en jeugdboeken sinds 1985” werd uitgegeven door de Vereniging van Schrijvers voor de Jeugd. Hij geeft, behalve een weergave van de Vlaamse bekroningen, een overzicht van auteurs, illustratoren, uitgeverijen en vakliteratuur. Op die manier biedt hij een grondig overzicht van het Vlaamse prijzenlandschap en de winnaars.

en boekenbezit te stimuleren”¹⁷. In dat kader organiseert ze onder meer jaarlijks de Kinderboekenweek¹⁸ die in 1955 het levenslicht zag. Ter gelegenheid van deze activiteit reikt het CPNB Gouden en Zilveren Griffels¹⁹ en Penselen uit. Sinds 1997 is er voor boeken voor jongeren vanaf twaalf jaar een aparte prijs opgericht, de Gouden en Zilveren Zoenen. De Gouden Griffels²⁰, Penselen²¹ en Zoenen zijn uitsluitend bestemd voor oorspronkelijk Nederlandstalige producties en worden verder niet besproken.²² Voor de Zilveren exemplaren komen daarentegen vertaalde werken wel in aanmerking.

Een boek komt voor de **Zilveren Griffel** in aanmerking wanneer het uitgegeven is door een Nederlandse of een Vlaamse uitgever en (logischerwijze) verschenen is in de Nederlandse taal. Zowel vertaalde als origineel Nederlandstalige boeken kunnen gekozen worden. De Zilveren Griffel is bestemd voor de best geschreven – al dan niet vertaalde – kinder- of jeugdboeken van het afgelopen jaar. Regelmatig zijn Duitstalige boeken bekroond. In de periode van 1975 tot 2000 levert dit het volgende overzicht op:

- 1975: (Duitsland) Tomi Ungerer *Zeralda's reus* en
(Duitsland) Sid Fleischman *Djingo Django*
- 1976: (Duitsland) Eduard Klein *Severino/Eilert*
- 1977: (Duitsland) Robert Gernhardt *Wie dit leest is het vierde beest*
- 1980: (Duitsland) Jörg Müller en Jörg Steiner *De beer die een beer wou blijven* en
(Duitsland) Una Jacobs *De geschiedenis van het muizenvolk*
- 1982: (Oostenrijk) Christine Nöstlinger *Het huis in Niemandland*
- 1983: (Duitsland) Michael Ende *Het oneindige verhaal*
- 1984: (Duitsland) Janosch *Post voor de tijger*
- 1985: (Duitsland) Irina Korschunow *Hij heette Jan*
- 1986: (Duitsland) Hans Peter Thiel en Marcus Würmli *Italië*
- 1990: (Duitsland) Klaus Kordon *Moenli en de moeder van de wolven*

¹⁷ <http://www.cpnb.nl/index2.html>

¹⁸ De Kinderboekenweek draait sinds 1961 rond een bepaald thema dat de rode draad vormt doorheen de week. Ze gaat jaarlijks in oktober door.

¹⁹ De Griffels werden in 1971 geïntroduceerd. In 2004 werd een ‘Griffel der Griffels’ uitgereikt aan *De brief voor de koning* (1962) van Tonke Dragt, ter ere van het vijftigjarig jubileum van de Kinderboekenweek.

²⁰ Voor 1971 heette de Gouden Griffel het ‘Beste Kinderboek’. Vanaf 1966 werd hij opgesplitst in twee categorieën: een voor het beste kinderboek en een andere voor het beste jeugdboek.

²¹ Het Gouden Penseel is de opvolger van de ‘Kinderkijkboekenprijs’ die jaarlijks toegekend wordt als een aanmoedigingsprijs voor een aankomend illustrator. Sinds 1977 is het de prijs voor het beste door een Nederlands illustrator geïllustreerd kinder- of jeugdboek.

²² De winnaars van de genoemde prijzen zijn terug te vinden in bijlage 2.

- 1991: (Oostenrijk) Käthe Recheis *Toen er nog bizons waren*
- 1993: (Duitsland) Klaus Kordon *Met je rug tegen de muur*
- 1996: (Duitsland) Klaus Kordon *De eerste lente*
(Duitsland) Sheila Och *Het zout der aarde en het domme schaap of Mijn waanzinnige leven met grootvader*
- 1997: (Zwitserland) Jürg Schubiger *Toen de wereld nog jong was*
- 1998: (Duitsland) Wolf Erlbruch *Mevrouw Meijer, de merel*
- 1999: (Duitsland) Wolf Erlbruch *Leonard*

De **Zilveren Penselen**²³ worden sinds 1981 uitgereikt aan illustraties. Jaarlijks worden twee uitgaven bekroond. Ook bij de Zilveren Penselen zijn reeds meerdere Duitstalige werken in de prijzen gevallen:

- 1983: (Duitsland) Janosch *Dieren zijn ook mensen*
- 1987: (Duitsland) Janosch *Ik maak je weer beter, zei Beer*
- 1997: (Duitsland) Rotraut Susanne Berner *Het avontuur*
- 1998: (Duitsland) Wolf Erlbruch *Mevrouw Meijer, de merel*
- 2000: (Oostenrijk) Lisbeth Zwerger in: *Alice in Wonderland* (Lewis Carroll)

Wanneer een boek niet bekroond, maar wel geselecteerd wordt door de jury komt het op de erelijst terecht en spreekt men van **Vlaggen en Wimpels**²⁴. Deze lijst wordt zowel opgemaakt voor de Griffels als voor de Penselen. In de periode 1975 tot 2000 zijn de Duitstalige genomineerden van de Griffeljury:

- 1980: (Duitsland) Herbert Friedrich *Zeven jaren van een wielrenner*
- 1981: (Duitsland) H. Fehrmann en P. Weismann *Vlinders in je buik*
(Oostenrijk) Käthe Recheis *De vlucht van Nataiyu*
(Duitsland) Janosch *Vooruit, we gaan schatgraven!*
- 1982: (Duitsland) Marget Rettich *De reis met de jol*
- 1984: (Oostenrijk) Renate Welsh *De lange weg van Johanna*
(Duitsland) Willi Fähmann *Vlucht tussen hoop en wanhoop*
- 1985: (Oostenrijk) Käthe Recheis *De witte wolf*
(Oostenrijk) Christine Nöstlinger *Twee weken in mei*

²³ De uitreiking gebeurt door het CPNB in samenwerking met het GVN, de Grafische Vormgevers Nederland.

²⁴ De Vlaggen en Wimpels werden in 1980 ingevoerd. Voor meer informatie: cf. bijlage 2.

- 1986: (Zwitserland) Werner J. Egli *Tot aan het bittere eind*
(Duitsland) Christoph Hein *Een indiaan in de appelboom*
- 1987: (Duitsland) Hanna Muschg *De zevenslaper*
(Duitsland) Janosch *Ik maak je weer beter, zei Beer*
- 1992: (Duitsland) Rudolf Herfurtner *Oorlogskind*
- 1994: (Duitsland) Peter Pohl *We noemen hem Anna*
- 1997: (Duitsland) Elke Heidenreich *Nero Corleone*
(Duitsland) Rafik Schami *Fatima en de dromendief*
- 1999: (Duitsland) Rotraut Susanne Berner *Haas en hond: vriendschap op acht poten*

De genomineerden van de Penseeljury zijn:

- 1981: (Duitsland) Lilo Fromm, in: *Achter de witte bergen* (Josephine Vonk)
(Duitsland) Janosch *Vooruit, we gaan schatgraven!*
(Duitsland) Ingrid en Dieter Schubert *Er ligt een krokodil onder mijn bed!*
(Duitsland) Tatjana Hauptmann *Een dag uit het leven van Ringelore Krul*
- 1982: (Duitsland) Ingrid en Dieter Schubert *Helemaal verkikkerd*
- 1983: (Duitsland) Helme Heine *Dikke vrienden*
(Duitsland) Dieter Schubert *Ravestreken*
- 1984: (Duitsland) Ingrid en Dieter Schubert *Ik kan niet slapen!*
(Duitsland) Helme Heine *Het allermooiste ei*
- 1986: (Duitsland) Gisela Neumann, in: *Humbug* (Walther Petri)
(Duitsland) Rotraut Susanne Berner, in: *Een indiaan in de appelboom*
(Christoph Hein)
(Duitsland) Janosch *De kikkerkoning*
- 1987: (Zwitserland) Käthi Bhend, in: *De zevenslaper* (Hanna Muschg)
- 1997: (Duitsland) Wolf Erlbruch, in: *Ik ruik kindervlees* (Valérie Dayre)
- 1999: (Duitsland) Rotraut Susanne Berner, in: *De telduivel* (Hans Magnus Enzensberger)
- 2000: (Duitsland) Norman Junge, in: *Vijfde zijn* (Ernst Jandl)

Een tweede belangrijke internationale bekroning is de **Jenny Smelik/IBBY-prijs**. Deze prijs wordt sinds 1983 uitgereikt en is genoemd naar de in 1980 overleden kinderboekenschrijfster Jenny Smelik-Kiggen. Tot 1990 stond de bekroning bekend als de Jenny Smelik-Kiggenprijs. Het is een

tweejaarlijkse prijs die ingesteld is ter aanmoediging van kinder- en jeugdboekenauteurs of illustratoren, die een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een beter begrip voor mensen uit 'minderheidsgroepen'.²⁵

In 1989 wordt de in Syrië geboren Rafik Schami geëerd voor *Een handvol sterren (Ein Hand voller Sterne)* (1987). Een jaar later wordt Klaus Kordon bekroond voor *Moenli en de moeder van de wolven (Wie Spucke im Sand)* (1989). Dit boek ontvangt hetzelfde jaar de Zilveren Griffel en een jaar later de **Glazen Globe**. Deze tweejaarlijkse jeugdboekenprijs wordt sinds 1987 uitgereikt door het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap²⁶ (KNAG) om kennis en begrip van andere culturen te bevorderen. Op die manier wil men “de maatschappelijke herkenbaarheid van het vak aardrijkskunde [...] vergroten”²⁷. In 1991 wordt Klaus Kordon bekroond voor *Een handvol sterren*. In 1995 krijgt Stephanie Zweig deze bekroning voor *Een mondvul aarde (Vivian und Ein Munde voll Erde)* (1980).

3.2 Vlaanderen²⁸

Het evenbeeld van de Griffels in Nederland zijn de Boekenleeuwen en -welpen. Voor de Penselen zijn dit de Boekenpauwen en -pluimen in Vlaanderen. Deze prijzen worden jaarlijks uitgereikt door de Vereniging ter Bevordering van het Vlaamse Boekwezen²⁹ en zijn uitsluitend bedoeld voor Nederlandstalige werken van Vlaamse auteurs of illustratoren³⁰.

²⁵ <http://www.leesplein.nl/6LLvolg.html?http://www.leesplein.nl/page.php?plein=LL&id=35>. Ook in het *Lexicon van de jeugdliteratuur* vindt men van W. van der Pennen een beschrijving terug van de geschiedenis van deze prijs.

²⁶ Homepage: <http://www.knag.nl/>

Voor meer informatie over de Glazen Globe: www.knag.nl/pages/onderwijs/globe/globe.html

²⁷ VAN DER PENNEN, W. “Glazen Globe” In: *Lexicon van de jeugdliteratuur*. (juni 2002)

²⁸ Meer informatie over bekroningen is te vinden op de cd-rom “15 jaar Vlaamse jeugdliteratuur: de complete collectie van alle Vlaamse kinder- en jeugdboeken sinds 1985”.

²⁹ Homepage: <http://www.vbvb.be>

³⁰ Dit geldt voor alle genoemde Vlaamse prijzen behalve voor één van de vier Boekenwelpen. Cf. infra.

Voor 1963 werd de **Boekenleeuw** de ‘Referendumprijs voor het kinderboek’ genoemd. Sinds 1990 bestaat er één Boekenleeuw met daarnaast vier eervolle vermeldingen, de **Boekenwelpen**. Eén van die vier Boekwelpen is bestemd voor een in het Nederlands vertaald kinder- of jeugdboek. De Duitstalige winnaars in de periode 1975 – 2000 zijn de volgende:

- 1990: (Duitsland) Gudrun Pausewang *De wolk*
- 1991: (Oostenrijk) Renate Welsh *Een hand om vast te houden*
- 1992: (Duitsland) Arnulf Zitelman *Tot de 13de maan*
- 1993: (Duitsland) Sigrid Heuck *Het geheim van Meester Joachim*
- 1994: (Duitsland) Uwe Timm *Rudi Renvarken*
- 1997: (Zwitserland) Jürg Schubiger *Toen de wereld nog jong was*

De **Boekenpauw** ziet het levenslicht in 1989 en is bestemd voor het best geïllustreerde Vlaamse kinder- of jeugdboek. Hij wordt ook wel de Yvonne Gillé-Decoene-prijs genoemd, naar de mede-oprichter van deze prijs. Vanaf 2000 worden er **Boekenpluimen** uitgereikt; zij vormen de eervolle vermeldingen voor illustraties en willen de illustratoren aanmoedigen. Onze onderzoeksperiode loopt slechts tot 2000 en in dat jaar was er geen Duitstalige winnaars bij deze prijs.

3.3 Besluit

Als we deze gegevens overlopen, dan komen we tot de volgende inzichten. We stellen ten eerste vast dat er niet zoveel internationaal gerichte prijzen in het Nederlandse en Vlaamse jeugdliteraire landschap zijn. Vaak wordt de uitreiking van een bekroning beperkt tot het eigen gebied (met andere woorden Nederlands of Vlaams) of komen enkel Nederlandstalige (Nederlands en Vlaams) werken in aanmerking. Ten tweede zien we dat, wanneer we de spreiding van de belangrijkste bekroning bekijken over Nederland en Vlaanderen de Nederlandse Zilveren Griffel en het Zilveren Penseel vaak Duitstalige werken tot winnaar kiezen. Dit is vrij logisch aangezien de Vlaamse Boekenwelp heel wat jonger is dan zijn Nederlandse tegenhanger en daarom minder resultaten kan voorleggen. We merken ten derde op dat binnen de groep Duitstalige werken de Duitse auteurs en producties de meeste bekroningen in de wacht slepen. Duitsland domineert de markt. Die tendens kan deels verklaard worden door de geografische ligging van Oostenrijk en Zwitserland die in tegenstelling tot Duitsland niet grenzen aan het Nederlandstalige gebied. Verder spelen

coproducties tussen de Duitstalige gebieden onderling hier natuurlijk ook een rol. Ten vijfde zien we dat, met betrekking tot de bekroonde schrijvers, de bepaalde auteurs gedurende de periode 1975 – 2000 met de regelmaat van de klok gelauwerd worden. Bijna jaarlijks wordt er een Duitstalig boek bekroond of komt het tenminste op de lijst van de genomineerden. Voor de illustrators ligt dit iets anders: vooral de jaren tachtig lijken hierin een hoogtepunt te vormen, wat waarschijnlijk samenhangt met de grote bloei van de illustraties in het Nederlandstalige gebied, die aan het einde van de jaren tachtig en in de jaren negentig internationaal meer aanzien verwerven. Hierdoor worden de illustratoren uit het Duitstalige gebied opzijgeschoven. Tenslotte stellen we vast dat verschillende auteurs, waaronder Janosch, Erlbruch, Welsh en Schubiger, meermaals geëerd worden zowel in het Vlaanderen als in Nederland. Dit is toch een duidelijke aanwijzing voor de erkenning van hun talent in en hun invloed op het Nederlandstalige gebied.

4 Nederlandstalige boeken of auteurs bekroond in het Duitstalige gebied

Dit onderdeel bespreekt Nederlandstalige boeken of auteurs die een prijs uit het Duitstalige gebied gewonnen hebben. We proberen op deze wijze inzicht te krijgen in de invloed van Nederlandstalige boeken in het Duitstalige gebied. Aan de hand van concrete voorbeelden lichten we de prijs zelf kort toe. Om het overzicht enigszins te behouden maken we een onderscheid tussen Duitse, Oostenrijkse en Zwitserse prijzen. Voor de Duitse prijzen oriënteren we ons op de bekendheidsgraad van de prijzen zoals Doderer en Riedel ze in *Der Deutsche Jugendliteraturpreis: eine Wirkungsanalyse*³¹ onderzocht hebben. In dat boek analyseert Doderer de werking van de belangrijkste West-Duitse kinder- en jeugdliteratuurprijs, namelijk de Duitse Jeugdliteratuurprijs. Ook het gros van de andere prijzen werden opgericht in het vroegere West-Duitsland en later overgenomen door het herenigde Duitsland.

De meest bekende beschrijven we hierna beknopt. De minder bekende zijn terug te vinden in bijlage 1³². Hierna beperken we ons tot de internationaal gerichte prijzen. Bijlage 1 situeert een aantal nationaal- en internationaal georiënteerde prijzen rekening houdend met de door Doderer en Riedel uitgewerkte rangschikking. We stellen hierbij vast dat vele prijzen pas vanaf de jaren zeventig en tachtig ontstaan zijn. Dit is representatief voor de *boom* van en de interesse voor de kinder- en jeugdliteratuur als dusdanig. Oostenrijk en Zwitserland hebben we op beperktere wijze behandeld omdat er weinig internationaal gerichte prijzen te vinden zijn. Er zijn natuurlijk nog meerdere, vaak regionale, prijzen in deze landen die echter minder nuttig zijn in deze bespreking. De reden voor de korte uiteenzetting van Oostenrijk en Zwitserland houdt verder ook verband met de voorwaarden van de meeste door Duitsland uitgereikte prijzen. Zij verlenen veelal prijzen aan al dan niet origineel Duitstalige boeken. Verschillende Duitse prijzen zijn met andere woorden grens- en soms zelfs taaloverschrijdend.

³¹ Cf. DODERER, K. en RIEDEL, C. *Der deutsche Jugendliteraturpreis: eine Wirkungsanalyse*. Juventa Verlag, Weinheim und München, 1988, p. 62.

³² De lijst van de prijzen in bijlage 1 is niet exhaustief, maar enkel bedoeld ter illustratie van de evolutie van de kinder- en jeugdliteratuur. Een tweede deel van die bijlage geeft een overzicht van de winnaars van deze internationaal gerichte prijzen, waarbij ook een of eventueel meerdere Nederlandstalige boeken bekroond zijn.

Vooraleer we overgaan tot de bespreking van de bekroonde boeken wijden we kort uit over het waarom van de vertaling van Nederlandstalige boeken in het Duits. We baseren ons hiervoor op Ghesquières artikel “Der rebellische Reiz des niederländischsprachigen Kinderbuches”³³. Uiteindelijk is het niet vanzelfsprekend voor een relatief klein taalgebied als het Nederlandstalige om invloed te hebben op een groot taalgebied zoals het Duitstalige dat zelfvoorzienend is in de productie van boeken.

Bij de bespreking van de geschiedenis van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur, hebben we vastgesteld dat de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in de laatste decennia belangrijke veranderingen ondergaan heeft. Deze hervormingen hebben ertoe geleid dat de kinder- en jeugdliteratuur geëvolueerd is van een stiefmoederlijke behandeling naar een appreciatie als bijna volwaardige component naast de volwassenenliteratuur. Daardoor heeft ze langzaam maar zeker een eigen plaats veroverd in Vlaanderen en Nederland, maar ook het buitenland heeft dit deel van de Nederlandstalige literatuur leren kennen en waarderen. Ghesquière duidt hier twee elementen aan die van doorslaggevend belang geweest zijn. Het eerste aspect verwijst naar het eigenzinnige karakter van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Oorspronkelijk was dit hoofdzakelijk een Nederlands fenomeen, maar zoals we eerder besproken hebben heeft de Vlaamse literatuur haar achterstand in de jaren negentig met grote schreden ingehaald en kan ze daarmee als evenwaardig aan de Nederlandse bestempeld worden. Een tweede element is de literariteit van de kinder- en jeugdliteratuur. Laten we deze twee elementen even nader uit de doeken doen.

Het eigengereide karakter van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur staat in relatie met haar uitgesproken anti-autoritaire kindbeeld. Dit trekje, ontstaan aan het eind van de jaren zestig, bezorgt haar interesse van de recipiënten die nu zelf ook rebels mochten zijn en niet langer moesten tegemoet komen aan een ideaalbeeld.

*Eine Konstante ist die mehr oder weniger explizite Dekonstruktion des idealen artigen Kindes.*³⁴

Ook aan de kant van de volwassene creëert dit sympathie. Op die manier komt geen traditionele identificatie tot stand, maar eerder een progressief model. Dit komt vooral tot

³³ Cf. deel 2.

³⁴ GHESQUIRE, R. “Der rebellische Reiz”, p. 7.

uiting in de jaren zeventig wanneer men de maatschappij wil veranderen en vernieuwen. Zoals de voorbeelden uit deel 2 hebben aangetoond is dit engagement niet beperkt gebleven tot dit decennium.

Een tweede element dat de aandacht van buitenlandse uitgeverijen, *in casu* de Duitstalige³⁵, trekt, is de hoge mate van literariteit. De Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur wordt gekenmerkt door een hoog kunstkarakter.

*Eine zweite Konstante [...] ist die Literarität, oder allgemeiner gesagt der Kunstcharakter der Bücherproduktion.*³⁶

Men gaat zich niet verlagen tot het niveau van het kind. Auteurs schrijven wat ze zelf graag lezen.

In combinatie met de toegenomen psychologische verdieping leidt dit tot een toenemende grenserving tussen de kinder- en jeugdliteratuur en volwassenenliteratuur. Wim Hofman, Toon Tellegen, Ed Franck, Joke van Leeuwen, Anne Provoost en Jaak Dreesen zijn maar enkele auteurs die genieten van een dubbel publiek. Een zelfde evolutie zien we bij de illustratoren waar namen zoals Ted Van Lieshout, Harrie Geelen, Gregie de Maeyer, Carl Kneut en Gerda Dendooven ondertussen bij een ruimer publiek bekend zijn.

Deze belangrijke ontwikkelingen van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur beïnvloeden de buitenlandse kinder- en jeugdliteratuur. Zeker wat het Duitstalige cultuurgebied betreft, is er sprake van een uitgebreide wisselwerking en grote interesse voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken. Tot slot merken we op dat economische middelen, zoals het toekennen van Vlaamse en Nederlandse subsidies, vertalingen een goede duw in de rug geven. Vooral het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds³⁷ speelt hierin een belangrijke rol. Zo beschrijft ook O' Sullivan:

³⁵ Verschillende Duitstalige uitgeverijen onderhouden goede contacten met de Nederlandstalige gebieden. Het 'Anrich Verlag' is waarschijnlijk een van de meest bekenden. Cf. deel 4.

³⁶ GHESQUIRE, R. "Der rebellische Reiz", p. 7.

³⁷ FONTIJNE, A. geeft in "De promotionele activiteiten van het Literair Productie- en Vertalingenfonds" meer uitleg over de doelen en werking van het Fonds. In: DUIJX, T. (Red.) *Taal in vertaling. Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek binnen en over de grenzen*. Uitgave mogelijk door subsidie van Lira. s.d., pp. 74 – 85.

*Die massive Zunahme an Übersetzungen aus dem Niederländischen erklärt Linders 1996a nicht nur durch die quantitativen Sprünge dieser Literatur in den letzten Jahrzehnten und dem damit zusammenhängenden Zuwachs an gesamt-kulturellem Status [...], sondern damit, daß Het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds alle Verlage unterstützt, nicht nur durch die Bezuschussung von Übersetzungen; sie fertigt sogar Probeübersetzungen ins Englische und andere Sprachen an.*³⁸

4.1 Duitsland

Een van de belangrijkste bekroningen, zoniet de belangrijkste, die een boek te beurt kan vallen in het Duitstalige gebied is **Der Deutsche Jugendliteraturpreis**. Deze unieke Duitse staatsprijs voor jeugdliteratuur wordt sinds 1956 jaarlijks gegeven door de *Arbeitskreis für Jugendliteratur*³⁹. Deze *Arbeitskreis* is een overkoepelende organisatie voor de Duitse kinder- en jeugdliteratuur. Tot 1969 werd de organisatie *Arbeitskreis für Jugendschriftum* genoemd. Ze groepeerde meer dan veertig verenigingen en talloze geïnteresseerden. De organisatie wordt gefinancierd door de federale overheid en geeft, naast de Duitse jeugdliteratuurprijs, onder andere het tijdschrift *JuLit* uit. Ze vormt de Duitse sectie van het IBBY, *International Board on Books for Young people* en is verantwoordelijk voor de bevordering van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur. In de eerste jaren speelden vooral Jella Lepman en Erich Kästner een belangrijke rol voor de *Arbeitskreis*.

De boeken die in aanmerking komen voor de Duitse jeugdliteratuurprijs moeten het jaar ervoor verschenen zijn in de Duitse taal. Zowel origineel Duitstalige als vertaalde werken kunnen meedingen naar deze prijs. De prijs is onderverdeeld in verschillende categorieën. Er is een prijs voor het prentenboek, het kinderboek, het jeugdboek en tenslotte het wetenschappelijk of informatief boek. Ook wordt er regelmatig een ‘Sonderpreis’ verleend.

³⁸ O’ SULLIVAN, E. *Kinderliterarische Komparatistik*. Universitätsverlag C. Winter, Heidelberg, 2000, p. 168.

³⁹ Homepage: <http://www.jugendliteratur.org/>

Der Deutsche Jugendliteraturpreis geniet in Duitsland de grootste bekendheid. Deze eer is reeds zes keer aan een Nederlandstalig boek te beurt gevallen. In de categorie jeugdboek wordt in 1977 *Ik ben Fedde* (An Rutgers van der Loeff⁴⁰), in 1998 *Blote handen* (Bart Moeyaert) en in 1999 *Gebr.* (Ted van Lieshout) bekroond. Daarnaast zijn er ook in de categorie kinderboek drie Nederlandstalige winnaars terug te vinden. In 1982 wordt *Krassen in het tafelblad* (Guus Kuijer), in 1986 *Kleine Sofie en lange Wapper* (Els Pelgrom) en in 1988 *Deesje* (Joke van Leeuwen) gelauwerd. Tenslotte wordt in 1994 *Anne Frank* (Ruud van der Rol en Rian Verhoeven) als beste informatief boek voor de jeugd bekroond. Regelmatig verschijnen er op de ‘Empfehlungsliste’ namen van Nederlandstalige auteurs. Een van de vele voorbeelden hiervan is de nominatie van *Ik heet Kasper* (Willy van Doorselaer) in 1996.

Een tweede belangrijke prijs is de **Buxtehuder Bulle**. In Doderers analyse krijgt deze prijs qua bekendheid een derde plaats toebedeeld. Sinds 1971 vindt de jaarlijkse prijsuitreiking plaats in de stad Buxtehude (Niedersachsen). Zowel oorspronkelijk Duitstalige als vertaalde verhalende boeken voor lezers vanaf veertien jaar, die het voorgaande jaar gepubliceerd werden, komen in aanmerking. Oorspronkelijk wordt de prijs uitgereikt op persoonlijk initiatief van boekhandelaar Winfried Ziemann. Sinds 1981 heeft de stad dit initiatief overgenomen. De prijs is verbonden met een geldsom van € 5000. Het beste boek wordt bekroond door een jury van elf volwassenen en elf kinderen (tussen veertien en zeventien jaar). Het doel van deze prijs wordt als volgt omschreven:

Das Ziel des ‚Buxtehuder Bullen‘ ist es, SchülerInnen zum Intensiv- und Aktiv-Lesen zu bewegen und gleichzeitig zu einer Förderung und Verbreitung guter Jugendbücher beizutragen.⁴¹

Ondanks de beperkende maatregel dat enkel verhalende boeken in aanmerking komen, is de prijs toch reeds twee maal aan een Nederlandse auteur te beurt gevallen. In 1976 was *Het wereldje van Beer Ligthart* van Jaap ter Haar bij de gelukkigen en in 1995 viel *Torenhoog en mijlenbreed* van Tonke Dragt in de prijzen.

⁴⁰ De boeken van An Rutgers van der Loeff worden vaak vertaald naar het Duits en ontvingen reeds in de jaren vijftig en zestig belangrijke bekroningen. In onder meer 1957, 1958, 1960 en 1967 kreeg ze een eervolle vermelding bij de uitreiking van de Duitse jeugdliteratuurprijs. Ze won deze bekroning reeds in 1959 voor *Amerika: pioniers en hun kleinzoon*. Verder werd haar *Mens of wolf...?* in 1966 bekroond met de Oostenrijkse Staatsprijs voor jeugdliteratuur.

⁴¹ <http://www.stadt.buxtehude.de/index.php?men1=3&men2=38&men3=>

Een derde internationaal gerichte prijs is de **Gustav-Heinemann-Friedenspreis** voor kinderen en jeugdboeken. De Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen heeft in 1982 deze prijs opgericht ter herinnering en als eerbetoon aan het politieke vredeswerk van bondsvoorzitter Gustav Heinemann (1969-1974). Jaarlijks wordt zo een kinder- of jeugdboek bekroond dat de gedachte aan vrede uitbreidt en opvoeding in de zin van vrede bevordert. Het boek mag zowel origineel Duitstalig als ook een Duitse vertaling van anderstalig werk zijn. De prijs is verbonden met een geldsom van €7.500. In 1983 wordt hij toegekend aan *De kinderen van het achtste woud* (Els Pelgrom) en in 1988 aan *Desnoods met geweld* (Jan de Zanger). In 1998 is *Juul* (Gregie de Maeyer en Koen Vanmechelen) de winnaar. Dit boek wordt daarnaast bekroond met de **Luchs-prijs**⁴² en de **Eule des Monats** in 1997. Deze laatste prijs wordt verder toegekend aan *Kus me* (Bart Moeyaert) in 1993 en vier jaar later aan *In het teken van de ram* (Guy Didelez en Patrick Bernauw).

Een vierde belangrijke prijs is de **Buch des Monats der JuBuCrew Göttingen**. Deze prijs wordt, zoals de naam het zegt, maandelijks uitgereikt door de *Arbeitsgemeinschaft Jugendbuch, Göttingen* sinds 1972. De jury bestaat enkel uit twintig jongeren tussen zes en zeventien jaar. Door de hoge frequentie hoort sinds 1990 bijna elk jaar een Nederlandstalig boek bij de gelukkigen. Een opsomming is hier dus wel gepast:

- Augustus 1990: *Valentino de kikker* (Burny Bos en Hans de Beer)
- Juli 1991: *Die wilde Sophie* (Evert Hartman)
- Maart 1992: *Hadden we er maar wat van gezegd* (Jan de Zanger)
- November 1994: *Chico* (Roger H. Schoemans)
- April 1996: *Zes maal een is zeven*⁴³ (Gerda van Erkel)
- December 1997: *Anders als in Träumen* (Jan de Zanger) en *Samen schuilen* (Corrie Hafkamp)
- September 1998: *Mosje en Reizele* (Karlijn Stoffels)
- Maart 2000: *Gebr.* (Ted van Lieshout)

⁴² De Luchsprijs wordt sinds 1986 uitgereikt door de redacteurs van radio Bremen en 'Die Zeit' aan een van de twaalf beste kinderboeken van het voorbije jaar. In 2000 wordt *Im Wespennest* van Bart Moeyaert bekroond. (vertaling van het in 2000 verschenen *Wespennest*, Querido)

⁴³ Dit boek wordt ook gekroond tot boek van het jaar.

Daarnaast is er de **Silberne Feder**. Deze prijs staat op de veertiende plaats in Doderers analyse, eentje hoger als de vorige prijs, het 'Buch des Monats'. De 'Silberne Feder' wordt in 1976 in het leven groepen door de *Deutsche Ärztinnenbund*. Deze organisatie wil twee doelen realiseren. Ten eerste moet het met deze prijs bekroonde boek de begrippen gezondheid en ziekte in brede zin bij de lezers ter discussie stellen. Ten tweede moet er aandacht besteed worden aan het sensibiliseren met betrekking tot de beperkingen, het lijden van andere mensen en de taboes die deze onderwerpen omhullen. Omwille van deze specifieke thematieken is de 'Silberne Feder' de enige in zijn soort. Er zijn echter reeds meerdere Nederlandstalige boeken op de *Empfehlungsliste* van deze prijs terechtgekomen in de periode 1975 – 2000, wat leidt tot het volgende overzicht:

- 1978: *Het wereldje van Beer Ligthart*, Jaap ter Haar
- 1987: *Kleine Sofie en lange Wapper*, Els Pelgrom
- 1989: *De gouden vogel: dagboek van een stervende jongen*, Hans Stolp.
Datzelfde jaar wordt ook *Zunge meldet Sahneeis! Spiele, Tricks und Wissenswerte über deine Sinne*, Atie en Ron van der Meer bekroond.
- 1995: *Sporen in de sneeuw*, Jaak Dreesen
- 1997: *Mijn broer is een orkaan*, Kolet Janssen
- 1999: *Het boek van Bod Pa*, Anton Quintana

Tenslotte hebben we ook nog **das rote Tuch**. Deze internationale prijs wordt sinds 1978 jaarlijks uitgereikt door de SPD-Charlottenburg van Berlijn en is verbonden met een geldsom van €2.500. De prijs richt zich naar jeugdboeken en –media, waarin men op kritische wijze het Duitse fascisme behandelt, wat het democratische handelen en denken van de nieuwe generatie jongeren bevordert. In 2000 mag Ida Vos de prijs in ontvangst nemen.

4.2 Oostenrijk

De **Oostenrijkse Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur** wordt jaarlijks uitgereikt aan boeken van zowel Oostenrijkse als niet-Oostenrijkse uitgeverijen of auteurs. Van 1975 tot 2000 werden er geen Nederlandstalige boeken bekroond. Omdat het hier toch om een staatsprijs gaat, vermelden we dat deze uitzonderlijke eer reeds te beurt is gevallen aan Annie

M.G. Schmidt voor *Wiplala* in 1968 en aan Jan Terlouw voor *Koning van Katoren* in 1973. Ook voor de **Oostenrijkse kinder- en jeugdboekenprijs** willen we een uitzondering maken. Het in 1997 verschenen *Dokter Deter* van Toon Tellegen met illustraties van Gerda Dendooven wordt in 2004 geëerd met deze door het departement kunst uitgereikte prijs van de staat Oostenrijk.

Verder zijn er tijdens onze onderzoeksperiode geen Nederlandstalige boeken in de prijzen gevallen. Dit geldt ook voor de in bijlage 1 besproken prijzen die door Zwitserland uitgereikt worden. Noch bij de **Erich-Kästner-Jugendbuchpreis**, de **nationale Jugendbuchpreis**, en de **Züricher Kinderbuchpreis „la vache qui lit“** zijn Nederlandstalige werken bekroond.

4.3 Besluit

Als we alle gegevens bekijken, stellen we vast dat, in vergelijking met het Nederlandstalige gebied, het Duitstalige gebied een ruimer gamma aan prijzen kan voorleggen. Duitsland voert hierbij de toon. Zowel dit overzicht als dat van de Nederlandstalige werken tonen duidelijk aan dat de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur reeds in de jaren zeventig kan rekenen op een grote belangstelling van het Duitstalige cultuurgebied. Daarnaast toont de beschrijving aan dat men de Nederlandstalige kinder- en jeugdboekenmarkt op de voet blijft volgen, zoals blijkt uit de lijst van de *JuBuCrew Göttingen*. Het blijft evenwel moeilijk om op basis van de tot nu toe aangereikte informatie een beeld te vormen over de precieze invloed en evolutie van de Nederlandstalige vertalingen in het Duitse cultuurgebied. Dit thema zullen we dan ook nader bekijken bij de bespreking van de gegevens van de databank.

5 Geschiedkundig overzicht

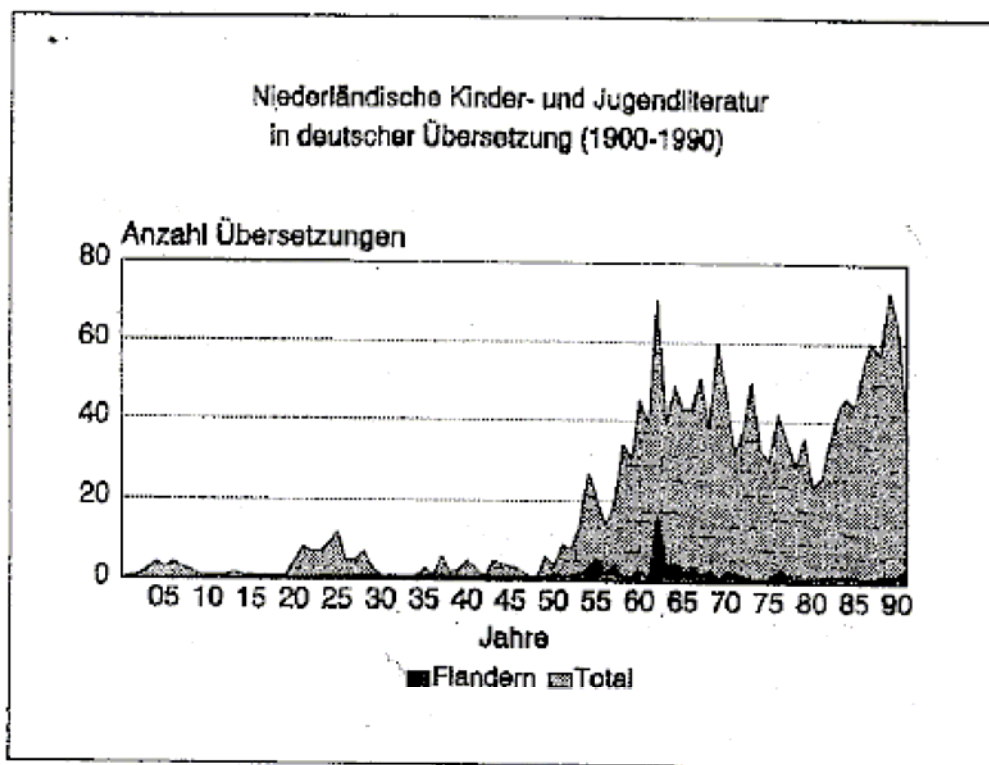
De door ons bestudeerde periode loopt enkel van 1975 tot 2000. Toch is het niet oninteressant om de voorgeschiedenis van de wisselwerking tussen het Nederlandstalige en het Duitstalige gebied te overlopen. Herbert Van Uffelen⁴⁴ schrijft dat er pas vanaf het einde van de negentiende eeuw sprake is van interesse van Duitstalige kant voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur is dit in de periode van 1830 tot 1880 nagenoeg vanzelfsprekend omdat er nog nauwelijks sprake was van een zelfstandige kinder- en jeugdliteratuur of van een Vlaamse literatuur in het algemeen. Ook de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur wordt pas vertaald na 1880 omdat men voordien weinig nood had aan import. De Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur voorzag in haar eigen noden. Langzaamaan komt hierin verandering onder invloed van de algemene bloei van de kinder- en jeugdliteratuur *an sich*. Bij de start van het vertalen van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur naar het Duits is er in het begin dus geen verband met de vandaag geprezen innoverende tendensen van het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek.

Een eerste bestseller verschijnt in het begin van de twintigste eeuw met *Stijfkopje als grootmoeder* van Suze la Chapelle-Roobol. Deze bakvisroman inspireert zich op *Trotzkopf* (1905) van Emmy von Rhoden, wordt meer dan 50 keer herdrukt⁴⁵ en blijft een klassieker tot in de jaren zeventig. Na de Tweede Wereldoorlog worden de vertalingen van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur geleidelijk belangrijker. Vooral series breken door in de jaren vijftig en leggen een basis voor het huidige belang van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in het Duitstalige gebied. Dit is af te leiden van onderstaande figuur 1.

⁴⁴ VAN UFFELEN, H. Bibliographie der niederländischen Kinder- und Jugendliteratur in deutscher Übersetzung 1830 – 1990. LIT Münster, 1993, pp. 17 – 28.

⁴⁵ Von Bülow schrijft in “Het Nederlandse kinder- en jeugdboek in Duitsland” (in: DUIJX, T. (Red.) *Taal in vertaling*, p. 40) dat het boek tussen 1905 en 1937 meer dan vijftig keer herdrukt werd. Ook na de oorlog ging het succes voort: vanaf 1951 tot begin jaren tachtig worden nog eens meer dan 300.000 exemplaren verkocht.

Figuur 1

BRON : Van Uffelen: *Bibliographie der niederländischen Kinder- und Jugendliteratur in deutscher Übersetzung 1830 – 1990.*

Enkele voorbeelden van reeksen zijn: *Paulus, de boskabouter* van Jean Dulieu, *Pietje Puk* en andere van Henri Arnoldus, *Tom Poes* van Maarten Toonder. Daarnaast verschijnen er vooral avonturen- en meisjesromans.

De ontdekking van schrijvers zoals Godfried Bomans, Anne de Vries, Cor Bruijn, en de debuterende An Rutgers van der Loeff in de jaren vijftig vormt een eerste stimulus voor een stijgende interesse. Op het einde van de jaren vijftig komen er nieuwe invloeden vanwege auteurs zoals Miep Diekmann en Jaap ter Haar. Zij vormen samen met onder meer van der Loeff een eerste generatie schrijvers die taboedoorbrekende onderwerpen behandelt in hun verhalen. Ze luiden het tijdperk in van een kritischere geest in de kinder- en jeugdliteratuur. Thematisch gaat het vooral om boeken die proberen om te gaan met het heden op een sociaal-realistische manier. Toch representeren deze boeken niet de heersende stroming. Series van Dick Laan, Henri Arnoldus en Maarten Toonder blijven populair om te vertalen. Zoals eerder

besproken, wordt de verwerking van het voorbije verleden in het gros van de kinder- en jeugdboeken vermeden. Dit zal pas enkele decennia later aan bod komen. Exemplarisch hiervoor is de publicatie van Terlouw's *Oorlogswinter* in 1972 dat een jaar later bekroond wordt met de Gouden Griffel. Toch wordt het boek niet vertaald, terwijl Terlouw toen geen onbekende meer was voor de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur, aldus Van Uffelen.

De trend van de jaren vijftig wordt voortgezet in de jaren zestig: licht realistische boeken vormen de hoofdbrok in de vertalingen. Daarnaast zijn avonturenromans erg in trek. Men ontdekt onder meer de kinderpoëzie van Annie M.G. Schmidt en Paul Biegels sprookjesachtige verhalen. Deze twee auteurs spelen een significante rol bij het onder de aandacht brengen van het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek. De algemene evolutie om zich naar het kind toe te wenden in de jaren zestig en zeventig leidt tot een doorbraak in de vertaling van prentenboeken. Hier zijn vooral Dick Bruna en Max Velthuis twee voorname figuren.

*Damit hat die niederländische Kinder- und Jugendliteratur im deutschen Sprachraum einen Status erreicht, den die niederländische Literatur für Erwachsene nie erreicht hat: Sie war zum Vorbild für deutschsprachigen Autoren geworden.*⁴⁶

Deze kleine stimuli vormen het fundament voor Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in de jaren zeventig. Als gevolg van de introductie van nieuwe thema's daalt de interesse in de clichématige avonturen- en meisjesboeken van de vorige decennia. In de plaats hiervan komen sociaal-realistische, historische en fantasieverhalen steeds meer aan bod. Guus Kuijer, Tonke Dragt, Hans Andreus, Jan Terlouw en Thea Beckman zijn maar enkele van de namen die een hoge status genieten in het Duitstalige gebied. Toch zien we in figuur 1 dat de jaren zeventig gekenmerkt worden door een wisselende belangstelling. Rond 1980 bereikt de curve een dieptepunt met slechts een vijftiental vertalingen.

⁴⁶

VAN UFFELEN, H. Bibliographie der niederländischen Kinder- und Jugendliteratur, p. 25.

In de jaren tachtig verschijnen er weer meer vertalingen. Van Uffelen beschrijft de invloed van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur als volgt:

*das Vertrauen der deutschsprachigen Verlage in die niederländische Kinder- und Jugendliteratur [wurde] immer größer.*⁴⁷

Dit blijkt onder meer uit de kortere tijd die er verloopt tussen de publicatie van het originele werk en de Duitse vertaling ervan.⁴⁸ Een onderzoek van het aanbod van Duitse uitgeverijen zou hierbij handig zijn. Zo weet von Bülow⁴⁹ dat in 1993 25% van de leverbare titels van het Anrich Verlag vertalingen uit het Nederlands waren. Ook coproducties tussen Nederlandstalige en Duitse uitgeverijen komen steeds vaker voor. Vooral voor het prentenboek is dit een belangrijke vernieuwing en stimulans.

Daarna – en tot 1990 – neemt het aantal vertalingen steeds verder toe. Von Bülow geeft meer informatie over de daaropvolgende jaren:

In 1990 zijn er 50 Nederlandse en Vlaamse boeken in het Duitse taalgebied uitgegeven, in 1991, 1992 en 1993 respectievelijk 51, 46 en 55. In vier jaar tijd waren dat 202 boeken, waarvan ruim tien percent van Vlaamse auteurs.

Wat de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur betreft, kunnen we kort zijn. Tot voor de jaren tachtig, zoals ook blijkt uit figuur 1 speelt ze nauwelijks een rol. Een doorbraak op dit gebied komt er pas in de tweede helft van de jaren tachtig met de vertaling van schrijvers zoals Paul Kustermans en Henri van Daele. Het daaropvolgende decennium zet deze trend voort en lanceert Johan Ballegeer, Gaston van Camp, Gerda van Cleemput, Ed Franck, Anne Provoost, Katrien Seynaeve, Maria Heylen, Bart Moeyaert en nog vele anderen. Dit wordt onder meer bevestigd door Jan van Coillie⁵⁰ die vaststelt dat er in 1990 75 oorspronkelijk Vlaamse

⁴⁷ VAN UFFELEN, H. Bibliographie der niederländischen Kinder- und Jugendliteratur, p. 26.

⁴⁸ Vergelijk MAAS, C. in “De opmars van het Nederlandse kinderboek in vertaling”, pp. 18 – 23.

In: DUIJX, T. (Red.) *Taal in vertaling*. (Zie ook deel 4)

⁴⁹ VON BÜLOW, H. “Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek in Duitsland”, pp. 40 – 45.

In: DUIJX, T. (Red.) *Taal in vertaling*.

⁵⁰ VAN COILLIE, J. “Een cruciaal decennium voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur?”

In: *Vlaanderen: “Uit de kinderschoenen. Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur 1990 – 2001”*. (Tweemaandelijks tijdschrift voor kunst en cultuur) Jaargang 51 (mei – juni 2002), nr. 3, p. 138.

kinder- en jeugdboeken waren tegenover 170 in 1999. De toch wel exponentiële groei van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in de jaren negentig weerspiegelt zich waarschijnlijk in een toename van vertalingen uit Vlaanderen.⁵¹ Van Coillie kan geen exacte cijfers geven, maar wijst er wel op dat de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in de lift zit.

Het aantal vertalingen van Vlaamse jeugdauteurs nam toe. [...] De toename was het opvallendst bij Clavis en Davidsfonds/Infodok. Van deze laatste uitgeverij verschenen er in 1990 twee vertalingen, in 2000 zestien. Ook de Eenhoorn en Querido lieten weten dat de belangstelling voor Vlaamse kinderboeken in het buitenland steeg. Bij Querido is Bart Moeyaert een absolute topper met vertalingen in het Duits, [...].⁵²

Ongeacht de analyse van onze databank, kunnen we nu reeds zeggen dat niet alleen de Nederlandse, maar ook de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur duidelijk in de lift zit. We stellen met andere woorden vast dat de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur een vaste plaats heeft opgeëist in de Duitstalige kinderboekenwereld. Niet alleen het groeiende aantal Nederlandstalige auteurs, maar ook – zoals eerder besproken – het brede gamma van vernieuwende onderwerpen van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur spelen hierbij een niet te onderschatten rol. Men is zich bewust van het belang van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur voor de Duitstalige zoals blijkt uit volgend citaat van Duitse jeugdauteur Arnulf Zittelmann:

Was wären wir in den sechziger Jahren ohne die niederländische Kinderliteratur gewesen?⁵³

⁵¹ Dit zal bewezen worden aan de hand van het verzamelde corpus: cf. deel 4.

⁵² VAN COILLIE, J. “Een cruciaal decennium voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur?”

In: *Vlaanderen*, p. 139.

⁵³ VON BÜLOW, H. “Het Nederlandse kinder- en jeugdboek in Duitsland” In: DUIJX, T. (Red.) *Taal in vertaling*, p. 43.

6 Besluit

In dit deel hebben we vanuit verschillende invalshoeken de wisselwerking tussen het Nederlandstalige en het Duitstalige gebied nader bekeken. In een eerste optiek hebben we, via enkele licentiaatsverhandelingen die een synchrone doorsnede maakten van een bepaald kinder- en jeugdboekenjaar, recentere gegevens verzameld en besproken. Deze informatie toont onder andere het belang aan van Duitstalige vertalingen op de Nederlandstalige kinder- en jeugdboekenmarkt. Een tweede perspectief, dat van de bekroningen, heeft aangetoond dat vertaalde Duitstalige werken in Vlaanderen, maar vooral in Nederland in de periode van 1975 tot 2000 een belangrijke invloed uitoefenen. Wat het Duitstalige gebied betreft, hebben we aan de hand van deze prijzen vastgesteld dat de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur alles behalve onopgemerkt voorbijgaat. De geschiedenis van de openheid van het Duitstalige gebied is een tweede oogpunt geweest om de wisselwerking tussen beide contreien uit te diepen. Aan de hand van onder meer Van Uffelen is gebleken dat Duitsland een lange traditie kent om verhalen uit het Nederlandstalige cultuurgebied te vertalen.

Toch laat deze bespreking nog vele vragen open met betrekking tot de werking, evolutie, etc. van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitse vertalingen. Hoewel de tot nu besproken invalshoeken ons een noodzakelijke achtergrondkennis verschaft hebben, is er nood aan een grondigere analyse, wat dan ook het onderwerp is van ons volgende deel. Hierin staat de bespreking van de verzamelde gegevens, samengebracht in een databank, centraal.

IV BESPREKING VAN HET CORPUS

1 Bronnen

Bij de keuze van het thema van deze eindverhandeling was er geen databank beschikbaar van waaruit we gegevens konden raadplegen. Die informatie konden we echter voor een groot deel halen uit de volgende bronnen.

Om het corpus op te bouwen, namen we als startpunt *Nice to meet you. A Companion to Dutch & Flemish children's literature*¹, een werk van Joke Linders en Marita de Sterck. In een eerste deel van het boek wordt een geschiedkundige beschrijving van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur gegeven. Een tweede deel presenteert een overzicht van belangrijke Nederlandstalige auteurs. Naast een korte biografische beschrijving bieden die auteurs een bibliografie aan. Wat het boek uniek maakt, is de vermelding van alle vertalingen van de opgenomen titels.

Een tweede belangrijke bron van informatie waren de bibliografieën. De *Bibliographie der niederländischen Kinder- und Jugendliteratur in deutscher Übersetzung 1830 – 1990*² van Herbert van Uffelen gebruikten we als eerste bibliografie. Van Uffelen geeft hierin een beknopte inleiding over de wisselwerking tussen het Nederlandstalige en Duitstalige gebied (cf. deel 3). Die studie is in hoofdzaak gewijd aan een grondige bibliografische beschrijving van naar het Duits vertaalde kinder- en jeugdliteratuur uit het Nederlandstalige gebied in de periode 1830 – 1990, zoals de titel van het boek duidelijk maakt. Van Uffelen vermeldt niet enkel de vertalingen van titels, maar noteert ook telkens de heruitgaven. Zijn werk is in dit opzicht enig en uitzonderlijk in zijn volledigheid. Verder vormde de jaarlijkse bibliografie *Het Nederlandstalige boek in vertaling*³ een belangrijke aanvulling voor ons corpus.

¹ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you. A Companion to Dutch & Flemish children's literature*. Dutch Trade Publishers Association, Amsterdam; Flemish Book Trade Association, Antwerp, 1993.

² VAN UFFELEN, H. *Bibliographie der niederländischen Kinder- und Jugendliteratur in deutscher Übersetzung 1830 – 1990*. LIT Münster, 1993.

³ VAN RAAN, E. *Het Nederlandstalige boek in vertaling*. Bibliografie van vertalingen van Noord- en Zuidnederlandse werken. 1973 – 1986. Koninklijke Bibliotheek, 's Gravenhage, Staatsdrukkerij, 1979 – 1987.

Tenslotte hebben we gebruik gemaakt van het WorldWideWeb (cf. literatuurlijst) om de databank te actualiseren en verschillende onvolledige gegevens aan te vullen. De website NEDWED/Dokustelle⁴ verdient hier een speciale vermelding. Op die site van de afdeling ‘Nederlandistik’ te Wenen kan men een uitgebreide databank raadplegen die ons verder op weg hielp bij het vinden van extra titels en het aanvullen van ontbrekende informatie. Vooral voor de jaren negentig bood het internet een antwoord op verschillende vragen. Ook op de website van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds⁵ vonden we zeer recente gegevens voor ons corpus. Het werk van Linders en de Sterck dateert immers van 1992 en ook van Uffelens bibliografie loopt enkel tot 1990.

⁴ <http://www.ned.univie.ac.at/doku-stelle/search.asp>

⁵ <http://www.nlpvf.nl/recent/chil2002.htm>

2 Moeilijkheden

Ondanks de veelheid aan informatie uit bibliografieën en andere bronnen en de uitgebreide mogelijkheden van het internet is de databank niet volledig en pretendeert ze dat ook niet te zijn. Eerder proberen we via de opgemaakte lijst (onder andere) een beeld te schetsen van de evolutie van in het Duits vertaalde Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Toch menen we dat we de grote meerderheid van de vertaalde boeken geïnventariseerd.

De onvolledigheid van de databank kent verschillende redenen. Zo werden we in bijvoorbeeld *Nice to meet you* regelmatig geconfronteerd met het volgende probleem. De auteurs gaven titels van boeken, maar konden enkel vermelden dat het boek in het Duits vertaald was. Vertaalde titel, vertaler en uitgever ervan werden niet vermeld. Het internet bood hier vaak een oplossing, maar zeker niet altijd. Niet alleen websites kwamen handig van pas. We hebben verschillende Nederlandstalige en Duitstalige uitgeverijen en auteurs gemaild om, indien mogelijk, meer informatie te geven over de onvolledige gegevens. Hierbij willen we opmerken dat verschillende uitgeverijen en soms zelfs auteurs maar weinig en vaak slecht op de hoogte zijn van wat er vertaald wordt en/of door wie. Vooral met betrekking tot de vertaler hebben we vaak tevergeefs gezocht. Blijkbaar vinden vooral de uitgeverijen het weinig lonend om deze gegevens bij te houden.

Verder stellen we vast dat er meer dan waarschijnlijk inconsistenties geslopen zijn in ons corpus. We hebben deze zoveel mogelijk proberen recht te zetten, maar we twijfelen er niet aan dat sommige foute gegevens aan de dans ontsprongen zijn. Zeker met betrekking tot geraadpleegde bronnen op het internet was er vaak tegenstrijdige informatie terug te vinden. De ene website geeft aan dat het boek verschenen is in 1994, terwijl volgens een andere site het boek een jaar vroeger of later verscheen, etc. Met betrekking tot het jaar van verschijning (zowel van de originele als van de vertaling) vermelden we dat we er naar gestreefd hebben om de eerste datum van publicatie te geven. Ook hier vrezden we echter dat de gegevens niet altijd correct zijn. We delen verder mee dat we bij het opstellen van het corpus gefocust hebben op het verzamelen van zoveel mogelijk verschillende auteurs en titels. Heruitgaven en

herdrukken werden met andere woorden niet apart opgenomen in het corpus, omdat dit op het eerste zicht weinig bijdraagt tot een inzicht in de evolutie in de vertaling van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Bij nader inzien kan het wel een populariteitstest zijn voor een bepaalde auteur of reeks. Dit lijkt o.i. een tekortkoming die in de toekomst vermeden moet worden. Dit wil echter niet zeggen dat er geen heruitgaven opgenomen zijn. Soms viel een originele uitgave buiten de door ons onderzochte tijdsperiode, maar de heruitgave binnen deze tijdsgrens. In dat geval hebben we de heruitgave wel opgenomen.

Tot slot stellen we vast dat er ondanks het vele puzzel- en zoekwerk nog gegevens ontbreken. In bijlage 3 vindt men op die plaatsen een leeg vakje terug.

3 Databank

De databank zelf kan men bekijken in bijlage 3 of raadplegen op de bijgevoegde cd-rom. De afgedrukte lijst is een verkorte vorm van wat men terugvindt op de cd-rom. De bijlage geeft enkel de auteur, de vermelding Nederlands of Vlaams, de Nederlandstalige titel, datum van uitgave en uitgeverij. Verder worden de vertaler, de vertaalde titel, de datum van verschijning in vertaling en de uitgeverij van vertaling gegeven. Tenslotte noteren we achteraan een sterretje wanneer een boek een bekroning gekregen heeft. Deze bekroning⁶ kan zowel uit het Nederlandstalige als het Duitstalige gebied komen.

Het corpus op de cd-rom biedt alle gevonden gegevens. Het is ingedeeld in verschillende kolommen. De eerste vermeldt de auteursnaam, gevolgd door de kwalificatie Vlaams of Nederlands en zijn of haar geboortedatum. De vierde, vijfde en zesde kolom geven respectievelijk de oorspronkelijke titel van het boek, het jaar van uitgave en de uitgeverij weer. Vooraleer we dan overgaan naar de Duitstalige titel (kolom negen) hebben we de prijzen uit het Nederlandstalige gebied die het boek eventueel gewonnen heeft genoteerd. De “prijzenkolom” wordt gevolgd door kolom acht die de vertaler(s) weergeeft. De volgende twee kolommen zijn gewijd aan het jaar van de verschijning van de vertaling en de uitgeverij. In de laatste kolom staan de Duitstalige prijzen vermeld die het vertaalde boek gewonnen heeft, zoals we ze besproken hebben in deel 3 en bijlage 1.

Zoals eerder gezegd, hebben we gepoogd de gegevens zo volledig mogelijk te presenteren. Waar dit niet gelukt is, vindt men een leeg vakje terug. Met betrekking tot de kolom van de prijzen, willen we opmerken dat zeker niet alle prijzen in dit bestand zijn opgenomen omdat dit op zich een mooi corpus zou vormen. We hebben ons laten leiden door de eerder gemaakte selectie van kinder- en jeugdboekenprijzen zoals men die kan nalezen in bijlage 1 en 2.

⁶ We willen hierbij opmerken dat we hoofdzakelijk deze prijzen genoteerd hebben die we eerder bespraken in deel 3 en bijlage 1 en 2. De kolommen met bekroningen zijn met andere woorden ‘ein Werk in Fortgang’.

Voor we een antwoord zoeken op enkele onderzoeksvragen, merken we kort het volgende op. Strips hebben binnen het literaire systeem een afgebakende ruimte. Ze bezitten een duidelijk profiel. We hebben ervoor geopteerd om deze subcategorie van literatuur niet op te nemen in de databank. Een reeks zoals *Suske en Wiske*⁷ van Willy Vandersteen is met andere woorden niet terug te vinden in de databank. Jean Dulieu's reeks rond het figuurtje *Paulus de boskabouter* is daarentegen wel opgenomen omdat deze als strip verschenen verhalen later als boeken gepubliceerd zijn. Ook vertoont deze reeks duidelijk andere kenmerken dan het prototype van een stripverhaal zoals *Suske en Wiske*.

⁷ Meer informatie hierover is te vinden in de licentiaatsverhandeling van Ann Stroobants: *Van Seefhoek tot China: een beschrijvende studie van de vertalingen van Suske en Wiske*. Katholieke Universiteit Leuven, 1993.

4 Onderzoeksvragen

4.1 Inleiding

Aan de hand van dit corpus kunnen we verschillende vragen beantwoorden die ons een beter zicht geven op de evolutie van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitse vertaling. De volgende onderzoeksvragen moeten ons leiden naar een antwoord over ons thema. We pogen hierbij zoveel mogelijk deelaspecten van het corpus te betrekken om een genuanceerd beeld te krijgen. We kijken met andere woorden niet enkel naar het aantal vertaalde titels en auteurs (cf. 4.2.1). We analyseren hoe de in het Duits vertaalde Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur geëvolueerd gedurende de onderzochte tijdsperiode (cf. 4.2.2). Meer dan waarschijnlijk wordt de toegenomen maatschappelijke interesse voor het fenomeen kinder- en jeugdliteratuur gereflecteerd in de gegevens van de databank. Dit willen we dan met concrete cijfers toelichten. Vervolgens bekijken we de verhoudingen tussen de Nederlandse en de Vlaamse auteurs (cf. 4.2.3). Hier willen we onder meer onderzoeken hoe – en of – de verhouding doorheen de jaren veranderd is. Op deze wijze hopen we het inzicht dat de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur aan belang gewonnen heeft, te kunnen bewijzen. Verder vergelijken we de datum van de originele publicatie met die van de vertaling (cf. 4.2.4). We vragen ons dus af hoeveel tijd er gemiddeld verloopt vooraleer een boek vertaald wordt en of er hierin een evolutie merkbaar is. Worden boeken vandaag sneller vertaald dan pakweg vijftien jaar geleden? We proberen dit gegeven te koppelen aan het belang van bekroningen (cf. 4.2.5). Wordt een bekroond boek met andere woorden sneller vertaald? Daarna kijken we naar de belangrijkste vertalers (cf. 4.2.6) van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in het Duits. Enkele vragen die we ons hierbij stellen: wie zijn ze en wat is hun status op gebied van de kinder- en jeugdliteratuur? Tenslotte analyseren we de gegevens over de uitgeverijen (cf. 4.2.7). We willen een basisinzicht verwerven zowel in de Nederlandstalige als de Duitstalige wereld van de uitgeverijen. We ronden dit deel af met een samenvatting van onze bevindingen (cf. 4.3).

4.2 Onderzoeksvragen

4.2.1 Titels en auteurs

In onze databank zitten 892 titels. Deze titels zijn afkomstig van 265 auteurs. 746 titels van 204 Nederlandse auteurs zijn uitgegeven in het Duits in de periode 1975 – 2000. Deze groep van schrijvers vertegenwoordigt 76,98% van het gehele aantal auteurs. 52 Vlaamse auteurs, d.i. 19,62%, vertegenwoordigen het Vlaamse aandeel en hebben 134 titels in het corpus. Tenslotte zijn er negen auteurs van wie de identiteit niet gevonden werd, d.i. 3,40% en zij publiceerden samen twaalf boeken. Procentueel gezien zijn er 83,63% Nederlandse titels, 15,02% Vlaamse titels en 1,35% van onbekende afkomst.⁸

Het verschil tussen het aantal boeken en het aantal auteurs is eenvoudig te duiden. Ten eerste hebben verschillende auteurs meer dan één boek in het Duits gepubliceerd. Een tweede verklaring ligt bij de reeksvorming en wordt later besproken. Zoals we verder (cf. 4.2.3) zullen zien worden er opvallend meer boeken vertaald van Nederlandse auteurs dan van Vlaamse. Daarom passen we verschillende maatstaven toe om na te gaan welke Nederlandstalige auteurs het meest vertaald worden. We beginnen bij de Nederlandse schrijvers en schrijfsters. Als we analyseren van wie tien of meer dan tien boeken vertaald zijn, dan komt volgende opsomming goed van pas:

Auteur	Aantal titels	Auteur	Aantal Titels
Arnoldus, Henri	38	Beckman, Thea	12
Bruna, Dick	30	Dragt, Tonke	12
Velthuijs, Max	21	Hazelhoff, Veronica	12
Loon, Paul van	20	Bastin, Marjolein	11
Kromhout, Rindert	20	Biegel, Paul	11
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	17	Kuijer, Guus	11
Dros, Imme	14	Pelgrom, Els	10
Laan, Dick	14	Verroen, Dolf	10
Hofman, Wim	13	Zanger, Jan de	10
Rutgers, An van der Loeff	13	Vries, Anne de	10

⁸ De verhouding tussen Nederland en Vlaanderen komt verder aan bod in deel 4, pt. 4.2.3.

De grote uitschieters zijn Henri Arnoldus, Dick Bruna, Paul van Loon, en Max Velthuijs. Het gros van hun vertaalde boeken maakt echter deel uit van een reeks. Dit aspect bespreken we later. Als we deze reeksen even tussen haakjes plaatsen, dan stellen we vast dat Rindert Kromhout en Tonny Vos-Dahmen von Buchholz met respectievelijk twintig en zeventien boeken de meest vertaalde Nederlandse auteurs zijn.

De aantallen van de kinder- en jeugdliteratuur uit het Vlaamse gebied liggen een stuk lager. Een overzicht van de meest vertaalde auteurs uit Vlaanderen ziet er als volgt uit:

Auteur	Aantal titels	Auteur	Aantal Titels
Daele, Henri van	13	Moeyaert, Bart	6
Baeten, Lieve	8	Verleyen, Karel	5
Eerbeek, Ton van	7		

Henri van Daele is de enige die meer dan tien vertalingen heeft, dertien om precies te zijn. Drie daarvan, met name *Joran, tovenaars met één ster*, *Pitjemoer* en *De kwastjesknipper: de avonturen van James Piccobello*, zijn respectievelijk in 1979 en 1980 vertaald. De overige tien zijn gelijkmatig verspreid over de jaren negentig.⁹

Ton van Eerbeek haalt met zeven titels een aardige score. Deze titels behoren echter tot dezelfde reeks, allen in het Nederlands gepubliceerd door uitgeverij De Ballon in 1989 of 1990 en zijn louter informatieve boeken. Wanneer we ook van Eerbeek even tussen haakjes plaatsen, dan blijven er slechts vijf Vlaamse auteurs over van wie vijf of meer boeken vertaald zijn. Wanneer we onze minimumgrens echter op vier titels leggen, dan komen er al gauw acht auteurs bij: Klaas van Assen, Marc de Bel, Jaak Dreesen, Bettie Elias, Ed Franck, Kolet Janssen, Roger H. Schoemans en Mariëtte Vanhalewijn. Bij deze opsomming stellen we vast dat heel wat bekroonde en recentere auteurs terug te vinden zijn.

⁹ De spreiding ligt als volgt: 1992: 1; 1993: 1; 1994: 2; 1996: 2; 1997: 1; 1999: 2; 2000: 1 boek(en).

Bovenstaande Nederlandse en Vlaamse auteurs genieten blijkbaar een hoge reputatie in het Duitstalige gebied. Op de vraag waarom proberen we een antwoord te vinden in punt 4.2.5, waar we het over bekroningen hebben. Dit hangt nauw samen met de vraag of de status van een Nederlandstalige schrijver invloed heeft op de vertaling van zijn boeken.

Reeksvorming¹⁰ is een tweede belangrijke factor ter verklaring van het verschil tussen het aantal titels en auteurs. Bij de Nederlandse auteurs nemen Henri Arnoldus, Paul van Loon, Max Velthuijs en Dick Bruna hier een vooraanstaande plaats in. In mindere mate is ook Dick Laan hier te vermelden. Henri Arnoldus heeft achtendertig boeken uitgegeven waaronder de bekende *Pietje Puk*-reeks. Deze boeken zijn in het Nederlands verschenen vanaf de tweede helft van de jaren vijftig tot halweg de jaren tachtig. De vertalingen concentreren zich in de tweede helft van de jaren zeventig en doorheen de jaren tachtig. De vertalingen van Dick Laans boeken behoren allemaal tot de *Pinkeltje*-serie en worden in het Nederlands hoofdzakelijk in de jaren vijftig gepubliceerd. Negen van de veertien vertaalde boeken verschijnen in de tweede helft van de jaren tachtig. Deze twee auteurs behoren duidelijk tot een oudere generatie en we mogen zeggen dat deze reeksen gedateerd zijn. Ze zijn niet meer in overeenstemming met de veranderde visie op het kind.

Recentier zien we dat Paul van Loons griezel- en vampierverhalen het niet enkel goed doen aan het thuisfront maar ook in het Duitse taalgebied. Zijn boeken zijn hip op het moment.¹¹ Zo is elk boek van de serie *De Griezelbus* vertaald in het Duits. In totaal zijn er twintig boeken van Paul van Loon vertaald, waarvan veertien in de tweede helft van de jaren negentig. In tegenstelling tot de verhalen van Dick Laan, waar alle boeken deeluitmaken van dezelfde serie, behoort niet elk vertaald boek van Paul van Loon tot de reeks van *De Griezelbus*. De andere boeken van deze auteur ademen echter dezelfde sfeer uit als *De Griezelbus*. Van Loon lijkt met zijn typische griezelverhalen een leemte op te vullen in het Duitstalige gebied. Een grondig onderzoek van de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur *an sich* kan uitsluitsel geven over het feit of de kinder- en jeugdliteratuur in het Duitstalige gebied zelf geen – of niet genoeg – griezelverhalen produceert.

¹⁰ De cijfers van de besproken reeksen zijn terug te vinden in tabelvorm in bijlage 4.

¹¹ *De Griezelbus* wordt momenteel verfilmd door Pieter Kuijpers en wordt begin december 2005 in de filmzalen verwacht (cf. <http://www.paulvanloon.nl/>).

Max Velthuijs is met eenentwintig boeken een andere belangrijke auteur. Vooral de *Kikker*-reeks is zeer geliefd in binnen- en buitenland. Oorspronkelijk was het huidige figuurtje 'Kikker' slechts een toevallige voorbijganger naast de hoofdfiguur 'Klein-Mannetje' in *Klein-Mannetje heeft geen huis*. Maar al gauw ontwikkelde de kikker zich tot een echte 'Kikker'. In het totaal zijn er tien boeken van deze reeks vertaald. Met deze serie heeft Velthuijs duidelijk een stempel gedrukt op de hedendaagse illustraties en de prentenboekenmarkt. De overige elf zijn ook prentenboeken, maar behoren niet tot de *Kikker*-reeks. Vanaf 1972 schrijft en tekent Velthuijs op zelfstandige basis. Doorheen de door ons geanalyseerde periode worden regelmatig prentenboeken gepubliceerd en vertaald. De in januari overleden auteur vertaalde verschillende boeken zelf. Ze verschijnen regelmatig op hetzelfde tijdstip. Deze techniek van coproductie wordt onder meer door het 'Nord-Süd Verlag' gebruikt om de kosten te drukken. Ook hier kunnen we ons de vraag stellen of de Duitstalige markt een behoefte heeft aan dergelijke prentenboeken. Anderzijds heeft de enorme belangstelling voor *Kikker*¹² een proces van internationale belangstelling en commercialisering in gang gezet, waardoor niet enkel het Duitstalige gebied gevallen is voor de charmes van dit figuurtje. De vertalingen van Velthuijs' *Kikker* zijn ondertussen onder meer te lezen in Groot-Brittannië, Japan, Noorwegen, Spanje, Griekenland, Portugal, Brazilië, Israël, Italië, etc. Velthuijs' internationaal belang wordt weerspiegeld in de uitreiking van de Hans-Christian-Andersenprijs voor zijn hele oeuvre.

Tot slot zijn de prentenboeken van Dick Bruna ook erg populair. In totaal zijn er dertig vertaald, waarvan een tiental door de auteur zelf. De boeken rond het figuurtje 'Nijntje' zijn hierbij van belang. We merken wel op dat verschillende *Nijntje*-boeken gelijktijdig verschenen zijn in het Nederlands en het Duits. Er is met andere woorden een doordachte uitgeverspolitiek gevoerd. Het uitgeven van prentenboeken is altijd een kostelijke zaak. Bij coproductie kunnen de kosten lager gehouden worden, zodat het risico voor de uitgever beperkter blijft, wat zowel bij Velthuijs als bij Bruna blijkt.

Hoewel de meeste *Nijntje*-boeken reeds verschenen in de jaren vijftig en zestig worden ze tot op vandaag nog regelmatig herdrukt in het Nederlands. Het succes van deze reeks is enerzijds te verklaren door de eenvoud van Bruna's prentenboeken. Zijn tekeningen zijn ongecompliceerd wat leidt tot een grote abstrahering van de werkelijkheid maar tegelijkertijd

¹² 2003 was het jaar van *Kikker* naar aanleiding van de 80^e verjaardag van Velthuijs. Er is een musical geweest over *Kikker*; er bestaat een CD (-rom), puzzels, etc. Ook de volgende websites tonen de interesse voor *Kikker* aan: <http://www.kikkerfeest.nl/> en <http://www.kikkervriendjes.nl/>

een zeer internationaal karakter uitstraalt. Welk kind herkent niet dat een naar beneden getrokken mondhoek symbool staat voor een verdrietig gezicht? De figuren zijn zeer simpel en kijken de lezer altijd aan. Tenslotte maakt Bruna gebruik van ongecompliceerde kleuren en grote kleurvlakken wat het jonge publiek zeer smaakt. Anderzijds worden de Bruna-boeken goed omkaderd en aan de man gebracht. Reeds aan het eind van de jaren tachtig spreekt men daarom van “een Dick Bruna-fenomeen of een Dick Bruna-verschijnsel”¹³. Ook vandaag nog kan men gerust spreken van een *Nijntje*-hype. Naast de boeken zijn er allerlei soorten gadgets, kledij, kaartjes, etc. beschikbaar voor klein en groot. Mede onder invloed van de internationalisering en dan vooral de bekendheid van *Nijntje* in het Engelstalige gebied heeft de *Nijntje*-‘business’ een nieuw elan gevonden. Dit is bijvoorbeeld te merken aan de uitgave van *Nijntje en de kleuren* (2003, Mercis). Dit boek is eerder verschenen in het Duits als *Miffy und die Farben* (1997, Ravensburger Buchverlag). Het gebruik van *Miffy* wijst op een Engelstalige invloed: ‘Nijntje’ wordt immers in het Engels vertaald als ‘Miffy’ en blijkbaar verkiezen de recentere Duitstalige versies deze naam boven de letterlijke vertaling en het vroeger gebruikte ‘Nina’. Er is dus blijkbaar een directe invloed via de omweg van de internationalisering naar het Duitstalige gebied. Deze hypothese zou echter verder onderzocht moeten worden vooraleer ze als een vaststaand feit beschouwd wordt.

MERCIS¹⁴

Mercis is de uitgeverij die Dick Bruna vertegenwoordigt. Mercis is onderverdeeld in drie organisaties. Mercis Publishing is de huidige uitgeverij die sinds 1995 verantwoordelijk is voor de publicatie van de Bruna-boeken. Daarnaast is er Mercis b.v. die sinds 1971 wereldwijd de auteursrechten van Dick Bruna beschermt. Tenslotte zorgt Mercis Media voor de ontwikkeling van producten zoals video’s, CD’s en cd-roms. In de filosofie achter de Bruna-boeken staan vrije fantasie, rust, aandacht, eenvoudigheid en het verrassende in het alledaagse ontdekken centraal.

We herhalen dat er in ons bestand bij de auteurs uit Vlaanderen, met uitzondering van Ton van Eerbeek die enkel informatieve boeken geschreven heeft, geen reeksvorming aanwezig is.

¹³ KOHNSTAMM, D. Het bijzondere van het gewone. De kinderboekjes van Dick Bruna. Mercis B.V., Utrecht, 1978, voorwoord.

¹⁴ Homepage: <http://www.mercis.nl/>

Voor het hele corpus komen we, ondanks de afwezigheid van exacte cijfers, tot de vaststelling dat de databank hoofdzakelijk uit verhalende literatuur bestaat. Het kleine aantal informatieve boeken, een twintigtal, vult waarschijnlijk een leemte op in het Duitstalige gebied. De voornaamste onder hen zijn: Ton van Eerbeek (7 titels), Ton Hulsebosch (3 titels), Ron van der Meer (6 titels), Ingrid Nijkerk-Pieters (2 titels), Fetze Pijlman (2 titels), Jan Riem en Sacha van Dulm (3 titels).

Het is nog te vroeg om al definitieve conclusies te trekken over de inhoud van het corpus. Toch blijkt uit deze eerste analyse dat de vertalingen *grosso modo* een reflectie vormen van de canon¹⁵ van de Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken. De databank bestaat voornamelijk uit verhalen, het genre dat ook in de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur overheerst, en bevat boeken voor alle leeftijden. De vertalingen gaan van eenvoudige prentenboeken over gedateerde reeksen naar vernieuwende kinderboeken, fantasieverhalen, historische romans en zogenaamde probleemboeken om uiteindelijk terecht te komen bij nieuwere modellen zoals het psychologisch realistische boek. Of de voorgaande vaststelling hout blijkt te snijden, zal moeten blijken wanneer we de bekroningen bespreken in 4.2.5. Waarschijnlijk is dit ook verbonden met het zakelijke aspect van het uitgeven omdat het risico voor de buitenlandse uitgever kleiner is als het boek reeds een bepaalde status heeft in eigen land.

We merken op dat ons corpus niet enkel literaire boeken bevat. Binnen de kinder- en jeugdliteratuur bestaat er een spanning tussen de literaire canon en de eerder populaire verhalen, zoals *De Griezelsbus* (Paul van Loon). Deze reeks werd meermaals geprezen door verschillende Kinder- en Jeugdjury's. Jury's waarin volwassenen zetelen, richten zich echter eerder naar het literaire kinder- en jeugdboek. Ghesquière verwoordt het als volgt:

*Ook op het vlak van de literaire prijzen doet de genoemde spanningsverhouding tussen volwassen intermediairen en jonge lezers zich voor, in de vorm van een dubbel circuit. Er zijn kinderjury's die een bepaalde canon opbouwen en daarnaast de meer literaire jury's. In het domein van de jeugdliteratuur liggen de polen tussen populair en elitair verder uit elkaar dan bij de literatuur voor volwassenen.*¹⁶

¹⁵ Met 'canon' bedoelen we een referentiekader waarin (min of meer) vaste literaire waarden een kern vormen en waarbij de zogenaamde populaire literatuur zich aan de periferie bevindt. We gebruiken deze term met enige voorzichtigheid omdat er verschillende interpretaties mogelijk zijn van dit begrip.

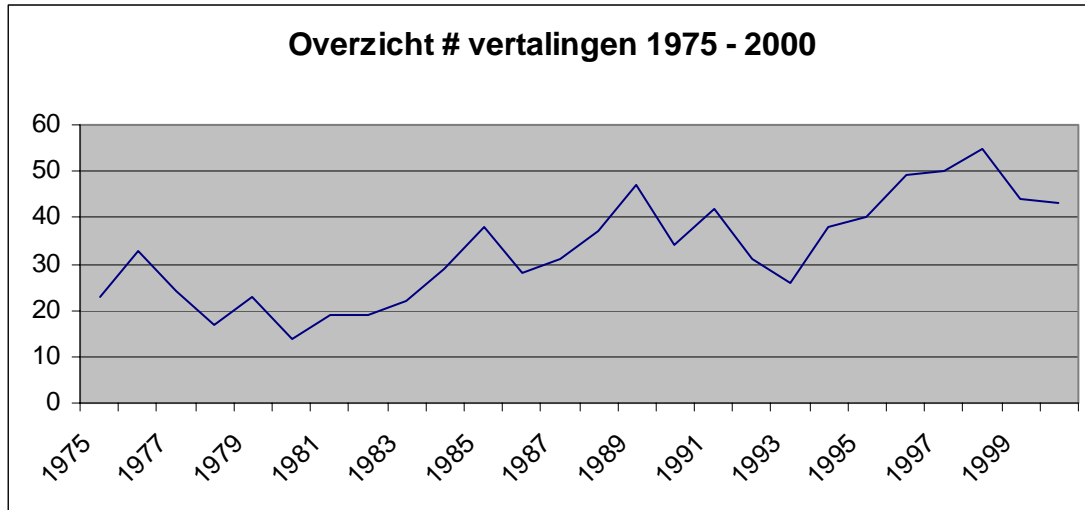
¹⁶ KUSTERMANS, K. en DE STERCK, M. "De canonisering van de jeugdliteratuur in Vlaanderen" in: VERSCHUREN, H. e.a. (red.) *Leesgoed*. Den Haag, 1998, p. 65.

Toch is er een markt voor de populaire kinder- en jeugdboeken in het Duitstalige gebied. Dit blijkt niet alleen uit ons bestand, maar bijvoorbeeld ook wanneer we de website van enkele vaak vertaalde auteurs bekijken. De homepage van Paul van Loon – en hij is niet de enige – biedt de mogelijkheid aan om (een deel van) de site in het Duits te bekijken.

We kunnen dus besluiten dat de asymmetrische relatie tussen wat volwassenen als kinder- en jeugdliteratuur ‘goed’ vinden en de opvatting van de kinderen zelf goed vinden, terug te vinden is in onze gegevens.

4.2.2 Evolutie van de vertalingen in de periode 1975 – 2000

Zoals de titel van de licentiaatsverhandeling reeds aangaf, zijn we geïnteresseerd in de evolutie van de vertalingen. Onderstaande figuur¹⁷ laat zien dat er jaar per jaar steeds meer Nederlandstalige boeken vertaald worden.

Om deze evolutie nader te analyseren, verdelen we onze tijdspanne in drie perioden. Een eerste periode loopt van 1975 tot 1980, een tweede van 1981 tot 1990 en de laatste behandelt de jaren 1991 tot 2000.

¹⁷ In totaal zijn er 36 titels (4,02% t.o.v. het gehele bestand) waarvan we geen datum van vertaling gevonden hebben. Deze worden dan ook niet weergegeven op de grafiek.

Periode 1975 – 1980

1975	1976	1977	1978	1979	1980
23	33	24	17	23	14

We stellen vast dat er van 1975 tot 1980 134 boeken vertaald zijn. Gemiddeld zijn dit tweeëntwintig (22,3) boeken per jaar. Verder merken we op dat de belangstelling voor het Nederlandstalige boek zeer wisselvallig is. Tot 1976 stijgt het aantal vertalingen, maar dan daalt het gestaag tot in 1980, met het jaar 1979 als – weliswaar kleine – uitschieter. Dit wordt bevestigd in een vergelijking met de figuur 1 (cf. supra: deel 3).

Op die figuur 1 zien we de wisselende belangstelling voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitsland in de (tweede helft van de) jaren zeventig. In dit decennium zijn er drie pieken van interesse, maar algemeen gesproken nemen we een dalende belangstelling waar, waarbij het jaar 1980 met 14 vertalingen een dieptepunt vormt.

Periode 1981 - 1990

1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
19	19	22	29	38	28	31	37	47	34

Voor de jaren tachtig stellen we een groei vast: het aantal vertalingen verdubbelt en overschrijdt de kaap van driehonderd vertalingen. Om precies te zijn, zijn er in de jaren tachtig 304 boeken vertaald. Als we rekening houden met het feit dat ons corpus slechts de helft van de jaren zeventig bedekt, dan nog is de toename beduidend. Deze tendens werd al eerder beschreven door Hedwig von Bülow:

gedurende de jaren zeventig [is er] een wisselende belangstelling voor Nederlandse kinder- en jeugdboeken. Rond 1980 werd met 15¹⁸ vertalingen een dieptepunt bereikt. Onmiddellijk daarna gaat de curve weer stijl omhoog tot 65 vertalingen in 1989.¹⁹

In deze periode worden er gemiddeld dertig (30,4) boeken vertaald. In vergelijking met de tweede helft van de jaren tachtig mogen we dus zeker spreken van een stijgende belangstelling. De toename komt slechts langzaam uit de startblokken: van 1981 tot 1983 is er geen of slechts een geringe stijging. Daarna stijgt het aantal vertaalde titels explosiever. De jaren 1985, 1988 en 1989 vormen de hoogtepunten. Waarom wordt er in deze jaren meer vertaald?

In 1985 speelt de vertaling van zes informatieve boeken van Ron van der Meer, uitgegeven door het 'Carlsen-Verlag', een belangrijke rol. Er worden ook vier boeken van Henri Arnoldus vertaald. Verder zijn verschillende winnaars van literaire prijzen vertaald. Dit zijn *Voor niks gaat de zon op* (Els Pelgrom, Zilveren Griffel in 1983) *Liefdesverdriet* (Karel Eykman, Gouden Griffel in 1984), *Auww!* (Veronica Hazelhoff, Gouden Griffel in 1984), *Kleine Sofie en lange Wapper* (Els Pelgrom, Gouden Griffel en Gouden Penseel in 1985), *Klein-Mannetje vindt het geluk* (Max Velthuijs, Gouden Penseel in 1986). Ook *Nee, Pedro, nee* (Gode-Liva Uleners, Boekenleeuw in 1983) hoort bij de bekroonden. De exacte impact van bekroningen bij vertalingen onderzoeken we later (cf. 4.2.5). Een samenspel van de vertaling van reeksen en bekroonde kinder- en jeugdboeken zorgt o.i. voor een piek in de interesse voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur.

Het hoge aantal vertalingen in 1988 is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de vertaling van reeksen. Er zijn zeven boeken uit de *Pinkeltje*-reeks van Dick Laan vertaald, net als vier boeken over het figuurtje *Hazehartje* van Cok Grashoff en evenveel uitgaven van Dick Bruna.

¹⁸ Het verschil met onze cijfers is deels te verklaren door het feit dat von Bülow rekening houdt met heruitgaven. Onze databank heeft enkel heruitgaven opgenomen die voordien nog niet opgenomen waren. Een voorbeeld verduidelijkt onze aanpak: herdrukken van het in de jaren vijftig verschenen *Nijntje* zijn niet opgenomen. We hebben ernaar gestreefd om de eerste publicatie binnen onze onderzochte tijdsperiode op te nemen en verdere herdrukken zijn niet opgenomen in het bestand. Anderzijds bevestigt het verschil tussen ons bestand en dat van von Bülow dat het cijfermateriaal dat we verzameld hebben nog aangevuld kan worden.

¹⁹ VON BÜLOW, H. "Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek in Duitsland." In: DUIJX, T. *Taal in vertaling. Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek binnen en over de grenzen*. Uitgave mogelijk door subsidie van Lira. s.d., p. 41.

Deze drie auteurs zijn reeds goed voor vijftien vertalingen. Dit is een kleine 40% van het totale aantal vertalingen in 1988. Als we de boeken die een reeks vormen als één geheel zien, dan komen we tot de vaststelling dat er achtentwintig boeken vertaald zijn. Dit cijfer ligt dicht bij het gemiddelde en bewijst de grote impact van de vertaling van een serie op het cijfermateriaal.

In 1989 kunnen we de stijging opnieuw verklaren door een samenspel van de vertaling van boeken die behoren tot een serie en van bekroonde boeken. Elf boeken zijn van de hand van Marjolein Bastin over de muis ‘Vera’. Dit is 23% van het gehele aantal vertalingen in dit jaar. Verder verschijnen er vier vertalingen van Ton Hasebos over het fictieve personage ‘Bolke’. Daarnaast stellen we vast dat er regelmatig twee boeken van een zelfde auteur vertaald worden in 1989. Dit is onder meer het geval voor Dick Bruna, Imme Dros, Dolf Verroen, Anne de Vries en Jan de Zanger. Bij elk van deze auteurs worden er in 1989 door een Duitstalige uitgeverij twee (of meer) vertalingen gepubliceerd. Dit kan enerzijds wijzen op een grotere bekendheid van deze auteurs bij het Duitstalige publiek zodat de uitgevers een gering risico nemen bij de publicatie van twee boeken in hetzelfde jaar. Anderzijds staat het opsporen van de eigenlijke drijfveren van de uitgeverij gelijk met kijken in troebel water. Bovendien zijn er vijf Zilveren Griffelwinnaars en een Gouden Griffelwinnaar vertaald. Dit zijn *Kruistocht in Spijkerbroek* (Thea Beckman, Gouden Griffel in 1974), *Hoe weet jij dat nou?* (Dolf Verroen, Zilveren Griffel in 1981), *Tin Toeval en de kunst van het verdwalen* (Guus Kuijer, Zilveren Griffel in 1988), *De reizen van de slimme man* (Imme Dros, Zilveren Griffel in 1989) en *Het grote moment: hoe dieren geboren worden* (Midas Dekkers, Zilveren Griffel in 1990) (cf. 4.2.5).

Periode 1991 – 2000

1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
42	31	26	38	40	49	50	55	44	43

Van 1991 tot 2000 zijn er in totaal 418 boeken vertaald. In vergelijking met het vorige decennium is er dus opnieuw sprake van een toename. De cijfers van de jaren negentig vertonen echter een wisselvallig beeld. Het aantal vertalingen bevindt zich tussen een minimum van zesentwintig en een maximum van vijfenvijftig. Het gemiddelde in deze

periode is tweeënveertig (41,8). Vanaf 1994²⁰ is er een stijging merkbaar waarbij vooral de jaren 1997 en 1998 in het oog springen.

Toch werden er in 1997 geen reeksen vertaald. We merken wel dat van een aantal auteurs drie of meer boeken vertaald zijn. Onder hen Kolet Janssen (4 titels), Paul van Loon (3 titels), Wim Hofman (4 titels) en Veronica Hazelhoff (3 titels). Er zijn ook een aantal Griffelwinnaars en winnaars van Boekenwelpen in het Duits vertaald. Enkele van de bekroonde boeken zijn *Nachtverhaal* (Paul Biegel, Gouden Griffel in 1993), *Veren* (Veronica Hazelhoff, Zilveren Griffel in 1995), *Wim* (Wim Hofman, Gouden Griffel in 1977), *Peppino* (Rindert Kromhout, Gouden Griffel in 1991), *Robin en God* (Sjoerd Kuiper, Gouden Griffel in 1996), *Blote handen* (Bart Moeyaert, onder meer Boekenleeuw in 1996, driejaarlijkse prijs van de Vlaamse Gemeenschap in 1998 en Zilveren Griffel in 1999) en *Het boek van Bod Pa* (Anton Quintana, onder andere Gouden Uil in 1996) (cf. 4.2.5.). Over het algemeen genomen wordt het aanbod vertalingen als gevolg daarvan uitgebreider en meer gediversifieerd.

Deze vaststelling geldt ook voor 1998. Behalve vier griezelverhalen van Paul van Loon bestaat het aanbod vertalingen van dat jaar uit het werk van verschillende auteurs. We merken wel op dat er na 1998 sprake is van een lichte terugval. Of dit een tendens is, of louter een voorbijgaand verschijnsel moet blijken uit onderzoek van de daaropvolgende jaren.

Een stand van zaken

Om te besluiten zetten we onze vaststellingen even op een rijtje. Ten eerste heeft het onderzoek van het corpus bewezen dat er een duidelijke toename is van het aantal Nederlandstalige titels die in het Duits vertaald worden. Of anders gezegd, de vertaling van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur naar het Duits zit in de lift. Volgens Toin Duijx is dit te wijten aan een aantal factoren die we reeds eerder besproken hebben (cf. deel 3). We herhalen de drie voornaamste.

²⁰ De stijging van 1993 naar 1994 is ook vrij opmerkelijk en waarschijnlijk te verklaren door de *Frankfurter Buchmesse*. Deze internationale boekenbeurs gaat jaarlijks door en had in 1993 Nederland en Vlaanderen als ‘Schwerpunkt’.

Als eerste factor kan aangehaald worden dat de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur sinds de jaren zestig nieuwe wegen bewandeld. Duijx beschrijft het als volgt:

Het moralistische karakter van voor de jaren zestig verdween meer en meer op de achtergrond en het literaire aspect kreeg meer en meer aandacht. Ook controversiële onderwerpen werden voor de jeugd op begrijpelijke, en toenemend literaire wijze beschreven. [...] In het buitenland, en dan vooral in Duitsland, was men geïnteresseerd in die onderwerpen en ook in het literaire aspect. In het begin durfde men veel boeken qua thematiek nog niet aan en was er de angst dat het literaire aspect de jonge lezer zou weghouden van het boek. Maar de interesse voor het Nederlandstalige boek was gewekt en binnen de vertalingen van de kinder- en jeugdliteratuur neemt Duitsland sindsdien de belangrijkste plaats in.²¹

Dit argument wordt ook aangehaald door Wally de Doncker:

De kinderboeken uit Nederland en Vlaanderen staan in het buitenland bekend om hun hoogstaande kwaliteit en hun grote openheid tegenover het kind.²²

Een tweede factor is de internationalisering van de wereld van de kinder- en jeugdliteratuur onder invloed van onder andere evenementen zoals de kinderboekenbeurs in Bologna en organisaties zoals het *International Board on Books for Young People*.

Een derde factor is de financiële ondersteuning van vertalingen door een inrichting zoals het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds.

Ten tweede heeft het onderzoek van de databank indirect aangegeven dat de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur niet meer weg te denken is uit het Duitstalige cultuurgebied. Want wanneer de vertaling van kinder- en jeugdboeken – veralgemenend gesproken – zijn opmars voortzet, wil dit o.i. toch zeggen dat de Duitse markt open staat voor (en misschien zelfs nood

²¹ DUIJX, T. “Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek verovert Europa.” In: NEERLANDIA/Nederlands van nu, 2004/2, p. 20.

<http://www.algemeennederlandsverbond.org/Neerlandia2004-2.pdf>

²² DE DONCKER, W. “De promotie van de Nederlandstalige jeugdliteratuur in het buitenland.” In: *Neerlandia/Nederlands van nu*, 2004/2, p. 28.

heeft aan) buitenlandse, *in casu* Nederlandstalige, kinder- en jeugdboeken. Von Bülow beschrijft het als volgt:

*De Nederlandse en de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur heeft een belangrijke plaats in het Duitse taalgebied veroverd.*²³

Von Bülow is niet de enige die deze mening is toegedaan. Uschi Schroeter, hoofd van de SK Stiftung Kultur te Keulen, verwoordt haar visie op de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur zo:

*Ich hoffe, dass die niederländische KJL nicht auf den Harry Potter-Zug aufspringt, sondern die Eigenart des unterhaltsamen, spannenden Realismus und ihren Humor bewahrt.*²⁴

Ook vertaalster Verena Kiefer geeft in een interview voor het tijdschrift *Leesgoed* haar visie op de interesse van de Duitstalige landen voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur:

*Nederlandstalige auteurs gaan op een andere manier met hun lezers om. Ze nemen kinderen en hun gevoelens ernstig. Ze behandelen ze niet als volwassenen maar ook niet als kleine kinderen die nog geen begrip hebben van de wereld: een kat wordt een kat genoemd. Minder betuttelend vind ik.*²⁵

4.2.3 Verhouding tussen Nederland en Vlaanderen op het vlak van vertalingen naar het Duits

We hebben nu zicht op de evolutie van de Nederlandstalige vertalingen naar het Duits. Maar hoe zit het met de verhouding Nederland – Vlaanderen onderling?

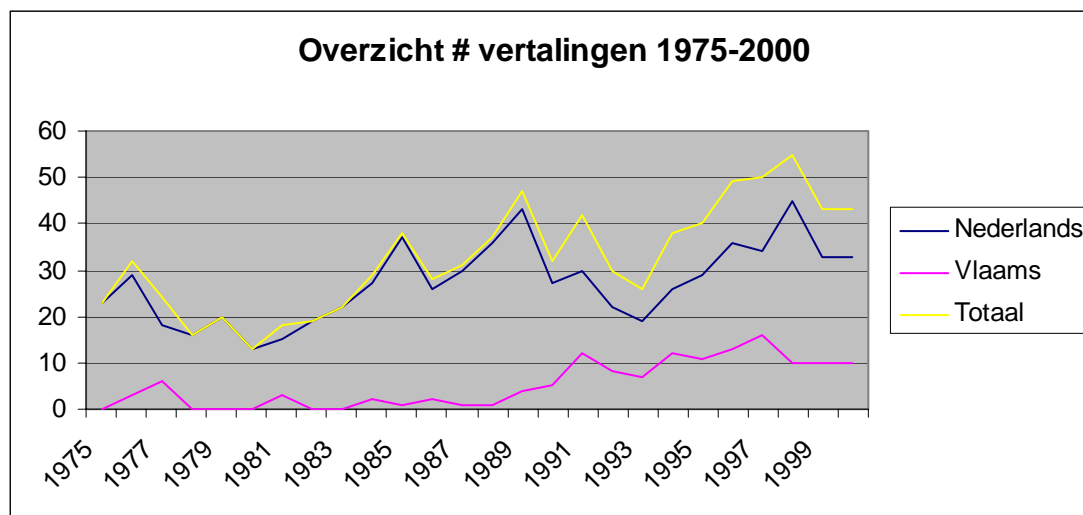
Wat de auteurs betreft, stellen we vast dat Nederlandse auteurs de bovenhand hebben in het aandeel van de vertalingen. Er zijn 204 Nederlandse auteurs tegenover 52 Vlaamse. Deze

²³ VON BÜLOW, H. “Grenzeloos en eigen” In: *Neerlandia/Nederlands van nu*, 2004/2, p. 26.

²⁴ VON BÜLOW, H. “Grenzeloos en eigen”, p. 27.

²⁵ DE DONCKER, W. “Vertalen is een eenzame bezigheid” in: VERSCHUREN, H. e.a. (red.) *Leesgoed*. Den Haag, 2000, p. 34.

verhouding weerspiegelt zich in het aantal Nederlandse en Vlaamse titels, respectievelijk 746 en 134 titels. Onderstaande grafiek²⁶ geeft een overzicht van de vertaalde titels in de periode 1975 – 2000. De gele lijn geeft het totaalaanbod van vertalingen, de blauwe lijn het aandeel van de Nederlandse auteurs en de rode lijn dat van de Vlaamse auteurs.

Vooraleer we overgaan tot algemene vaststellingen overlopen we de gegevens jaar per jaar.

Periode 1975 – 1980

Jaar	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Aantal Nederlands	23	29	22	16	20	13
Aantal Vlaams		3	2			
Aantal Lege		1		1	3	1

In deze zesjarige periode zijn er slechts vijf vertalingen van titels uit Vlaanderen: drie in 1976 en twee titels een jaar later. Er zijn ook zes titels waarvan we niet weten of deze boeken van een Nederlandse of een Vlaamse auteur komen. Zelfs als men deze zes bij de Vlaamse titels zou toevoegen is het verschil tussen beide taalgebieden nog altijd hemelsbreed. Van 1975 tot 1980 zijn er in totaal 123 vertalingen van Nederlandse titels verschenen. Tot zover de absolute waarden. Als we de relatieve waarde bekijken dan komen we tot de volgende

²⁶ Titels waarvan we de herkomst (Nederlands of Vlaams) niet gevonden hebben, worden niet weergegeven in deze figuur.

vaststellingen in vergelijking met het gehele bestand: 91,79% titels komen uit Nederland, 3,73% uit Vlaanderen en 4,48% zijn van onbekende oorsprong.

Zoals we in deel 2 besproken hebben, zijn de jaren zeventig van groot belang in de ontvoogding van de kinder- en jeugdliteratuur. Dit is vooral het decennium van de sociaal-realistische verhalen, de zogenaamde probleemboeken. De maatschappelijke hervormingen van de jaren zestig vinden een weerslag in de literatuur van de jaren zeventig. Is dit ook het geval bij de vertalingen die in het Duitstalige gebied terecht komen? Worden er met andere woorden vooral vernieuwende verhalen vertaald of blijft men eerder vasthouden aan de oudere waarden?

Wat betreft de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur stellen we vast dat deze in de periode 1975 – 1980 nauwelijks iets voorstelt.²⁷ Dit sluit aan bij de algemeen literatuurhistorische ontwikkeling waarbij de Vlaamse jeugdliteratuur in de jaren zeventig nog achterop hinkt op de evoluties bij de Noorderburen. Welke Vlaamse auteur wordt er wel vertaald? In 1976 zijn drie boeken van drie verschillende auteurs vertaald: *Anti-love story* van Julien van Remoortere, *Zazapina in de zoo* van Gode-Liva Uleners en *Bertus en roepvogel* van Karel Verleyen. Het informatief dierenverhaal van Uleners buiten beschouwing gelaten, zijn er twee probleemboeken vertaald: *Anti-love story* behandelt seksueel misbruik van een veertienjarig meisje en Verleyen gaat in op de problematiek van gescheiden ouders. In 1977 verschijnen er twee vertalingen van Mariëtte Vanhalewijn. Deze twee boeken horen bij elkaar zoals de vertaalde titels duidelijk maken: *Lustige Geschichten für unsere Kleinen. 24 tolle Geschichten* en *Lustige Geschichten für unsere Kleinen. 23 packende Erzählungen*. Ze zijn ook door dezelfde uitgeverij, het Fachverlag gepubliceerd. Opvallende bij deze vijf titels is dat ze gepubliceerd werden door Uitgeverij Lannoo. Zoals eerder besproken (cf. deel 2) was Lannoo de eerste uitgeverij die met zijn oranjereeks vernieuwende modellen op de kinder- en jeugdboekenmarkt uitbracht. Deze vernieuwing weerspiegelt zich ook in de vertaling van deze verhalen.

Bij de analyse van de Nederlandse titels komt geen eenduidig beeld naar voor. Enerzijds worden er jaarlijks titels vertaald van de reeksen van Henri Arnoldus. Daarnaast verschijnen verhalen van Dick Laan en Jean Dulieu. Deze drie schrijvers horen thuis bij de oudere

²⁷ Van wie er precies vertaald wordt en hoeveel boeken (wat betreft de kinder- en jeugdliteratuur uit Vlaanderen) is in tabelvorm terug te vinden in bijlage 5.

generatie en belichamen niet de nieuwe evoluties van de jaren zeventig. Anderzijds zijn er verschillende vernieuwende verhalen die hun weg vinden naar het Duitstalige gebied. Thea Beckman is een constante: bijna jaarlijks wordt eruit haar oeuvre een roman vertaald. Ook Miep Diekmann en An Rutgers van der Loeff zijn geen onbekenden in het Duitstalige gebied. 1977 is een jaar waarin baanbrekende verhalen vertaald worden. Niet enkel probleemboeken, maar ook fantastische en realistische verhalen worden vertaald. Voorbeelden hiervan zijn *De kleine kapitein* (Paul Biegel), *Met de poppen gooien* (Guus Kuijer), *Brief voor de koning* (Tonke Dragt) en *Sterrekinderen* (Clara Ascher-Pinkhoff). 1978 lijkt de doorbraak te betekenen voor Dick Bruna: er worden vier verhalen van *Nijntje* uitgebracht in het Duits. Andere namen in deze periode zijn onder andere Hans Andreus, Jaap ter Haar, Tonny Vos-Dahmen von Buchholz, Annie M.G. Schmidt, Max Velthuijs, Rie Cramer en de gezusters Heymans. Ondanks het feit dat de vertaling van reeksen een constante is van 1975 tot 1980 stellen we vast dat de Duitstalige uitgevers toch ook durven kiezen voor nieuwe thema's en uitwerkingen, wat waarschijnlijk nauw samenhangt met de anti-autoritaire stroming die in West-Duitsland een nieuwe wind liet waaien door de kinder- en jeugdliteratuur.

We concluderen dat enkel Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in het Duits gelezen kan worden als gevolg van de vernieuwende reeks van Lannoo. Dit komt overeen met de situatie van de toenmalige Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur. Die begint op dat ogenblik pas haar eigen weg te vinden en speelt in op de trend van de probleemboeken, een beeld dat ook bij de Noorderburen terug te vinden is. Naast serieverhalen wordt de anti-autoritaire jeugdliteratuur vertaald. De Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur zit echter al een stap verder dan de Vlaamse waardoor ook realistische en fantastische verhalen vertaald worden. Tot slot merken we op dat er een stijgende belangstelling is voor prentenboeken.

Periode 1981 – 1990

Jaar	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
Aantal Nederlands	17	19	22	27	37	26	30	36	45	28
Aantal Vlaams	1			2	1	2	1	1	2	4
Aantal Lege	1									2

In de jaren tachtig kunnen we nog steeds spreken van een wanverhouding tussen Nederland en Vlaanderen. In 1981 is er één vertaling van een verhaal van Vlaamse hand, in 1982 en 1983 geen enkele, in 1984 zijn er twee en in 1985 is er eentje. De eerste helft van de jaren tachtig is dus allesbehalve opmonterend. De tweede helft borduurt verder op die tendens. In 1986 zijn er twee titels van Vlaamse auteurs, in 1987 en 1988 telkens één. Ook 1989 zet deze teneur verder met twee vertalingen. Een schijnbare (maar beperkte) kentering komt er pas in 1990 met vijf vertalingen. In totaal zijn er dus van 1981 tot 1990 veertien titels afkomstig van een Vlaams auteur vertaald.²⁸ Dit staat in schril contrast met 287 Nederlandse titels. Toch tonen de absolute waarden een toename voor de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur. We moeten er anderzijds echter rekening mee houden dat ons cijfermateriaal slechts de helft van de jaren zeventig dekt. In deze periode zijn er drie titels waarvan we de herkomst niet gevonden hebben.

Deze cijfers stellen enkel de absolute waarde voor. Wanneer we ze omzetten in procenten komen we tot de volgende vaststelling. 94,41% zijn Nederlandse titels tegenover 4,61% Vlaamse en 0,99% onbekende. Ondanks de absolute toename van vertalingen uit Vlaanderen is er relatief gezien nauwelijks sprake van een stijging. Eerder heeft de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur haar positie op de Duitse jeugdboekenmarkt versterkt.

Kunnen we een verband leggen met de heersende tijdsgeest? De jaren tachtig hebben hun buik vol van de probleemboeken en leggen meer nadruk op het fantastische en het historische genre. Ze richten zich meer op de emotionele werkelijkheid en spenderen meer tijd aan de vormelementen. Tot slot is het opkomende psychologisch realisme een belangrijke verandering in deze periode.

Als we de Vlaamse titels uit deze tijdsperiode onderzoeken, dan komen we tot de volgende gegevens. We merken interesse voor het historische verhaal door de vertaling van *Geen meiden aan boord* (Johan Ballegeer), *De langste weg* (Paul Kustermans) en *Torkel van de rode fjord* (Gaston van Camp). Hier ligt een duidelijk verband met de literaire ontwikkelingen van dit decennium. Ook de succesverhalen *Pitjemoer* (Henri van Daele) en *Kleine Adam* (Mariëtte Vanhalewijn) worden al snel vertaald in het Duits. Dit laatste boek toont de

²⁸ Cf. bijlage 5: Aantal vertalingen van Vlaamse auteurs.

toegenomen aandacht voor prentenboeken en vormgeving in het algemeen aan, zoals ook blijkt uit de vertaling *Het spoortje in het bos* en *Feest voor Karel* van Koen Fossey.

Hoe is de situatie bij de Noorderburen? Namen die voortdurend weerkeren in de jaren tachtig zijn Henri Arnoldus, Thea Beckman, Guus Kuijer, Miep Diekman (vooral in de eerste helft van de jaren tachtig), Paul Biegel, Tonny Vos-Dahmen von Buchholz, Dolf Verroen (tweede helft van de jaren tachtig) en Jan de Zanger. De serieverhalen van Henri Arnoldus worden tot in 1987 vertaald. Een jaar later wordt de reeks rond *Pinkeltje* (Dick Laan) integraal vertaald. Daartegenover staat de vernieuwende kinder- en jeugdliteratuur. Jan de Zanger debuteert in het Duits in 1984 met *Ben is dood* en wordt daarna bijna jaarlijks vertaald. De toegenomen aandacht voor het historische genre merken we door de interesse voor Beckman en de vertaling van *De kinderen van het achtste woud* (Els Pelgrom) dat de oorlog in Nederland thematiseert. Els Pelgroms oeuvre beperkt zich niet tot het historische genre. Fantasie als middel gebruiken om de werkelijkheid te verkennen is geen onbekend terrein voor Pelgrom en anderen. In 1985 verschijnt het bekroonde *Kleine Sofie en lange Wapper* in het Duits. Ook Velthuijs' *Klein-Mannetje* kent zijn debuut in dit jaar. Verder wordt de grotere belangstelling voor vormgeving onder andere weerspiegeld in de vertaling van *Ijsbeer in de tropen* en andere Ijsbeerprentenboeken van Hans de Beer. Hij wordt in 1988 vergezeld door vier vertalingen van Dick Bruna, de reeks rond het figuurtje *Hazehartje* (Cok Grashoff) en *Vera* (Marjolein Bastin). In 1987 verschijnt Toon Tellegen een eerste maal op het Duitse toneel. Hij zit daar in het goede gezelschap van Joke van Leeuwen, van wie het veelvuldig bekroonde *Deesje* vertaald wordt. Ook andere bekende bekroonde verhalen, zoals *Annetje Lie in het holst van de nacht* (Imme Dros) en *Het verhaal van Bobbel die in een bakfiets woonde en rijk wilde worden* (Joke van Leeuwen), worden gelanceerd in het Duitstalige gebied. De jaren tachtig worden afgesloten met een realistischer getint verhaal zoals *Vincent* (Thea Dubelaar), het fantasierijke sprookje *Lievaling boterbloem* (Margriet Heymans), het succesvolle prentenboek *Kikker is verliefd* (Max Velthuijs) en de debuten van Ted van Lieshout en Paul van Loon. Deze laatste introduceert de ontluikende interesse voor spanning en horrorelementen die eigen is aan het volgende decennium.

We kunnen besluiten dat de vertaling van zowel de Vlaamse als de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur de oudere generatie reeksen nog niet afgezworen heeft. De interesse voor het historische genre is ook bij de vertaling van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur duidelijk aanwezig. Verder vinden in deze periode veel vernieuwende verhalen hun weg naar

de Duitse kinder- en jeugdboekenmarkt. Literaire toppers zorgen vaak voor de introductie van een auteur in het Duitstalige gebied, waardoor andere verhalen van deze auteur sneller vertaald worden. Tot slot stellen we vast dat prentenboeken een steeds belangrijkere rol spelen in het aanbod van de vertalingen.

Periode 1991 – 2000

Dat de jaren negentig een keerpunt vormen in de doorbraak van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in het buitenland, is een vaak gehoorde uitspraak die we aan de hand van onze analyse in deel 1 en 2 konden bevestigen. Deze evolutie wordt onder meer beschreven in het literaire tijdschrift *Leesgoed*, waarin gewezen wordt op de toegenomen kwaliteit van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur die daardoor ook in het buitenland erkenning vindt:

Dat de Vlaamse jeugdliteratuur een belangrijke kwaliteitsgroei kende, wordt buiten ons taalgebied beklemtoond door onder andere de Nederlandse recensente Joke Linders, de Britse uitgever-vertaler-recensente Aidan Chambers en de Duitse vertaalster-recensente Mirjam Pressler.²⁹

Als we uitgaan van bovenstaande veronderstelling, dan moeten we in onze gegevens een stijgend aantal van vertalingen uit Vlaanderen vinden doorheen de jaren. Die verwachte stijging konden we echter reeds vaststellen in figuur 1 (cf. supra). Ook ons corpus toont dit aan, wat bewezen wordt door de volgende cijfers.

Jaar	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Aantal Nederlands	30	23	19	26	29	36	34	45	33	33
Aantal Vlaams	12	7	7	12	11	13	16	10	10	10
Aantal Lege		1							1	

1991 zet de opmars, gestart in 1989 en 1990, voort met twaalf titels van Vlaamse hand. Daarna volgt er echter een terugval: in 1992 en 1993 zijn er slechts zeven vertalingen. In 1994 is er terug een stijging tot twaalf en ook in 1995 zijn er elf titels van Vlaamse auteurs. De

²⁹ DE STERCK, M. en KUSTERMANS, K. “De canonisering van de jeugdliteratuur in Vlaanderen” p. 65.

eerste helft van het decennium geeft dus al bij al een positief beeld. In de tweede helft zet deze trend zich door: in 1996 verschijnen er dertien vertalingen en in 1997 zestien. De laatste drie onderzochte jaren hebben telkens tien vertalingen.

In totaal zijn er 108 titels uit Vlaanderen vertaald in de periode 1991 – 2000. Gemiddeld worden er een tiental Vlaamse boeken naar het Duits vertaald. Procentueel gesproken bestaat het Vlaamse deel uit 25,84% van het gehele aanbod van vertalingen in deze tijdsperiode. Het Nederlandse aandeel bestaat met 308 titels uit 73,68%. Tijdens deze periode zijn er twee vertalingen waarvan we niet weten of ze van Nederlandse of Vlaamse hand zijn. Ze stellen echter maar 0,48% van het geheel voor, wat met andere woorden een verwaarloosbaar aandeel is.

We stellen vast dat het aandeel van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in Duitse vertaling grondig geëvolueerd is in de jaren negentig. Van een aandeel dat nauwelijks noemenswaardig is in de tweede helft van de jaren zeventig en de jaren tachtig is ze geëvolueerd naar een speler waarmee rekening gehouden moet worden. Het aandeel van de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur is hierdoor teruggedrongen. Hoewel er in absolute waarde niet zo veel verschil zit op de periode 1981 – 1990 en deze periode, 287 tegenover 308 titels, zien we dat de Vlaamse kinder- en jeugdboeken het zowel in absolute waarde (een stijging van negentien boeken in de jaren tachtig naar honderdennegen in de jaren negentig) als in relatieve waarde (een toename van 4,61% naar 25,84%) zeer goed doet.³⁰

Welke auteurs maken deel uit van de groep die in de jaren negentig vertaald wordt? Ed Franck wordt in de eerste helft van de jaren negentig vertaald. Hij bevindt zich hierbij in het gezelschap van auteurs die hun sporen verdienen in het historische genre zoals Paul Kustermans, Katrien Seynaeve, Roger H. Schoemans en Johan Ballegeer. In 1993 debuteert Marc de Bel met *Blinker en de bakfietsbioscoop*. Samen met het schrijversduo Bernauw en Didelez brengen ze minder literaire, maar vooral spannende verhalen binnen in het Duitstalige gebied. 1993 was ook het debuutjaar van Bart Moeyaert van wie nadien bijna jaarlijks een boek vertaald wordt. Hij is echter niet de enige die psychologisch realistische verhalen op de markt brengt. *Sporen in de sneeuw* (Jaak Dreesen) is hiervan, net als *Stilstaan* (Willy

³⁰ Verder onderzoek na 2000 zal moeten uitwijzen of de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur voortgaat op dit elan of ze eerder stagneert.

Schuyesmans) een mooi voorbeeld van. Dreesen wordt vooral in het midden van de jaren negentig vertaald.

Henri van Daele zorgt met zeven titels voor de meeste vertalingen in de tweede helft van de jaren negentig. 1996 was een tweede vruchtbaar jaar met de vertaling van twee realistische verhalen van Dirk Bracke en van *Vallen* (Anne Provoost). Het aandeel van de prentenboeken wordt gedurende het hele decennium verzorgd door Lieve Baeten en Klaas van Assen. In 1995 verschijnt *Fietsen* van Gregie de Maeyer in het Duits en een jaar later wordt een verhaal van Klaas Verplancke vertaald. Koen Fossey blijft gegeerd. Zo verschijnt *Sloddervossen* in 1996. Verder worden verhalen van Karel Verleyen, Willy van Doorselaer, Kolet Janssen en Gerda van Erkel en anderen in het Duits vertaald. Nieuwe talenten, zoals Kaat Vrancken, Peter Slabbynck en Sylvia vanden Heede vinden snel hun weg naar het Duitse taalgebied.³¹

En wie wordt er vertaald bij onze noorderburen? Tonke Dragt, Hans Hagen, Wim Hofman, Veronica Hazelhoff, Rindert Kromhout, Paul van Loon, Dolf Verroen en Tonny Vos-Dahmen von Buchholz zijn de meest vertaalde auteurs. Sporadisch worden ook nog Thea Beckman, Paul Biegel en Ted van Lieshout vertaald. Van deze laatste verschijnt in 1999 *Gebr.* Verhalen van Annie M.G. Schmidt zijn blijvers. 1998 is het jaar waarin twee verhalen van Peter van Gestel in het Duits verschijnen. In het genre van de prentenboeken blijft *Kikker* (Max Velthuijs) het goed doen. Hij vertoeft in het gezelschap van de zussen Heymans waarvan onder meer *Prinses in de moestuin* vertaald wordt. Het schrijverspaar Imme Dros en Harrie Geelen vult het rijtje aan.

We onthouden dat de evoluties op gebied van kinder- en jeugdliteratuur in de jaren negentig gereflecteerd worden in de vertaling van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Het aanbod uit beide taalgebieden wordt steeds meer gediversifieerd. De kwaliteitsverbetering van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur is meer dan waarschijnlijk verantwoordelijk voor de belangrijke toename aan vertalingen van Vlaamse kinder- en jeugdboeken.

De kloof tussen Nederland en Vlaanderen is in dit decennium beduidend kleiner geworden, maar het overwicht van Nederlandse boeken blijft natuurlijk wel bestaan. Hoe is dit te verklaren? Hoewel we het reeds gehad hebben over de achterstand van de kinder- en

³¹ De volledige lijst van de Vlaamse auteurs is terug te vinden in bijlage 5.

jeugdliteratuur uit Vlaanderen tegenover die uit Nederland. (cf. deel 2), herhalen we kort de voornaamste redenen. De achterstand van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur houdt verband met de historische voorsprong van de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur die in tegenstelling tot de Vlaamse niet te kampen had met een Franse overheersing waardoor ze zich vlotter kon ontwikkelen. Verder speelt de geografische nabijheid van Nederland bij Duitsland een rol. Ten derde biedt de grotere economische markt van Nederland automatisch meer mogelijkheden. Hieruit besluiten we dat literaire ontwikkelingen niet los te koppelen zijn van de maatschappelijke en economische realiteit. Als vierde punt speelt een kwaliteitstoename van de kinder- en jeugdliteratuur in Vlaanderen een rol. Linders en de Sterck uiten zich hierover als volgt:

*A body of literature has grown up in a rather short time and won for itself a place in the literary landscape; it relates to writing elsewhere but has its own unmistakable accents.*³²

Tenslotte is ook het mangelende vertaalbeleid van Vlaanderen een verklaring voor de achterstand:

*As a rule, the Flemish novels are not promoted very much internationally: promotion budgets for small language areas are not always sufficient to challenge the giants.*³³

Kirsten Verhaegen gaat hier op in en bespreekt in haar eindverhandeling het verschillende taalbeleid van Nederland en Vlaanderen. Voor een uitgebreide behandeling van dit onderwerp verwijzen we graag naar haar bevindingen.³⁴ Verhaegen concludeert dat:

*het vertaalbeleid in Nederland heel wat efficiënter werkt dan in Vlaanderen.*³⁵

³² LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 57.

³³ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 63.

³⁴ VERHAEGEN, K. *De Nederlandstalige jeugdliteratuur in vertaling in het Engelse taalgebied*, pp. 106 – 117. De rode draad doorheen dit hoofdstuk is de goede organisatie van het Nederlandse vertaalbeleid door middel van een centrale organisatie, het Nederlands Literair Productie- en Vertalingen fonds (NLPVF). Dit staat in schril contrast met de verschillende organen die in Vlaanderen verantwoordelijk zijn voor de bevordering van de literatuur van Vlaanderen in het buitenland.

³⁵ VERHAEGEN, K. *De Nederlandstalige jeugdliteratuur in vertaling in het Engelse taalgebied*, p. 113.

Dit komt de Vlaamse auteurs natuurlijk niet ten goede en vermindert de discrepantie tussen Vlaanderen en Nederland niet.

Ondanks de nadelen om een Vlaamse auteur te zijn, kunnen we toch met een positieve noot concluderen dat de kinder- en jeugdliteratuur uit Vlaanderen een nooit eerder geziene internationale bekendheid kent. Linders en de Sterck drukken het als volgt uit:

*Even so, Flemish children's books have been gaining reputation both at home and abroad, especially during the past five years.*³⁶

Als we rekening houden met het feit dat deze uitspraak dateert van 1993 mogen we gerust zeggen dat deze trend zich duidelijk heeft voortgezet.

Een stand van zaken

Bij het begin van onze onderzoeksperiode, de tweede helft van de jaren zeventig, is er sprake van een wanverhouding tussen de Nederlandse en de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur. Met meer dan negentig procent en amper vijf vertalingen van Vlaamse titels overheersen de Nederlandse kinder- en jeugdboeken de Duitstalige markt.

In de jaren tachtig is er sprake van een algemene stijging van de interesse voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Toch heeft dit enkel voor de Nederlandse boeken voordelen. Nederland versterkt zijn marktpositie. Hoewel er absoluut gezien meer Vlaamse titels op de Duitstalige markt uitgebracht worden dan voordien, is er relatief gezien geen reden tot optimisme.

³⁶ LINDERS, J. en DE STERCK, M. *Nice to meet you*, p. 63.

In de jaren negentig kunnen we echter spreken van een ware revolutie. De Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur eist in deze periode haar rechtmatige plaats op en wordt met vijftientig procent een speler om rekening mee te houden. Voor elke vier Nederlandstalige verhalen die in het Duits verschijnen is er één uit Vlaanderen afkomstig. De Nederlandse kinder- en jeugdboeken moeten duidelijk inboeten tegenover de Vlaamse. De verhouding tussen Nederland en Vlaanderen is dus duidelijk geëvolueerd. Von Bülow uit zich zo:

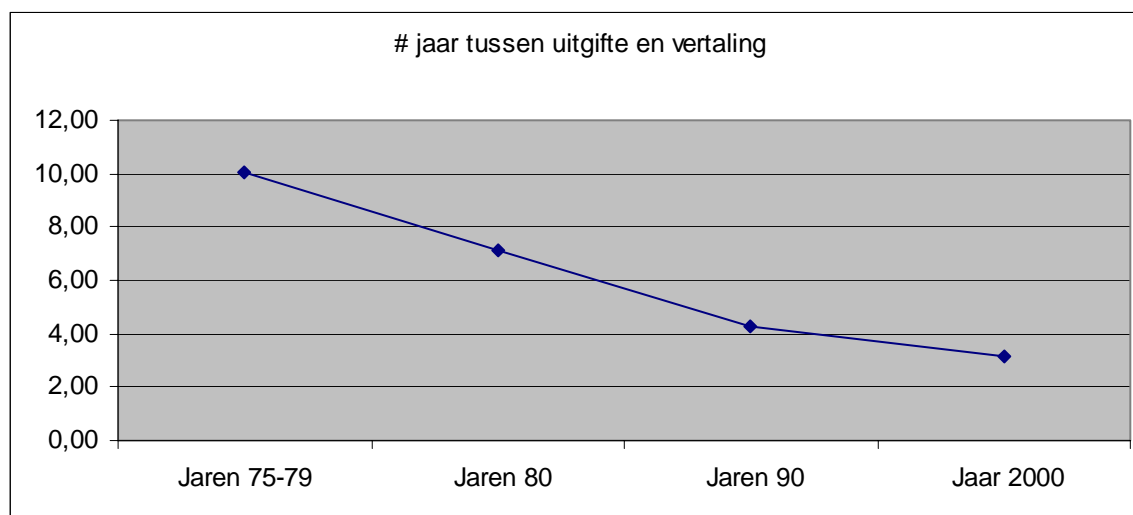
*De Nederlandse en de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur behalen gelijkwaardige successen als het gaat om vertaling in het Duits.*³⁷

Algemeen gesproken doen de Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken het goed in het Duitstalige gebied. Met dat besluit ronden we dan ook dit onderdeel af.

³⁷ VON BÜLOW, H. “Grenzeloos en eigen”, p. 27.

4.2.4 Evolutie van de “tussentijd”

De tijd die verloopt tussen de Nederlandstalige publicatie van een boek en die van de vertaling vormt een ander aspect om de evolutie van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in het Duitstalige gebied te bestuderen. Wanneer deze tijd vermindert, dus wanneer een vertaling sneller verschijnt dan voorheen, dan mogen we ervan uitgaan dat er meer belangstelling is voor het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek. Om deze tijd te berekenen, zijn we als volgt te werk gegaan. We hebben onze periode ingedeeld in drie kleinere tijdvakken, en voor elk van hen het gemiddelde bepaald. De berekening van dit gemiddelde leggen we uit aan hand van een voorbeeld. Boek A is in 1975 verschenen en vertaald in 1985. Er verloopt dus tien jaar vooraleer de vertaling op de markt verschijnt. Boek B is in 1976 gepubliceerd en ook vertaald in 1985, wat een verschil geeft van negen jaar. Wanneer je dan de som neemt van deze jaren ($10 + 9 = 19$) en deze deelt door het aantal boeken, in ons voorbeeld twee, dan komen we op een gemiddelde van negeneneenhalf jaar. Daarna werden de jaargemiddelden verwerkt tot een gemiddelde over de periode. Het jaar 2000 beschouwen we afzonderlijk. Via deze berekening komen we tot de volgende figuur.

Uit de analyse van onze gegevens blijkt dat er steeds minder tijd verstrijkt tussen het jaar van uitgave en het jaar van vertaling. In de eerste periode, van 1975 tot 1979, verloopt er circa tien jaar tussen de Nederlandse publicatie van een boek en de Duitse vertaling ervan. In de jaren tachtig, periode twee, is er een daling. Het duurt gemiddeld een zevental jaar vooraleer een

Nederlandstalig kinder- of jeugdboek in vertaling verschijnt. De derde periode, de jaren negentig, zorgt voor een duidelijke verlaging van het aantal tussenjaren; het wachten op de Duitstalige uitgave duurt gemiddeld vier jaar. De figuur wijst erop dat de daling continu is en zich voortzet tot in 2000 wanneer het gemiddeld vier jaar duurt vooraleer de Duitse vertaling op de markt verschijnt.

Zoals eerder gezegd, is de daling van de tijd die verstrijkt tussen de originele publicatie en de uitgave van de vertaling (naast het stijgende aantal vertalingen uit het Nederlandstalige gebied) een tweede factor die kan wijzen op het toegenomen belang van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in het Duitstalige gebied. Hoe minder tijd er verloopt, hoe beter de relatie tussen de Nederlandstalige en de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur. Hoe is deze trend te verklaren? In 4.2.2 haalden we reeds enkele verklaringen aan. We herhalen ze hier kort en voegen er nog enkele toe. Ten eerste is er een grotere belangstelling voor kinder- en jeugdliteratuur *an sich*. Ten tweede speelt de toegenomen internationalisering van de kinderboekenwereld een rol. Ten derde werken de vernieuwende eigenschappen van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur de bekendheid in de hand. Taboedoorbrekende thema's worden los van pedagogische beslommeringen neergeschreven. Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek presenteert een breed gamma aan onderwerpen in combinatie met een vernieuwende schrijfstijl. Die wordt zeer gesmaakt door de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur. Een vierde verklaring ligt bij een individuele vertaler zoals Mirjam Pressler die met haar vertaalwerk een belangrijke promotor is van het betere Nederlandstalige kinder- en jeugdboek (cf. infra: 4.2.6). Ook bekroningen hebben een vinger in de pap. Door de hogere faam die bekroonde boeken genieten, worden ze zoals bleek uit onze analyse gemiddeld gezien sneller vertaald. Zoals we eerder (cf. supra: 4.1.1) gezien hebben, stellen we tot slot vast dat bepaalde auteurs erg gesmaakt worden door het Duitstalige publiek. Wanneer een auteur een goede reputatie geniet en reeds een bepaalde status heeft opgebouwd in het buitenland is het erg waarschijnlijk dat er minder jaren zullen verstrijken tussen de publicatie van een boek van die auteur en de Duitstalige vertaling.

Nochtans kan de ontwikkeling van de tussentijd ook anders verklaard worden. Wanneer een boek van één bepaalde auteur bijvoorbeeld in 1982 gepubliceerd en gesmaakt wordt door het publiek, dan kan het zijn dat men deze auteur als het ware 'ontdekt' heeft en gaat "recupereren". Dit wil zeggen dat men zijn vorige boeken ook gaat uitgeven, waardoor de tussentijd natuurlijk stijgt. Er is dus sprake van een soort retro-beweging. Op die manier

ontstaan er ‘clusters’ rond auteurs. Als dit het geval is, dan is de toename van de tussentijd het gevolg van de interesse voor één bepaald auteur. We bekijken deze ‘clustering’³⁸ rond de meest vertaalde Nederlandse en Vlaamse auteurs zoals we ze besproken hebben in punt 4.1.1.

We beginnen met het overzicht van de Vlaamse auteurs. Bij Lieve Baeten verstrikt er maximum één jaar tussen de verschijning van het originele boek en de Duitstalige publicatie. Ze wordt met andere woorden meteen goed ontvangen en geniet van een blijvende aandacht. Dezelfde tendens bemerken we bij de vertaling van de informatieve reeks van Ton van Eerbeek, waarbij de tussentijd oploopt tot een maximum van twee jaar. Mogelijks heeft dit niet alleen te maken met zijn bekendheid, maar ook met het feit dat de reeks een leemte opvult op de Duitstalige markt. In beide gevallen is er dus geen sprake van clustering.

Ook bij de vertaling van Bart Moeyaert stellen we vast dat zijn boeken ofwel hetzelfde jaar ofwel maximum twee jaar later op de Duitstalige markt verschijnen. Opmerkelijk is wel dat zijn debuut *Duet met valse noten* er 15 jaar over deed om in het Duits vertaald te worden. Dit kan erop wijzen dat Moeyaert met *Kus me* (1991) is doorgebroken op de Duitse markt (Duitse vertaling in 1993). Deze veronderstelling wordt bevestigd door het feit dat *Kus me* in Duitsland bekroond werd met de ‘Eule des Monats’ en een eervolle vermelding kreeg voor *Der Deutsche Jugendliteraturpreis*. Als gevolg van deze belangstelling heeft men dan waarschijnlijk gekeken welke boeken Moeyaert eerder gepubliceerd heeft. Toch ligt dit niet zo voor de hand omdat het dan nog vijf jaar geduurd heeft eer de vertaling verscheen. Een eerdere vertaling lijkt ons echter onwaarschijnlijk omdat de weblocatie van Moeyaert 1998 als datum van vertaling geeft. Een andere hypothese is dat Moeyaert pas bekend geworden is na het veelvuldig bekroonde *Blote handen* dat in 1997 in het Duits gepubliceerd wordt. Meer nog dan *Kus me* werd *Blote handen* bejubeld in het binnen- en buitenland. De juiste toedracht moeilijk te achterhalen. In ieder geval heeft de late ontdekking van bedoeld boek een duidelijke verlenging van de tussentijd tot gevolg.

Verder is er Marc de Bel. Tussen de publicatie van zijn origineel en de vertaling ervan verloopt gemiddeld drie à vier jaar. De tussentijd is hier vrij constant, zodat deze weinig invloed heeft op de evolutie van de tussentijd in het algemeen. We merken met andere woorden geen ‘clustering’ bij de vertaling van Marc de Bels verhalen.

³⁸ Zie bijlage 11: Bepaling van de tussentijd tussen uitgifte en vertaling voor enkele auteurs.

Tot slot is er nog Henri van Daele. In tegenstelling tot de eerder behandelde Vlaamse auteurs varieert de tussentijd: hij evolueert tussen nul en vier jaar. Een duidelijke lijn is niet aan te geven.³⁹ Ook hier is er één opvallende ‘uitschieter’. Het duurde 15 jaar⁴⁰ eer *Joran, tovenaars met één ster* in het Duits verscheen. De boeken die gepubliceerd werden in 1980, 1991 en 1993 doen er respectievelijk vier, vier en drie jaar over om in het Duits te verschijnen. Vanaf 1994 belooft de tussentijd maximum twee jaar. We zouden kunnen veronderstellen dat van Daele zijn bekendheid langzaam opbouwt en dat hij doorbreekt tegen het midden van de jaren negentig. De aldus verworven status is dan aanleiding tot het “recupereren” en in het Duits uitgeven van vroeger geschreven boeken.

Treffen we rond de Nederlandse kinder- en jeugdauteurs ook het fenomeen van ‘clustering’ aan? We beginnen met de schrijvers van reeksen. Bij Henri Arnoldus varieert de tussentijd tussen één à zeven jaar. Uitschieters daarin zijn, *Okki en Doki aan wal en Okki en Doki verdwaald*⁴¹ en *Okki en Doki in het vreemde land en Okki en Doki vinden een schat*⁴², springen in het oog met respectievelijk 26 en 27 jaar tussentijd. Dit is toe te schrijven aan het feit dat er waarschijnlijk reeds voor 1975 een vertaling verschenen is. Omwille van het succes van deze verhalen in de jaren tachtig wordt meer dan 25 jaar na de originele publicatie nog een heruitgave op de Duitstalige markt gebracht. Hetzelfde geldt vermoedelijk voor de verhalen rond de figuren Tup en Joep die in het Nederlands verschenen in 1954 en pas in 1979 vertaald werden.

Lange tussentijden merken we bij de vertaling van de boeken van Dick Bruna die in het Nederlands in de jaren vijftig verschenen zijn. Het grote verloop in tussentijd kan verklaard worden door een eerdere vertaling (voor 1975) of door het groeiende succes van de auteur waardoor verhalen pas later ‘ontdekt’ werden en in het Duits verschenen. De samenstelling van onze databank laat ons niet toe dit onderscheid te maken.

³⁹ Bij de analyse van de gegevens rond Paul van Loon komen we tot dezelfde vaststelling. Het lijkt erop dat hij vooral in de tweede helft van de jaren negentig erg populair is in Duitsland (in 2000 verschijnt er een vertaling uit 1991). Anderzijds verloopt er maar één jaar voor de vertaling van een boek uit 1993. Een ander boek uit hetzelfde jaar moet dan weer vijf jaar wachten op zijn Duitse vertaling.

⁴⁰ Datum van de originele publicatie: 1979. Datum van de vertaalde publicatie: 1997.

⁴¹ Datum van de originele publicatie: 1956. Datum van de vertaalde publicatie: 1983.

⁴² Datum van de originele publicatie: 1957. Datum van de vertaalde publicatie: 1983.

Dezelfde tendens nemen we waar bij An Rutgers van der Loeff. Ook hier zijn een aantal ‘uitschieters’ van boeken die in jaren vijftig gepubliceerd werden en pas eind jaren zeventig en begin jaren tachtig op de Duitstalige markt gebracht of heruitgebracht werden. We nemen aan dat hier hetzelfde mechanisme speelt als bij Dick Bruna.

Max Velthuis daarentegen kent van in het begin een grote bekendheid en zijn boeken werden met een minimale tussentijd vertaald. Dit heeft hij te danken aan de coproductie met het ‘Nord-Süd Verlag’ die de boeken van Velthuis hetzelfde jaar (of maximum een jaar later) in het Duits drukten.

Als we de tussentijd bestuderen met betrekking tot de boeken van Veronica Hazelhoff, dan komen we tot volgende vaststellingen. Haar eerste in het Duits vertaalde boek verschijnt zeven jaar na de originele publicatie in 1982. Een jaar later is de tussentijd gedaald tot twee jaar. Daarna stabiliseert deze tijd zich en duurt het gemiddeld tussen de één en vier jaar eer de Duitstalige tegenhanger er is.⁴³ Ook voor deze auteur kan men niet onmiddellijk van clustering spreken. De tussentijd lijkt eerder aan te geven dat zij op de Duitstalige markt eveneens een gevestigde waarde is.

Bij Wim Hofman is er duidelijk sprake van een ‘recuperatie’. Alle vertalingen zijn verschenen in de tweede helft van de jaren negentig terwijl de originele publicatie in de helft van de gevallen reeds in de jaren zeventig op de markt kwam. Deze clustervorming merken we tenslotte ook bij Guus Kuijer die pas in de jaren tachtig doorbreekt in het Duitstalige gebied.

We hebben met dit overzicht proberen aantonen dat de evolutie van de tussentijd niet alleen verklaard kan worden door een toegenomen belangstelling voor de Nederlandstalige kinderen jeugdliteratuur, maar ook door het fenomeen van ‘clustering’. We moeten er echter op wijzen dat de gevolgde weg, rekening houdend met de wijze van samenstelling van onze databank, geen éénduidige uitspraak mogelijk maakt. Door het niet opnemen van alle uitgaven van een boek kan de “juiste” tussentijd ook niet bepaald worden. Clustering is, zoals wij in een aantal gevallen aangetoond hebben, zeker een verklarend element van de tussentijd. Diepgaander verkennend werk kan de impact ervan naar boven brengen.

⁴³ Dit is vergelijkbaar met de gemiddelde tussentijd bij Tonny Vos-Dahmen von Buchholz, die tussen de één en de vijf jaar ligt.

4.2.5 Bekroningen

Aan de hand van ons bestand willen we nagaan hoeveel boeken er bekroond zijn. Daarna vragen we ons af of de vertaalde boeken tot de Nederlandstalige canon behoren. Een bekroning kan hiervoor een aanwijzing zijn.

Over het belang van bekroningen is al menig blad volgeschreven. Vereenvoudigd geschetst bestaan er twee meningen over de betekenis van een bekroning. Enerzijds kan een bekroning de vertaling van een boek stimuleren. Een prijs kan daarenboven voor een grotere bekendheid van een boek en/of auteur zorgen. Auteurs die regelmatig bekroond worden en bijgevolg een plaatsje opeisen in de canon zullen sneller en beter gepromoot worden op internationale boekenbeurzen wat weer leidt tot een grotere mogelijkheid voor vertaling. Het gaat echter niet alleen om kwalitatieve aspecten. Meer dan waarschijnlijk zijn er ook commerciële motieven in het spel. Het risico voor de buitenlandse uitgever is kleiner wanneer het boek reeds een bepaalde status heeft opgebouwd in eigen land. Prijzen zoals de driejaarlijkse Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor Jeugdliteratuur, de Gouden Uil voor Jeugdliteratuur en vooral internationale bekroningen trekken de aandacht van het publiek en werken de goede reputatie van een auteur in de hand. Dit geldt evenzeer voor de jaarlijks uitgereikte Griffels en Boekenleeuwen. Anderzijds merken we op dat niet alle met deze prijzen bekroonde boeken van blijvende aard zijn. Er wordt daarnaast beweerd dat sommige uitgeverijen zich niet laten leiden door een bekroning, maar enkel op zoek gaan naar wat past binnen hun fonds. Een uitgeverij die een kwalitatief hoog imago heeft, zal waarschijnlijk meer aandacht besteden aan bekroningen dan een louter commerciële uitgeverij.

Het belang van een bekroning is met andere woorden geen louter zwart-wit tekening. Verhaegen vat het, wat betreft de betekenis van een bekroning voor de vertaling, als volgt samen: “[een bekroning] is [...] geen waterdichte garantie om vertaald te worden”⁴⁴. Dit geldt ook voor het toebehoren aan de canon. Genuanceerd denken is de boodschap, zoals Annemie Leysen, uitdrukt:

⁴⁴ VERHAEGEN, K. De Nederlandstalige jeugdliteratuur in vertaling in het Engelse taalgebied, p. 93.

*Literaire prijzen hebben ongetwijfeld vooral een commercieel effect, maar het canoniseringseffect lijkt me eerder van tijdelijke aard.*⁴⁵

In de afgedrukte versie van het corpus (cf. bijlage 3) herkennen we aan het sterretje boeken die bekroond zijn. In totaal gaat het over 217 boeken of 24,33% van het gehele bestand. Een aantal boeken hebben meer dan één bekroning gekregen. Op de cd-rom is specifiekere informatie te vinden over welke bekroning(en) dit is (zijn). Een kleine hoeveelheid boeken zijn geëerd met een prijs uit het Duitstalige gebied. We hebben deze reeds vermeld wanneer we de wisselwerking bespraken in deel 3. In totaal gaat het over 23 auteurs en 30 boeken⁴⁶. Laten we deze boeken nu even verder toelichten.

Bij de belangrijkste onderscheiding in het Duitstalige gebied, *Der Deutsche Jugendliteraturpreis*, stellen we vast dat de winnaars stuk voor stuk gerenommeerde auteurs zijn.

- *Ik ben Fedde*, An Rutgers van der Loeff, 1972. Het boek is vertaald in 1976 door Jutta en Theodor Knust en bekroond in 1977 (categorie jeugdboek).
- *Krassen in het tafelblad*, Guus Kuijer, 1978. Het boek is vertaald in 1981 door Hanz Georg Lenzen en bekroond in 1982 (categorie kinderboek).
- *Kleine Sofie en Lange Wapper*, Els Pelgrom, 1984. Het boek is vertaald in 1985 door Mirjam Pressler en bekroond in 1986 (categorie kinderboek).
- *Deesje*, Joke van Leeuwen, 1985. Het boek is vertaald in 1987 door Mirjam Pressler en bekroond in 1988 (categorie kinderboek).
- *Blote handen*, Bart Moeyaert, 1995. Het boek is vertaald in 1997 door Mirjam Pressler en bekroond in 1998 (categorie jeugdboek).
- *Gebr.* Ted van Lieshout, 1996. Het boek is vertaald in 1999 door Mirjam Pressler en bekroond in 1999 (categorie jeugdboek).

Deze zes auteurs kunnen zowel in het Nederlandstalige als in het Duitstalige gebied rekenen op een forse portie interesse. Behalve *Ik ben Fedde* kregen alle verhalen, naast *Der Deutsche Jugendliteraturpreis*, minstens een belangrijke prijs uit Nederland of Vlaanderen. Zowel Guus Kuijer, als Els Pelgrom en Joke van Leeuwen ontvingen een Gouden Griffel voor

⁴⁵ KUSTERMANS, K. en DE STERCK, M. “De canonisering van de jeugdliteratuur in Vlaanderen” in: *Leesgoed*. 25^e jaargang, 1998, p. 65.

⁴⁶ Dit is 3,25% ten opzichte van het gehele corpus.

bovenstaande verhalen. Ook Bart Moeyaert viel in de prijzen met een Zilveren Griffel, een Boekenleeuw, de driejaarlijkse Prijs van de Vlaamse Gemeenschap en de Interprovinciale prijs voor letterkunde. Ted van Lieshout kreeg voor *Gebr.* de eerste Zilveren Zoen.

De *Buxtehuder Bulle* is een tweede prijs uit het Duitstalige gebied die we besproken hebben. Hier vielen Jaap ter Haar⁴⁷ en Tonke Dragt⁴⁸ in de prijzen. Vervolgens stonden Els Pelgrom⁴⁹ en auteur-illustrator Gregie de Maeyer⁵⁰ in de belangstelling bij de uitreiking van de *Gustav-Heinemann-Friedenspreis*. Ook bij de andere besproken prijzen uit het Duitstalige gebied (cf. deel 3) merken we op dat de auteurs die bekroond worden, garant staan voor het betere kinder- en jeugdboek. Bart Moeyaert, Jaap ter Haar, Ted van Lieshout, Jan de Zanger en Els Pelgrom behoren tot de ‘happy few’ die meer dan één prijs uit het Duitstalige gebied in de wacht konden slepen. Verder zijn Evert Hartman, Roger H. Schoemans, Gerda van Erkel, Jaak Dreesen, Anton Quintana en Kolet Janssen auteurs die een goede naam en faam genieten.

Het talent van deze auteurs wordt (h)erkend en zowel in binnen- als in buitenland gevierd. Het merendeel van deze verhalen krijgt met andere woorden een prijs uit het Nederlandstalige gebied, veelal een Gouden of Zilveren Griffel. Aan de hand van deze uitgereikte bekroningen, stellen we vast dat de winnaars van een Duitstalige prijs thuishoren bij de top van de literaire canon van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. We kunnen er dus vanuit gaan dat dit relatief kleine aantal auteurs een literaire kerngroep representeert. Dit geldt evenzeer voor internationaal bekroonde auteurs. We denken dan in de eerste plaats aan de ‘kleine Nobelprijs van de kinder- en jeugdliteratuur’, de Hans Christian Andersenprijs. Annie M.G. Schmidt en Max Velthuijs mochten die reeds ontvangen nemen.⁵¹ Andere genomineerden⁵² voor deze prijs, die dan op de *IBBY honour list* terecht komen, zijn de eerder genoemde Bart Moeyaert, Anne Provoost en verder onder meer Rita Verschuren en Sylvia vanden Heede (in 2000), Joke

⁴⁷ Voor het boek: *Beertje Ligthart*, 1973. Vertaald in 1976 door Hans J. Schädler en bekroond in 1976.

⁴⁸ Voor het boek: *Torenhoog en mijlenbreed*, 1972. Vertaald in 1995 door Liesel Linn en bekroond in 1995.

⁴⁹ Voor het boek: *Kinderen van het achtste woud*, 1977. Vertaald in 1982 door Theodor en Jutta Knust en bekroond in 1983.

⁵⁰ Voor het boek: *Juul*, 1996. Vertaald in 1997 en bekroond in 1998.

⁵¹ Annie M.G. Schmidt mocht de prijs voor schrijvers ontvangen in 1988 en Max Velthuijs kreeg de prijs voor illustraties in 2004.

⁵² De volledige lijst van alle genomineerden voor de *IBBY honour list* is terug te vinden op: <http://www.ibby.org/>

van Leeuwen en Harrie Geelen (in 2002). Ook zij worden erg gewaardeerd in het Nederlandstalige gebied en daarbuiten, wat zich weerspiegelt in een internationale erkenning.

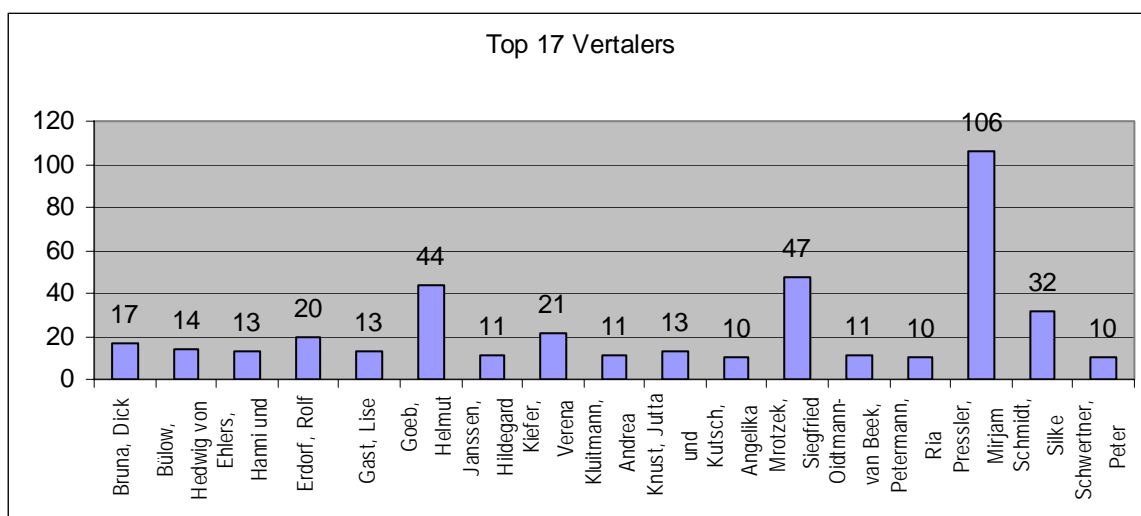
Hoe zit het dan met de rest van ons bestand? Een tweede groep auteurs strijkt in het Duitstalige gebied geen prijs op, maar wordt wel geëerd in het eigen taalgebied. In het corpus zitten heel wat winnaars van Griffels, Penselen, Boekenleeuwen, provinciale prijzen, etc.⁵³ In totaal gaat het om 187 titels. Dit is 20,96% van ons corpus. Onder hen zijn auteurs zoals Lieve Baeten, Thea Beckman, Henri van Daele, Miep Diekmann, Imme Dros, Ed Franck, Harrie Geelen, Peter van Gestel, Hans Hagen, de gezusters Heymans en Wim Hofman. Een speciale plaats in dit gezelschap is gereserveerd voor onder andere Paul Biegel, Dick Bruna en Tonke Dragt die reeds voor hun hele oeuvre gelauwerd werden.

Het corpus geeft aan dat in het totaal een kleine 25% van de vertaalde boeken een prijs gewonnen heeft. Dit is met andere woorden een verhouding van één op vier. Hoe zit het dan met die andere 75%? Deze derde groep schrijvers bevindt zich niet in het centrum van de literaire kinder- en jeugdliteratuur. Ofwel zijn het auteurs die commercieel succesvolle reeksen gepubliceerd hebben zoals Marjolein Bastin, Dick Laan en Henri Arnoldus. Ook informatieve reeksen behoren tot deze subgroep. Ofwel zijn het minder bekende namen zoals Eddy Bertin, Burny Bos, Rie Cramer, Thea Dubelaar, Henk Figuee, Els de Groen, Coby Hol, etc. We stellen dus vast dat een meerderheid van de vertalingen in ons bestand geen bekroning heeft gekregen. We besluiten daarom dat, met betrekking tot de vertaling van een boek, een bekroning een rol kan spelen, maar niet noodzakelijk hoeft.

4.2.6 Vertalers

Via de gegevens van de databank hebben we een top 17 van de voornaamste vertalers gemaakt. Mirjam Pressler steekt er met hoofd en schouders bovenuit met 106 vertalingen. Op de tweede plaats volgt Siegfried Mrotzek met 47 vertaalde titels. Helmut Goeb volgt hem nauw op de voeten met 44 vertalingen op zijn naam. De top vijf wordt vervolledigd door Silke Schmidt met 32 vertalingen en Verena Kiefer met 21 vertalingen.

⁵³ Ook prijzen van Kinder- en Jeugdjury's hebben we aangeduid met een sterretje. We merken op dat kinder- en jeugdjury's vaak andere – meer populaire – verhalen (zoals Marc de Bel en Paul van Loon) bekronen. We herhalen dat we niet alle bekroningen genoteerd hebben, maar de tendens is toch duidelijk.

Mirjam Pressler heeft een duidelijk overwicht in de vertaling van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in het Duits. Uit de analyse van onze gegevens blijkt dat ze minstens het dubbel aantal vertalingen op haar naam heeft staan in vergelijking met andere professionele vertalers. Daarom lichten we deze auteur-vertaalster verder toe.

Mirjam Pressler werd geboren op 18 juni 1940 in Darmstadt, toenmalig West-Duitsland. Ze studeerde beeldende kunst aan de academie te Frankfurt. Haar levensloop vat ze zelf als volgt samen:

1940 wurde ich als uneheliches Kind in Deutschland geboren, wuchs bei Pflegeeltern im Oma- und Opa-Alter auf, die selbst zur sozialen Unterschicht gehörten. Ich bin geschieden und habe meine drei nun erwachsenen Töchter allein großgezogen. Die Liste der ‚Berufe‘, die ich ausgeübt habe, ist lang. Meine ersten Bücher habe ich nachts geschrieben, neben Beruf, Familie, Haushalt. Geschlecht, Herkunft, soziales Umfeld, fast 20 Jahre als Mutter und Ernährerin, Judentum – das ist meine Realität.⁵⁴

In 1980 verschijnt haar debuut *Bitterschokolade*, waarvoor ze zowel de *Oldenburger Buchpreis* als de *Züricher Kinderbücherpreis* ‘*La vache qui lit*’ kreeg. Dat Pressler geen eendagsvlieg is, blijkt uit de continue waardering die de schrijfster te beurt valt. Ook haar

⁵⁴ NICOLINI, E. “Schreiben dient als Überlebenshilfe. Über Mirjam Pressler” in: GELBERG, H.-J. (Hrsg.) *Aller Dings. Versuch, 25 Jahre einzuwickeln. Werkstattbuch zum Programm B & G*. Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1996, p. 39.

roman *Wenn das Glück kommt, muss man ihm einen Stuhl hinstellen* (1994) ontving in 1995 de *Deutscher Jugendliteraturpreis* en (opnieuw) de *Züricher Kinderbuchpreis*. Haar kinderen jeugdboeken worden met andere woorden zeer gewaardeerd in het Duitstalige gebied. We mogen gerust stellen dat Mirjam Pressler als schrijfster een hoog aanzien heeft verworven in het Duitse taalgebied. Dit blijkt tenslotte onder meer nog uit de uitreiking van de *Deutscher Bücherpreis* (2004) waarmee Pressler bekroond werd voor haar levenswerk.

Pressler is echter niet alleen auteur. Een groot deel van haar tijd vertaalt ze boeken, hoofdzakelijk uit het Nederlands, maar ook uit het Hebreeuws, Afrikaans en Engels. Ondertussen vertaalt ze reeds 21 jaar en heeft ze al meer dan honderd vertalingen, alleen al uit het Nederlands, achter de rug. Reeds in 1994 mocht ze voor haar vertaalwerk de *Sonderpreis Übersetzung* van de jury van de *Deutscher Jugendliteraturpreis* ontvangen. Pressler staat bekend om haar inspanningen voor de promotie van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitsland. De volgende uitspraak vat haar vertaalwerk goed samen:

*Mirjam Pressler hat die deutschsprachige Kinder- und Jugendliteratur mit ungemein lebensnahen und gehaltvollen Texten bereichert und sich große Verdienste um den literarischen Dialog zwischen Deutschland, den Niederlanden und Israel erworben, der auch ein Beitrag zur Völkerverständigung ist.*⁵⁵

Zelf noemt Pressler plezier bij het lezen een belangrijk criterium om een boek te vertalen.⁵⁶ Een andere eigenschap die Pressler kenmerkt, is haar afkeer voor boeken die een ‘heile Welt’ presenteren. Ze is van mening dat (vooral jongeren) geconfronteerd moeten worden met de werkelijkheid. Volgende uitspraak is typerend voor haar visie:

*Als sie [Pressler] „einen halben Tag lang heulend im Bett gelegen“ hat nach der Lektüre eines der Bücher, das sie aus dem Niederländischen übersetzen wollte, und sich fragte, ob man das einem Jugendlichen zumuten kann, erschien ihr die Frage plötzlich absurd. [...] „Wir, unsere Kinder, meine Kinder, können es mit vollem Bauch in einem warmen Zimmer lesen. Was heißt da ‚zumuten‘!“*⁵⁷

⁵⁵ <http://www.stuttgart.de/chilias/>

⁵⁶ Bijlage 6 bevat een interview met Mirjam Pressler door Nathalie Moss.

⁵⁷ NICOLINI, E. “Schreiben dient als Überlebenshilfe. Über Mirjam Pressler.” In: GELBERG, H.-J. (Hrsg.) *Aller Dings*, p. 41.

Mirjam Pressler is niet gebonden aan een bepaalde uitgeverij of auteur. Van de 106 vertalingen⁵⁸ komen er 89 uit Nederland (83,96%), 15 uit Vlaanderen (14,15%) en 2 (1,98%) onbekende. De meest voorkomende namen zijn Imme Dros (zeven titels), Veronica Hazelhoff (zeven plus één in samenwerking met Rindert Kromhout), Selma Noort (vijf verhalen), Els Pelgrom (vijf titels), Ida Vos (vijf verhalen) voor Nederland en Bart Moeyaert⁵⁹ (vijf titels) voor Vlaanderen.⁶⁰ Een groot deel van de titels die Pressler vertaald heeft, heeft in Nederland of Vlaanderen een Zilveren of Gouden Griffel, Boekenleeuw of –welp gewonnen. Ze vertaalt met andere woorden vooral het meer literaire kinder- en jeugdboek. Dit blijkt ook uit de bekroningen die deze boeken in het Duitstalige gebied ontvangen hebben. Vier van haar vertalingen zijn bekroond met de prestigieuze *Der Deutsche Jugendliteraturpreis*. In totaal viel deze eer aan zes boeken te beurt. Mirjam Pressler heeft dus als vertaalster een hoge status wat reeds bleek uit de uitreiking van de *Sonderpreis Übersetzung*.

*Status van de vertaler*⁶¹

We hebben al heel wat geschreven over de vertaling van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Dit zou onmogelijk zijn zonder het werk van de vertalers. Deze belangrijke tussenpersonen krijgen echter niet altijd het respect dat ze verdienen, wat onder meer blijkt uit het feit dat men vaak niet weet wie een boek vertaald heeft. Het spreekwoord “Onbekend is onbemind” is hier zeker van toepassing. Het vertaalwerk wordt beschouwd als minderwaardig en heeft af te rekenen met tal van vooroordelen. Deze stelling gaat zeker op voor de vertaling van kinder- en jeugdliteratuur.⁶² Toch zijn recente evoluties hoopvol. Hoewel nog maar weinig vertalers van kinder- en jeugdliteratuur een prijs gewonnen hebben, krijgen vertalers ondertussen een streepje meer waardering en worden hun stemmen vaker gehoord. Dit blijkt onder andere uit de organisatie van professionele bijeenkomsten zoals het internationaal

⁵⁸ De volledige lijst van de vertalingen van Pressler is terug te vinden in bijlage 7.

⁵⁹ Het is opmerkelijk dat Pressler vijf van de zes in het Duits uitgegeven titels van Moeyaert vertaald heeft.

Moeyaerts boeken vormen een derde van de vertalingen van titels afkomstig uit Vlaanderen vormen.

⁶⁰ De volledige lijst is te bekijken in bijlage 7.

⁶¹ Een belangrijke aanwijzing voor de status van de vertaler is de bekendheid. Zo vonden we Mirjam Pressler terug in verschillende lexica en op het internet. (Dit heeft waarschijnlijk ook te maken met het feit dat ze zelf een gevierd auteur is.) Siegfried Mrotzek en Helmut Goeb stonden niet vermeld in lexica. We vonden ook nauwelijks informatie over deze toch wel belangrijke vertalers van Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur.

⁶² Kirsten Verhaegen heeft dit thema in haar licentiaatsverhandeling grondig uitgewerkt. Ze gaat hier onder meer in op de zakelijke problemen van vertalingen, de selectie van boeken voor vertaling en de specifieke problematiek rond kinder- en jeugdliterair vertalingen. In: VERHAEGEN, K. *De Nederlandstalige jeugdliteratuur in vertaling in het Engelse taalgebied*. Katholieke Universiteit Leuven, 1999. We richten ons dan verder ook op de bespreking van het corpus.

colloquium kinder- en jeugdliteratuur in vertaling (2004). Hier wordt de verbeterde positie van de vertaler als volgt beschreven:

De tijd is voorbij dat de vertaler in de schaduw stond van de auteur die met zijn kinderboeken vaak zelf in de schaduw stond van de ‘grote’ literatuur voor volwassenen. Vertalers treden voor de spiegel. Een belangrijke rol hierbij spelen bekende auteurs die ook voor kinderen vertalen. Al even belangrijk is de professionalisering van de vertalers van kinderboeken, waar dit colloquium een bijdrage toe wil leveren. [...] Vertalen van kinderliteratuur [is] als literaire uitdaging erkend.⁶³

De status van de vertaler is met andere woorden verbeterd tegenover vroeger. Dit merken we aan de interesse voor en waardering van een vertaalster als Mirjam Pressler. Maar geldt dit ook voor de andere twee vertalers die deel uitmaken van de top drie?

Een tweede belangrijke vertaler is **Siegfried Mrotzek** die met 47 titels net iets meer vertaald heeft dan Helmut Goeb (44 titels). Mrotzek werd geboren in 1930 in Pommern. Hij spitst zich toe op het vertalen van kinder- en jeugdliteratuur, maar vertaalt daarnaast het werk van Nederlandstalige volwassenenauteurs zoals gedichten van Paul Snoek, proza van Jan Wolkers, Ward Ruyslinck, Harry Mulisch etc. Tenslotte is hij zelf dichter en auteur. Zijn vertaalwerk is omvangrijk. Hij heeft onder andere zeven verhalen van Thea Beckman, vijf van Jan de Zanger, drie titels van Paul Biegel, Tonny Vos-Dahmen von Buchholz, Diet Verschoor en het succesvolle *Geen meiden aan boord* van Johan Ballegeer vertaald. Vervolgens staan er nog verhalen van Gaston van Camp, Peter van Gestel, Miep Diekmann, Evert Hartman, Paul Kustermans, Anne Provoost en Karel Verleyen op zijn naam.⁶⁴ Net als Pressler is ook Mrotzek niet gebonden aan een bepaalde uitgeverij en merken we geen echte voorkeur voor Vlaamse of Nederlandse auteurs. Tien van 47 titels komen uit Vlaanderen, dit is 21,28%. De overige 78,72% komt uit Nederland. Uit deze gegevens kunnen we besluiten dat Mrotzek, in mindere mate dan Mirjam Pressler, toch een zekere status op het gebied van de kinder- en jeugdliteratuur heeft opgebouwd als vertaler. We veronderstellen dat Mrotzek meer dan waarschijnlijk meer waardering geniet dan Pressler omdat zijn status vooral bepaald wordt door zijn vertaalwerk voor volwassenen.

⁶³ “Schrijven achter de spiegel.” Internationaal Colloquium Kinder- en Jeugdliteratuur in Vertaling. Uitdagingen en strategieën. 31-03 en 01-04 2004, Vlekho, Brussel.

⁶⁴ De volledige lijst van de door hem vertaalde titels is terug te vinden in bijlage 7.

Over **Helmut Goeb** hebben we zo goed als geen informatie kunnen vinden. Hij staat niet vermeld in lexica. Ook via Google verschijnt zijn naam enkel in verband met een gemaakte vertaling.⁶⁵ Hij leeft in het onbekende. Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit dat hij ‘enkel’ vertaler is en zelf geen auteur. Daarnaast stellen we vast dat hij de meeste vertalingen van Henri Arnoldus op zijn naam heeft staan. Deze populaire reeks, in het Duits gepubliceerd door het ‘Weichert Verlag’, is intussen gedateerd en dit komt Goeb's bekendheid niet ten goede. Als we deze reeks samennemen dan kunnen we Goeb zeker niet beschouwen als een belangrijk vertaler. Los van Henri Arnoldus heeft hij slechts vijf andere Nederlandse boeken vertaald, waarvan een bekend verhaal, het succesvolle *Kruistocht in spijkerbroek* van Thea Beckman. Maar ook deze vertaling dateert reeds van 1989. We stellen dus vast dat Goeb nauwelijks status heeft verworven.

In het algemeen concluderen we dat er nog heel wat werk te doen is vooraleer een vertaler van kinder- en jeugdliteratuur de aandacht krijgt die hij of zij verdient. Met uitzondering van Mirjam Pressler, die een groot deel van de interesse te danken heeft aan haar eigen verdienste als schrijfster, blijven vertalers vaak de grote onbekenden. Dankzij de recente evoluties op gebied van kinder- en jeugdliteratuur staan de illustratoren nu meer in de belangstelling. Dergelijke evolutie zou ook de vertalers van kinder- en jeugdliteratuur geen kwaad doen.

4.2.7 Uitgeverijen

Vooraleer we overgaan tot een bespreking van de gegevens in verband met de uitgeverijen vermelden we dat tijdens onze onderzoeksperiode de wereld van de uitgeverijen niet heeft stilgestaan. Vaak zijn uitgeverijen overgenomen, gefusioneerd of hebben ze zich gegroepeerd tot een groter concern. Dit is onder andere het geval met de uitgeverijen Querido, Leopold en Zwijsen⁶⁶ die zich vandaag onder een en dezelfde koepel bevinden. Toch zullen we deze drie uitgeverijen apart behandelen omdat dit een vrij recente evolutie is. Voorts is de Em. Querido

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Tot 1988 was Zwijsen, opgericht door de congregatie van de fraters van Tilburg in 1846, zowel een uitgeverij als een drukkerij. Nadien werden beide bedrijven zusterbedrijven, waarbij de drukkerij de naam Pabo Print B.V. kreeg. In 1992 ging Uitgeverij Zwijsen over naar de Weekbladpers Groep en blijft Pabo succesvol als een zelfstandig bedrijf voortbestaan. In het begin van de jaren negentig besluit Uitgeverij Zwijsen te participeren met Uitgeverij Hans Elzenga in het kader van een heroriëntatie op de kinderboekenmarkt. Al snel werd Elzenga overgenomen door Zwijsen en vandaag is Elzenga een imprint van Uitgeverij Zwijsen.

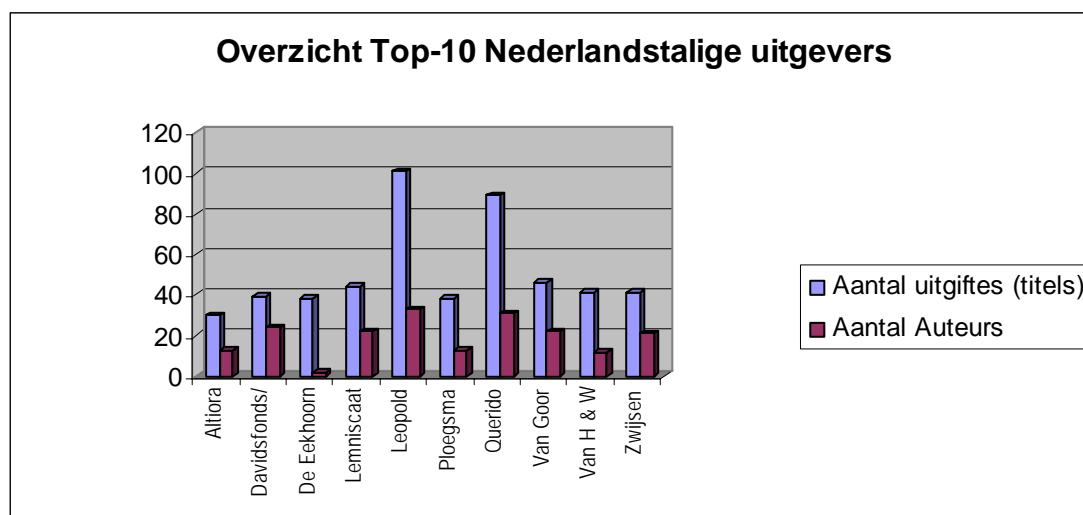
Uitgeverij b.v. op zichzelf al een overkoepelende organisatie voor verschillende imprints zoals bijvoorbeeld Polak & Van Gennep. Gelijkaardige veranderingen hebben in het Duitstalige gebied plaatsgevonden. Zo heeft uitgeverij 'Gelberg' in 2002 de rechten van 'Middelhauve' verworven. 'Middelhauve' is ook reeds een samensmelting van onder andere de volgende uitgeverijen: 'Parabel', 'Herold', 'Union', de vroegere DDR-uitgeverij 'Kinderbuchverlag' en 'Spectrum'. Deze materie ten gronde uitspitten zou echter al voldoende informatie opleveren voor een aparte licentiaatsverhandeling. Daarom proberen we enkel de meest relevante zaken aan te halen.

Daarnaast bestaan er coproducties en samenwerkingsverbanden. Het speciale aan een coproductie is dat de uitgevers, die van de oorspronkelijke taal en die van de vertaling, afspreken om het boek samen uit te geven om op die manier een grotere oplage te kunnen drukken, wat vooral kostenbesparend is. Deze techniek wordt vaak toegepast bij de productie van prentenboeken zodat de prijs van het prentenboek niet te hoog oploopt. Een bekend voorbeeld van coproductie is het Zwitserse 'Nord-Süd Verlag' dat in Nederland de prentenboeken over *Kikker* (Max Velthuis) op de markt bracht onder de imprint van De Vier Windstreken. Tegenwoordig is deze functie door uitgeverij Leopold overgenomen.

Hierna bekijken we de situatie zowel vanuit het standpunt van de Nederlandstalige als de Duitstalige uitgeverijen. We gaan, wat de Nederlandstalige uitgeverijen betreft, na van welke uitgeverijen het meest vertaald wordt. De Duitstalige uitgeverijen interesseren ons natuurlijk meer. Onze hoofdvraag hier is: welke uitgeverij brengt het meeste Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur op de markt? Tot slot onderzoeken we of een bepaalde Nederlandstalige uitgeverij samenwerkt met een Duitstalige. Op deze manier hopen we inzicht te krijgen in de interactie en communicatie tussen de verschillende uitgeverijen.

4.2.7.1 Nederlandstalige uitgeverijen⁶⁷

Onderstaande figuur⁶⁸ geeft een overzicht van de tien belangrijkste Nederlandstalige uitgeverijen uit ons corpus.

Deze tien uitgeverijen zijn samen verantwoordelijk voor de publicatie van 507 titels of 56,84% van het gehele aantal Nederlandstalige titels. Ze representeren met andere woorden meer dan de helft van het corpus. Twee uitgeverijen steken met hoofd en schouders boven de andere uit. Uitgeverij **Leopold** staat aan de leiding met 101 titels. Dan volgt uitgeverij **Querido** met 89 titels.⁶⁹ Laten we deze twee leiders kort onder de loep nemen.

*Uitgeverij Leopold*⁷⁰

Uitgeverij Leopold ziet het levenslicht in 1923 en publiceert een jaar later zijn eerste kinderboek. Pas in de jaren vijftig start Leopold een echt kinder- en jeugdboekenfonds op met

⁶⁷ In *De hele Biblebontse berg* (pp. 578 – 635) vindt men een beknopte historische schets van verschillende Nederlandse uitgeverijen.

⁶⁸ Wanneer men het aantal auteurs bekijkt, moet men er wel rekening mee houden dat verschillende auteurs bij verschillende uitgeverijen gepubliceerd hebben. De meeste auteurs blijken allesbehalve 'uitgeverij-vast' te zijn. We merken verder op dat er in totaal 61 titels zijn waarvan we geen uitgeverij gevonden hebben. Deze gegevens werden bijgevolg niet opgenomen in de figuur.

⁶⁹ De titels bij Leopold zijn afkomstig van 33 auteurs, bij Querido van 31 auteurs. We zullen het aantal auteurs verder slechts minimaal bespreken omdat ze te vaak veranderen van uitgeverij waardoor een vergelijking een vertekend beeld geeft.

⁷⁰ Homepage: <http://www.leopold.nl/>

auteurs als Miep Diekmann, Dolf Verroen, Ted van Lieshout, Selma Noort en Tonke Dragt. Prentenboeken worden opgenomen vanaf de jaren tachtig. Vandaag zorgt Uitgeverij Leopold voor een veelheid aan uitgaven van zeer jong tot jong volwassenen, zowel gedichten als verhalende literatuur. Sinds 2003 werkt de uitgeverij samen met Uitgeverij Ploegsma op gebied van promotie en verkoop. Ze vormen een “uitgeefhuis van twee eigenstandige fondsen met een eigen signatuur”⁷¹. Beide uitgeverijen maken deel uit van de WeekbladPersGroep uitgevers.

WeekbladPersGroep

WPG⁷² is een onafhankelijke uitgeversgroep die actief is in Nederland en Vlaanderen. Ze richt zich hoofdzakelijk op kinderen (algemeen en educatief), sport, cultuur en opinie. WPG groepeerd onder andere de volgende uitgeverijen: Zwijsen, Ploegsma, Leopold, Querido, De Bezige Bij, Balans, Ludion, BIS Publishers en verschillende dag- en weekbladen.⁷³ Als we het aantal titels van de uitgeverijen die tot deze groep behoren samennemen, dan komen we op een totaal van 231 titels. Dit vormt 45,56% van het aantal titels uitgegeven door de top tien van de uitgeverijen, of 23,88% ten opzichte van het gehele bestand. We merken met andere woorden een sterke dominantie van de WPG.

Uitgeverij Leopold heeft in ons bestand 101 titels van 33 Nederlandse auteurs op zijn naam staan. Max Velthuijs en Tonke Dragt springen het meest in het oog met respectievelijk twaalf (van de 22 vertaalde titels) en elf (van de twaalf) publicaties bij deze uitgeverij. Jan de Zanger en Dolf Verroen leveren een aardige bijdrage met elk negen titels. Noort Selma en Sjoerd Kuyper sluiten de rij van de bij Uitgeverij Leopold meeste gepubliceerde auteurs af met respectievelijk zeven en zes titels.

Uitgeverij Querido⁷⁴

De Em. Querido uitgeversmaatschappij wordt opgericht in 1915 door Emanuel Querido. In de beginperiode ligt de nadruk op Nederlandse en vertaalde literatuur, kinderboeken en non-fictie. Na de Tweede Wereldoorlog richt E. Querido het ‘Querido Verlag’ op, de Duitstalige

⁷¹ <http://www.wpg.nl/wpg.html>

⁷² Homepage: <http://www.wpg.nl/>

⁷³ In bijlage 8 vindt men een organigram dat de structuur van WPG verduidelijkt.

⁷⁴ Homepage: <http://www.querido.nl/> en <http://www.queridokind.nl/>

afdeling van de uitgeverij. Vandaag bestaat de Em. Querido uitgeversmaatschappij uit vier fondsen: Querido Volwassenen, Querido Kind, Athenaeum-Polak & Van Genneep (sinds 1972), Nijgh & Van Ditmar (sinds 1997). Ook Uitgeverij Querido behoort tot de WPG. Het kinderboekenfonds, Querido Kind, gaat pas echt van start in 1971 met de verschijning van *Pluk van de Petteflet* (Annie M.G. Schmidt). Vandaag geeft Querido Kind jaarlijks een zestigtal (nieuwe uitgave en herdrukken) uit. In 1995 verschijnt het eerste Vlaamse jeugdboek, met name *Blote handen* (Bart Moeyaert), bij deze uitgeverij.

Querido is in het corpus verantwoordelijk voor 89 titels van 25 Nederlandse en zes Vlaamse auteurs. Het grootste aantal vertaalde werken staat op naam van Guus Kuijer (elf titels). Daarnaast leveren Els Pelgrom (acht titels), Imme Dros (zeven titels), Rindert Kromhout (zes titels) en Veronica Hazelhoff (vijf titels) een belangrijke bijdrage. Andere bekende boeken van nog niet vermelde auteurs die uitgegeven zijn door Querido zijn *De wraak van de marmerkweker* (Willy van Doorselaer), *De prinses van de moestuin* (Annemie Heymans), *Lieveling boterbloem* (Margriet Heymans), *Het grote boek van Hannes en Kaatje* (Miep Diekmann), *Wim* (Wim Hofman), *Deesje* (Joke van Leeuwen), *Blote handen* (Bart Moeyaert) en *Juffrouw Kachel* (Toon Tellegen). Een opmerkelijke vaststelling is dat de titels van Querido die vertaald worden vaak prijzen hebben gewonnen. In totaal heeft Querido meer dan 30 (Zilveren of Gouden) Griffels in dit bestand. Een groot deel van de andere boeken valt in de prijzen met een andere bekroning of ontvangt een Vlag en Wimpel.

De andere uitgeverijen⁷⁵ binnen de top tien zijn aan elkaar gewaagd. De titels bevinden zich tussen de minimumgrens van 30 (uitgeverij **Altiora**) en een maximum van 46 (uitgeverij **Van Goor**). Ook voor het aantal auteurs⁷⁶ per uitgeverij liggen deze acht uitgeverijen in de buurt van elkaar: ze bieden onderdak aan minimum 12 en maximum 22 auteurs. Enkel uitgeverij **De Eekhoorn** vormt een buitenbeentje: ze heeft slechts 2 auteurs onder haar dak en levert toch 38 titels af. Dit heeft ze te danken aan de verschillende reeksen die Henri Arnoldus bij hen

⁷⁵ Deze zijn: Altiora (30 titels), Davidsfonds/Infodok (39), De Eekhoorn (38), Lemniscaat (44), Ploegsma (38), Van Goor (46), Van Holkema & Warendorf (41) en Zwijsen (40). Wanneer we echter de titels van uitgeverij Elzenga (23 titels) bij deze van Zwijsen rekenen komen we op een totaal van 63 titels.

⁷⁶ De precieze cijfers zijn: Altiora (13 auteurs), Davidsfonds/Infodok (24), Lemniscaat (22), Ploegsma (13), Van Goor (22), Van Holkema & Warendorf (12) en Zwijsen (21). Als we Elzenga (8 auteurs) terug samenbrengen met Zwijsen komen we op een totaal van 29 auteurs.

gepubliceerd heeft. Binnen deze top tien is er slechts één Belgische uitgeverij, dit is het Davidsfonds/Infodok.⁷⁷

*Davidsfonds/Infodok*⁷⁸

De Davidsfonds Uitgeverij is opgericht in 1875 en heeft zich intussen ontwikkeld tot een echte cultuurvereniging. Het jeugdfonds van deze uitgeverij gaat in 1991 in zee met Infodok (het Informatie- en documentatiedienst van het culturele vormingswerk in Vlaanderen), dat in 1978 ontstaan is uit de KSA-VKSJ. Vandaag is de uitgeverij onderverdeeld in Davidsfonds/Infodok, Davidsfonds/Literair, Davidsfonds/Leuven en Davidsfonds Eufoda. Het Davidsfonds/Infodok verzorgt de uitgave van kinder- en jeugdboeken. De boeken van het Davidsfonds/Infodok brengen hoofdzakelijk titels van Vlaamse auteurs en staan garant voor “een hoogstaande kwaliteit, niet in het minst door de aantrekkelijke vormgeving en de knappe illustraties”⁷⁹. Onder meer daarom worden ze volgens Hilde Vanmechelen, uitgever bij Davidsfonds/Infodok, vaak vertaald:

*Op internationaal vlak loopt het goed. Er wordt vanuit het buitenland naar Vlaanderen gekeken. Wij staan sterk wat de fictie betreft, we hebben goede Vlaamse auteurs. Duitsland bijvoorbeeld is een land dat zich op dit moment afstemt op Vlaanderen. Niet zonder enige fierheid kan ik zeggen dat onze boeken van dit jaar (1998) praktisch allemaal in het Duits zijn vertaald.*⁸⁰

We noteren bij het Davidsfonds/Infodok in ons bestand 39 titels van 24 auteurs. Marc de Bel staat op kop met vier verhalen en wordt opgevolgd door Dirk Bracke, Gerda van Erkel, Kolet Janssen en Karel Verleyen met elk drie titels. Andere auteurs hebben maximum twee verhalen gepubliceerd bij deze uitgeverij.

⁷⁷ Het in 4.2.3 verminderde verschil tussen Nederlandse en Vlaamse boeken weerspiegelt zich niet even fel in een grotere toename van vertalingen van Vlaamse uitgeverijen. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan het feit dat succesvolle Vlaamse auteurs zoals Bart Moeyaert en Anne Provoost vandaag bij een Nederlandse uitgeverij publiceren.

⁷⁸ <http://www.davidsfonds.be/>

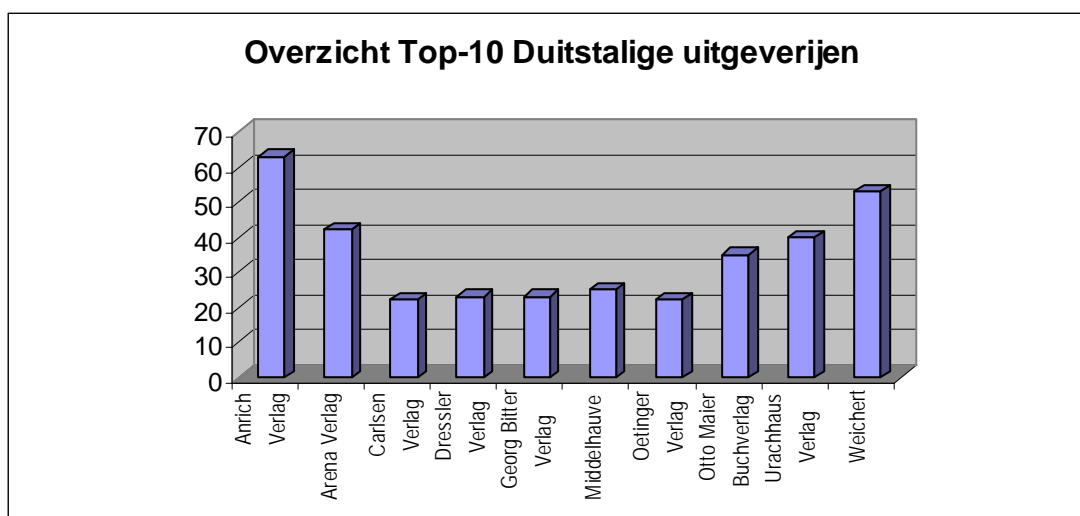
Voor een uitgebreidere bespreking van de geschiedenis van Uitgeverij Davidsfonds, zie: DE MAESSCHALCK, E. en VINTS, L. *Davidsfonds 1875 – 2000*. Davidsfonds, Leuven, 2000. Specifiek met betrekking tot het jeugdfonds is er meer informatie te vinden in: GHESQUIERE, R., D’HOKER, M. e.a. *“Lichtend, dichtend, richtend” Het jeugdfonds van Averbode en Davidsfonds in historische perspectief: 1920 – 2000*. VNC Onderzoeksrapport, Leuven, 2003.

⁷⁹ <http://www.davidsfonds.be/>

⁸⁰ GHESQUIERE, R. en D’HOKER, M. *Lichtend, dichtend, richtend*, p. 205.

4.2.7.2 Duitstalige uitgeverijen

Hoe is de situatie bij de Duitstalige uitgeverijen? Als we nagaan welke Duitstalige uitgeverij het meeste uit het Nederlands vertaalde boeken op de markt brengt, zien we dat het ‘**Anrich Verlag**’ de koploper is met 64 titels. De tweede Duitstalige uitgeverij is het ‘**Weichert Verlag**’ met 54 vertalingen. Daarna volgt het ‘**Arena Verlag**’ met 42 vertaalde titels.

*Anrich Verlag*⁸¹

Het ‘Anrich Verlag’ wordt opgericht in 1970 door Gerold Anrich en Bettina Anrich-Wölfel. Oorspronkelijk worden er naast kinder- en jeugdboeken ook theoretische pedagogische werken en didactisch verantwoorde spelen uitgegeven. Maar al snel concentreert G. Anrich zich op de kinder- en jeugdliteratuur, waarbij volgende elementen een belangrijke rol spelen:

*Die Bücher sollen faszinieren, je nach Thematik auch Vergnügen bereiten und dem legitimen Bedürfnis nach Spannung und Unterhaltung gerecht werden; die Bücher müssen einem literarischen Anspruch gerecht werden und sie sollen ohne Indoktrination eine entschieden demokratische und emanzipatorische Aussage vertreten.*⁸²

⁸¹ Het ‘Anrich Verlag’ heeft geen zelfstandige weblocatie. Meer informatie is te vinden op: <http://www.beltz.de/>

⁸² Uit: Presse-Information zum Jubiläum. Anrich, das erste Viertel Jahrhundert. Beltz, Weinheim, 1995.

Deze visie zorgt ervoor dat het ‘Anrich Verlag’ van in het begin vaak bekroonde boeken op de markt brengt. Toch kampt de kleinschalige uitgeverij met moeilijkheden en wordt ze in 1982 overgenomen door Butzon & Bercker. Zes jaar later slaagt Gerold Anrich erin zich terug zelfstandig op de markt te vestigen. Om de toekomst van het ‘Anrich Verlag’ niet in gevaar te brengen, werkt ze sinds 1995 samen met de ‘Verlagsgruppe Beltz’.

Verlagsgruppe Beltz

De ‘Verlagsgruppe Beltz’ ontstaat in 1841 en drukt in 1909 zijn eerste schoolboeken en tijdschriften. Na de Tweede Wereldoorlog wordt de uitgeverij opnieuw opgebouwd in het toenmalige West-Duitsland. Vandaag is deze uitgeversgroep een belangrijke organisatie, waar meer dan 300 mensen werken. In 1971 richt Hans-Joachim Gelberg een nieuw kinder- en jeugdboekenprogramma op en zo ontstaat ‘Beltz & Gelberg’.⁸³ Gelberg heeft een duidelijke visie op welke kinderboeken hij op de markt wil brengen:

*Die jungen Leser werden ebenso wie die kindlichen und jugendlichen Protagonisten in den Büchern mit ihren Bedürfnissen, Emotionen und Fähigkeiten stets als vollwertige und verantwortliche Persönlichkeiten anerkannt und ernst genommen.*⁸⁴

Het ‘Anrich Verlag’ heeft 64 vertalingen op de markt gebracht van 26 verschillende auteurs. Over het belang van Nederlandstalige vertalingen in het kinder- en jeugdboekenfonds uit het ‘Anrich Verlag’ zich als volgt:

*Übersetzungen von Kinder- und Jugendbüchern aus anderen Sprachen spielen im Programm von Anrich eine verhältnismäßig große Rolle. Besonders auffällig ist der ständig wachsende Anteil niederländischen Autoren.*⁸⁵

⁸³ Meer informatie over ‘Beltz & Gelberg’ is te vinden in: GELBERG, H.-J. (Hrsg.) *Aller Dings. Versuch, 25 Jahre einzuwickeln. Werkstattbuch zum Programm B & G.* Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1996.

Homepage: http://www.beltz.de/html/firm_kinder.htm

⁸⁴ Geschichte der Verlagsgruppe Beltz, Beltz, Weinheim, 2004.

⁸⁵ Presse-Information zum Jubiläum. Ook had het ‘Anrich Verlag’ de meeste vertalingen op de ‘Frankfurter Buchmesse’ in 1993 wanneer de focus lag op Nederland en Vlaanderen.

De volledige lijst van de vertaalde titels is terug te vinden in bijlage 9.

Jan de Zanger⁸⁶, Henri van Daele en Selma Noort springen er bovenuit met respectievelijk acht en twee keer zeven titels. Tussen de overige 23 auteurs zitten namen zoals Johan Ballegeer, Marc de Bel, Paul Kustermans, Anne Provoost en Sjoerd Kuiper. Een opmerkelijk deel van de vertalingen, namelijk 24 van de 64 titels of 37,5%, komt uit Vlaanderen.

*Weichert Verlag*⁸⁷

Deze uitgeverij heeft haar positie als tweede belangrijkste uitgeverij te danken aan de vertaling van 37 verhalen van Henri Arnoldus.⁸⁸ In totaal heeft het ‘Weichert Verlag’ slechts vertalingen op de markt gebracht van zes verschillende auteurs. Bijna elk van deze publicaties waren reeksen. Naast Arnoldus verscheen de informatieve reeks van Ton van Eerbeek, de enige Vlaamse auteur, en ook vier verhalen rond het figuurtje *Hazehartje* van de Nederlandse auteur Cok Grashoff.

*Arena Verlag*⁸⁹

Het ‘Arena Verlag’ wordt in 1949 opgericht door Georg Popp in Würzburg. In 1958 brengt de uitgeverij, als eerste in Duitsland, een reeks kinder- en jeugdboeken op de markt. In 1987 neemt ‘Arena’ het jeugdboekenprogramma van ‘Benziger Verlag’ (Zürich) over en leidt het verder als ‘Edition Bücherbär’. In 2000 wordt het ‘Ennsilns Verlag’ overgenomen door ‘Arena’. In het kinder- en jeugdboekenfonds liggen de accenten bij het genre van de historische roman en fantasy-literatuur.

⁸⁶ *Desnoods met geweld* werd niet enkel bekroond met de ‘Gustav-Heinemann-Friedenspreis’ (cf. deel 3), maar ook met de ‘Preis der Leseratten des ZDF’. De TV-verfilming kreeg de CIVIS 94, ‘dem Hörfunk- und Fernsehpreis für Verständigung mit Ausländern’. (Bron: <http://www.politische-bildung.nrw.de/medien/heinemannpreis/index.html>)

⁸⁷ Over de geschiedenis van deze uitgeverij hebben we niets kunnen terugvinden. Het e-mailadres dat de Nederlandse uitgeverij, De Eekhoorn (die de reeksen van Henri Arnoldus gepubliceerd heeft), doorgegeven heeft, is niet meer te beschikbaar.

⁸⁸ De belangrijkheid van het ‘Weichert Verlag’ is te vergelijken met die van de vertaler Helmut Goeb. Ze danken hun bekendheid vooral aan de reeksen van Henri Arnoldus, maar genieten los daarvan geen hoge reputatie.

De volledige lijst van de vertaalde titels is terug te vinden in bijlage 9.

⁸⁹ <http://www.arena-verlag.de/>

De volledige lijst van de vertaalde titels is terug te vinden in bijlage 9.

42 vertalingen van 25 auteurs is de verdienste van het ‘Arena Verlag’. Enkel Paul van Loon springt in het oog met zes titels. Paul Biegel, Evert Hartman, Diet Verschoor en Eddy Bertin volgen hem op met drie vertaalde titels. Van de overige auteurs zijn er een of twee verhalen op de Duitstalige markt gelanceerd. Vijf van de 42 vertalingen ofwel 11,09%, komen uit Vlaanderen. Deze zijn *Een buik om in te kruipen* (Els Beerten), *Valid* (Jaak Dreesen), *Met de kont tegen de krib* (Ed Franck), *Zoë zwijgt* (Marita de Sterck) en *Op zoek naar de Rode Viking* (Karel Verleyen).

Het ‘Arena Verlag’ wordt op de voet gevolgd door het ‘**Urachhaus Verlag**’ met 40 vertalingen. De top vijf wordt aangevuld door het ‘**Otto Maier Buchverlag**’ met 35 vertaalde titels. De andere vijf uitgeverijen die de top tien vervolledigen, hebben elk ongeveer hetzelfde aantal vertalingen. Deze uitgeverijen zijn: ‘**Middelhauve**’ (26 titels)⁹⁰, ‘**Dressler Verlag**’ (24 titels), ‘**Friedrich Oetinger Verlag**’ (23 titels), ‘**Carlsen Verlag**’ (22 titels) en ‘**Georg Bitter Verlag**’ (22 titels).

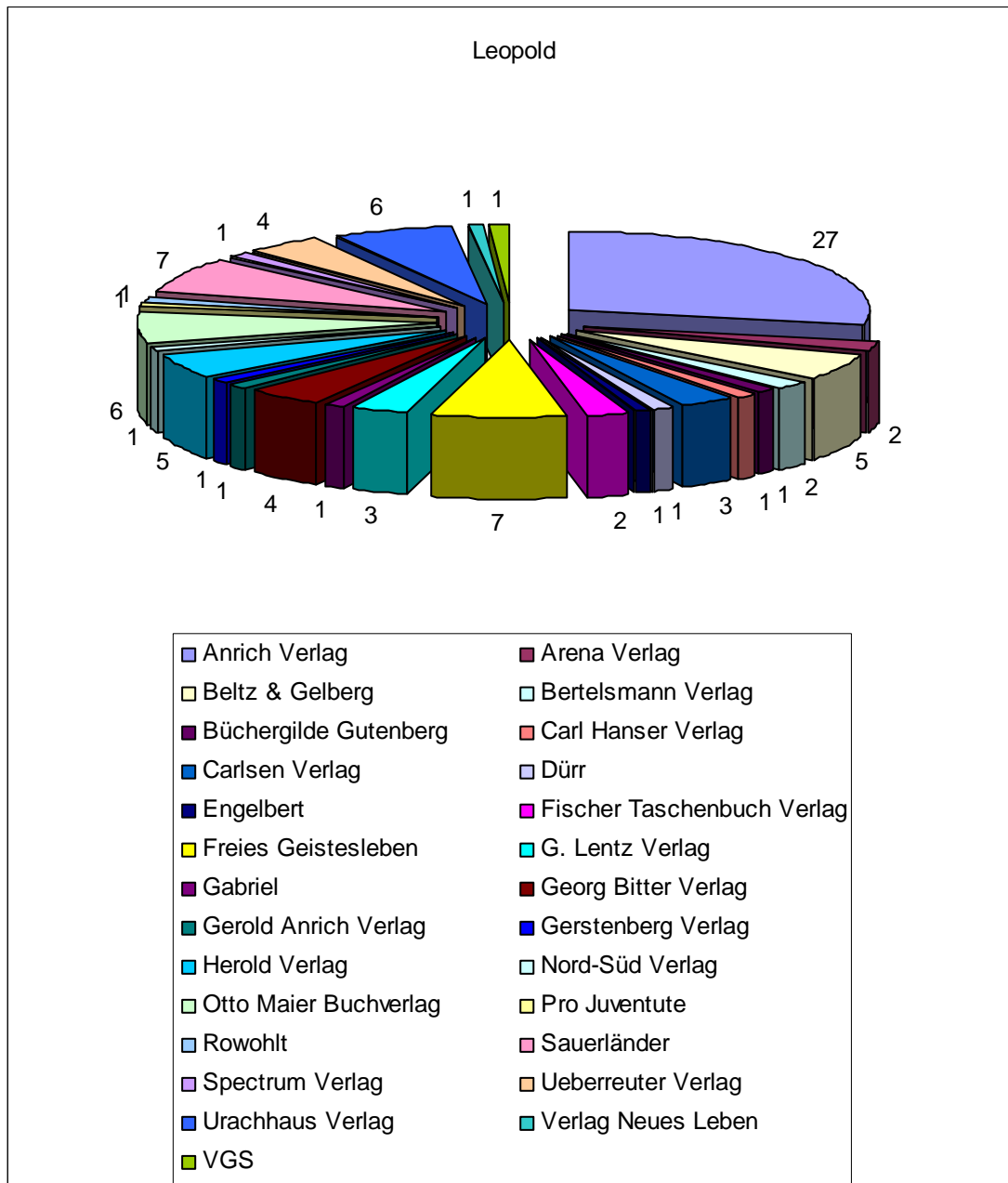
4.2.7.3 *Samenwerking tussen Nederlandstalige en Duitstalige uitgeverijen?*

Tot slot onderzoeken we aan de hand van de gegevens in onze databank of bepaalde Nederlandstalige uitgeverijen samenwerken met een vaste Duitstalige uitgeverij. Omdat een analyse van elke Nederlandstalige uitgeverij – er zijn er een tachtigtal in ons bestand – te ver zou voeren, beperken we ons tot de eerder toegelichte Nederlandstalige uitgeverijen. We bespreken met andere woorden de twee belangrijkste Nederlandse uitgeverijen, Leopold en Querido, en de enige Belgische uitgeverij, het Davidsfonds/Infodok.⁹¹ We veronderstellen dat deze uitgeverijen, omwille van hun belang in verband met het uitgeven van kinder- en jeugdliteratuur, goede contacten onderhouden met de eerder besproken voornaamste Duitstalige uitgeverijen.

⁹⁰ We hebben bij deze gegevens geen rekening gehouden met het feit dat ‘Middelhauve’ ondertussen is overgenomen door ‘Beltz & Gelberg’. Als we dit wel zouden doen, dan komen we op een totaal van 38 titels, waardoor ‘Beltz & Gelberg’ de top vijf zouden vervolledigen. (‘B & G’ vertegenwoordigt 12 titels in ons bestand.)

⁹¹ Voor een volledig overzicht van de top tien van de Nederlandstalige uitgeverijen en hun relatie tot de Duitstalige: cf. bijlage 10.

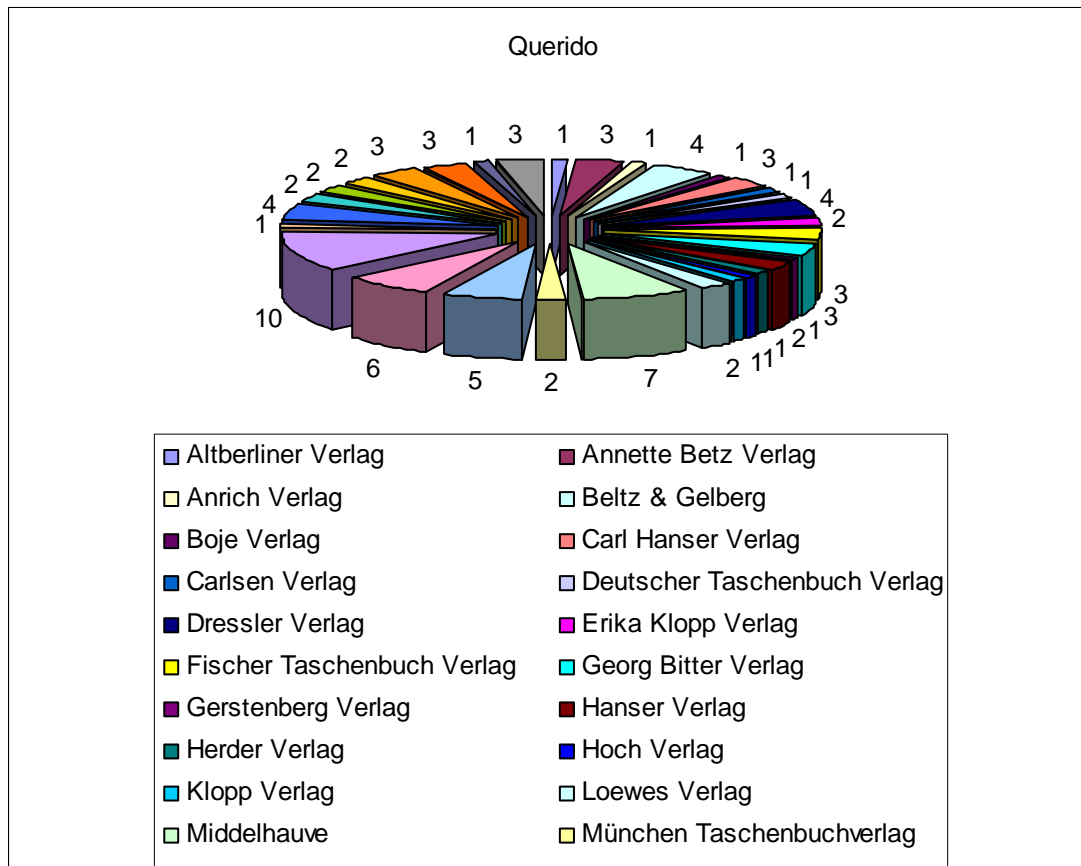
Wanneer we de gegevens bekijken voor Uitgeverij Leopold, dan bekomen we de volgende figuur.

Hieruit blijkt dat Leopold vooral samenwerkt met Duitslands nummer één met betrekking tot de kinder- en jeugdboekenuitgeverij, het ‘Anrich Verlag’. Met 27 titels heeft deze uitgeverij het grootste aandeel aan titels – in het Nederlands gepubliceerd bij Leopold – in het Duits uitgegeven. Als we rekening houden met het totale aantal titels bij Leopold (101), dan is er toch niet echt sprake van een overwicht: het aandeel van het ‘Anrich Verlag’ bestaat uit 26,73%. De overige titels zijn uitgebracht door 17 andere Duitstalige uitgeverijen. ‘Freies

Geistesleben’, ‘Otto Maier Buchverlag’, ‘Urachhaus Verlag’⁹², ‘Herold Verlag’ en ‘Beltz & Gelberg’ springen er lichtjes boven uit met respectievelijk zeven, twee keer zes en twee keer vijf titels. Drie van de tien belangrijkste Duitstalige uitgeverijen⁹³ hebben blijkbaar een goede relatie met Uitgeverij Leopold.

Voor Querido, de tweede belangrijkste Nederlands(talig)e uitgeverij in ons bestand, liggen de zaken anders.

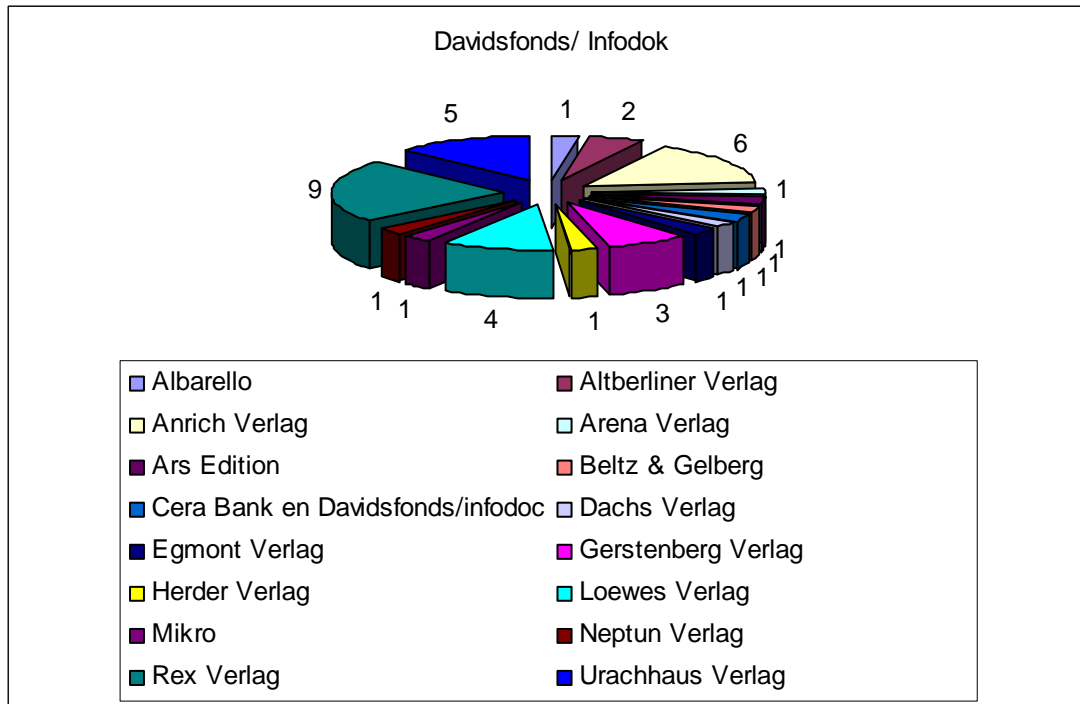

We zien dat er in totaal 22 Duitstalige uitgeverijen boeken op de markt gebracht hebben die door Querido op de Nederlandstalige markt gelanceerd werden. Zoals de figuur aantoont, kan het gros van deze uitgeverijen slechts één à vier titels op zijn naam schrijven. Het ‘Otto Maier Buchverlag’ vormt hierop een uitzondering en heeft het grootste aandeel in handen met tien titels of 11,63% ten opzichte van het hele bestand. Dit cijfer ligt reeds beduidend lager in vergelijking met het voornaamste aandeel van ‘Anrich’ bij Uitgeverij Leopold. Andere

⁹² Deze uitgeverij heeft verder nauwe banden met Lemniscaat (acht titels) en Van Goor (zes titels).
⁹³ Dit zijn: het ‘Anrich Verlag’, het ‘Otto Maier Buchverlag’ en het ‘Urachhaus Verlag’.

bescheiden uitschieters zijn ‘Middelhaue’ (zeven titels)⁹⁴, ‘Friedrich Oetinger Verlag’ (zes titels)⁹⁵ en ‘Nagel & Kimche’ (vijf titels). Net als bij Leopold spelen drie van de tien belangrijkste Duitstalige uitgeverijen⁹⁶ ook bij Querido een rol van betekenis.

Hoe gaat het er aan toe bij het Belgische Davidsfonds/Infodok?

Negen van de 39 titels zijn vertaald door het ‘Rex Verlag’ die daarmee het hoofdaandeel bezit. Deze uitgeverij wordt gevolgd door het ‘Anrich Verlag’ met zes titels. De top drie wordt vervolledigd door het ‘Urachhaus Verlag’ met vijf titels. De overige titels zijn vertaald door 13 andere Duitstalige uitgeverijen.

In het algemeen geeft de analyse aan dat de belangrijkste Nederlandstalige uitgeverijen samenwerken en een goed, maar vrij beperkt, contact onderhouden met de in ons bestand voornaamste Duitstalige collega’s. De analyse heeft vooral aangetoond dat de vertaalde kinder- en jeugdboeken zeer verspreid zijn in de Duitstalige wereld van de uitgeverijen. Het is verder ook opmerkelijk dat het ‘Arena Verlag’, dat toch de derde positie inneemt met betrekking tot de Duitstalige uitgeverijen, geen vaste relatie heeft met een belangrijke (dit is

⁹⁴ Daarnaast werkt ‘Middelhaue’ vooral goed samen met Van Goor (acht titels) en Van Holkema & Warendorf (acht titels).

⁹⁵ Daarnaast heeft het ‘Friedrich Oetinger Verlag’ goede contacten met Clavis (acht titels).

⁹⁶ Dit zijn: het ‘Otto Maier Buchverlag’, ‘Middelhaue’ en het ‘Friedrich Oetinger Verlag’.

een uitgeverij die in de top tien staat) Nederlandstalige uitgeverij. Het ‘Arena Verlag’ werkt hoofdzakelijk samen met Uitgeverij Elzenga (13 van de 22 titels of 59,10%). Minder frappant is dat het ‘Weichert Verlag’ tot nu toe niet voorgekomen is. Door de vertaling van reeksen is ze – zoals eerder vermeld – vooral verbonden met uitgeverij De Eekhoorn (38 titels) en De Ballon (zeven titels).

4.3 Besluit

Bij de analyse van het corpus hebben we de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitse vertalingen vanuit verschillende oogpunten bekeken. We hebben vastgesteld dat het Duitse cultuurgebied een bijzondere interesse heeft in zijn Nederlandstalige burens. Zoals Van Uffelen aanhaalde, is deze belangstelling niet uit het niets ontstaan, maar was er reeds voor 1975 een fundament gelegd. Van 1975 tot 2000 stijgt deze aandacht echter nog sterk. Dat merken we ten eerste aan de uitgebreidheid van de databank. 892 titels op 25 jaar tijd is niet niets, zeker als we onthouden dat hierin geen heruitgaven zijn opgenomen. Ten tweede geeft de bespreking van de stijging van Duitstalige vertalingen de toenemende belangstelling aan, wat onder andere blijkt uit de toename van het gemiddelde aantal vertalingen per jaar. In de periode 1975 tot 1980 worden er gemiddeld 22 boeken vertaald per jaar. In de jaren tachtig neemt dit zachtjes toe tot 30 per jaar. De jaren negentig zetten de opmars stevig voort met een gemiddelde van 41 vertalingen per jaar. Ten derde wijst ook de daling van de tijd die verloopt tussen de originele publicatie en de uitgave van vertaling in de richting van het toenemende belang van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. In het begin van onze tijdsperiode verloopt er ongeveer een tiental jaar. Dit vormt een mooi contrast met het einde van de onderzochte periode wanneer er ongeveer een viertal jaren voorbijgaan. We moeten hierbij echter opmerken dat de tussentijd ook bepaald wordt door het fenomeen van ‘clustering’ rond een bepaalde auteur. De tussentijd is dan mede beïnvloed door de ‘ontdekking’ en bekendheid van die bepaalde auteur. Het toegenomen belang van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in het algemeen dient ingevolge het bestaan van die clustering ook genuanceerd te worden.

Een ander element dat we belicht hebben, is de verhouding tussen het Nederlandse en het Vlaamse aandeel in de verzamelde gegevens. Grofweg kunnen we zeggen dat de Nederlandse auteurs van kinder- en jeugdboeken de markt beheersen van 1975 tot het einde van de jaren

tachtig. Vanaf de jaren negentig explodeert het Vlaamse aandeel vertalingen als het ware en eist Vlaanderen daarmee zijn rechtmatige plaats op in het kinder- en jeugdliteraire landschap. Dit merken we bij de uitgereikte bekroningen. Vanaf de jaren negentig beginnen belangrijke Nederlandse bekroningen aan Vlaamse boeken te beurt te vallen. Een gelijkaardige tendens bespeuren we bij de uitreiking van Duitstalige bekroningen. Als een Vlaams auteur niet bekroond wordt, dan komt hij of zij steeds vaker op de erelijst terecht.

Het grote overwicht van de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur weegt ook door bij de behandeling van de uitgeverijen. Leopold en Querido, twee Nederlandse uitgeverijen, zijn de onbetwiste leiders in ons corpus. Het Davidsfonds is de enige Belgische uitgeverij in de top tien van de belangrijkste uitgeverijen en staat slechts op de zevende plaats. Van een echte inhaalbeweging merken we dus weinig op het gebied van de uitgeverijen. We zien wel dat bekende auteurs zoals Bart Moeyaert en Anne Provoost onderdak vinden bij een Nederlandse uitgeverij; een fenomeen dat niet van aard is om een stimulans te betekenen voor de Vlaamse Uitgeverswereld.

Wat de Duitstalige uitgeverijen betreft, wordt het leiderschap opgenomen door het 'Anrich Verlag' met 64 titels. Dit aantal ligt beduidend lager dan bij de door Leopold (101 titels) en Querido (89 titels) uitgebrachte titels. We zien met andere woorden dat de vertaling van de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur veel meer gespreid is bij de Duitstalige uitgeverijen. Dit is een natuurlijke evolutie omdat de uitgave van buitenlandse literatuur toch altijd een kleiner aandeel vormt dan het aantal publicaties in eigen taal. Dit geldt zeker voor een groot taalgebied als het Duitstalige. Van een hechte samenwerking tussen de belangrijkste Nederlandstalige en Duitstalige uitgeverijen is niet echt sprake. De belangrijkste Nederlandstalige uitgeverijen werken – veralgemenend gesteld – samen met de belangrijkste Duitstalige. Toch geeft de analyse eerder een versplinterd beeld van de vertaling van Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken aan. We stellen ook vast dat er geen vaste samenwerking lijkt te zijn tussen vertalers en uitgeverijen.

Bij het onderzoek naar de betekenis van de vertaler hebben we geconstateerd dat vertalers nog al te vaak in de vergeethoek staan. Met uitzondering van de bekende kinder- en jeugdauteur Mirjam Pressler genieten andere vertalers slechts een lage of geen bekendheid en/of waardering. De status mag (en moet eigenlijk) de hoogte in en vertalers verdienen meer dan een duwtje in de rug. Zonder hen zouden we immers niets afweten van het bestaan van tal van

vernieuwende kinder- en jeugdboeken uit andere taalgebieden. Dat hun vertaalwerk een niet te onderschatten rol speelt, is een laatste niet onbelangrijk element dat gebleken is uit deze analyse. Hoewel het Duitse taalgebied zelfvoorzienend is wat kinder- en jeugdliteratuur betreft, heeft het dankzij de vertalingen toch aanvullingen in bepaalde niches en impulsen tot verandering gekregen vanuit de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur.

ALGEMEEN BESLUIT

Het historische overzicht van zowel het Duitstalige als het Nederlandstalige gebied heeft aangegeven dat de kinder- en jeugdliteratuur in de door ons onderzochte periode grote veranderingen heeft ondergaan. Wat het Duitstalige gebied betreft, zorgen de politieke en ideologische verschillen tussen Oost- en West-Duitsland voor een uiteenlopende ontwikkeling van de kinder- en jeugdliteratuur. Toch lijken ze meer op elkaar dan men op het eerste gezicht zou zeggen. Beide landsdelen benadrukken immers het pedagogische aspect van het kinder- en jeugdboek, maar geven er een andere invulling aan. Met betrekking tot Oost-Duitsland zien we dat gedurende de bestudeerde periode de DDR-dictatuur geleidelijk afbrokkelt waardoor meer kritische stemmen gepubliceerd kunnen worden. Op die manier evolueren de Oost-Duitse kinder- en jeugdboeken in de richting van de West-Duitse. Dit proces bereikt zijn hoogtepunt na de eenmaking van Duitsland in 1989, wanneer alle censuur wegvalt en de kinder- en jeugdliteratuur nieuwe wegen inslaat om een veelvoud aan (al dan niet) taboedoorbrekende onderwerpen te kunnen beschrijven. Wat het Nederlandstalige gebied betreft, hebben we vastgesteld dat het onderscheid tussen Nederland en Vlaanderen niet van politieke aard is, maar een historische oorsprong kent die in belangrijke mate teruggaat op het overheersende Franse taalgebruik. De Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur hinkte hierdoor achterop ten opzichte van de ontwikkelingen van de kinder- en jeugdliteratuur bij zijn Noorderbuur, maar heeft in de jaren negentig haar rechtmatige plaats naast Nederland opgeëist.

Ondanks de verschillen tussen de voormalige BRD en DDR, tussen Nederland en Vlaanderen en tussen beide taalgebieden onderling, merken we dat de kinder- en jeugdliteraire ontwikkelingen zich – vroeger of later – overal doorzetten. Het lijkt met andere woorden een West-Europese tendens. De kinder- en jeugdliteratuur van de jaren vijftig bestaat grotendeels uit traditionele verhalen die gebukt gaan onder tal van didactische criteria. Gelukkig vinden ook eigenzinnig auteurs steeds een plekje om deze trend te ondermijnen. De maatschappelijke veranderingen van de jaren zestig zorgen ervoor dat de kinder- en jeugdliteratuur zich langzaam gaat losmaken van deze pedagogische beslommingen. De anti-autoritaire stroming is hiervoor typerend. Deze strekking bereikt haar hoogtepunt in de jaren zeventig,

wanneer probleemboeken een centrale plaats krijgen in de productie van kinder- en jeugdboeken. Toch rijst er dan reeds protest tegen deze verdoken vorm van pedagogisering en wordt er geijverd voor een grotere aandacht om te schrijven vanuit het perspectief van het kind. Men gaat verder meer belangstelling hechten aan een betere uitwerking op formeel vlak. Ook de illustraties worden volwassen en gaan een essentieel deel uitmaken van een verhaal. Deze verschillende evoluties breken door in de jaren tachtig en monden uit in een opmars van introspectie en het gebruik van fantasie-elementen. Deze uiteenlopende elementen geven hiermee de aanzet tot een hogere mate van literariteit. Dit zorgt ervoor dat meer en meer kinder- en jeugdboeken zowel door jong als oud gelezen kunnen worden. Deze tendens komt volledig tot bloei in de jaren negentig. Daarnaast wordt deze periode gekenmerkt door een explosie aan thema's en vormen. Auteurs willen de nieuwe ontwikkelingen die zich afspelen in de samenleving op een gepaste manier weergeven aan de jonge(re) generatie.

De eerste twee delen hebben ons inzicht gegeven in de geschiedenis van de kinder- en jeugdliteratuur van de verschillende taalgebieden. Deze kennis hebben we uitgebreid in het derde deel waar we de interactie tussen het Nederlandstalige en het Duitstalige gebied aan bod hebben laten komen. Vanuit verschillende invalshoeken hebben we dit thema belicht en zijn tot de vaststelling gekomen dat er een uitgebreide wisselwerking bestaat tussen deze twee cultuurgebieden.

In het vierde deel hebben we gefocust op een facet van de eerder besproken interactie: we hebben de Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken in Duitse vertalingen van 1975 tot 2000 onderzocht. Aan de hand van ons corpus hebben we dit aspect van de wisselwerking in kaart gebracht. We hebben de gegevens vanuit diverse oogpunten bestudeerd om een zo uitgebreid mogelijk beeld te vormen over de interesse van de Duitstalige gebieden voor de Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur. Hierbij hebben we eerst vastgesteld dat het aantal vertalingen voortdurend is toegenomen. Vooral vanaf de tweede helft van de jaren tachtig kennen de vertalingen een grote bloei. We hebben verder een ongelijke verhouding tussen Nederland en Vlaanderen opgemerkt die pas in de jaren negentig gecorrigeerd is. De grondige veranderingen van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur in deze periode worden met andere woorden weerspiegeld in het aanbod van vertalingen. Vervolgens heeft een daling van de tijd die verloopt tussen de publicatie van het Nederlandstalige boek en zijn Duitse vertaling de belangstelling van de Duitse taalgebieden bevestigd. Deze aandacht hebben we ook vastgesteld aan de hand van de met een Duitstalige prijs bekroonde boeken. In samenhang

met het fenomeen bekroning hebben we waargenomen dat dit geen noodzaak is voor een vertaling: bekroonde boeken vormen slechts een vierde van het corpus. Daarna hebben we de betekenis van de vertalers besproken en een antwoord gezocht op de vraag of ze een status genieten. De analyse wijst erop dat vertalers nog steeds niet de waardering krijgen die ze verdienen. Ze zijn weinig of niet bekend, tenzij ze hun vertaalwerk combineren met eigen literatuurwerk. Tot slot hebben we de rol van de uitgeverijen onderzocht. We hebben hierbij een basisinzicht verworven in de (complexe) Nederlandstalige en Duitstalige wereld van de uitgeverijen en hoe ze zich onderling ten opzichte van elkaar opstellen.

Aan de hand van deze bespreking hebben we dus heel wat kennis opgedaan over de Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken in vertaling. Door de ruime omkadering en de bespreking van het thema vanuit verschillende perspectieven hebben we een uitgebreid beeld kunnen schetsen met betrekking tot de periode 1975 – 2000. Verder onderzoek zou meer informatie kunnen bieden over de evolutie van recente ontwikkelingen. We stellen ons enkele vragen die hierbij aan bod zouden kunnen komen. Kan de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur haar eigenheid behouden? Krijgen vertalers eindelijk de waardering die hen toekomt? Hoe verloopt de wisselwerking met de Duitstalige kinder- en jeugdliteratuur in Nederlandse vertalingen? Grootschaliger gezien zou een vergelijking van de interactie met andere (West-) Europese kinder- en jeugdliteraturen interessante gegevens kunnen opleveren met betrekking tot de thematiek van de vertaling van kinder- en jeugdliteratuur. In dit opzicht vormt deze verhandeling een vertrekpunt en kan ze best gezien worden als ‘ein Werk im Fortgang’.

LITERATUURLIJST

Geraadpleegde boeken

Bamberger, R. *Jugendliteratur und Buchpädagogik*. Jugend und Volk, Wien/München, 1971.

Bekkering, H., Heimeriks, N. en Van Toorn, W. *De hele Bibelebontse berg: de geschiedenis van het kinderboek in Nederland & Vlaanderen van de middeleeuwen tot heden*. Querido, Amsterdam, 1990.

Blume, M. *Deutscher Jugendliteraturpreis 1996 – 2000. Ergänzung zur Dokumentation Deutscher Jugendliteratur 1956 – 1996*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e. V., München, 2000.

Boek en Jeugd. Jeugdlectuurgids voor gezin en school. Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek, Amsterdam, 1981 – 1991.

Bubi, jaarboek Vlaamse jeugdliteratuur 1985. Dedalus, Antwerpen, 1985.

De Maesschalck, E. en Vints, L. *Davidfonds 1875 – 2000*. Davidfonds, Leuven, 2000.

De Sterck, M., Kakebeeke, H. en Franck, E. *Schrijver gevonden. Encyclopedie van de jeugdliteratuur*. Lannoo, Tielt en Biblion Uitgeverij, Den Haag, 1999.

De Swert, F. *Over Jeugdliteratuur*. Lannoo, Tielt en Amsterdam, 1977.

Doderer, K. (Red.) *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur: Personen, Länder- und Sachartikel zu Geschichte und Gegenwart der Kinder- und Jugendliteratur. In drei Bänden*. Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1975 (I) - 1977 (II) – 1979 (III). *Vierter Band: Ergänzungs- und Registerband*, Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1982.

Doderer, K. en Müller, H. (Red.) *Das Bilderbuch: Geschichte und Entwicklung des Bilderbuchs in Deutschland von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1973.

Doderer, K. en Riedel, C. *Der deutsche Jugendliteraturpreis. Eine Wirkungsanalyse*. Juventa Verlag, Weinheim und München, 1988.

Duijx, T. (Red.) *Taal in vertaling. Het Nederlandstalige kinder- en jeugdboek binnen en over de grenzen*. Uitgave mogelijk door subsidie van Lira, s.d.

Eckhardt, J. *Kinder- und Jugendliteratur*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1978.

Freundeskreis des Instituts für Jugendbuchforschung der Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt/M. *Mirjam Pressler. Eine Orchidee blüht im Continen-Tal*. Beltz, 2001.

Gelberg, H.-J. (Hrsg.) *Aller Dings. Versuch, 25 Jahre einzuwickeln. Werkstattbuch zum Programm B & G*. Beltz Verlag, Weinheim und Basel, 1996.

Ghesquière, R. *Het verschijnsel jeugdliteratuur*. Acco, Leuven/Amersfoort, 1982.

Ghesquière, R. en D'Hoker, M. (eindred.) "Lichtend, dichtend, richtend." *Het jeugdfonds van Averbode en Davidsfonds in historisch perspectief: 1920 – 2000*. VNC – Onderzoeksrapport, Leuven, 2003.

Haas, G. (Red.) *Kinder- und Jugendliteratur*. Philipp Reclam jun., Stuttgart, 1984.

Klingberg, G., Ørvig, M. en Amor, S. (Red.) *Children's Books in Translation. The Situation and the Problems*. Ålmqvist & Wiksell International, Stockholm/Sweden, 1978.

Kohnstamm, D. *Het bijzondere van het gewone. De kinderboekjes van Dick Bruna*. Mercis B.V., Utrecht, 1978.

Linders, J. en De Sterck, M. *Nice to meet you. A Companion to Dutch & Flemish children's literature*. Dutch Trade Publishers Association, Amsterdam; Flemish Book Trade Association, Antwerp, 1993.

Linders, J., Staal, J., Tromp, H. en Vos, J. *Het ABC van de jeugdliteratuur*. Martinus Nijhoff, Groningen, 1995.

Linders, J. en Velthuijs, M. *Ik bof dat ik een Kikker ben. Leven en werk van Max Velthuijs*. Leopold, Amsterdam, 2003.

Meyers, F. (Red.) *Blaubuch 2000. Adressen und Register für die deutschsprachige Kinder- und Jugendliteratur*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e. V., München, 2000.

Moren, P. *Het prentenboek als springplank. Cultuurspreiding en leesbevordering door prentenboeken*. Uitgeverij SUN, Nijmegen, 2000.

Mommers, C. en Janssen, G. *Zwijssen, een passie voor uitgeven. Geschiedenis van een educatieve uitgeverij*. Uitgeverij Zwijssen, Tilburg, 1997.

Het Nederlandse boek in vertaling. 1988 – 1992. Bibliografie van vertalingen van Noordnederlandse en Zuidnederlandse werken. Koninklijke Bibliotheek, Den Haag, 1993.

O' Sullivan, E. *Kinderliterarische Komparatistik*. Universitätsverlag C. Winter, Heidelberg, 2000.

Peetz, H. (Red.) *Der Deutsche Jugendliteraturpreis 1956 – 1983*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e. V., München, 1984.

Peetz, H. en Liesenhoff, D. (Red.) *Deutscher Jugendliteraturpreis 1956 – 1996. Eine Dokumentation über 40 Jahre*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e. V., München, 1996.

Querido, A., Donker, A. en Wink, T. *Emanuel Querido: de mens, de schrijver, de uitgever*. Querido, Amsterdam, 1955.

Raecke, R. (Red.) *Kinder- und Jugendliteratur in Deutschland*. Arbeitskreis für Jugendliteratur e. V., München, 1999.

Sötemann, A.L. *Querido van 1915 tot 1990. Een uitgeverij*. Uitgeverij Querido, Amsterdam, 1990.

Van Raan, E. *Het Nederlandstalige boek in vertaling. Bibliografie van vertalingen van Noord- en Zuidnederlandse werken. 1973 – 1986*. Koninklijke Bibliotheek, 's Gravenhage, Staatsdrukkerij, 1979 – 1987.

Van Uffelen, H. *Bibliographie der niederländischen Kinder- und Jugendliteratur in deutscher Übersetzung 1830 – 1990*. LIT Münster, 1993.

Van Uffelen, H., van Baalen, C. en Weissenböck, M.E. (Hg.) *Von Dik Trom bis Meester Max: Texte zur Ausstellung 100 Jahre niederländischsprachigen Kinder- und Jugendliteratur*. Institut für Germanistik/Nederlandistik, Wien, 2001.

Verlinde, C. (Red.) *Uit de schaduw. Een beknopte geschiedenis van de West-Vlaamse en de Westfaalse jeugd- en kinderliteratuur*. Graphic Group Van Damme, Brugge, 1996.

Verschuren, H. (Red.) *Lexicon van de Jeugdliteratuur*. Nijhoff, Groningen, 1982.

Vos, J. en Meijer, C. *Wegwijs in de Jeugdliteratuur*. Martinus Nijhoff, Leiden, 1985.

Vries, Anne de. *Bibliografie van Anne de Vries 1904 – 1964*. Callenbach, Nijkerk, 1995.

Wild, R. (Red.) *Geschichte der Deutschen Kinder- und Jugendliteratur*. J.B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart, 1990.

Zahn, S. *Töchterleben. Studien zur Sozialgeschichte der Mädchenliteratur*. DIPA-Verlag, Frankfurt, 1983.

Tijdschriften en artikels

- De Doncker, W. “Vertalen is een eenzame bezigheid. Interview met Verena Kiefer”
In: Verschuren, H. e.a. (red.) *Leesgoed*. Den Haag, 2000, pp. 33 – 35.
- De Sterck, M. en Kustermans, K. “De canonisering van de jeugdliteratuur in Vlaanderen”
In: Verschuren, H. e.a. (red.) *Leesgoed*. Den Haag, 1998, pp. 61 – 67.
- Ghesquière, R. “Der rebellische Reiz des niederländischsprachigen Kinderbuches.”
In: Van Uffelen, H., van Baalen, C. en Weissenböck, M.E. (Hg.) *Von Dik Trom bis Meister Max.: Texte zur Ausstellung 100 Jahre niederländischsprachigen Kinder- und Jugendliteratur*. Institut für Germanistik/Nederlandistik, Wien, 2001.
- Neerlandia, Nederlands – Vlaams tijdschrift voor taal, cultuur en maatschappij*. Algemeen Nederlands Verbond, Jaargang 108, nr. 2, 2004.
Op: <http://www.algemeennederlandsverbond.org/Neerlandia2004-2.pdf>
- Van Coillie, J. “Van lapjeskat tot liegbeest. Dertig jaar poëzie voor kinderen in Nederland en Vlaanderen” (1982).
Op: <http://www.dbnl.org/tekst/coil001lapj01/>
- Vlaanderen: “Uit de kinderschoenen. Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur 1990 – 2001”*.
In: Tweemaandelijks tijdschrift voor kunst en cultuur. Jaargang 51 (mei – juni 2002), nr. 3.

Onuitgegeven licentiaatsverhandelingen

Adams, A. *Synchrone doorsnede van in 1995 uitgegeven kinder- en jeugdboeken in Vlaanderen en Nederland*. Katholieke Universiteit Leuven, 1998.

Adams, L. *Evolutieschets van het Nederlandse jeugdliteraire systeem: een studie van de Gids boek en jeugd van 1975 tot 1995*. Katholieke Universiteit Leuven, 2001.

Borkelmans, M. *Die DDR – Literatur: Versuch einer kritischen Einführung*. Katholieke Universiteit Leuven, 1978.

De Jonckheere, Sofie. *Nicht für Mädchen gedacht, aber dennoch gerne von Mädchen gelesen: zur Entwicklung mädchenorientierter Texte innerhalb der DDR – Kinder- und Jugendliteratur, aufgezeigt an ausgewählten Beispielen*. Katholieke Universiteit Leuven, 1997.

Maes, S. *Synchrone doorsnede van kinder- en jeugdliteratuur in Vlaanderen anno 1985*. Katholieke Universiteit Leuven, 1988.

Verhaegen, K. *De Nederlandstalige jeugdliteratuur in vertaling in het Engelse taalgebied*. Katholieke Universiteit Leuven, 1999.

Verhelst, S. *Synchrone doorsnede van het kinder- en jeugdboekenjaar 1990*. Katholieke Universiteit Leuven, 1993.

Internet

<http://www.villakakelbont.be/>
<http://www.leesplein.nl/>
<http://www.knag.nl/>
<http://www.onserfdeel.be/>
<http://www.fondsvoordeletteren.be/>
<http://www.literairvertalen.org/>
<http://www.kinderboekenweek.nl>
<http://www.nlpvf.nl/>
<http://taalunieversum.org/koppelingen/62/>
<http://www.ned.univie.ac.at/>
<http://access.libis.kuleuven.ac.be/libis-ipac/v3/lbscheck?&Language=N&>
<http://kinderboeken.pagina.nl/>
<http://uitgeverijen.pagina.nl/>
<http://www.lezen.nl/>
<http://www.boek.be/>
http://www.boek.be/files/bestanden/Jeugdboekenprijzen_historisch_vanaf_1989.htm#Historisch_overzicht
<http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/index.htm>
http://www.obd.nl/kinderboekenweek/historisch_overzicht.html
<http://www.seminarlehrer.de/infos/litpreise/buxtehbulle.html>
<http://www.cpnb.nl/index2.html>
<http://www.uschtrin.de/>
<http://www.goethe.de/os/hon/kiju/wett.htm#A1>
<http://www.bjlonline.de/bjl.htm>
<http://www.limburg.de/index.phtml?such=ausschrei>
<http://www.oldenburg.de/bibliothek/kibumrat.html>
<http://www.hameln.de/index.html>
<http://www.silberne-feder.de.vu/>
<http://www.politische-bildung.nrw.de/medien/heinemannpreis/index.html>
<http://www.aerztinnenbund.de/Buchpreis.15.0.html>
<http://www.goethe.de/ins/nl/prj/kij/pre/troi/deindex.htm>
<http://www.jugendliteratur.org/start02.htm>
<http://www.kaz-goettingen.de/index.html?=-jubucrew.html>
http://www.charlottenburg-wilmersdorf.de/wissenswertes/lexikon/rote_tuch.html
http://www.braunschweig.de/kultur/sonstiges/fr_gerst_preis_preistraeger.html
<http://www.beltz.de/htmlBeltz/Peter-Haertling-Preis-1.html>
<http://www.wienerzeitung.at/literatur/>
<http://databases.unesco.org/xtrans/xtra-form.html>
<http://www.stadt-salzburg.at/pdf/literaturundueberset.pdf>
http://www.landesbuechereistelle.de/buecherei_literaturpreise.html
http://www.friedenspaedagogik.de/service/literatur/lit_rechts/in_re.htm
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/ErhardLudwig/>
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/KiesingerKurtGeorg/>
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/BrandtWilly/>
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/UlbrichtWalter/>
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/SchmidtHelmut/>
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/HoneckerErich/>
<http://www.dhm.de/lemo/html/biografien/KohlHelmut/>
http://www.kfunigraz.ac.at/ub/sosa/kurs2002/frame.htm?Geschichte8_ie.htm
<http://www.dbnl.nl/letterkunde/jeugdliteratuur/>
<http://www.goethe.de/ne/hel/kjb04/deensika.htm>
<http://www.vlaamse-illustratoren.com/>
<http://www.xs4all.nl/~hebeco/jeugdboeken/start2.html>
<http://wwws.nl.warnerbros.com/movies/plukvandepetteflet/html/home.html>
<http://www.ned.univie.ac.at/>

<http://www.falling.be>
<http://www.bakermat.be>
<http://www.vosenhaas.com/>
<http://www.pigmalion.be/>
<http://www.bookfair.bolognafiere.it/Standard2.asp?p=Libro2001home&m=12&l=2>
<http://www.kidcity.be/page.php?lang=nl&house=marcdebel&category=>
<http://www.ijb.de/entry.html>
<http://www.woutertjepieterseprijs.nl/>
<http://www.kiekeboekprijs.nl/>
<http://www.letterkundigmuseum.nl/>
<http://netmasters08.netmasters.nl/letterkm/index.php>
<http://www.bekroond.com/>
<http://www.bekroondeboeken.nl/>
<http://www.poeziecentrum.be/index.htm>
<http://www.boeklog.nl/inktaap/index2.html>
<http://www.degoudenuil.be/>
<http://www.deillustratiestudio.nl/index.html>
<http://www.bookfair.bolognafiere.it/Standard2.asp?p=Libro2001home&m=12&l=2>
<http://www.illustratoren.de/home.asp>
http://www.bibiana.sk/uvod_e.htm
<http://www.ibby.org>
<http://www.1001buch.at/index.html/>
<http://www.alida.at/>
<http://www.svbbpt.ch/Literatur/deutsch/FrameDL1.htm>
<http://www.lesenswert.de/portrait.htm>
<http://www.sbf.fellbach.de/Autorenverzeichnis/autork.htm>
<http://www.jugendliteratur.net/>
<http://www.literarischesleben.uni-goettingen.de/>
http://www.landesbuechereistelle.de/buecherei_literaturpreise.html
<http://www.biblio.at/rezensionen/>
<http://www.zum.de/Faecher/D/BW/gym/KJL/>
http://www.thienemann.de/autoren/f_autoren.htm
<http://www.stadt.buxtehude.de>
<http://www.kikkerfeest.nl/>
<http://www.kikkervriendjes.nl/>
<http://www.mercis.nl/>
<http://www.nijntje.nl>
<http://www.stuttgart.de/chilias/>
<http://www.schrijversnet.nl/kbw99/index.html>
<http://www.boekenwereld.com/>

Auteurs:

Anne Provoost: <http://www.anneprovoost.com/>
Karel Verleyen: <http://www.karelverleyen.com/>
Koen Fossey: <http://www.koenfossey.be/>
Bart Moeyaert: <http://www.bartmoeyaert.com/>
Hans Stolp: <http://www.hansstolp.nl/index.php>
Joost Swarte: <http://www.joostswarte.com/>
Herman van Veen: <http://www.hermanvanveen.com/>
Simone van der Vlugt: <http://www.simonevandervlugt.nl/>
Wanda Reisel: <http://wanda.reisel.net/>
Paul Kustermans: <http://users.skynet.be/paulkustermans/index.htm>
Hans Hagen: <http://www.hanshagen.nl/>
Els de Groen: <http://www.elsdegroen.nl/>
Rindert Kromhout: <http://www.rindertkromhout.nl/>
Henk Hokke: <http://home.hetnet.nl/~writer/index.html>
Vivian den Hollander: <http://www.viviandenhollander.nl/>
Gonneke Huizing: <http://www.gonnekehuizing.nl/>
Kolet Janssen: <http://users.skynet.be/Kolet.Janssen/>
Trude de Jong: <http://www.trudedejong.com/>
Anke Kranendonk: <http://www.ankekranendonk.nl/>
Sjoerd Kuyper: <http://home.planet.nl/~kuype450/>
Maria Heylen: <http://www.maria-heylen.be/>
Willy Schuyesmans: <http://www.schuyesmans.be/jeugdлит/index.htm>
Sipke van der Land: <http://home.hetnet.nl/~sipkevanderland/>
Joke van Leeuwen: <http://www.jokevanleeuwen.com/>
Ted van Lieshout: <http://home.wanadoo.nl/tedvanlieshout/>
Paul van Loon: <http://www.paulvanloon.nl/>
Koos Meinders en Annette Fienieg: <http://www.meinders-fienieg.nl/>
Elisabeth Mollema: <http://www.elisabethmollema.nl/>
Lydia Rood: <http://www.lydiarood.nl/>
Jan Sanders: <http://home.tiscali.nl/~lefle/jansanders/>
Klaas Verplancke: <http://www.klaas.be/>
Claudia van der Sluis: <http://www.claudiavandersluis.nl/>
Robbert Jan Swiers: <http://www.home.zonnet.nl/robbertjanswiers/>
Tais Teng: <http://home.casema.nl/taisteng/>
Mensje van Keulen : <http://www.mensjevankeulen.nl/>
Gitte Spee: <http://www.deillustratiestudio.nl/gittespee.html>
Tjibbe Veldkamp: <http://www.tjibbeveldkamp.nl/default.aspx>
Ida Vos: <http://www.idavos.nl>
Jacques Vriens: <http://www.jacquesvriens.nl/>
Nicole Boumâaza : <http://www.boumaaza.be/>
Dirk Bracke: <http://welcome.to/bracke/>
Marita de Sterck: <http://users.pandora.be/marita.de.sterck/>
Thea Dubelaar: <http://www.theadubelaar.nl/>
Carry Slee: <http://www.carryslee.nl/>
Annie M.G. Schmidt: <http://www.annie-mg.com/>
Bies van Ede: <http://www.biesvanede.nl/>
Corrie Hafkamp: <http://home.wanadoo.nl/corriehafkamp/>
Marian van der Heiden: <http://www.marianvanderheiden.com/>
Wim Hofman: <http://people.zeelandnet.nl/whhofman/>
Francine Oomen: <http://www.francineoomen.nl/>
Harm de Jonge: <http://www.harmdejonge.nl/>
Guy Didelez: <http://users.pandora.be/guy.didelez/>
Leonie Kooiker: <http://www.leoniekooiker.nl/>
Selma Noort: <http://www.selmanoort.nl/>
Ton van Reen: <http://www.tonvanreen.nl/html/home.htm>
René Appel: <http://www.reneappel.nl>

Diane Broeckhoven : <http://users.belgacom.net/dianebroeckhoven/>
Karlijn Stoffels: <http://www.karlijnstoffels.com/>
Ellen Tijssinger: <http://www.ellentijssinger.nl/>
Gil van der Heyden: <http://users.skynet.be/gilvdh/>

Uitgeverijen:

De Eekhoorn: <http://www.eekhoorn.com/>
Clavis: <http://www.clavis.be>
Leopold: <http://www.leopold.nl/web/>
Querido: <http://www.querido.nl/>
QueridoKind: <http://www.queridokind.nl/>
Averbode/Altiora: <http://www.averbode.nl/>
Zwijssen: <http://www.zwijssen.nl/>
Ploegsma: <http://www.ploegsma.nl/>
WPG: <http://www.wpg.nl/>
Davidsfonds: <http://www.davidsfonds.be/>
Lemniscaat: <http://www.lemniscaat.nl/>
Van Goor: <http://www.prometheuskinderboeken.nl/>
Van Holkema & Warendorf: <http://www.unieboek.nl/>
Beltz: <http://www.beltz.de/>
Nagel & Kimche: <http://www.nagel-kimche.ch/index.asp>
Arena: <http://www.arena-verlag.de/>

Varia

“Geschichte der Verlagsgruppe Beltz. ” Beltz, Weinheim, 2004. (ontvangen brochure)

Gout, Y., Rutyne, A. en Vervliet, E. “15 jaar Vlaamse jeugdliteratuur, de complete collectie van alle Vlaamse kinder- en jeugdboeken sinds 1985.” (cd-rom) Vereniging van Schrijvers Voor de Jeugd (VSVJ), 2000.

“Presse-Information zum Jubiläum. Anrich, das erste Viertel Jahrhundert. ” Beltz, Weinheim, 1995. (ontvangen brochure)

“Schrijven achter de spiegel.” Internationaal Colloquium Kinder- en Jeugdliteratuur in Vertaling. Uitdagingen en strategieën. 31-03 en 01-04 2004, Vlekho, Brussel.

Verbeek, G. *Inleiding tot de Geschiedenis van Duitsland*. Onuitgegeven syllabus bij het college ‘Duitse beschavingsgeschiedenis’. Katholieke Universiteit Leuven, 1999 – 2000.

Vlaamse Jeugdliteratuur. Tentoonstellingscatalogus door Ryckaerts, E. (Tentoonstellingen: Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 15 december 1979 – 2 februari 1980; Antwerpen, Archief en Museum voor het Vlaamse Kultuurleven, 16 mei – 24 augustus 1980) Erasmus, Gent, 1979.

BIJLAGEN

De bijlagen zijn opgenomen in deel II van deze licentiaatsverhandeling.

Katholieke Universiteit Leuven
Faculteit Letteren

Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Duitse vertalingen.

Een onderzoek van 1975 tot 2000.

Deel II - Bijlagen

Promotor:

Prof. Dr. R. Ghesquière

Verhandeling ter verkrijging
van de graad van licentiaat in de
Taal- en Letterkunde: Germaanse
Talen

ingediend door: **Katrien Boon**

Leuven, 2005

INHOUDSTAFEL

BIJLAGE 1 :	DUITSTALIGE BEKRONINGEN EN NEDERLANDSTALIGE BEKROONDEN	3
1	Overzicht van Duitstalige prijzen voor kinder- en jeugdliteratuur	3
1.1	Duitsland	3
1.2	Oostenrijk	5
1.3	Zwitserland.....	5
2	Overzicht van prijzen waar ook Nederlandstalige boeken bekroond worden.	6
2.1	Deutscher Jugendliteraturpreis	6
2.2	Buxtehuder bulle	9
2.3	Gustav-Heinemann-Friedenspreis für Kinder- und Jugendbücher.....	10
2.4	Das rote Tuch	11
2.5	Buch des Monats der JugendbuchCrew Göttingen	12
2.6	Bücher der Jahre der JugendbuchCrew Göttingen.....	16
2.7	Österreichischer Staatspreis für Kinder- und Jugendliteratur	16
2.8	Die Silberne Feder.....	17
BIJLAGE 2 :	NEDERLANDSTALIGE BEKRONINGEN EN DUITSTALIGE BEKROONDEN	19
1	Overzicht van Nederlandstalige prijzen voor kinder- en jeugdliteratuur	19
1.1	Situering	19
1.2	Prijzen in Nederland.....	19
1.3	Prijzen in Vlaanderen	25
2	Overzicht van de prijzen waar ook Duitstalige boeken bekroond worden ...	32
2.1	Zilveren Griffel	32
2.2	Zilveren Penseel	37
2.3	Jenny Smelik/IBBY-prijs	38
2.4	Glazen Globe.....	39
2.5	Boekenwelp	39
BIJLAGE 3 :	CORPUS – NEDERLANDSTALIGE KINDER- EN JEUGDBOEKEN IN DUITSE VERTALINGEN VAN 1975 TOT 2000.....	41
BIJLAGE 4 :	VERTAALDE “REEKSEN” PER AUTEUR.....	77
1	Ton van Eerbeek.....	77
2	Henri Arnoldus	77
3	Dick Laan	77
4	Paul van Loon.....	78
5	Max Velthuijs	78
6	Dick Bruna	79
BIJLAGE 5 :	AANTAL VERTALINGEN VAN VLAAMSE AUTEURS.....	80
1	Periode 1975 – 1980.....	80
2	Periode 1981 – 1990.....	80
3	Periode 1991 – 2000.....	80

BIJLAGE 6 :	INTERVIEW MET MIRJAM PRESSLER	82
BIJLAGE 7 :	VERTALINGEN VAN TOP DRIE VERTALERS	84
1	Vertalingen van Mirjam Pressler.....	84
2	Vertalingen van Siegfried Mrotzek.....	87
3	Vertalingen van Helmut Goeb.....	88
BIJLAGE 8 :	ORGANIGRAM WEEKBLADPERSGROEP	90
BIJLAGE 9 :	OVERZICHT TITELS UITGEGEVEN BIJ DE TOP DRIE VAN DUITSTALIGE UITGEVERIJEN	91
1	Vertalingen uitgegeven door Anrich Verlag	91
2	Vertalingen uitgegeven door Arena Verlag	92
3	Vertalingen uitgegeven door Weichert Verlag.....	94
BIJLAGE 10 :	RELATIE TUSSEN DE TOP TIEN VAN DE NEDERLANDSTALIGE EN DUITSTALIGE UITGEVERIJEN	96
BIJLAGE 11 :	BEPALING VAN DE TUSSENTIJD TUSSEN UITGIFTE EN VERTALING VOOR ENKELE AUTEURS.....	97
1	Vlaamse auteurs	97
2	Nederlandse auteurs	98

BIJLAGE 1 : DUITSTALIGE BEKRONINGEN EN NEDERLANDSTALIGE BEKROONDEN

1 Overzicht van Duitstalige prijzen voor kinder- en jeugdliteratuur

In dit deel volgt een opsomming van in het Duitstalige gebied uitgereikte prijzen voor kinder- en jeugdliteratuur. We hebben we ons hiervoor ten eerste gebaseerd op *Der Deutsche Jugendliteraturpreis* van Doderer en Riedel. In ditz kader hebben beide auteurs een onderzoek verricht naar de bekendheidsgraad¹ van 25 West-Duitse² staats- en andere prijzen. Deze analyse somt meteen de meest belangrijke bekroningen op. Aanvullend hierbij hebben we de Oostenrijkse site <http://www.wienerzeitung.at/literatur/> gebruikt, die een handig overzicht biedt van prijzen en bekroningen in het hele Duitstalige gebied. Meer informatie is ook te vinden op http://www.uschtrin.de/preise_genre.html. Deze site geeft een interessant overzicht van literaire prijzen en wedstrijden. Hetzelfde geldt voor de volgende website: http://www.landesbuechereistelle.de/buecherei_literaturpreise.html.

Omwille van het uitgebreide aanbod van prijzen en wedstrijden beperken we ons tot de meest bekende volgens Doderers analyse. Uitgebreidere informatie kan men terugvinden in de hierboven beschreven bronnen. In onze onderstaande opsomming geeft de eerste kolom de naam van de prijs. De tweede kolom biedt functionele informatie aan in het kader van deze eindverhandeling. In eerste instantie is het nuttig om te weten wat de aard van de prijs het is: een staatsprijs, een prijs uitgereikt door een uitgeverij, persoon of stad. Daarnaast wordt ook aangegeven in welk jaar deze prijs voor het eerst werd uitgereikt. In een derde kolom vermelden we of (Nederlandstalige) vertalingen in aanmerking komen of niet: betreft het met andere woorden een nationale of internationale gerichte prijs. Tenslotte geven we in de laatste kolom aan de hand van een cijfer de rangorde binnen de bekendheidsgraad volgens Doderer en hernemen we daarnaast ook in procenten de bekendheidsgraad van deze prijzen.

1.1 Duitsland

Prijs	Uitgereikt		Nationaal/ Internat.	Bekendheids- graad	
	door	Vanaf		pl.	%
Astrid Lindgren-Preis	Uitgeverij Friedrich Oetinger	1969	Nationaal	2	67,6%
Buch des Monats der JuBuCrew Göttingen	Arbeitsgemeinschaft Jugendbuch, Göttingen	1972	Internat.	11	21,9%
Buxtehuder Bulle	Boekhandelaar Ziemann & Ziemann	1971 tot 1980	Internat.	3	40,2%

¹ Er werd enkel gepeild naar de bekendheid bij boekhandelaars, bibliothecarissen en leerkrachten Duits.

² Er bestaat slechts 1 Duitse staatsprijs, van oorsprong West-Duits, m.n. der deutsche Jugendliteraturpreis.

Prijs	Uitgereikt		Nationaal/ Internat.	Bekendheids- graad	
	door	Vanaf		pl.	%
Deutscher Jugendliteraturpreis	De Duitse staat	1956	Internat.	1	91,5%
Friedrich-Bödecker-Preis	Friedrich-Bödecker-Kreis, Hannover	1972	Internat.	6	32,0%
Friedrich-Gerstäcker-Preis	De stad Braunschweig	1952	Nationaal	5	33,1%
Großer Preis der Deutschen Akademie für Kinder- und Jugendliteratur in Volkach	De Deutsche Akademie für Kinder- und Jugendliteratur, Volkach	1976	Internat.	13	18,6%
Gustav-Heinemann-Friedenspreis für Kinder- und Jugendbücher	Deelstaat Nordrhein-Westfalen	1982	Internat.	10	23,4%
Hans-Im-Glück-Preis-für-Jugendliteratur	Kreisstadt Limburg a.d. Lahn	1978	Nationaal	18	9%
Heinrich-Pleticha-Sachbuchpreis	Arena uitgeverij Würzburg	1974	Nationaal	17	9,3%
Heinrich-Wolgast-Preis	Arbeitsgemeinschaft Jugendliteratur und Medien	1986	Nationaal	24	2,5%
Jugendsachbuchpreis des Deutschen Freien Autorenverbandes	Freier Deutscher Autorenverband München	1975	Nationaal	19	8,8%
Katholischer Kinderbuchpreis	Deutsche Bischofskonferenz	1979	Nationaal	9	27%
Kinderliteraturpreis der Ausländerbeauftragten des Berliner Senats	Berlijnse Senaat	1984	Internat.	23	5,2%
Kurt-Lütgen-Sachbuchpreis	Arena uitgeverij, Würzburg	1973	Nationaal	20	7,6%
Oldenburger Kinder- und Jugendbuchpreis	Stad Oldenburg	1977	Nationaal	8	29,3%
Preis der Deutschen Korczak-Gesellschaft	Deutsche Korczak-Gesellschaft	1978	Internat.	15	11,8%
Preis der Leseratten	ZDF-redactie	1980	Internat.	7	29,6%
Peter-Härtlingpreis für Kinder- und Jugendliteratur	Uitgeverij Beltz & Gelberg, Weinheim	1984	Internat.	4	38,8%
Rattenfänger-Literaturpreis	Stad Hammeln	1985	Internat.	16	10,8%
Die Silberne Feder	Deutsche Ärztinnenbund, München	1976	Internat.	14	15,8%
Der rote Elefant	Roter Elefant-Arbeitskreis Kinder-Bücher- Medien	1976	Internat.	22	5,5%

Prijs	Uitgereikt		Nationaal/ Internat.	Bekendheids- graad	
	door	Vanaf		pl.	%
Das rote Tuch	SPD-Charlottenburg, Berlijn	1978	Intern.	21	5,7%
Troisdorfer Bilderbuchpreis	Stad Troisdorf	1982	Internat., enkel Duitstalig	25	0,9%
Wilhelm-Hauff-Preis	Boekhandel Friedrich von Kloeden, Berlijn	1978	Internat.	12	19,2%

1.2 Oostenrijk

Prijs	Uitgereikt		Nationaal/ Internationaal
	door	vanaf	
Kinder- und Jugendbuchpreis	De stad Wenen	n.b. ³	Nationaal
Österreichischer Kinder-und Jugendbuchpreis	De staat Oostenrijk	1955	Internationaal
Österreichischer Staatspreis für Kinderlyrik	De staat Oostenrijk	1993	Internationaal, enkel Duitstalig
Österreichischer Staatspreis für Kinder- und Jugendliteratur	De staat Oostenrijk	n.b.	Internationaal
Würdigungspreis für Kinder- und Jugendliteratur	De staat Oostenrijk	1980	Nationaal

1.3 Zwitserland

Prijs	Uitgereikt		Nationaal/ Internationaal
	door	vanaf	
Erich Kästner- Kinder-und Jugendbuchpreis	Atrium uitgeverij	1987	Nationaal
Schweizer Jugendbuchpreis	LHC, de overkoepelende organisatie van Zwisterse leerkrachten	1943	Nationaal
Züricher Kinderbuchpreis “La vache qui lit”	Kinderboekenwinkel Zürich, Zürich	1977	Internationaal, enkel Duitstalig

³ n.b. = Niet beschikbaar in de geraadpleegde bronnen

2 Overzicht van prijzen waar ook Nederlandstalige boeken bekroond worden

2.1 Deutscher Jugendliteraturpreis⁴

Jaar	Auteur	Titel	Aard
1975	Friedrich Karl Waechter	Als je maar vriendjes hebt	prentenboek
	Jean Craighead George	Miyax, de wolven en de jager	jeugdboek
	David Macaulay	De kathedraal : het verhaal van de bouw	informatief
	Angelika Kutsch	Je krijgt niets kado	speciale prijs
1976	Elisabeth Borchers	Heute wünsch ich mir ein Nilpferd	prentenboek
	Peter Härtling	Oma	kinderboek
	John Christopher	De wachters	jeugdboek
	Theodor Dolezol	Planet der Menschen	informatief
1977	Florence Parry Heide	Schorschi schrumpft	prentenboek
	Ludvik Askenazy	Wo die Füchse Blockflöte spielen	kinderboek
	An Rutgers van der Loeff	Ik ben Fedde	jeugdboek
	Wally Herbert	Jagers van het hoge noorden : de Eskimo's	informatief
1978	Ray Smith; Catriona Smith	Der große Rutsch	prentenboek
	Elfie Donnelly	De rommelkist van grootvader	kinderboek
	Dietlof Reiche	De zegelvervalser : roman over de vrije rijksstad Nördlingen in het jaar 1613	jeugdboek
	Geraldine Lux Flanagan; Sean Morris	Mezennestje voor het raam	informatief
	Utta Wickert	In het jaar van de slang : het verhaal van Tizar, een jongen die opgroeide in een kampong in de hoofdstad van Indonesië: Jakarta	speciale prijs
1979	Janosch	O, wat mooi is Panama! : de geschiedenis van de kleine tijger en de kleine beer en hoe ze naar Panama reizen	prentenboek
	Tormod Haugen	De nachtvogels	kinderboek
	Virginia Allen Jensen; Dorcas Woodbury Haller	Was is dat? : een voelboek	informatief
	Rosemarie Wildermuth (Hrsg.)	Heute und die 30 Jahre davor	speciale prijs

⁴

Voor 1981 heette de deutsche Jugendliteraturpreis, Deutscher Jugendbuchpreis.

Jaar	Auteur	Titel	Aard
1980	John Burningham	Wat zou je liever...	prentenboek
	Ursula Fuchs	Emma	kinderboek
	Renate Welsh	De lange weg van Johanna	jeugdboek
	Grethe Fagerström; Gunilla Hansson	Joch, Lotje en Minimi : samen lezen en praten over de baby	informatief
	Heribert Schmid	Het sociale leven van de dieren	informatief
1981	Margret Rettich	De reis met de jol	prentenboek
	Jürgen Spohn	Drunter & Drüber	kinderboek
	Willi Fähmann	De lange weg van Lukas B.	jeugdboek
	Hermann Vinke	Das kurze Leben der Sophie Scholl	informatief
1982	Susi Bohdal	Seline, Bolletje en de kat Flora	prentenboek
	Guus Kuijer	Krassen in het tafelblad	kinderboek
	Myron Levoy	Alan en Naomi	jeugdboek
	Cornelia Julius	Von feinen und von kleinen Leuten	informatief
1983	Robert Gernhardt	Der Weg durch die Wand	kinderboek
	Malcolm Bosse	Ze noemen me Ganesh	jeugdboek
1984	Annegert Fuchshuber	Mausemärchen - Riesengeschichte	prentenboek
	Gudrun Mebs	Wachten op zondag	kinderboek
	Tilman Röhrig	Over driehonderd jaar misschien	jeugdboek
	Christina Björk	Ik houd van de natuur	informatief
1985	Annalena McAfee	Ze kwamen logeren... en gingen niet meer weg!	prentenboek
	Roald Dahl	De GVR	kinderboek
	Isolde Heyne	Treffpunkt Weltzeituhr	jeugdboek
	Gisela Klemt-Kozinowski; Helmut Koch; Luise Scherf; Heinke Wunderlich (Hrsg.)	Die Frauen von der Plaza de Mayo	informatief
1986	Tony Ross	Ik kom je opeten!	prentenboek
	Els Pelgrom	Kleine Sofie en Lange Wapper	kinderboek
	Dagmar Chidolue	Lady Punk	jeugdboek
	Karin von Welck	Bizonjagers en muizenvrienden : de Indianen van Noord-Amerika	informatief
	Klas Ewert Everwyn	Für Fremde Kaiser und kein Vaterland	informatief
	Willem Capteyn	Sanne	speciale prijs
1987	David McKee	Twee monsters	prentenboek
	Achim Bröger	Oma, Tanja en Dikkie	kinderboek
	Inger Edelfeldt	Briefe an die Königin der Nacht	jeugdboek
	Huynh Quang Nhuong	Mein verlorenes Land	informatief
	Charlotte Kerner	Lise, Atomphysikerin	informatief

Jaar	Auteur	Titel	Aard
1988	Maril Kaldhol	Vaarwel Rune	prentenboek
	Joke van Leeuwen	Deesje	kinderboek
	Gudrun Pausewang	De wolk	Jeugdboek
	Christina Björk	Ik houd van de tuin van Monet	Informatief
	Paul Maar	Türme	informatief
1989	Nele Maar	Papa woont nu in de Willemstraat	prentenboek
	Iva Procházková	De tijd van de geheime wensen	kinderboek
	Ingeborg Bayer	Tijd voor de Hora	jeugdboek
	Cynthia Voigt	De hardloper	informatief
1990	Jörg Steiner	Dieren in opstand : de nieuwe stadsmuzikanten	prentenboek
	Uwe Timm	Rudi Renvarken	kinderboek
	Peter Pohl	Jan, mijn vriend	jeugdboek
	Irmgard Lucht	Wie kommt der Wald ins Buch?	informatief
	Israel Bernbaum	Meiner Bruders Huter	informatief
1991	Kveta Pacovská	Eins, fünf, viele	prentenboek
	Wolf Spillner	De duif	kinderboek
	Anatoli Pristavkin	Koekoeksjongen of treurlied tot troost van het	jeugdboek
	Michail Krausnick	Die eiserne Lerche	informatief
	Ursula Wölfel	Het hele oeuvre	speciale prijs
1992	Thomas Tidholm	De Reis naar Ugri-La-Brek	prentenboek
	Benno Pludra	Siebenstorch	kinderboek
	Meja Mwangi	Mijn blanke vriend	jeugdboek
	Pelle Eckerman	Magische lenzen	informatief
1993	Wolf Erlbruch	Het berenwonder	prentenboek
	Henning Mankell	Hznhdnesr : een geheim genootschap	kinderboek
	A.M. Homes	Jack	jeugdboek
	Helmut Hornung	Safari ins Reich der Sterne	informatief
	Josef Guggenmos	het hele oeuvre (poëzie)	speciale prijs
1994	David Hughes	Kan je wel!	prentenboek
	Ulf Stark	Kun je fluiten Johanna?	kinderboek
	Jostein Gaarder	De wereld van Sofie	jeugdboek
	Ruud van der Rol; Rian Verhoeven	Anne Frank	informatief
	Mirjam Pressler	Het hele oeuvre (vertalingen)	speciale prijs
1995	Yvan Pommaux	Detektiv John Chatterton	prentenboek
	Mirjam Pressler	Als het geluk komt, moet je er een stoel voor klaarzetten	kinderboek
	Peter Pohl & Kinna Gieth	Ik mis je, ik mis je!	jeugdboek
	Klaus Kordon	Die Zeit ist kaputt	informatief
	Klaus Ensikat	Het hele oeuvre (illustraties)	speciale prijs

Jaar	Auteur	Titel	Aard
1996	Anna Höglund	Waar ik niet geweest ben : de reizen van Stien Steenbreek	prentenboek
	Jürg Schubiger	Toen de wereld nog jong was	kinderboek
	Mats Wahl	Winterbaai	jeugdboek
	Björn Sortland	Rot, Blau und ein bißchen Gelb	informatief
	Paul Maar	Het hele oeuvre	speciale prijs
1997	Grégoire Solotareff	Jij groot, ik klein	prentenboek
	Sheila Och	Het geld ligt op straat	kinderboek
	Per Nilsson	De geur van Melisse	jeugdboek
	Reinhard Kaiser	Königskinder	informatief
	Binette Schroeder	het hele oeuvre (illustraties)	speciale prijs
1998	Amelie Fried	Hat Opa einen Anzug an?	prentenboek
	Irene Dische	En iedere week een brief	kinderboek
	Bart Moeyaert	Blote handen	jeugdboek
	Susanna Partsch	Das Haus der Kunst	informatief
	Peter Hacks	het hele oeuvre	speciale prijs
1999	Friedrich Karl Waechter	Der Rote Wolf	prentenboek
	Annika Thor	Een eiland in zee	kinderboek
	Ted van Lieshout	Gebr.	jeugdboek
	Peter Sís	Tibet door het rode kistje	informatief
	Birgitte Kicherer	het hele oeuvre (vertalingen)	speciale prijs
2000	Nadia Budde	Eins zwei drei Tier	prentenboek
	Bjarne Reuter	Hodder de nachtbraker	kinderboek
	Charlotte Kerner	Blauwdruk, blueprint	jeugdboek
	Antje von Stemm	Fräulein Pop und Mrs. Up und ihre große Reise durchs Papierland	informatief
	Nikolaus Heidelbach	het hele oeuvre (illustraties)	speciale prijs

2.2 Buxtehuder bulle⁵

Jaar	Auteur	Titel
1975	Johanna Reiss	De schuilplaats
1976	Jaap ter Haar	Het wereldje van Beer Ligthart
1977	Gudrun Pausewang	Joselito
1978	Leonie Ossowski	Ster zonder hemel
1979	Michael Ende	Het oneindige verhaal
1980	Hermann Vinke	Das kurze Leben der Sophie Scholl
1981	Myron Levoy	Alan en Naomi

⁵

<http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/bbulle.htm> of
<http://www.stadt.buxtehude.de/index.php?men1=3&men2=38&men3=80>.

Jaar	Auteur	Titel
1982	Rudolf Frank	De jongen die zijn verjaardag vergat : een roman tegen de oorlog
1983	Gudrun Pausewang	De laatste kinderen
1984	Mildred D. Taylor	Donderslagen, hoor mijn klacht
1985	Urs M. Fiechtner	Annas Geschichte
1986	Joan Lingard	Über die Barrikaden
1987	James Watson	Fluisterend spreken
1988	Isolde Heyne	Sternschnuppenzeit
1989	Heidi Glade-Hassenmüller	Gute Nacht, Zuckerpüppchen
1990	Maria Seidemann	Rosalie
1991	Ursula Wölfel	Ein Haus für alle
1992	Mecka Lind	Soms is de wereld van mij : het verhaal van een zwerfjongere
1993	Klaus Kordon	De eerste lente
1994	Katarina von Bredow	Ik en mijn broer
1995	Tonke Dragt	Torenhog en mijlen breed
1996	Jostein Gaarder	Door een spiegel, in raadselen
1997	Ralf Isau	Das Museum der gestohlenen Erinnerungen
1998	Andreas Steinhöfel	Die Mitte der Welt
1999	John Marsden	Een kille dageraad
2000	Sherryl Jordan	Grensgebieden

2.3 Gustav-Heinemann-Friedenspreis für Kinder- und Jugendbücher

Jaar	Auteur	Titel
1982	Jörg Müller u. Jörg Steiner	Die Menschen im Meer
1983	Rudolf Frank	Der Junge der seinen Geburtstag vergaß
	Els Pelgrom	Die Kinder vom achten Wald
1984	Gudrun Pausewang	Die letzten Kinder von Schewenborn
1985	Franz Nuscheler Nicolai Dementjew	Nirgendwo zu Hause Eingeschlossen. Ein Tag in einer belagerten Stadt
1986	Anatol Feid Tilde Mechels u. Reinhard Michl	Keine Angst, Maria Es klopt bei Wanja in der Nacht
1987	Roberto Innocenti	Rosa Weiß
1988	Jan de Zanger	Dann eben mit Gewalt
1989	Inge Meyer-Dietrich	Plascha oder: Von kleinen Leuten und großen Träumen
1990	Mädchen und Jungen der Kinderklinik Tübingen	Tränen im Regenbogen
1991	Virginia Hamilton	M.C. Higgins, der Große

Jaar	Auteur	Titel
1992	Arnulf Zitelmann	Paule Pizolka
1993	Geen prijs uitgereikt	
1994	Arbeitsgemeinschaft S.O.S.- Rassismus	Projekthandbuch: Gewalt und Rassismus
1995	Eric Silver	Sie waren stille Helden - Frauen und Männer, die Juden vor den Nazis retteten
1996	Mecka Lind	Isabel - Ein Straßenkind in Rio
1997	Elin Brodin	Das Buch der Sklaven - Zehn Texte über Tiere
1998	Gregie de Maeyer u. Koen Vanmechelen	Juul
1999	Dilek Zaptcioglu	Der Mond ißt die Sterne auf
2000	Gerard Dhotel	Asyl

2.4 Das rote Tuch⁶

Jaar	Auteur
1978	Horst Burger
1979	Dorothea Stanic
1980	Usch Barthelemes-Weller und Werner Meyer
1981	Wolf Lindner
1982	Hans Frevert
1983	Autorinnen und Autoren der Arbeitsgruppe Pädagogisches Museum, Berlin
1984	Grips-Theater
1985	Lea Rosh
1986	Gert Hofmann
1987	Robert Innocenti
1988	Hark Bohm
1989	
1990	Torsten Enders und Hans Werner Honert
1991	
1992	Günter Saalman
1993	Dr. Jean-Jerome Chico-Kaleu Muyemba
1994	Anja Tuckermann
1995	Kerstin Schicha und Frank Metzling
1996	Jo Hoestland und Johanna Kang
1997	Reinhardt Jung
1998	Reiner Engelmann und Urs M. Fiechtner
1999	Studienprojekt der Fachhochschule Technik und Wirtschaft
2000	Ida Vos

⁶

http://www.charlottenburg-wilmersdorf.de/wissenswertes/lexikon/rote_tuch.html

2.5 Buch des Monats der JugendbuchCrew Göttingen

Jaar	Maand	Auteur	Titel
1988	Januar Februar März April Mai Juni Juli August September Oktober November Dezember	Andreas Röckener Hakan Jaensson u.A. Norlin Carlo Ross niet toegekend Isolde Heyne Francis Mosley Elfi Lange Norma Mazer Jens Olesen u. Bo Jarner Manfred Witte Tamora Pierce Klaus-Peter Wolf	Zirkus Zabione Kuschelkissen ... aber Steine reden nicht Sternschnuppenzeit Eine große glückliche Familie Futuk Abschied und Anfang Die Hummel Das Jahr der Krähe Das Juwel der Nacht Die Angst der Täter
1989	Januar Februar März April Mai Juni Juli August September Oktober November Dezember	Hoffmann/ Burroughes V. Carvajal Frederica de Cesco Nelly Däs Rosemarie von Schach Svend Otto S. Siv Widerberg Piotr Wilkòn Dagmar Chidolue Kirsten Boie Joan Lindgard Tor Morisse	Meine Oma hat schwarze Haare Ein Eimer Wasser für Tomas Samira- Königin der roten Zelte Das Mädchen vom Fährhaus Tochterliebe Als die Sturmflut kam Eine unglaubliche Geschichte? Rosalind das Katzenkind London, Liebe und all das Entschuldigung flüstert der Riese Für Schuldig befunden Hektor
1990	Januar Februar März April Mai Juni Juli August September Oktober November Dezember	Roald Dahl niet toegekend Morton Rhue Othmar Franz Lang Aase Foss Abrahamsen Siv Widerberg Liz Berry Burny Bos und Hans de Beer Frauke Kühn Stephane Poulin Dieter Schmitz Phillips	Matilda Der neue Sound Hungerweg Wie ein endloser Schrei Die große Schwester Mel Valentino Frosch und das Himbeerrote Cabrio Es fing ganz harmlos an Benjamin und die Wunderklasse Das Blatt Großvater und das 4. Reich

Jaar	Maand	Auteur	Titel
1991	Januar	Forster	Ich glaub, ich fahr in die Highlands
	Februar	Dahl	Reimtopf
	März	Pilington	Was macht der Weihnachtsmann
	April	Chidolue	Milie in Paris
	Mai	Moser	Der glückliche Bär
	Juni	Hjortvid/ Nordqvist	Kleines Pony ganz groß
	Juli	Hartman	Die wilde Sophie
	August	Astafjew	Wasjutka und der Taigasee
	September	Dahl	Die Zwicks stehen Kopf
	Oktober	Spillers Baumgart	Krümel und Christian Ertappt
	November	Miester	Moons Geschichte
	Dezember	Mecka Lind u. L. Rudebjer	Hahn Herkules auf Brautschau
1992	Januar	Hrsg. Clint Twist	Wie ist das? Wissenschaft für Kinder
	Februar	Olof und Lena Lndström	Nisses neue Mütze
	März	Jan de Zanger	Warum haben wir nichts gesagt?
	April u. Mai	Monica Furlong	Junipers Hexenkind
	Juni	Marliese Arold u. Annet Rudolph	Das Pfützenungeheuer
	Juli	Josefine Ottesen	Feder und Rose
	August	Josse Golfen	Ah!
	September	Amrei Fechner	Komm herein
	Oktober	Christine Nöstlinger u. Jutta Bauer	Ein und Alles
	November	Irina Korschunow u. Reinhard Michel	Der bunte Hund, das schwarze Schaf und der Angsthase
	Dezember	Renny Hofstra	Schattenkatzen
	1993	Januar	Maja Gerber-Hess
Februar		Ole Könnecke	Doktor Dodos Weltreise
März		Ebert und Fülchner	Was macht das Nilpferd in Paris?
April		Sigbert E. Kluwe	Der Narr-König
Mai		Gaby Schuster	Zwischentief
Juni		Suzanne Newton	Georgie`s Blues
Juli		Kirsten Boie	King-Kong, das Liebesschwein
August		Clyde R. Bulla	Der junge mit der Kreideschachtel
September		Nina Schindler	Intercity
Oktober		Pirkko Vainio	Die Schneegans
November		Karl Rolf Seufert	Magie des blauen Lichts- Marie Curie entdeckt das Radium
Dezember		Elizabeth Zink-Pingel/ Dina Matthis	Die Geschichte von der kleinen Robbe

Jaar	Maand	Auteur	Titel
1994	Januar	Elisabeth Reuter	Scham. Eine Geschichte vom Fremdsein
	Februar	Tone Kjaernli	Und wer küsst mich?
	März	Shusako Endo	Der wunderbare Träumer
	April	Dominique Falda	Leo und Zoe oder die Suche nach einer gemeinsamen Welt
	Mai	Corinne Mellor/ Jonathan Allan	Kai, der zahnlose Hai
	Juni	Karin Jäckel	Ein Lächeln für Lucia
	Juli	Roger Norman	Albions Traum
	August	Sollace Hotze	Ein Sommer zwischen Licht und Lachen
	September	Marilyn Sachs	Hallo... Falsch verbunden
	Oktober	Barbara Wendelken	Hexen Hexen heute noch?
	November	Roger H. Schoemans	Chico- Überleben in Lima
	Dezember	Joan Aiken	Die Kinder von Holderness
1995	Januar	Doris Meißner- Johannknecht	Uluru- Platz der Wunder
	Februar	Käthe Recheis	Wofsaga
	März	Arnulf Zitelmann	Unterwegs nach Bigorro
	April	Charlotte Kerner	Geboren 1999
	Mai	Libuse und Josef Palecek	Nein ich fürchte mich nicht
	Juni	Karla Schneider	Die Reise in den Norden
	Juli	Christ Laas	I miss you
	August	Franziska Groszer	Das Landei
	September	Manfred Böckl	Svenja und der Hexenjäger
	Oktober	Helge Nyncke	Achtung da kommt er!
	November	Nina Rauprich	Das Jahr mit Anne
	Dezember	Sieglinde Breitschwerdt	Die verkauften Gespenster
1996	Januar	Illustriert von Loek Koopmans	Das Bäumchen- Eine alte Erzählung für die Weihnachtszeit
	Februar	Kari Sverdrup	Zu Hause ist woanders
	März	John marsden	Liebe Tracy-Liebe Mandy
	April	Gerda van Erkel	Spring über deinen Schatten
	Mai	Billi Rosen	Helle Tage, dunkle Tage- die Zeit in Schweden
	Juni	Colin Thompson	Für immer leben
	Außer der Reihe gewählt	Nikolai Popov	Warum?
	Juli	Hans Olsson	Rollenspiele
	August	Victor Kelleher	Bruder nacht
	September	Matt Ottley	Was Faust sah
	Oktober	Ralf Isau	Das Geheimnis des siebten Richters
	November	Frederica de Cesco	Das Mondpferd
Dezember	Niklas Radström	Robert und der unsichtbare Mann	

Jaar	Maand	Auteur	Titel
1997	Januar	Doris Meißner-Johannknecht	Tuchföhlung
	Februar	Thomas Winding, illustriert von Wolf Erlbruch	Mein kleiner Hund mister und andere Tiere
	März	Alicia/ DeSena	The air down here
	April	Meier/ Bley-	Das kummervolle Kuschtier
	Mai	Edward Myers	Allein gegen den Berg
	Juni	Christian Urech Illustriert von Klaus Zumbühl	Schräge typen? Biografien jenseits der Norm
	Juli	Christian Waluszek	Der Klassendieb
	August	Wolfram Hänel	Giftiges Gold oder Großvaters Esel
	September	Rich Wallace	Sturbridge, Pennsylvania -es muss etwas passieren-
	Oktober	Renate Günzel-Horatz	Hannah
November	Jana Frey	Der Kuss meiner Schwester	
Dezember	Jan de Zanger	Anders als in Träumen	
1998	Januar	Marcus Pfister	Mats und der Wunderstein
	Februar	Ralf Isau	Das Museum der gestohlenen Erinnerungen
	März	niet toegekend	
	April	niet toegekend	
	Mai	niet toegekend	
	Juni	niet toegekend	
	Juli	niet toegekend	
	August	Andreu Martin und Jaume Ribera	Flannagan entflammt
	September	Karlijn Stoffels	Mojsche und Reisele
	Oktober	Hansjörg Schertenleib	Zeitpalast
November	Rhiannon Lassiter	2367 Experiment HEX	
Dezember	Moni Bramström	Tsatiski, Karate oder Schmusetanz	
1999	Januar	Rainer M. Schröder	Felix Faber; Übers Meer und durch die Wildnis
	Februar	Toriöö Thorstad Kauger	Wie ein Wolf
	März	Andreas D. Hesse	Schatten über Fraterna
	April	niet toegekend	
	Mai	niet toegekend	
	Juni	Virginia E. Wolff	Wenn dir das Leben eine Zitrone gibt, mach Limonade draus
	Juli	Joanne K. Rowling	Harry Potter und die Kammer des Schreckens
	August	Linda Crew	Sundara- Vor uns liegt das Leben
	September	Birgid lowry	Freeway- auf und davon
	Oktober	Lindsay Camp und Tony Ross	Warum?
November	niet toegekend		
Dezember	niet toegekend		

Jaar	Maand	Auteur	Titel
2000	Januar	niet toegekend	
	Februar	Joanne K. Rowling	Harry Potter- Der gefangene von Askaban
	März	Ted van Lieshout	Bruder
	April	Renate Welsh	Besuch aus der Vergangenheit
	Mai	Jürgen Seidl	Young nick und die Verschwörung auf der Endeaver
	Dezember	Wladimir Kaminer	Schönhauser Allee

2.6 Bücher der Jahre der JugendbuchCrew Göttingen

Deze prijs wordt sinds 1994 uitgereikt.

Jaar	Auteur	Titel
1994	Solace Hotze	Ein Sommer zwischen Licht und Schatten
1995	Arnulf Zitelmann	Unterwegs nach Bigorra
1996	Gerda van Erkel	Spring über deinen Schatten
1998	Ralf Isau	Das Museum der gestohlenen Erinnerungen
1999	Geen nominatie	
2000	Geen nominatie	

2.7 Österreichischer Staatspreis für Kinder- und Jugendliteratur⁷

Jaar	Auteur	Titel
1975	Käthe Recheis	n.b.
1976	Mira Lobe für	Der ist ganz anders, als Ihr glaubt
1977	Renate Welsh	n.b.
1978	Renate Welsh	n.b.
1979	Christine Nöstlinger	Rosa Riedl Schutzgespenst
1980	Käthe Recheis	n.b.
1981	Lene Mayer-Skumanz	n.b.
1984	Renate Welsh	n.b.
1985	Paul Maar	Lippels Traum

⁷ http://www.matheboard.de/lexikon/%D6sterreichischer_Staatspreis_f%FCr_Kinder-_und_Jugendliteratur,definition.htm

Jaar	Auteur	Titel
1987	Hans Domenego	Der Lachdrach vom Spranzenberg
	Lene Mayer-Skumanz	n.b.
1988	Hans Domenego	Die Zeiger standen auf halb vier
1989	Rosmarie Thüminge	Zehn Tage im Winter
	Renate Welsh	n.b.
1990	Heinz Rudolf Unger	Die Fliege am Broadway
	Lene Mayer-Skumanz	n.b.
1992	Käthe Recheis	n.b.
1994	Lene Mayer-Skumanz	n.b.
1997	Renate Welsh	n.b.

2.8 Die Silberne Feder

Jaar	Auteur	Titel	Aard
1976	Lanners Edi/ Lutz Nodi	Meine Augen	Preis
1978	Bronnen Barbara	Wie mein Kind mich bekommen hat	Preis
	Haar Jaap ter	Behalt das Leben lieb	Empf.
1980	Korschunow Irina	Die Sache mit Christoph	Preis
1982	Arnold Katrin / Seelig Renate	Anna macht mit	Preis
1984	Fuchs Ursula	Wiebke und Paul	Preis
	Rosen Lillian	Greller Blitz und stummer Donner	Preis
1985	Hughes Monica	Jäger in der Nacht	Preis
1987	Feid Anatol	Im Namen des Volkes! Das Urteil steht noch aus	Preis
	Pelgrom Els	Die wundersame Reise der kleinen	Empf.
1989	Welsh Renate	Drachenflügel	Preis
	Welsh Renate / Schwecke Ulrich	Stefan	Preis
	Stolp Hans	Bleib, mein goldener Vogel Ein sterbendes Kind erzählt	Empf.
	Meer van der Ron und Atie	Zunge meldet sahnemis! Spiele, Tricks und Wissenswertes über deine Sinne	Empf.
1991	Gaes Jason	Mein Name ist Jason Gaes. Ich bin acht Jahr. Ich hatte Krebs.	Preis
1993	Newton Suzanne	Georgies Blues	Preis
	Procházková Iva	Fünf Minuten vor dem Abendessen	Preis

Jaar	Auteur	Titel	Aard
1995	Schreiber Mark	Prinzen in Exil	Preis
	Geisler Dagmar	Mein Körper gehört mir!	Preis
	Dreesen Jaak	Tausend Sterne	Empf.
1997	Rauprich Nina	Das Jahr mit Anne	Preis
	Hill David	Bis dann, Simon	Preis
	Jansen Kolet	Mein Bruder ist ein Orkan	Empf.
1999	Schulz Hermann	Auf dem Storm	Preis
	Quintana Anton	Wandernde Hügel, Singender Sand, Das Buch von Bod Pa	Empf.
2001	Casta Stefan	Der Fall Mary-Lou	Preis
	Bakker Gerbrand	Birnbäume Blühen weiß	Empf.

BIJLAGE 2 : NEDERLANDSTALIGE BEKRONINGEN EN DUITSTALIGE BEKROONDEN

1 Overzicht van Nederlandstalige prijzen voor kinder- en jeugdliteratuur

1.1 Situering

Om enig inzicht te verwerven in het Nederlandstalige kinder- en jeugdliteraire leven geven we in dit eerste deel een opsomming van een aantal prijzen. De internationaal gerichte prijzen hebben we besproken in hoofdstuk 3 zodat hier een opsomming van de winnaars volstaat. Bij de prijzen die we in hoofdstuk 3 nog niet besproken hebben, volgt een kort woordje uitleg. In deel twee vervolledigen we deze lijst met een opsomming van prijzen uit het Nederlandstalige gebied waarbij ook (Duitstalige) vertalingen bekroond kunnen worden. De Duitstalige winnaars staan aangegeven in het vet.

We vestigen er de aandacht op dat het overzicht van de prijzen in Nederland en Vlaanderen allesbehalve compleet is of wenst te zijn. Dit aspect alleen zou al voldoende zijn om een verhandeling te schrijven. Er zijn inderdaad nog talrijke prijzen van kinderjury's en prijzen die verbonden zijn aan bepaalde auteurs of belangrijke figuren uit de kinder- en jeugdliteratuur. Twee bekende voorbeelden hiervan zijn ten eerste de **Lod. Lavki** en ten tweede de **D.A. Thiemeprijs**. De eerstgenoemde prijs, naar de schrijver Lod. Lavki, pseudoniem voor Ludovic van Winckel (°1893 – †1954), wordt sinds 1974⁸ om de vijf jaar uitgereikt aan een Vlaams kinder- of jeugdboek. De eerste prijs werd in 1974 uitgereikt aan *De boodschap van de onzichtbare* van Cyriel Verleyen. De tweede, genoemd naar de uitgever Dirk Antonie Thieme, is opgericht in 1864 en wordt uitgereikt door het KVB, de Koninklijk Vereniging van het Boekenvak.

1.2 Prijzen in Nederland

1.2.1 Theo Thijssenprijs⁹

Deze driejaarlijkse prijs is één van de belangrijkste onderscheidingen die een Nederlands auteur te beurt kan vallen. Hij wordt voor het eerst uitgereikt in 1964 aan Annie M.G. Schmidt en heet tot 1988 de Staatsprijs voor Kinder- en Jeugdliteratuur. Oorspronkelijk wordt hij uitgereikt door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, later door het Ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Sinds 1988 ligt de verantwoordelijkheid bij de Stichting P.C. Hooft-prijs. In de door ons besproken tijdsperiode zijn volgende auteurs bekroond:

⁸ Van 1955 tot 1974 werd de prijs jaarlijks uitgereikt.

⁹ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/tthijssse.htm>

Jaar	Auteur
1976	Tonke Dragt
1979	Guus Kuijer
1982	Henk Barnard
1985	niet toegekend
1988	Willem Wilmink
1991	Wim Hofman
1994	Els Pelgrom
1997	Toon Tellegen
2000	Joke van Leeuwen

1.2.2 Gouden Griffel ¹⁰

Tussen 1975 en 2000 vallen volgende Nederlandse boeken in de prijzen met een Gouden Griffel:

Jaar	Auteur	Titel
1975	Simone Schell	De nacht van de heksenketelkandij
	Alet Schouten	lolo komt niet spelen
1976	Guus Kuijer	Met de poppen gooien
1977	Henk Barnard	Kon hesi baka / Kom gauw terug
1978	Miep Diekmann	Wiele wiele stap
	Els Pelgrom	De kinderen van het Achtste Woud
1979	Guus Kuijer	Krassen in het tafelblad
1980	Simone Schell	Zeezicht
1981	Annie M.G. Schmidt	Otje
1982	Nannie Kuiper	De eend op de pot
1983	Anton Quintana	De bavianenkoning
1984	Veronica Hazelhoff	Auww!
	Karel Eykman	Liefdesverdriet
1985	Els Pelgrom	Kleine Sofie en Lange Wapper
1986	Joke van Leeuwen	Deesje
	Willem Wilmink	Waar het hart vol van is
1987	Harriët van Reek	De avonturen van Lena Lena
1988	Toon Tellegen	Toen niemand iets te doen had
1989	Wim Hofman	Het vlot
1990	Els Pelgrom	De eikelvreters
1991	Tine van Buul en Bianca Stigter	Als je goed om je heen kijkt zie je dat alles gekleurd is
1992	Max Velthuijs	Kikker en het vogeltje
1993	Paul Biegel	Nachtverhaal
1994	Toon Tellegen	Bijna iedereen kon omvallen
1995	Ted van Lieshout	Begin een torentje van niks
1996	Guus Middag	Ik maak nooit iets mee : en andere verhalen

¹⁰ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/ggriffel.htm>

Jaar	Auteur	Titel
1997	Sjoerd Kuyper	Robin en God
1998	Wim Hofman	Zwart als inkt
1999	Annie Makkink	Helden op sokken
2000	Guus Kuijer	Voor altijd samen, amen

1.2.3 Zilveren Griffel ¹¹

Wij verwijzen naar hoofdstuk 3 van het corpus waar wij de Duitstalige winnaars behandelen. De lijst van de winnaars wordt in extenso opgenomen in deel 2 van deze bijlage. Zoals aangegeven worden de Duitstalige winnaars in “vet” aangeduid.

1.2.4 Gouden Penseel ¹²

Het Gouden Penseel is toegekend aan volgende Nederlandse illustrators:

Jaar	Auteur	Illustrator	Titel
1975	Alet Schouten	Paul Hulshof	lolo komt niet spelen
1976	Hans Christian Andersen	Lidia Postma	Sprookjes en vertellingen
1977	Max Velthuijs	Max Velthuijs	Het goedige monster en de rovers
1978	Miep Diekmann	The Tjong Khing	Wiele wiele stap
	Annie M.G. Schmidt	Jan Marinus Verburg	Tom Tippelaar
1979	Roald Dahl	Tom Eyzenbach	Het wonderlijk verhaal van Hendrik Meier
1980	Joke van Leeuwen	Joke van Leeuwen	Een huis met zeven kamers
1981	Eelke de Jong	Piet Klaasse	Sagen en legenden van de Lage Landen
1982	Joost Roelofsz	Joost Roelofsz	Voor en achter
1984	Wim Hofman	Wim Hofman	Aap en beer
1985	Els Pelgrom	The Tjong Khing	Kleine Sofie en Lange Wapper
1986	Max Velthuijs	Max Velthuijs	Klein-mannetje vindt het geluk
1987	Dieter Schubert	Dieter Schubert	Monkie
1988	Imme Dros	Margriet Heymans	Annetje Lie in het holst van de nacht
1989	Ivo de Wijs	Alphons van Heusden	Dat rijmt
1990	Dick Bruna	Dick Bruna	Boris Beer
1991	Rudy Kousbroek	Peter Vos	Lieve kinderen hoor mijn lied
1992	Sylvia Hofsepien	Friso Henstra	Waarom niet?

¹¹ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/zgriffel..htm>

¹² <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/gpenseel.htm>

Jaar	Auteur	Illustrator	Titel
1993	Max Velthuijs	Max Velthuijs	Kikker in de kou
1994	Rindert Kromhout	Jan Jutte	Lui Lei Enzo
1995	Annie M.G. Schmidt	Harrie Geelen	Het beertje Pippeloentje
1996	Toon Tellegen	Geerten ten Bosch	De verjaardag van de eekhoorn
1997	Max Velthuijs	Max Velthuijs	Kikker is Kikker
1998	Margriet Heymans	Margriet Heymans	De wezen van Woesteland
1999	Sjoerd Kuiper	Annemarie van Haeringen:	Malmok
2000	Annemarie van Haeringen	Annemarie van Haeringen	De prinses met de lange haren

1.2.5 Zilveren Penseel¹³

Wij verwijzen naar hoofdstuk 3 van het corpus waar wij de Duitstalige winnaars behandelen. De lijst van de winnaars wordt in extenso opgenomen in deel 2 van deze bijlage. Zoals aangegeven worden de Duitstalige winnaars in “vet” aangeduid.

1.2.6 Gouden Zoen¹⁴

Deze sinds 1997 ontstane prijs is te beurt gevallen aan volgende Nederlandse auteurs voor hun boek:

Jaar	Auteur	Titel
1997	Karlijn Stoffels	Mosje en Reizele
1998	Anne Provoost	De roos en het zwijn
1999	Edward van de Vendel	Gijsbrecht
2000	Edward van de Vendel	De dagen van de bluegrasliefde

1.2.7 Zilveren Zoen¹⁵

Volgende boeken zijn bekroond met de Zilveren Zoen:

Jaar	Auteur	Titel
1997	Ted van Lieshout	Gebr.
	Sylvia Waugh	De Mennymys
1998	Kim Fupz Aakeson	Waanzinnige wereld
	Henri van Daele	Balthasar

¹³ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/zpenseel.htm>

¹⁴ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/gzoen.htm>

¹⁵ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/zzoen.htm>

Jaar	Auteur	Titel
1999	Ted van Lieshout	Stil leven
	Per Nillson	De geur van melisse
2000	Karlijn Stoffels	Rattenvanger
	David Almond	De wildernis

1.2.8 Boekensleutel ¹⁶

Deze prijs wordt sinds 1979 op onregelmatige basis uitgereikt en wordt “bij hoge uitzondering toegekend aan een kinderboek dat bijzondere perspectieven biedt. Dit kan betrekking hebben op het genre boek, techniek, vormgeving, inhoud of lezersgroep waarvoor de uitgave bestemd is - of op een combinatie hiervan”¹⁷. Zowel Nederlandstalige als vertaalde werken kunnen voor de Boekensleutel in aanmerking komen. In de periode 1975 – 2000 zijn volgende boeken bekroond met de Boekensleutel:

Jaar	Auteur	Titel
1979	Virginia Allen Jensen	Wat is dat?
1980	Dagmar Hilarová en Miep Diekmann	Ik heb geen naam
1988	Janet en Allen Ahlberg	De puike postbode
1992	Catharine Roehrig	Spelen met hiëroglyfen
1996	Lucy Cousins	Het huis van Muis
2000	Joan Steiner	Je gelooft je ogen niet

1.2.9 Vlag en Wimpel

Het zou te ver voeren om alle genomineerden op te sommen. Daarom verwijzen we naar <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/vlagwimp.htm> waar een volledig overzicht van de eervolle vermeldingen van de Griffel- en Penseeljury terug te vinden is. (De Duitstalige winnaars zijn vermeld in hoofdstuk 3.) Door de afsplitsing van de Gouden en Zilveren Zoenen van de Griffels bestaat er sinds 1997 ook een lijst ‘Eervolle Vermeldingen’ van de Zoenenjury.

¹⁶ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/bsleutel.htm>

¹⁷ <http://www.cpnb.nl/index2.html>

1.2.10 Nienke van Hichtumprijs¹⁸

Sinds 1964 wordt deze prijs op onregelmatige basis uitgereikt door de Jan Campertstichting aan een Nederlands auteur van een jeugdboek. Sinds 1989 komen naast jeugdboeken ook kinderboeken in aanmerking. Volgende boeken zijn met deze prijs bekroond:

Jaar	Auteur	Titel
1975	Miep Diekmann	Dan ben je nergens meer
1977	Wim Hofman	Wim
1979	Henk Barnard	Laatste nacht in Jeque
1981	Sonia Garmers	Orkaan en Mayra
1983	Imme Dros	En een tijd van vrede
1985	Willem Wilmink	Het verkeerde pannetje
1987	Peter van Gestel	Ko Kruier en zijn stadsgenoten
1989	Ienne Biemans	Lang zul je leven
1991	Mensje van Keulen	Vrienden van de maan
1993	Annemie en Margriet Heymans	De prinses van de moestuin
1995	Veronica Hazelhoff	Veren
1997	Rita Verschuur	Vreemd land
1999	Eva Gerlach	Hee, meneer Eland

1.2.11 Libris Woutertje Pieterse Prijs¹⁹

Sinds 1987 wordt deze bekroning jaarlijks toegekend door de Stichting 'Wouter Pieterse Prijs' aan een schrijver of illustrator van het beste oorspronkelijk Nederlandse kinder- of jeugdboek.

Jaar	Auteur	Titel
1988	Imme Dros	Annetje Lie in het holst van de nacht
1989	Margriet Heymans	Lieveling, boterbloem
1990	Anne Vegter en Geerten ten Bosch	De dame en de neushoorn
1991	Paul Biegel	Anderland
1992	Toon Tellegen	Juffrouw Kachel
1993	Imme Dros	Jaap Lamberton, in: Een heel lief konijn
1994	Toon Tellegen	Bijna iedereen kon omvallen
1995	Anne Provoost	Vallen
1996	Anton Quintana	Het boek van Bod Pa
1997	Joke van Leeuwen	Iep!
1998	Wim Hofman	Zwart als inkt
1999	Joke van Leeuwen en Malika Blain	Bezoekjaren
2000	Paul Biegel	Laatste verhalen van de eeuw

¹⁸ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/hichtum.htm>

¹⁹ Homepage: <http://www.woutertjepieterseprijs.nl/>

1.2.12 Kiekeboeprijs²⁰

Sinds 1994 wordt deze bekroning jaarlijks door de bibliotheken uit Drente en Groningen toegekend aan het beste Nederlandse of in het Nederlands vertaalde kleuter- of prentenboek.

Jaar	Auteur	Titel
1994	Martin Waddell	Plons
1995	Betty Sluizer en Mies van Hout	Kinderboerderij
1996	Lucy Cousins	Za-za's baby broertje
1997	Julie Sykes en Tim Warnes	Ik wil niet naar bed
1998	Mylo Freeman	Potje
1999	Jane Simmons	Kom nou, Bommies
2000	Jet Boeke	Waar is Dikkie Dik?

1.3 Prijzen in Vlaanderen

1.3.1 Boekenleeuw²¹

De Boekenleeuw die vanaf 1986 wordt uitgereikt, werd vooraf gegaan door de Referendumprijs voor het kinderboek. De winnaars van beide prijzen werden hierna opgenomen:

Jaar	Auteur	Titel
1975	Aster Berkhof	Goliath
	Cor Ria Leeman	Het meisje Asmin
	Lie	Jonas en Sofie... en Toetela natuurlijk
	René Swartenbroeckx	Reis tussen twee dromen
	Karel Verleyen	Dag stad, ik ben Sanja
1976	René Struelens	Alarm in Woudam
	Henri van Daele	Het jaar van de boze kabouter
	Liva Willems	Zazapina in de zoo
	Gaston Durnez	Faantje in het circus
	Fernand Auwera	De genokkel
1977	Gie Laenen	Paultje, ze gaan weer vechten
	Jessy Marijn	De weg liep over de bergen
	René Swartenbroeckx	Abdoe en de bende van de bruinhuiden
	Mariette Vanhalewijn	Een schaap met witte voetjes

²⁰ Homepage: <http://www.kiekeboekprijs.nl/>

²¹ <http://home.wanadoo.nl:richard.thiel/bleeuw.htm> of http://www.boek.be/files/bestanden/Jeugdboekenprijzen_historisch_vanaf_1989.htm#Historisch_overzicht

Jaar	Auteur	Titel
1978	Gaston van Camp en André Sollie	Geweld eindigt waar liefde begint
	Gerda van Cleemput	Het huis in de jungle
	Christina Guirlande	Avontuur op de Rietkraag
	Maria Heylen	De blauwe galabia
1979	Chr.-A. Wauters	Muziek en jeugd
1982	Liva Willems en Gorik	Jos de muis leert niet goed en wat zou dat?
	Liva Willems en Gorik	Pol de muis is bang en dat is heel gewoon
	Henri van Daele	Het land achter den Tuymelaer
	Jessy Marijn	Vogels voor de kat
	Gaston van Camp Ivo Buyle	Als de aarde een vuist maakt
1983	Liva Willems	Nee, Pedro, nee!
1984	M. Vanhalewijn en R. Van Bilsen	Kleine Adam
	B. Schulenburg	Tanja
1985	Armand van Assche en Paul de Becker	Haartjes op mijn arm
	Liva Willems	De feen van niks
	Paul Kustermans	De langste weg
	Henri van Daele en Gregie de Maeyer	Hoe groeit een boek?
	Berlie Doherty	Bie en co
	Berlie Deherty	Samen om een zwembad
1986	Gregie de Maeyer	Pief Poef Paf, mijn broek zakt af
	Lisette Hoogsteys	Kinderen van de Falls
	Riet Wille en Tine Vercruysse	Raadsels te koop
	Edith Schreiber-Wicke	Anton
1987	Diane Broeckhoven	Een dood vogeltje
	Johan Ballegeer	Geen meiden aan boord
	Monica Hughes	Jacht in het donker
1989	Jaak Dreesen	De vlieger van opa
	Ron Langenus	Waar de zon onder gaat
	Patricia MacLachlan	Lieve, lange Sarah
1990	Detty Verreydt	Later wil ik stuntman worden
1991	Anne Provoost	Mijn tante is een grindewal
1992	Bart Moeyaert	Kus me
1994	Diane Broeckhoven	Bruin zonder zon
1995	Anne Provoost	Vallen
1996	Bart Moeyaert	Blote handen
1997	Willy van Doorselaer	De wraak van de marmerkweker
1998	Anne Provoost	De roos en het zwijn
1999	Sylvia Vanden Heede	Vos en Haas
2000	Bart Moeyaert	Het is de liefde die we niet begrijpen

1.3.2 Boekenwelpen²²

Wij verwijzen naar hoofdstuk 3 van het corpus waar wij de Duitstalige winnaars behandelen. De lijst van de winnaars wordt in extenso opgenomen in deel 2 van deze bijlage. Zoals aangegeven worden de Duitstalige winnaars in “vet” aangeduid.

1.3.3 Boekenpauwen²³

Wij verwijzen naar hoofdstuk 3 van het corpus waar wij de Duitstalige winnaars behandelen. De lijst van de winnaars wordt in extenso opgenomen in deel 2 van deze bijlage. Zoals aangegeven worden de Duitstalige winnaars in “vet” aangeduid.

Jaar	Auteur	Illustrator	Titel
1990	Gerda Dendooven	Gerda Dendooven	Ijsjes
1991	Pierre van Rompaey	Roland Vandenbussche	Met weinig eerbied
1992	Geert de Kockere	Geert Vervaeke	Puntje, puntje, puntje
1993	Lieve Baeten	Lieve Baeten	Nieuwsgierige Lotje
1994	An Debaene	Kirstien Aertssen	Tante Nans zat op een gans
1995	Gerda Dendooven	Gerda Dendooven	Strikjes in de struiken
1996	Agnes Verboven	Anne Westerduin	Een koekje voor Blekkie
1997	Geert De Kockere	Marjolein Pottie	Muu
1998	Bart Moeyaert	André Sollie	De brief die Rosie vond
1999	Jaak Dreesen	Goele Dewanckel	Zeg me dat het niet zal sneeuwen
2000	Geert de Kockere	Carll Cneut	Willy

1.3.4 Boekenpluim²⁴

De winnaars van de Boekenpluim, die in 2000 ingesteld werd, zijn:

Auteur	Illustrator	Titel
Leo Timmers	Leo Timmers	Blij met mij
Ron Langenus	Gerda Dendooven	De verliefde prins

²² <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/bwelp.htm> of http://www.boek.be/files/bestanden/Jeugdboekenprijzen_historisch_vanaf_1989.htm#Historisch_overzicht

²³ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/bpauw.htm> of http://www.boek.be/files/bestanden/Jeugdboekenprijzen_historisch_vanaf_1989.htm#Historisch_overzicht

²⁴ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/bpluim.htm> of http://www.boek.be/files/bestanden/Jeugdboekenprijzen_historisch_vanaf_1989.htm#Historisch_overzicht

1.3.5 Staatsprijs voor Kinder- en jeugdliteratuur²⁵

Deze prijs wordt sinds 1971 uitgereikt door het Vlaamse ministerie van Cultuur. Voor 1989 was dit de driejaarlijkse Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur. Enkel oorspronkelijk Vlaamse kinder- en jeugdboeken komen in aanmerking voor nominatie en uitreiking van de prijs. De winnaars van deze bekroning zijn:

Jaar	Auteur	Titel
1977	niet toegekend	
1980	Mireille Cottenjé	Er zit muziek in de lucht
1983	Henri van Daele	Pitjemoer
1986	Mariëtte van Halewijn	Kleine Adam
1989	Johan Ballegeer	Geen meiden aan boord
1992	Ed Franck	Zomer zeventien
1995	Gregie de Maeyer	Fietsen
1998	Bart Moeyaert	Blote handen

1.3.6 De Gouden Uil²⁶

De Gouden Uil²⁷ Jeugdliteratuurprijs is een jaarlijkse boekenprijs die sinds 1995 wordt uitgereikt aan oorspronkelijk Nederlandstalig werk dat het jaar voordien gepubliceerd is. De Gouden Uil wordt georganiseerd op basis van een samenwerking tussen Canvas, Humo en de Standaard boekhandel, met financiële medewerking van Mercator en ondersteund door Radio 1. De winnaars van de Gouden Uil in onze onderzochte periode zijn:

Jaar	Auteur	Titel
1995	Anne Provoost	Vallen
1996	Anton Quintana	Het boek van Bod Pa
1997	Joke van Leeuwen	Iep!
1998	Peter van Gestel	Mariken
1999	Rita Verschuur	Jubeltenen
2000	Toon Tellegen	De genezing van de krekel

²⁵ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/vlaamsg.htm>

²⁶ Homepage: <http://www.degoudenuil.be/index.php?id=5>

²⁷ De Gouden Uil heeft naast de jeugdliteratuurprijs ook nog een literatuurprijs voor auteurs voor volwassenen, een Prijs van de Lezer (de vroegere Publieksprijs) en sinds 2004 de Gouden Uil Prijs van de Jonge Lezer.

1.3.7 De Jonge Gouden Uil

In 1997 is de Jonge Gouden Uil ingesteld waarbij een jury van zestienjarigen zelf een keuze kan maken uit de genomineerden van de Gouden Uil. Deze bekroning werd georganiseerd door BulkBoek's Dag van de Literatuur en financieel ondersteund door de Nederlandse en Vlaamse overheid. De winnaars van de Jonge Gouden Uil zijn:

Jaar	Auteur	Titel
1997	Joke Van Leeuwen	Iep!
1998	Peter van Gestel	Mariken
1999	Sylvia vanden Heede	Vos en Haas
2000	Guus Kuijer	Voor altijd samen, amen

In 2001 verviel deze prijs en werd hij vervangen door de Inktaap²⁸.

1.3.8 Tweejaarlijkse Vlaamse prijs voor Jeugdpoëzie

In 1982 richtte men op initiatief van het poëziecentrum in Gent²⁹ en het Jeugdboekencomité van Tielt de wedstrijd 'Dichter bij de jeugd' in. Volgende auteurs wonnen deze wedstrijd:

Jaar	Auteur
1985	André Sollie
1987	Gil vander Heyden
1989	Ed Franck
1991	Geert de Kockere
1993	n.b.
1995	Daniel Billet

1.3.9 Jacob van Maerlant prijs

Sinds 1984 wordt deze prijs uitgereikt door de v.z.w. Jacob van Maerlant. Deze v.z.w. was gesticht door Karel Verleyen, Hilde Masui en enkele Elsevier-medewerkers uit onvrede met de toenmalige situatie van de kinder- en jeugdliteratuur. Oorspronkelijk wilden de oprichters drie prijzen uitreiken: een jaarlijkse prijs voor het beste kinder- of jeugdboek (beter bekend als het van Maerlantje), een tweejaarlijkse prijs voor debuterende auteurs en tenslotte een vijfjaarlijkse prijs voor het hele oeuvre van een Vlaams auteur. Op deze wijze poogde deze organisatie het imago van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur ten opzichte van Nederland op te krikken. In 1994 werden deze prijzen gereduceerd naar een tweejaarlijkse prijs en kreeg de v.z.w. medewerking van het Davidsfonds/Infodok. De prijs gaat naar een onuitgegeven manuscript en kan zowel aan Nederlandse als aan Vlaamse auteurs toegekend worden.

²⁸ Homepage: <http://www.boeklog.nl/inktaap/index2.html>

²⁹ Homepage: <http://www.poeziecentrum.be/index.htm>

- **Het van Maerlantje**

Jaar	Auteur	Titel
1984	Henri van Daele	Het tekenboek van Joke
1985	Willy Spillebeen	De hel bestaat
1986	Annelies Tock	Windenkid
1987	Johan Ballegeer	Geen meiden aan boord
1988	Mieke Vanpol	Het etiket van juffrouw Jet
1989	Katrien Seynaeve	Een wolk als afscheid
1990	Jaak Dreesen	Een muur van hitte
1991	Jaak Dreesen	Sporen in de sneeuw
1992	Geert de Kockere en Geert Vervaeke	Puntje, Puntje, Puntje
1994	Maria Jacques	Indiaan met blanke voet

- **De tweejaarlijkse debutantenprijs**

Jaar	Auteur	Titel
1985	Bruno Comer	Gok om Damnos
1986	Maurice Hauspie	Het lied van Manicheea
1987	Ina Vandewijer	Egoli, een gouden stad
	Kolet Janssen	<i>eervolle vermelding voor</i> Vuil of de avonturen Kuka Agan
1988	niet toegekend	

- **De vijfjaarlijkse prijs voor het hele oeuvre van een auteur**

Jaar	Auteur
1989	Gerda van Cleemput

1.3.10 Prijs voor Letterkunde van de Vlaamse provincies ³⁰

Deze vierjaarlijkse bekroning voor zowel een kinder- als een jeugdboek staat ook bekend als de Interprovinciale prijs voor Jeugdliteratuur. De toekenning gebeurt door de Bestendige Deputatie van de Provincies Antwerpen, Limburg, Vlaams – Brabant, Oost- en West – Vlaanderen. We vermelden eerst het kinderboek en daarna het jeugdboek dat in de periode 1975 – 2000 bekroond werd:

³⁰ Provincie Antwerpen; Dienst Cultuur

Jaar	Auteur	Titel
1975	Lie	Jonas en Toetela
	Juul Bovée	Femios in het spoor van Odysseus
1979	Liva Willems	Zazapina in de zoo
	Gie Laenen	Paultje, ze gaan weer vechten
1983	Koen Fossey	Het spoortje in het bos
	Gaston van Camp	De dood vliegt over Guernica
1987	Diane Broeckhoven	Een dood vogeltje
	Willy Spillebeen	De hel bestaat
1991	Jaak Dreesen	De vlieger van opa
	Anne Provoost	Mijn tante is een Grindewal
1995	Geert de Kockere	Een fruitje van zilver
	Anne Provoost	Vallen
1999	Sylvia vanden Heede	Vos en haas
	Bart Moeyaert	Blote handen

Daarnaast reiken de provincies zelf nog prijzen uit. Zo bestaat er onder andere de Prijs voor Letterkunde van de provincie Antwerpen, Oost- en West-Vlaanderen, Limburg. Daar deze prijzen enkel Vlaamse boeken of auteurs bekronen gaan we hier niet verder op in. Vaak zijn prijzen verbonden aan een stad, een uitgeverij of een samenwerking tussen beide. Een bekend voorbeeld hiervan is de **Knokke-Heist prijs**, die uitgereikt wordt in samenwerking met Davidsfonds. Deze tweejaarlijkse prijs wordt sinds 1970 uitgereikt en is dan de eerste manuscriptenwedstrijd voor kinder- en jeugdboeken. Vanaf 1987 wordt de prijs om de drie jaar toegekend. Ook bij de uitreiking van de tweejaarlijkse **Lannoo-Tielt** prijs wordt er samengewerkt tussen de stad Tielt en de uitgeverij Lannoo.

2 Overzicht van de prijzen waar ook Duitstalige boeken bekroond worden³¹

2.1 Zilveren Griffel ³²

Tussen 1975 en 2000 werd een Zilveren Griffel toegekend aan:

Jaar	Auteur	Titel
1975	Karel Eykman	De vreselijk verlegen vogelverschrikker
	Sid Fleischman	Djingo Django
	Jean Craighead George	Miyax, de wolven en de jager
	Virginia Lee	Vlinder voor Marianne
	Astrid Lindgren	De gebroeders Leeuwenhart
	David Macaulay	De kathedraal
	Tomi Ungerer	Zeralda's reus
	Tonny Vos-Dahmen von Buchholz	Arenden vliegen alleen
1976	Jantien Buisman	Kees en Keetje
	Max Bolliger	De kleine reus
	B. Eilert	De kroondieven
	Paula Fox	Duvelstoejager op een slavenschip
	Lynn Hall	Maak me niet kapot
	Russel Hoban	Hoe Tom won van kapitein Najork en zijn gehuurde sportlingen
	Eduard Klein	Severino
	Diana Lebac	Nancho van Bonaire
	Anke de Vries	Het geheim van Mories Besjoer
1977	James Cressey	De rattenvanger
	Roald Dahl	Daantje de wereldkampioen
	Robert Gernhardt	Wie dit leest is het vierde beest
	Wim Hofman	Wim
	Guus Kuijer	Grote mensen daar kan je beter soep van koken
	Jan Procházka	Milena
	Marilyn Sachs	Het boek van Dorrie
	Doris Buchanan Smith	We gingen bramen plukken
Sven Wernström	De vergeten haciënda	

³¹ Duitstalige winnaars worden in vet aangeduid.

³² <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/zgriffel.htm>

Jaar	Auteur	Titel
1978	Cora Annett	Hoe de heks ezeltje Alf te pakken kreeg
	Betsy Byars	De dag van de geiteman
	Fédérica de Cesco	De gouden daken van Lhasa
	Rumer Godden	De diddakoi
	Helen Griffiths	Het heksenkind
	Mollie Hunter	Een toren tegen de Romeinen
	Margaret Mahy	Ze lopen gewoon met me mee
	Jenny Wagner	Borre en de nachtzwarze kat
1979	Gerard Brands	Padden verhuizen niet graag
	Raymond Briggs	De sneeuwman
	Roald Dahl	Het wonderlijk verhaal van Hendrik Meier
	Nigel Hinton	Vluchten kan niet meer
	Sheila Lavelle	Allemaal appeltaart!
	Alet Schouten	Het huis van Roos en Lap
	William Steig	Abels eiland
	Dolf Verroen	De kat in de gordijnen
	Jacques Vriens	Zondagmorgen
1980	Thea Beckman	Stad in de storm
	Jean Coué	En de zon werd koud
	Elfie Donnelly	De rommelkist van grootvader
	Thea Dubelaar	Sjanetje
	Shirley Hughes	Knuffel
	Una Jacobs	De geschiedenis van het muizenvolk
	Joke van Leeuwen	Een huis met zeven kamers
	Doris H. Lund	Je zou Herberts huis eens moeten zien
	Jörg Müller en Jörg Steiner	De beer die een beer wou blijven
1981	Lloyd Alexander	De eerste twee levens van Lukas-Kasha
	Aliki	Mummies uit het oude Egypte
	Elfie Donnelly	De rode kous
	Imme Dros	De zomer van dat jaar
	Diana Jones	De negen levens
	Toeckey Jones	Het ga je goed, het ga je wel
	Myron Levoy	Alan en Naomi
	Arnold Lobel	Bij Uil thuis
	Dolf Verroen	Hoe weet jij dat nou?
1982	Paul Biegel	Haas; voorjaar
	Robert Cumming	Kijken en zien
	Roald Dahl	De Griezels
	Kees Fens	Nou hoor je het eens van een ander
	Veronica Hazelhoff	Nou moe!
	Hadley Irwin	Hidden Doe
	Joke van Leeuwen	De metro van Magnus
	Christine Nöstlinger	Het huis in Niemandland
Boris Zhitkov	Het verboden bootje	

Jaar	Auteur	Titel
1983	Henk Barnard	Hier ben ik dan
	Michael Ende	Het oneindige verhaal
	Virginia Allen Jensen	Sara en de deur
	Katherine Paterson	Een brug naar Terabithia
	Els Pelgrom	Voor niks gaat de zon op
	Astrid Lindgren	Ronja de roversdochter
	Willem Wilmink	Dicht langs de huizen
1984	Betsy Byars	De zwerfkatten
	Roald Dahl	De GVR
	Wim Hofman	Aap en Beer
	Janosch	Post voor de tijger
	Guus Kuijer	Eend voor eend
	Ouida Sebestyen	Ver van huis
	Tonny Vos-Dahmen von Buchholz	Van rendierjager tot roofridder
	Barbara Willard	Laurier en leeuwerik
1985	Aidan Chambers	Het geheim van de grot
	Midas Dekkers	Kijken met je handen
	Remco Ekkers	Haringen in sneeuw
	Peter van Gestel	Uit het leven van Ko Kruier
	Annemie Heymans	Neeltje
	Trude de Jong	Aram en de bende van de boomstam
	Irina Korschunow	Hij heette Jan
	Joyce Rockwood	Het vuur van de zon
	Tony Ross	Towser en Sadie's verjaardag
1986	Aidan Chambers	Tirannen
	Humphrey Harman	Verhalen van een Afrikaanse koning
	Mensje van Keulen	Tommie Station
	Tan Koide	Klop klop, wie is daar?
	Uri Orlev	Het eiland in de Vogelstraat
	Ulf Stark	Doldwazen en druiloren
	Hans Peter Thiel en Marcus Würmli	Italië
	Colin Thiele	Stormboy
1987	Stig Ericson	Jenny en de rode storm
	Wim Hofman	Zip
	Janni Howker	De aard van het beest
	Nicolaas Matsier	Ida stak een zebra over
	Lennart Nilsson	Geboren worden
	Tony Ross	Waar is mijn potje
	Dolf Verroen	Een leeuw met lange tanden
	John Yeoman	De kluizenaar en de beer

Jaar	Auteur	Titel
1988	Paul Biegel	De rode prinses
	Imme Dros	Annetje Lie in het holst van de nacht
	Imme Dros	De trimbaan
	Trude de Jong	Lola de beer
	Guus Kuijer	Tin Toeval en de kunst van het verdwalen, en Tin Toeval en het geheim van Tweebeens-eiland
	Els Pelgrom	Het onbegonnen feest
	Kees Stip	Mijn beesten staan er gekleurd op
	Cynthia Voigt	De hardloper
1989	Anthony Browne	Gorilla
	John Burningham	De jongen die altijd te laat kwam
	Midas Dekkers	Eten is weten
	Imme Dros	De reizen van de slimme man
	Margriet Heymans	Lieveling, boterbloem
	Joke van Leeuwen	We zijn allang begonnen, maar nu begint het echt
	Ted van Lieshout	Och, ik elleboog me er wel doorheen
	Tor Seidler	Het ratteplan
	Ivo de Wijs	Dat rijmt
1990	Ienne Biemans	Ik was de zee
	Anthony Browne	De tunnel
	Midas Dekkers	Het grote moment
	Imme Dros	Roosje kreeg een ballon
	Klaus Kordon	Moenli en de moeder van de wolven
	David Macaulay	Over de werking van de kurketrekker en andere machines
	Toon Tellegen	Langzaam, zo snel als zij konden
	Max Velthuijs	Kikker is verliefd
1991	Lyll Becerra de Jenkins	Gevangen in de Andes
	Imme Dros	De O van Opa
	Rindert Kromhout	Peppino
	Ted van Lieshout	Mijn botjes zijn bekleed met deftig vel
	Amy MacDonald	Kleine Bever en de echo
	Käthe Recheis	Toen er nog bizons waren
	Jacques Vriens	Tinus-in-de-war
1992	Imme Dros	Ik wil die!
	Hans Hagen	Het gouden oog
	Hans Hagen	Het is nacht, we gaan op jacht
	Annemie en Margriet Heymans	De prinses van de moestuin
	Gaye Hicyilmaz	De storm
	Willem van Toorn	Rooie

Jaar	Auteur	Titel
1993	Gerard Brands	Allemaal bedrog
	Inez van Eijk en Marijn Backer	Lieve engerd, de groetjes
	Janni Howker	Toen onze Daniel doodging
	Klaus Kordon	Met je rug tegen de muur
	Joke van Leeuwen	Niet Wiet, wel Nel
	Selma Noort	Eilandheimwee
	Simone Schell	Marie Pouceline of de Nicht van de Generaal
	Janet Taylor Lisle	Elfenmiddag
	Max Velthuijs	Kikker in de kou
1994	Imme Dros	De blauwe stoel, de ruziestoel
	Sjoerd Kuyper	Robin en Suze
	Harrie Geelen	Herman het kind en de Dingen
	Toon Tellegen	Jannes
	Jean Fritz	Aan de verkeerde kant van de wereld
	Roberto Piumini	Motu-Iti, het meeuweneiland
	Lydia Rood	Een mond vol dons
	Aidan Chambers	De tolbrug
	Willem Wilmink	Het Wilhelmus
1995	Sam McBratney	Raad eens hoeveel ik van je hou
	Rascal	Mauwtje
	Sjoerd Kuyper	Het eiland Klaasje
	Veronica Hazelhoff	Veren
	Simone Schell	Een zeer geheime reiskist
	Imme Dros	Odysseus, een man van verhalen
	Anne Provoost	Vallen
	Marije van der Hoeven	Klik, ik heb je
	K. Schippers	's Nachts op dak
1996	Imme Dros	Morgen ga ik naar China
	Harrie Geelen	De plant van Jan
	Joke van Leeuwen	Ik ben ik
	Marit Törnqvist	Klein verhaal over liefde
	Bart Moeyaert	Blote handen
	Rita Verschuur	Vreemd land
	Klaus Kordon	De eerste lente
	Sheila Och	Het zout der aarde en het domme schaap of Mijn waanzinnige leven met Grootvader
1997	Dick Bruna	Lieve Oma Pluis
	Ted van Lieshout	Mijn tuin, mijn tuin
	Toon Tellegen	Teunis
	Joke van Leeuwen	Iep!
	Jürg Schubiger	Toen de wereld nog jong was
	Theo Vijgen	Tipi's, totems en tomhaws
	Ditte Merle	Kleine beestjes

Jaar	Auteur	Titel
1998	Imme Dros	Dit is het huis bij de kromme boom
	Wolf Erlbruch	Mevrouw Meijer, de merel
	Hans Hagen	De kat en de adelaar
	Abbing & Van Cleeff	De zwarte rugzak
	Peter van Gestel	Mariken
	Philip Mechanicus	De vrolijke keuken
	Babette van Ogtrop en Liesbet Ruben	Mario Olimpia : een novelle uit het hoogland van Bolivia
1999	Wolf Erlbruch	Leonard
	Toon Tellegen	De verjaardag van alle anderen
	Joke van Leeuwen	Kukel
	Eva Gerlach	Hee meneer Eland
	K. Schippers	Sok of spreij
2000	Armando	Dierenpraat
	Martha Heesen	De vloek van Cornelia
	David Almond	De schaduw van Skellig
	Ceciel de Bie, Martijn Leenen	Rembrandt : doe-boek voor kinderen

2.2 Zilveren Penseel ³³

Het Zilveren Penseel werd uitgereikt aan :

Jaar	Auteur	Illustrator	Titel
1981	Mitsumasa Anno	Mitsumasa Anno	En toch draait ze
	Tony Ross	Tony Ross	Joris en de bonestaak
1982	Jetty Krever	Jenny Dalenoord	Muis, mol en rat
	Bernard Stone	Ralph Steadman	Inspekteur Kaasjager
1983	Janosch	Janosch	Dieren zijn ook mensen
	Arnold Lobel	Arnold Lobel	Kikker en pad zijn best tevreden
1984	William Steig	William Steig	Dokter de Soto
	Veronica Hazelhoff	Sylvia Weve	Oma, waar blijft de taart
1985	Margriet Heymans	Margriet Heymans	Jipsloop
	Quentin Blake	Quentin Blake	Het verhaal van de dansende kikker
1986	Joke van Leeuwen	Joke van Leeuwen	Deesje
	Wiel Kusters	Joep Bertrams	Salamanders vangen
1987	Janosch	Janosch	Ik maak je weer beter, zei Beer
	Hiawyn Oram	Tony Ross	Susan en de kwelgeest
1988	Janet en Allan Ahlberg	Janet en Allan Ahlberg	Bot en Botje
	Paul Biegel	Fiel van der Veen	De rode prinses

³³ <http://home.wanadoo.nl/richard.thiel/zpenseel.htm>

Jaar	Auteur	Illustrator	Titel
1989	Joep Bertrams	Joep Bertrams	Johan Edelgans
	Carlo Collodi	Roberto Innocenti	De avonturen van Pinokkio
1990	David Macaulay	Neil Ardley	Over de werking van de kurketrekker en andere machines
	James Krüss	Stasys Eidrigevicius	Teus Langeneus
1991	William Steig	William Steig	Shrek
	Rindert Kromhout	Sylvia Weve	Het bad van de zandloper
1992	Toon Tellegen	Harrie Geelen	Juffrouw Kachel
	Max Velthuijs	Max Velthuijs	Kikker en het vogeltje
1993	Andrew Kulman	Andrew Kulman	Stop!
	Hans Gärtner en Michael Neugebauer	Kveta Pacovská	De kleine koning
1994	Ulf Stark	Anna Höglund	Kun je fluiten Johanna?
	Mario Ramos	Rascal	Benno en het berekind
1995	Lucy Cousins	Lucy Cousins	Muis en haar vriendjes
	Hiawyn Oram	Tony Ross	Ze is altijd de eerste!
1996	Dick Bruna	Dick Bruna	Nijntje in de tent
	Bart Moeyaert	Anna Höglund	Afrika achter het hek
1997	Benoit	Benoit	Mijn oom Gilbert
	Rotraut Susanne Berner	Rotraut Susanne Berner	Het avontuur
1998	Wolf Erlbruch	Wolf Erlbruch	Mevrouw Meijer, de merel
	Hélène Riff	Hélène Riff	Hoe papa zijn oude tante vermoordde
1999	Tjibbe Veldkamp	Philip Hopman	22 wezen
	Frédérique Bertrand	Frédérique Bertrand	Afdankertjes
2000	Ron Langenus	Gerda Dendooven	De verliefde prins : het verhaal van Elke en prins Diederik van Lommelije
	Lewis Carroll	Lisbeth Zwerger	Alice in Wonderland

2.3 Jenny Smelik/IBBY-prijs

De winnaars van deze prijs zijn:

Jaar	Auteur	Titel
1983	Geertje Gort	Feliz
1984	Rotterdamse Kunststichting	WAR-boeken
1985	Saban Gunes	De koffer
1986	niet uitgereikt	
1987	Halil Gür	Mijn dappere moeder
1988	Can Göknil	De kleine groene worm
1989	Rafik Schami	Een handvol sterren

Jaar	Auteur	Titel
1990	Klaus Kordon	Moenli en de moeder van de wolven
1991	Marion Bloem	Matabia
1993	Anton van der Kolk	Een pelikaan op straat
1996	Naima El Bezaz	De weg naar het noorden
1998	Jos van Hest en Simone van der Valk	FeestVerHalen
2000	Joke van Leeuwen	Bezoekjaren

2.4 Glazen Globe

De Glazen Globe werd toegekend aan:

Jaar	Auteur	Titel
1987	Geertje Gort	Geen weg terug
1988	Bodil Hagbrink	Leven in Lapland
1989	Tonny Vos-Dahmen von Buchholz	Het eind van de regenboog
1991	Klaus Kordon	Moenli en de moeder van de wolven
1993	Elizabeth Laird	Wij zijn Koerdistan
1995	Stephanie Zweig	Een mondvul aarde
1997	Ineke Holtwijk	Engelen van het asfalt
1999	Karlijn Stoffels	Stiefland

2.5 Boekenwelp ³⁴

De volgende auteurs werden bekroond met een Boekenwelp:

Jaar	Auteur	Titel
1990	Ed Franck	Geen wonder dat moeder met de goudvissen praat
	Walter Gansemans	Bang in Beiroet
	Dirk Musschoot	De berggids vertelt over het leven in het bergland
	Gudrun Pausewang	De wolk
1991	Bart Moeyaert	Een kuil om in te wonen
	Bea de Koster	Trijntje Buskruit
	Renate Welsh	Een hand om vast te houden

³⁴

http://www.boek.be/files/bestanden/Jeugdboekenprijzen_historisch_vanaf_1989.htm#Historisch_overzicht

Jaar	Auteur	Titel
1992	Bettie Elias	De meester is een schat
	Jaak Dreesen	Aan de overkant van de rivier
	Ron Langenus	De schimmen van Pluckley : een boek voor zeventienjarigen en al wie het streks wordt of zich herinnert het geweest te zijn
	Arnulf Zitelman	Tot de 13^e maan
1993	Ronni Hermans	Hotel Hoteldebotel
	Sylvia Vanden Heede	Wok van de Wilden
	Kaye Umansky	Pongwiffy, een heks van een tik
	Sigrid Heuck	Het geheim van Meester Joachim
1994	Gregie de Maeyer	In de put
	Uwe Timm	Rudi Renvarken
	Marita de Sterck en Klaas Verplancke	Een vijf met negen nullen
1995	Bettie Elias	Jan en Jan
	Henri van Daele	Het wordt zomer, Kleine Beer
	Sylvia Vanden Heede	De huid van de beer
	Anthony Horowitz	Het oma-komplot
1996	Bettie Elias	Bang of boos
	Lieve Hoet	Stroomversnelling
	Paul Kustermans	Voor Paulien
	Tim Bowler	Mirakelman
1997	Bart Moeyaert	Mansoor
	Jamil Shakely	Een vlinder aan het raam
	Jan Simoen	Met mij gaat alles goed
	Jürg Schubiger	Toen de wereld nog jong was
1998	Bart Moeyaert	De brief die Rosie vond
	Bettie Elias	Water van zout
	André Sollie	Het ijzelt in juni
	Susie Morgenstern	Liefdesbrieven van 0 tot 10
1999	Ed Franck	Het huis van eb en vloed
	Dirk Nielandt & Marjolein Pottie	Wie
	Karel Verleyen	Prins van de leegte
	Sherryl Jordan	Geheim sacrament
2000	Annemie Berebrouckx	De oma van Jules
	Henri van Daele	Van de sneeuwman die niet smelten wou
	Katharina Smeyers	Schapenvellen en ganzenveren : het verhaal van het middeleeuwse boek
	James Moloney	De veerpont

**BIJLAGE 3 : CORPUS – NEDERLANDSTALIGE KINDER- EN
 JEUGDBOEKEN IN DUITSE VERTALINGEN VAN
 1975 TOT 2000**

BIJLAGE 4 : VERTAALDE “REEKSEN” PER AUTEUR

1 Ton van Eerbeek

Jaar van vertaling	Aantal titels
1991	7

2 Henri Arnoldus

Jaar van vertaling	Aantal titels
1975	4
1976	4
1977	2
1978	2
1979	2
1980	1
1981	3
1982	2
1983	4
1984	4
1985	4
1986	2
1987	2
Onbekend	2
<i>Totaal</i>	38

3 Dick Laan

Jaar van vertaling	Aantal titels
1975	2
1976	1
1979	1
1982	1
1987	2
1988	7
<i>Totaal</i>	14

4 Paul van Loon

Jaar van vertaling	Aantal titels
1990	1
1991	1
1993	1
1994	1
1995	1
1997	3
1998	4
1999	3
2000	4
Onbekend	1
<i>Totaal</i>	<i>20</i>

5 Max Velthuijs

Jaar van vertaling	Aantal titels
1976	1
1978	1
1979	2
1982	1
1983	1
1984	1
1985	2
1986	2
1987	1
1988	1
1990	2
1991	1
1992	2
1993	1
1994	1
2000	1
Onbekend	1
<i>Totaal</i>	<i>22</i>

6 Dick Bruna

Jaar van vertaling	Aantal titels
1976	1
1978	4
1984	1
1985	2
1988	4
1989	1
1991	6
1996	6
1998	3
Onbekend	2
<i>Totaal</i>	30

BIJLAGE 5 : AANTAL VERTALINGEN VAN VLAAMSE AUTEURS

1 Periode 1975 – 1980

Auteur	1975	1976	1977	1978	1979	1980	Totaal
J. van Remoortere		1					<i>1</i>
L. Uleners		1					<i>1</i>
M. Vanhalewijn			2				<i>2</i>
K. Verleyen		1					<i>1</i>
Totaal	<i>0</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>5</i>

2 Periode 1981 – 1990

Auteur	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	Tot.
K. Fossey	1									1	<i>2</i>
H. van Daele				1							<i>1</i>
M. Vanhalewijn				1					1		<i>2</i>
L. Uleners					1						<i>1</i>
J. Ballegeer						1					<i>1</i>
P. Kustermans						1					<i>1</i>
L. Bon							1				<i>1</i>
J. Flanders								1			<i>1</i>
G. van Camp									1		<i>1</i>
E. Beerten									1	1	<i>2</i>
T. Berger										1	<i>1</i>
D. Broeckhoven										1	<i>1</i>
Totaal	<i>1</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>1</i>	<i>1</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>15</i>

3 Periode 1991 – 2000

Auteur	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Tot.
K. van Assen		1	1			1			1		<i>4</i>
L. Baeten		1		1	1	2		1	1	1	<i>8</i>
J. Ballegeer		1									<i>1</i>
M. de Bel			1	1	1				1		<i>4</i>
E. Beerten				1							<i>1</i>

Auteur	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Tot.
P. Bernauw & G. Didelez							1	1			2
H. Boonen										1	1
N. Boumaâza							1				1
D. Bracke						2		1			3
D. Broeckhoven				1							1
H. van Daele						2	2	2	1	2	9
G. Didelez								1			1
W. de Doncker							1				1
W. van Doorselaer					1			1			2
J. Dreesen				2	1	1					4
T. van Eerbeek	7										7
B. Elias					3				1		4
G. van Erkel				1					1		2
E. Franck	1	1	1	1							4
K. Fossey						1					1
S. vanden Heede										1	1
R. Hermans			1								1
K. Janssen							4				4
B. de Koster								1			1
P. Kustermans	2										2
R. Langenus					1						1
G. de Maeyer					1		1				2
L. van Mieghem									1		1
B. Moeyaert			1	1	1		1	1		1	6
A. Provoost		1				1				1	3
R.H. Schoemans				1		1	1		1		4
W. Schuyesmans							1				1
K. Seynaeve	1	1	1								3
P. Slabbynck									1	1	2
M. de Sterck						1	2				3
J. Stroo								1			1
L. van Tolhuyzen							1				1
M. Vanpol		1									1
C. Verleye										1	1
K. Verleyen			1	1	1				1		4
K. Verplancke						1					1
D. Verreydt	1			1							2
K. Vrancken										1	1
Totaal	12	7	7	12	11	13	16	10	10	10	108

BIJLAGE 6 : INTERVIEW MET MIRJAM PRESSLER

door Nathalie MOSS

1. Wie lange übersetzen sie schon?

21 Jahre

2. Entscheiden sie selbst was sie übersetzen?

Ja, ich bin in der Lage mir aus zu suchen was mir Spaß macht. Ich suche nur das aus was mir Spaß macht

3. Wieso übersetzen sie niederländische Kinderbücher?

Ich sollte vor 21 Jahren eine Rohübersetzung bearbeiten. Es war ein Kinderbuch und ich habe es ganz mit dem Wörterbuch übersetzt. Dies ist natürlich nur mit einer Nahsprache möglich. Meine Übersetzung wurde nachher noch gründlich kontrolliert. Dieses wurde dann in einem Börsenblatt publiziert und dann kontaktierten mich die Verlage. Ich sollte doch Gutachten für sie schreiben. Mittlerweile habe ich mehr niederländische Bücher gelesen als der Durchschnittsniederländer. Ich habe im Grunde einfach aus Spaß angefangen. Nur weil ich in dem Augenblick Lust darauf hatte.

4. Lesen sie die Bücher vorher?

Ja, denn ich muss entscheiden was mir Spaß machen wird. Es muss mich ansprechen sonst fange ich nicht damit an.

5. Wie gehen sie ans Übersetzen ran?

Da ich schon länger übersetze habe ich es viel leichter. Ältere Autoren / Übersetzer können sich viel leichter einfühlen. Neue Autoren / Übersetzer brauchen viel mehr Zeit ehe sie den Anfang machen können. Ich fange immer vorne an aber das Gefühl muss stimmen. Das Übersetzen ist für mich eine Gefühlssache. Das Gefühl muss dasein oder nicht und ich kann nur übersetzen wenn es dar ist. Wenn das Gefühl weg ist dann lege ich es weg und warte bis ich glaube, dass die Zeit reif ist. Wenn das Gefühl dar ist dann läuft es praktisch wie von selbst.

6. Übersetzen sie wörtlich oder eher nach allgemeinen Sinn?

Ich übersetze nicht wortwörtlich und auch nicht nach dem Sinn. Sondern ich übersetze so treu wie möglich. Fehler sind dann auch nichts schlechtes denn Fehler machen kein schlechtes Buch. Man muss nur versuchen die richtige Sprachebene zu treffen. Man muss die Stimmung, das richtige Gefühl treffen und es richtig wiedergeben können. Meine Übersetzungsarbeit wird auch heute noch kontrolliert und dies gibt mehr natürlich noch mehr Freiheit. So weiß ich dass ich übersetzen kann wie ich es will und erst nachher wird es noch einmal kontrolliert.

7. Beeinflussen die Zeichnungen ihre Übersetzungsarbeit?

Manchmal schon aber manchmal werden für die deutschen Bücher andere Zeichnungen gemacht und dann sind die niederländische nutzlos für mich. Manchmal bekomme ich auch einfach die Manuskripte ohne Zeichnungen und muss so übersetzen. Wichtig ist aber, dass richtig übersetze damit die Zeichnung und der Text sich nicht widersprechen.

8. Welche Veränderungen nehmen sie vor damit ein niederländisches Buch auch in Deutschland richtig verstanden wird?

Ich verändere manche Sachen aber nicht so viel denn unsere Kulturen liegen nicht ganz so weit auseinander. Es gibt aber tatsächlich Dinge, die einfach nicht aus dem niederländischen übertragbar sind. In den 50er und 60er Jahre saßen die Kinder in den Niederlanden ihre Eltern noch. Das ist in Deutschland nicht zu verstehen denn dies ist seit 200 Jahren nicht mehr üblich. Wenn ich es also einfach übernehmen würde dann würde ich das Buch auf eine ganz andere Ebene bringen und es damit unverständlich für das deutsche Publikum machen. Manche Sachen kann und darf man nicht einfach übernehmen und übersetzen.

9. Wie lange schreiben sie schon selbst Bücher?

Ich habe zuerst selbst geschrieben. Ich habe vor 23 Jahre angefangen.

10. Hilft ihnen das bei der Übersetzung?

Natürlich denn ich habe ein gutes Schreibgefühl. Ich kann selbst schreiben also kann ich auch gut übersetzen. Ich kann mich viel leichter und spielerischer einfülen in die Werke, die ich übersetzen muss. Dadurch, dass ich selbst kreativ literarisch beschäftigt bin kann ich leichter übersetzen. Mein gutes Sprachgefühl hilft mir dann noch dabei.

11. Benutzen sie ihre Übersetzungstätigkeit als Entspannung für ihre eigene Kreativität?

Das ist völlig richtig. Ich muss von etwas leben können und ich kann nicht nur ständig selbst kreativ sein. Man kann nicht selbst ständig Bücher produzieren wenn man selbst keine Lust dazu hat. Also übersetze ich um selbst entspannen zu können und um selbst noch Geld zu verdienen?

12. Beeinflussen die niederländische Bücher ihre eigenen literarische Arbeit?

Nein, eigentlich nicht. Denn die zwei stehen auseinander und sind völlig von sich getrennt. Ich schreibe was ich will und werde nicht durch niederländische Autoren beeinflusst.

november 2004

BIJLAGE 7 : VERTALINGEN VAN TOP DRIE VERTALERS

1 Vertalingen van Mirjam Pressler

Auteur	Titel
Baart, Anne Marie	Het grote verraad
Barnard, Henk	Hier ben ik dan...
Beerten, Els	Een buik om in te kruipen
Bernauw, Patrick en Didelez, Guy	In het teken van de ram
Bohlmeijer, Arno	Ik moet je iets heel jammers vertellen
Bon, Lisa	Karel Konijn
Bos, Burny	Circus Grote Meneer
Bouhuys, Mies	De straat van de heksen De beer wil een staart
Brands, Gerard	Charlotte, de kleinste vrouw van de wereld
Buyle, Ivo	Brieven aan mijn hond
Carton, Martien	Martina en de medelanders Hera en de centenkrabbers
Diekmann, Miep	Hannes en Kaatje, wat is dat voor een praatje Het grote boek van Hannes en Kaatje
Doorselaer, Willy van	Ik heet Kasper De wraak van de marmerkweker
Dorrestein, Miek	Veertien dagen op een ijsschots
Dragt, Tonke	De blauwe boekanier Het gevaarlijke venster en andere verhalen
Dreesen, Jaak	Sporen in de sneeuw Aan de overkant van de rivier
Dros, Imme	En een tijd van vrede Annetje Lie in het holst van de nacht De reizen van de slimme man De O van Opa De blauwe stoel, de ruziestoel Morgen ga ik naar China Dit is het huis bij de kromme boom
Dubelaar, Thea	Alleen gekken blijven
Eykman, Karel	Liefdesverdriet
Figee, Henk	Jesse Pantoffel en het lampenmonster Jesse Pantoffel gaat kamperen
Franck, Ed	Zomer zeventien
Frank, Anne	De dagboeken van Anne Frank
Geelen, Harrie	Toen Sjoerd naar de dierentuin ging Herman het kind en de dingen
Groen, Els de	Het foetsie-kind Jeans voor een matrjosjka

Auteur	Titel
Haeringen, Annemarie van	De notenkraaker
Hagen, Hans	Stilte a.u.b. ik denk aan de kip
Hazelhoff, Veronica	Nou moe! Hierzo! Auww! Fenna In Sara's huis Naar Nebraska (Als wäre nichts passiert)
Hazelhoff, Veronica en Kromhout, Rindert	Oma, waar blijft de taart; Zullen we deze dan maar houden; Ouders ontsnapt
Heymans, Annemie	Neeltje De prinses van de moestuin
Heymans, Margriet	Lieveling boterbloem De wezen van woesteland
Hofman, Wim	Het vlot
Kok, Bert	Aan het goede adres
Kraan, Hanna	Verhalen van de boze heks De boze heks is weer bezig
Kromhout, Rindert	Vannacht als iedereen slaapt
	Olaf de rover Olaf de geweldige Moet je horen met je oren; Een olifant op schoot; Een spartelende speelgoedhond
Kuipers, Ben	Een zelfgemaakte zomer Allemachtig, wat zijn de meiden prachtig
Leeuwen, Joke van	Deesje Het verhaal van Bobbel die in een bakfiets woonde en rijk wilde worden
Lieshout, Ted van	De allerliefste jongen van de hele wereld Gebr
Loon, Paul van	Nooit de burens bijten
Maeyer, Gregie de	Fietsen
Meinderts, Koos	Mooi meegenomen Leen
Moeyaert, Bart	Duet met valse noten Kus me Voor altijd, altijd Blote handen Wespennest
Noort, Selma	Meer dan een zwijgend schoolkind Wolf Kippekop Kunstenaar Wilhelmus Poot kust zijn kleindochter Eilandheimwee Eilandkind

Auteur	Titel
Pelgrom, Els	De zwervers van de Zakopane Kleine Sofie en Lange Wapper De olifantsberg De straat waar niets gebeurt Het onbegonnen feest
Quintana, Anton	Padjelanta De bavianenkoning De vuurman Het boek van Bod Pa
Schell, Simone	Zeezicht De nachtkinderen Emilie
Schmidt, M.G. Annie	Jip en Janneke Het beertje Pippeloentje Beestenboel
Spee, Gitte	Meneer Big gaat naar de maan
Stoffels, Karlijn	Mosje en Reizele
Stolp, Hans	De gouden vogel: dagboek van een stervende jongen
Tellegen, Toon	De dood van tante Miesje Een selectie uit: Toen niemand iets te doen had Mijn vader
Tolhuizen, Luc van	Twee doden en twee lijken
Törnqvist, Rita	Jubeltenen
Uleners, Gode-Liva	Nee, Pedro nee
Vanpol, Mieke	Ik noem je Ib
Vos, Ida	Wie niet weg is wordt gezien Anna is er nog Dansen op de brug van Avignon Witte zwanen, zwarte zwanen De sleutel is gebroken
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Spookt ' t bij Loch Ness? Als een kat in de nacht

2 Vertalingen van Siegfried Mrotzek

Auteur	Titel
Ballegeer, Johan	Geen meiden aan boord Het eerste litteken
Beckman, Thea	Geeft me de ruimte! Triomf van de verschroeiide aarde Het rad van fortuin Stad in de storm De gouden Dolk Hasse Simonsdochter Kinderen van moeder aarde
Biegel, Paul	Haas: voorjaar De zwarte weduwe De rode prinses
Camp, Gaston van	Torkel van de rode fjord
Diekmann, Miep	De dagen van Olim Zeg 't maar
Gestel, Peter van	Mariken Baarn
Groen, Els de	De kinderen van de overkant Tuig
Hartman, Evert	Het bedreigde land De droom in de woestijn
Hazelhoff, Veronica	Ster!
Herzen, Frank	Mijn moeder was een rode vlam
Kustermans, Paul	De langste weg Timoe Een legioen in de val
Leiker, Sjoerd P.	Spionnen in het rijk van Atilla
Meinderts, Koos	De snoepwinkel van Zevensloten
Provoost, Anne	Mijn tante is een grindewal
Reen, Ton van	Ontsnapt aan de galg
Reisel, Wanda	Het blauwe uur
Schuyesmans, Willy	Stilstaan
Staring, Jennine	De Bliesblazers, de groggel en het mannetje
Sterck, Marita de	Alle dagen feest
Verleyen, Karel	Bertus en de roepvogel
Verschoor, Diet	Tessa Tessa in de brugklas Nynke Toverbal
Vlugt, Simone van der	De guillotine
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Het vlammeende halssieraad De komeet van Samos De vervloekte eilanden
Wanders, Gijs	Vogelvrije vrienden

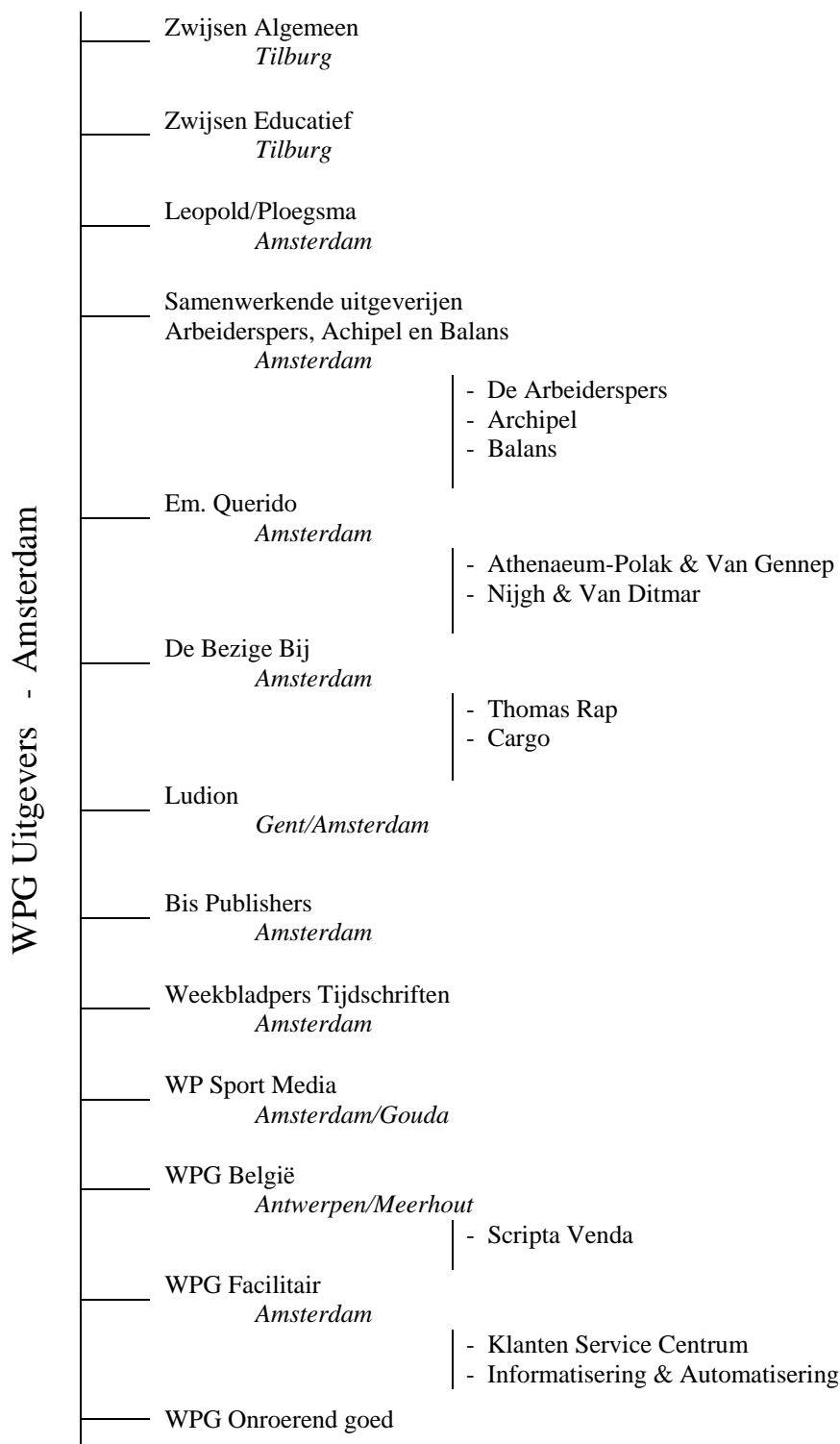
Auteur	Titel
Zanger, Jan de	Voor een halve zak drop Desnoods met geweld Poepoe Dit been is korter (Wilde Rosen)

3 Vertalingen van Helmut Goeb

Auteur	Titel
Arnoldus, Ans	Tillie en Tiffie Tillie en Tiffie
Arnoldus, Henri	Tup en Joep Tup en Joep gevangen Tup en Joep met de olifant Tup en Joep op de boot Oki en Doki; Oki en Doki maken pret Oki en Doki in het vreemde land; Oki en Doki vinden een schat Pietje Puk bouwt een zwembad; Pietje Puk gaat skieën Bollejan Bollejan de ballonvaarder Bollejan en het geheim van de boshut Bollejan en de Spaanse ruiter Pim en Pidoe Pietje Puk wordt toerist Pietje Puk helpt de voetbalclub Pietje Puk knapt het op Pietje Puk gaat varen Bollejan speurt op goed geluk Bollejan en de vliegtuigkapers Pietje Puk wordt clown Pietje Puk wordt brandweerman Bollejan in de woestijn Pietje Puk wordt parachutist Pietje Puk wordt Pietje Antiek Pietje Puk gaat paardrijden Pietje Puk en de P.P. groep Jokko en de toverballon; Jokko reist naar de maan Jokko en de heks Boeboe; Jokko en de toverfluit Bonny de zwarte pony; Bonny de zwarte pony op de vlucht Pietje Puk op de surfplank Pietje Puk in het ponypark Oki en Doki aan wal, Oki en Doki verdwaald

Auteur	Titel
	Pietje Puk gaat op reis; Pietje Puk gaat vissen; Pietje Puk viert feest Oki en Doki zijn kapitein, Oki en Doki gaan waterskiën Oki en Doki op de racefiets; Oki en Doki weer matroos Jokko viert een toverfeest; Jokko en kabouter Flop
Beckman, Thea	Kruistocht in spijkerbroek
Hulsebosch, Ton	Ons jeugdboek Ons jeugdboek
Roggeveen, Leonard	Jan-Jaap is jarig
Visser, Maaïke	Renée van vijftien

BIJLAGE 8 : ORGANIGRAM WEEKBLADPERSGROEP³⁵

**BIJLAGE 9 : OVERZICHT TITELS UITGEGEVEN BIJ DE
TOP DRIE VAN DUITSTALIGE
UITGEVERIJEN**

1 Vertalingen uitgegeven door Anrich Verlag

Auteur	Titel
Ballegeer, Johan	Geen meiden aan boord Het eerste litteken
Bel, Marc de	Blinker en de bakfietsbioscoop Blinker en het Bagbag-juweel Het web van de suikerspin
Biegel, Paul	Van de oude dame en de muis
Bohlmeijer, Arno	Ik moet je iets heel jammers vertellen
Brands, Gerard	De jongen die de zee wilde zien
Camp, Gaston van	Torkel van de rode fjord
Daele, Henri van	De lente van Kleine Beer De Maroefel, of het beest dat niet mee wou Dikke Ide Het wordt zomer, Kleine Beer Kleine Beer, Grote Beer Ti Zeven eikels voor Kleine Beer
Diekmann, Miep	De dagen van Olim
Dubelaar, Thea	Dappere Chris in het enge bos
Ede, Bies van	Tijn en de huismonsters
Elias, Betti	Een vreemd gevoel in mijn buik Thuis eten we apentaart
Hermans, Ronni	Hotel hoteldebotel
Hokke, Henk	Marloes Marloes en Lodewijk Marloes is verliefd
Hoofdt, Mieke van	De Tasjesdief
Janssen, Kolet	Het duivelskind Mijn broer is een orkaan
Jonge, Harm de	Het Peergeheim
Klootwijk, Wouter	De brug van Adri De H van Adri Het erf van de oom van Adri Op reis met de oom van Adri
Kustermans, Paul	De langste weg Een legioen in de val Timoe

Auteur	Titel
Kuyper, Sjoerd	De rode zwaan Het zakmes Robin en God Robin en Suze Robins zomer
Leiker, Sjoerd P.	Spionnen in het rijk van Atilla
Noort, Selma	Een gedeelde hamaca Eilandheimwee Eilandkind Ik hoef niet op schoot Kunstenaar Wilhelmus Poot kust zijn kleindochter Meer dan een zwijgend schoolkind Wolf Kippekop
Provoost, Anne	Mijn tante is een grindewal Vallen
Reen, Ton van	Ontsnapt aan de galg Vurige ruiters
Rens, Peter Jan	Carlo met zijn grote kop Zes is oud
Verreydt, Detty	Later wil ik stuntman worden
Zanger, Jan de	Ben is dood De mensen kijken altijd zo Desnoods met geweld Dit been is korter Hadden we er maar wat van gezegd Ik hou het voor gezien Poepoe Voor een halve zak drop

2 Vertalingen uitgegeven door Arena Verlag

Auteur	Titel
Beckman, Thea	Kruistocht in spijkerbroek
Beerten, Els	Een buik om in te kruipen
Bertin, Eddy C	Bloedrode kamers Dorstige schaduwen Overal vuur
Biegel, Paul	De zwarte weduwe Haas: voorjaar Virgilius van Tuil op zoek naar een taart
Diekmann, Miep	... en de groeten van Elio
Diekmann, Miep (und Dagmar Hilarová)	Ik heb geen naam

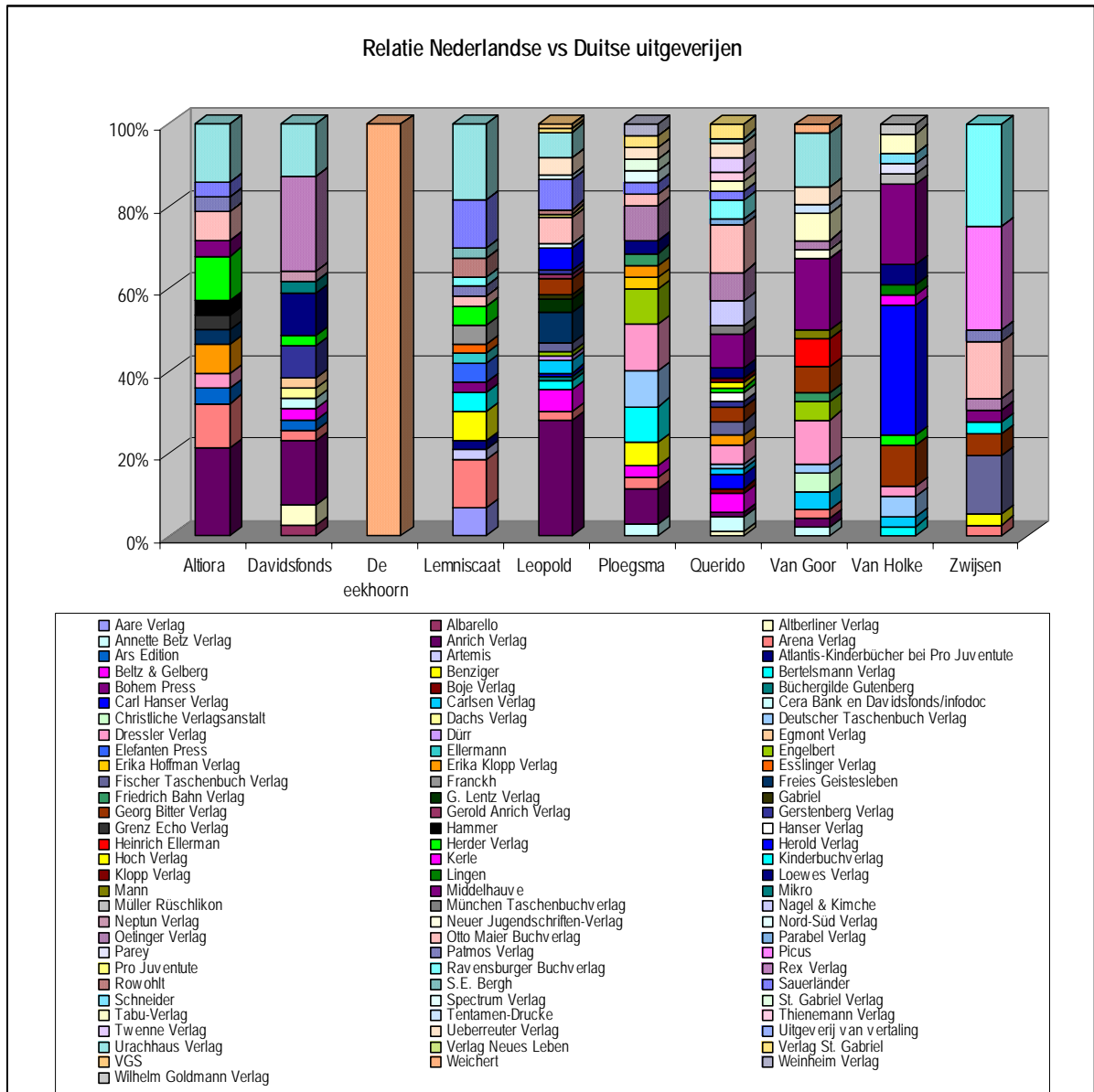
Auteur	Titel
Dreesen, Jaak	Valid
Dubelaar, Thea	Stoorzenders
Ede, Bies van	Achter donkere ramen
Franck, Ed	Met de kont tegen de krib
Hafkamp, Corrie	Amerta
Hagen, Hans	Het gouden oog
Hartman, Evert	De droom in de woestijn Het bedreigde land Vechten voor overmorgen
Herzen, Frank	Mijn moeder was een rode vlam
Hokke, Henk	Stippels gezocht
Loon, Paul van	Angst voor vampieren? De Griezelbus 1 De Griezelbus 2 De Griezelbus 3 De Griezelbus 4 Het vampierenhandboek
Maran, Tim	Het monster van het zwarte water Verhaal voor Subandi
Reen, Ton van	Bloedbroeders Een vriendin voor dag en nacht
Sterck, Marita de	Zoë zwijgt
Teng, Tais	De wortels van het woud Dode ogen
Veen, Herman van	Alfred Jodocus Kwak
Verleyen, Karel	Op zoek naar de Rode Viking
Verschoor, Diet	Nynke Toverbal Tessa Tessa in de brugklas
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Als een kat in de nacht Het recht van de ander
Wanders, Gijs	Vogelvrije vrienden

3 Vertalingen uitgegeven door Weichert Verlag

Auteur	Titel
Arnoldus, Ans	Tillie en Tiffie
Arnoldus, Henri	Bollejan de ballonvaarder Bollejan en de Spaanse ruiter Bollejan en de vliegtuigkapers Bollejan en het geheim van de boshut Bollejan in de woestijn Bollejan speurt op goed geluk Bonny de zwarte pony en het schoolfeest; Bonny de zwarte pony en de grote verrassing Bonny de zwarte pony; Bonny de zwarte pony op de vlucht Jokko en de heks Boeboe; Jokko en de toverfluit Jokko en de toverballon; Jokko reist naar de maan Jokko tovert wonderregen; Jokko en zijn toverspiegel Jokko viert een toverfeest; Jokko en kabouters Flop Oki en Doki aan wal, Oki en Doki verdwaald Oki en Doki in het vreemde land; Oki en Doki vinden een schat Oki en Doki op de racefiets; Oki en Doki weer matroos Oki en Doki worden duiker Oki en Doki; Oki en Doki maken pret Pietje Puk wordt toerist Pietje Puk bouwt een zwembad; Pietje Puk gaat skieën Pietje Puk en de P.P. groep Pietje Puk gaat op reis; Pietje Puk gaat vissen; Pietje Puk viert feest Pietje Puk gaat paardrijden Pietje Puk gaat varen Pietje Puk helpt de voetbalclub Pietje Puk in het ponypark Pietje Puk knapt het op Pietje Puk op de surfplank Pietje Puk wordt brandweerman Pietje Puk wordt clown Pietje Puk wordt parachutist Pietje Puk wordt Pietje Antiek Pim en Pidoe Tup en Joep Tup en Joep gevangen Tup en Joep met de olifant Tup en Joep op de boot

Auteur	Titel
Bouhuys, Mies	Een boot in het koren
Eerbeek, Ton van	De mooiste dierenatlas voor de jeugd De natuur: je eerste natuurgids met 180 foto's over dieren en planten De voorhistorische mens Dinosauriërs Van rups tot vlinder Vogels in de tuin, in het bos, enz. Wilde dieren
Grashoff, Cok	Hazehartje Hazehartje gaat logeren Hazehartje op reis Hup, Pipje Hazehart
Monné, Willem Frederik	De schat uit het scheepswrak Spanning op de 'Ruige Hoek' Telefoon voor Toon

BIJLAGE 10 : RELATIE TUSSEN DE TOP TIEN VAN DE NEDERLANDSTALIGE EN DUITSTALIGE UITGEVERIJEN

**BIJLAGE 11 : BEPALING VAN DE TUSSENTIJD TUSSEN
UITGIFTE EN VERTALING VOOR ENKELE
AUTEURS**

1 Vlaamse auteurs

Auteur	Titel	Datum van uitgifte	Datum van vertaling	Totaal
Baeten, Lieve	De kerstboom van Lotje	1996	1996	0
	Kleine draak	2000	2000	0
	Lotje en de heksenprinses	1998	1999	1
	Lotje is jarig	1994	1995	1
	Nieuwsgierige Lotje	1992	1992	0
	Tim en Nina 1: Sokjes; Het potje; Kleuren; Eten	1993	1994	1
	Tom en Nina 2: Kleertjes; Tom gaat naar bed; Een hapje voor Nina; Waar is Tom?	1995	1996	1
	(leeg)	(leeg)	1998	
Bel, Marc de	Blinker en de bakfietsbioscoop	1989	1993	4
	Blinker en het Bagbag-juweel	1991	1994	3
	Het web van de suikerspin	1991	1995	4
	Malus	1996	1999	3
Daele, Henri van	De kwastjesknipper - De avonturen van James Piccobello	1980	(leeg)	
	De lente van Kleine Beer	1993	1996	3
	De Maroefel, of het beest dat niet mee wou	1996	1997	1
	Dikke Ide	1999	2000	1
	Het wordt zomer, Kleine Beer	1994	in voorb.	
	Joran, tovenaars met één ster	1979	1997	18
	Kleine Beer, Grote Beer	1992	1996	4
	Pitjemoer	1980	1984	4
	Prinsessen en zo	1997	1998	1
	Ti	1996	1998	2
	Toen bijna iedereen sliep	2000	2000	0
	Van de sneeuwman die niet smelten wou	1999	1999	0
	Zeven eikels voor Kleine Beer	1994	in voorb.	

Auteur	Titel	Datum van uitgifte	Datum van vertaling	Totaal
Eerbeek, Ton van	De mooiste dierenatlas voor de jeugd	1989	1991	2
	De natuur: je eerste natuurgids met 180 foto's over dieren en planten	1990	1991	1
	De voorhistorische mens	1989	1991	2
	Dinosauriërs	1990	1991	1
	Van rups tot vlinder	1990	1991	1
	Vogels in de tuin, in het bos, enz.	1989	1991	2
	Wilde dieren	1989	1991	2
Moeyaert, Bart	Afrika achter het hek	1995	1995	0
	Blote handen	1995	1997	2
	Duet met valse noten	1983	1998	15
	Kus me	1991	1993	2
	Voor altijd, altijd	1992	1994	2
	Wespennest	2000	2000	0

2 Nederlandse auteurs

Auteur	Titel	Datum van uitgifte	Datum van vertaling	Totaal
Arnoldus, Henri	Bollejan	1968	(leeg)	
	Bollejan de ballonvaarder	1970	1975	5
	Bollejan en de Spaanse ruiter	1972	1978	6
	Bollejan en de vliegtuigkapers	1974	1980	6
	Bollejan en het geheim van de boshut	1971	1975	4
	Bollejan in de woestijn	1975	1982	7
	Bollejan zoekt op goed geluk	1973	1978	5
	Bonny de zwarte pony en het schoolfeest; Bonny de zwarte pony en de grote verrassing	1983	1985	2
	Bonny de zwarte pony; Bonny de zwarte pony op de vlucht	1983	1985	2
	Jokko en de heks Boeboe; Jokko en de toverfluit	1981	1984	3
	Jokko en de toverballon; Jokko reist naar de maan	1981	1984	3
	Jokko tovert wonderregen; Jokko en zijn toverspiegel	1982	1986	4
	Jokko viert een toverfeest; Jokko en kabouter Flop	1982	1986	4

Auteur	Titel	Datum van uitgifte	Datum van vertaling	Totaal
	Oki en Doki aan wal, Oki en Doki verdwaald	1956	1983	27
	Oki en Doki in het vreemde land; Oki en Doki vinden een schat	1957	1983	26
	Oki en Doki op de racefiets; Oki en Doki weer matroos	1977	1984	7
	Oki en Doki worden duiker	1978	1984	6
	Oki en Doki zijn kapitein, Oki en Doki gaan waterskiën	1977	(leeg)	
	Oki en Doki; Oki en Doki maken pret	1956	1982	26
	Pietje Puk wordt toerist	1973	1975	2
	Pietje Puk bouwt een zwembad; Pietje Puk gaat skieën	1963	1985	22
	Pietje Puk en de P.P. groep	1979	1985	6
	Pietje Puk gaat op reis; Pietje Puk gaat vissen; Pietje Puk viert feest	1958	1979	21
	Pietje Puk gaat paardrijden	1978	1981	3
	Pietje Puk gaat varen	1973	1977	4
	Pietje Puk helpt de voetbalclub	1973	1975	2
	Pietje Puk in het ponypark	1984	1987	3
	Pietje Puk knapt het op	1973	1977	4
	Pietje Puk op de surfplank	1984	1987	3
	Pietje Puk wordt brandweerman	1975	1981	6
	Pietje Puk wordt clown	1975	1979	4
	Pietje Puk wordt parachutist	1975	1983	8
	Pietje Puk wordt Pietje Antiek	1976	1983	7
	Pim en Pidoe	1972	1981	9
	Tup en Joep	1954	1976	22
	Tup en Joep gevangen	1954	1976	22
	Tup en Joep met de olifant	1954	1976	22
	Tup en Joep op de boot	1954	1976	22
Bruna, Dick	Jan	1982	1984	2
	Anne en Michel	1953	1989	36
	Betje Big gaat met vakantie	1998	1998	0
	Bij ons thuis	1988	1988	0
	Boe zegt de koe	1995	1996	1
	Boris Beer	1989	(leeg)	
	Boris en Barbara	1989	1991	2
	Boris op de berg	1989	1991	2
	De appel	1953	1996	43
	De winkel van Betje Big	1998	1998	0
	Goedemorgen; Goedenacht	1983	1985	2
	Het haar van de pop is rood	1996	1996	0
	Het Nijnte-kleurboek	1983	1985	2
	Ik kan lezen	1965	1998	33

Auteur	Titel	Datum van uitgifte	Datum van vertaling	Totaal
	Kijk, Nijntje Plus!	1991	1991	0
	Lente, zomer, herfst en winter	1986	1991	5
	Mijn hemd is wit	1972	1976	4
	Mijn speelgoed	1988	1988	0
	Nijntje	1955	1978	23
	Nijntje aan zee	1963	1978	15
	Nijntje huilt	1991	1996	5
	Nijntje in de dierentuin	1955	1978	23
	Nijntje in de sneeuw	1963	1978	15
	Om ons huis	1988	1988	0
	Op de boerderij	1988	1988	0
	Snuffie	1969	(leeg)	
	Wat wij later worden	1996	1996	0
	Weet je waarom ik nu huil?	1997	1996	
	(leeg)	(leeg)	1991	
Hazelhoff, Veronica	Auww!	1983	1985	2
	Elmo	1993	1997	4
	Fenna	1986	1987	1
	Hierzo!	1982	1989	7
	In Sara's huis	1989	1990	1
	Naar Nebraska	1991	1995	4
	Niks gehoord, niks gezien	1997	2000	3
	Nou moe!	1981	1983	2
	Ster!	1987	1991	4
	Veren	1994	1997	3
	(leeg)	(leeg)	1994 1997	
Hofman, Wim	De kerstreis	2000	2000	0
	De mist in	1975	1997	22
	De stoorworm	1980	1995	15
	Grote Pien en Kleine Pien	1989	1993	4
	Het dochters van de kolenboer en andere verhalen	1991	1996	5
	Het eilandje Lapje Loem	1972	1997	25
	Het geheim van de inktvis	1991	2000	9
	Het tweede boek over Wim	1978	1997	19
	Het vlot	1988	1992	4
	Klein Duimpje	1991	1995	4
	Koning Wikkepokluk	1973	1998	25
	Wim	1976	1997	21
	Zwart als inkt is het verhaal van Sneeuwvitje en de zeven dwergen	1997	1999	2
Kuijer, Guus	De tranen knallen uit mijn kop	1980	1987	7
	De zwarte stenen	1984	1987	3
	Een hoofd vol macaroni	1979	1986	7

Auteur	Titel	Datum van uitgifte	Datum van vertaling	Totaal
	Grote mensen, daar kan je beter soep van koken	1976	1986	10
	Het land van de neushoornvogel	1985	1991	6
	Krassen in het tafelblad	1978	1981	3
	Met de poppen gooien	1975	1977	2
	Olle	1990	1993	3
	Op je kop in de prullenbak	1977	1987	10
	Tin Toeval en de kunst van het verdwalen	1987	1989	2
	Tin Toeval en het geheim van Tweebeens-eiland	1987	1990	3
Loon, Paul van	Angst voor vampieren?	1992	1998	6
	De allesdief	1993	1993	0
	De Griezelbus 1	1991	2000	9
	De Griezelbus 2	1994	2000	6
	De Griezelbus 3	1996	1998	2
	De Griezelbus 4	1998	1999	1
	Dolfje Weerwolfje	1997	1999	2
	Een dief op het dak	1987	1991	4
	Griezelhandboek	1993	1998	5
	Het vampierenhandboek	1997	1998	1
	Ik ben net als jij	1999	2000	1
	Maantjelief	1993	1994	1
	Meester Kikker	1995	1997	2
	Nooit de burens bijten	1995	1997	2
	Sam Schoffel meesterspeurder: baby geroofd	1990	(leeg)	
	Schildpad ontvoerd	1989	1990	1
	Weg met die krokodil	1993	1995	2
	(leeg)	(leeg)	1997 1999 2000	
Rutgers van der Loeff, An	Als je zou durven	1983	1987	4
	Amerika, pioniers en hun kleinzoons	1951	1982	31
	August en Roosje	1966	1975	9
	De kinderkaravaan	1949	1975	26
	De reus van Pech-zonder-end	1974	1975	1
	Een vlinder achterna	1964	(leeg)	
	Gewoon in het ongewone	1971	1979	8
	Het licht in je ogen	1956	1980	24
	Ik ben Fedde	1972	1976	4
	Lawines razen	1954	1976	22
	Vlucht, Wassilis, vlucht	1962	1975	13
	Voor een kans op geluk	1953	1982	29

Auteur	Titel	Datum van uitgifte	Datum van vertaling	Totaal
Velthuijs, Max	De arme houthakker en de duif	1978	1978	0
	De beer en het varkentje	1986	1986	0
	De eend en de vos	1985	1985	0
	De jongen en de vis	1976	1979	3
	De jongen en de vlieger	1979	1979	0
	De olifant en de krokodil	1987	1987	0
	De schilder en de vogel	1972	1984	12
	Een taart voor kleine beer	1988	1988	0
	Het goedge Monster en de Rovers	1976	1976	0
	Het rode kippetje: zes dierenverhalen	1995	(leeg)	
	Het sneeuwt, het sneeuwt	1999	1982	
	Kikker en de vreemdeling	1993	1993	0
	Kikker en een heel bijzondere dag	1999	2000	1
	Kikker en het vogeltje	1991	1992	1
	Kikker in de kou	1992	1992	0
	Kikker is bang	1994	1994	0
	Kikker is verliefd	1989	1990	1
	Klein-Mannetje heeft geen huis	1983	1983	0
	Klein-Mannetje helpt een vriend	1986	1986	0
	Klein-Mannetje vindt het geluk	1985	1985	0
	Krokodil en het meesterwerk	1991	1991	0
Trompet voor een olifant	1990	1990	0	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Als een kat in de nacht	1987	1989	2
	Arenden vliegen alleen	1974	1979	5
	De geur van de Macchia	1984	1984	0
	De gouden pucarina	1982	1984	2
	De komeet van Samos	1995	1997	2
	De nieuwe vrijheid	1979	1979	0
	De vervloekte eilanden	1996	2000	4
	De wiking van Walacra	1971	1976	5
	Het brullen van de stier	1991	1994	3
	Het eind van de regenboog: waarom kwamen de Romeinen nooit naar Ierland?	1988	1990	2
	Het land achter de horizon	1986	1987	1
	Het monster van de vuursteenmijn	1984	1985	1
	Het recht van de ander	1978	1982	4
	Het vlammende halssieraad	1993	1995	2
	Spookt ' t bij Loch Ness?	1985	1987	2
	Van rendierjager tot roofridder	1983	1986	3
	Verstoten	1989	1991	2

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Abbing, Marja Roscam en Cleeff, Marjet van	Nederlands	Struisvogelkoorts	Leopold	1996	Grambow, Eva	Yacca-Fieber	Urachhaus Verlag	1998	
Abbing, Marja Roscam en Cleeff, Marjet van	Nederlands	De zwarte rugzak	Leopold	1997	Schmidt, Silke	Der schwarze Rucksack	Urachhaus Verlag	2000	
Andreas, Hans	Nederlands	De verhalen van meester Pompelmoes	Holland	1964	Lenzen, Hans Georg	Meister Pompelmos und die gelehrte Katze	Thienemann Verlag	1979	*
Andreas, Hans	Nederlands	Maarten en Birro	Holland	1970	Meyer- Grünewald, Eleonore	Ein Bär macht Kopfstand	Klopp Verlag	1979	
Appel, René	Nederlands	Complot	Elzenga	1999	Barendrecht, Monica und Charpey, Thomas	Gefangen in Kids City	Nagel & Kimche	2000	
Arnoldus, Ans	Nederlands	Tillie en Tiffie	De Eekhoorn	1976	Goeb, Helmut	So ist Tiffi	Weichert	1990	
Arnoldus, Ans	Nederlands	Tillie en Tiffie	De Eekhoorn	1979	Goeb, Helmut	Tilli und Tiffi	Weichert	1979	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Tup en Joep	De Eekhoorn	1954	Goeb, Helmut	Tupp und Jupp	Weichert	1976	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Tup en Joep gevangen	De Eekhoorn	1954	Goeb, Helmut	Tupp und Jupp in Gefangenschaft	Weichert	1976	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Tup en Joep met de olifant	De Eekhoorn	1954	Goeb, Helmut	Tupp und Jupp und ihr dicker Freund	Weichert	1976	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Tup en Joep op de boot	De Eekhoorn	1954	Goeb, Helmut	Tupp und Jupp, die beiden Schlingel	Weichert	1976	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Oki en Doki; Oki en Doki maken pret	De Eekhoorn	1956	Goeb, Helmut	Tim und Toni, die beiden Spaßvogel	Weichert	1982	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Oki en Doki in het vreemde land; Oki en Doki vinden een schat	De Eekhoorn	1957	Goeb, Helmut	Tim und Toni unter bösem Verdacht.	Weichert	1983	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk bouwt een zwembad; Pietje Puk gaat skieën	De Eekhoorn	1963	Goeb, Helmut	Pitje Puck reizt Knurrhahn	Weichert	1985	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bollejan	Standaard Uitgeverij	1968	Goeb, Helmut	Boolejan auf heißer Spur			
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bollejan de ballonvaarder	De Eekhoorn	1970	Goeb, Helmut	Bollejan geht in die Luft	Weichert	1975	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bollejan en het geheim van de boshut	Standaard Uitgeverij	1971	Goeb, Helmut	Bollejan und die Geheimzeichen	Weichert	1975	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bollejan en de Spaanse ruiter	De Eekhoorn	1972	Goeb, Helmut	Bollejan entlarvt den spanischen Reiter	Weichert	1978	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pim en Pidoe	De Eekhoorn	1972	Goeb, Helmut	Jockel und Jako	Weichert	1981	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk wordt toerist	De Eekhoorn	1973	Goeb, Helmut	Pitje Puck auf Reisen	Weichert	1975	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk helpt de voetbalclub	De Eekhoorn	1973	Goeb, Helmut	Pitje Puck löst jedes Rätsel	Weichert	1975	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk knapt het op	De Eekhoorn	1973	Goeb, Helmut	Pitje Puck räumt auf	Weichert	1977	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk gaat varen	De Eekhoorn	1973	Goeb, Helmut	Pitje Puck, der Retter in Not	Weichert	1977	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bollejan speurt op goed geluk	De Eekhoorn	1973	Goeb, Helmut	Bollejan trifft ins Schwarze	Weichert	1978	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bollejan en de vliegtuigkapers	De Eekhoorn	1974	Goeb, Helmut	Bollejan riskiert alles	Weichert	1980	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk wordt clown	De Eekhoorn	1975	Goeb, Helmut	Pitje Puck, wie ihn noch keiner kennt	Weichert	1979	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk wordt brandweerman	De Eekhoorn	1975	Goeb, Helmut	Pitje Puck bei der Feuerwehr	Weichert	1981	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bollejan in de woestijn	De Eekhoorn	1975	Goeb, Helmut	Bollejan landet in die Wüste	Weichert	1982	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk wordt parachutist	De Eekhoorn	1975	Goeb, Helmut	Pitje Puck fällt vom Himmel	Weichert	1983	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk wordt Pietje Antiek	De Eekhoorn	1976	Goeb, Helmut	Pitje Puck wird Antiquitätenhändler	Weichert	1983	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk gaat paardrijden	De Eekhoorn	1978	Goeb, Helmut	Pitje Puck reitet für Kesseldorf	Weichert	1981	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Oki en Doki worden duiker	De Eekhoorn	1978	Tippelskirch, von W.D.	Tim und Toni unter Wasser	Weichert	1984	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk en de P.P. groep	De Eekhoorn	1979	Goeb, Helmut	Pitje Puck spielt auf	Weichert	1985	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Jokko en de toverballon; Jokko reist naar de maan	De Eekhoorn	1981	Goeb, Helmut	Zauberer Zwirbelbart fliegt hoch hinaus	Weichert	1984	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Jokko en de heks Boeboe; Jokko en de toverfluit	De Eekhoorn	1981	Goeb, Helmut	Zauberer Zwirbelbart überlistet die Hexe	Weichert	1984	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Jokko tovert wonderregen; Jokko en zijn toverspiegel	De Eekhoorn	1982	Arnoldus, H.	Zauberer Zwirbelbart macht eine tolle Erfindung	Weichert	1986	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bonny de zwarte pony; Bonny de zwarte pony op de vlucht	De Eekhoorn	1983	Goeb, Helmut	Wohin mit Moritz	Weichert	1985	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Bonny de zwarte pony en het schoolfeest; Bonny de zwarte pony en de grote verrassing	Van Reemst	1983	Tippelskirch, von Wolf-Dieter	Alle lieben Moritz	Weichert	1985	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk op de surfplank	De Eekhoorn	1984	Goeb, Helmut	Pitje Puck gibt nicht auf	Weichert	1987	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk in het ponypark	De Eekhoorn	1984	Goeb, Helmut	Pitje Puck hat eine tolle Idee	Weichert	1987	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Oki en Doki aan wal, Oki en Doki verdwaald	De Eekhoorn	1956	Goeb, Helmut	Tim und Toni finden Flaps	Weichert	1983	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Pietje Puk gaat op reis; Pietje Puk gaat vissen; Pietje Puk viert feest	De Eekhoorn	1958	Goeb, Helmut	Pitje Puck. Sammelband	Weichert	1979	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Oki en Doki zijn kapitein, Oki en Doki gaan waterskiën	De Eekhoorn	1977	Goeb, Helmut	Tim und Toni haben verrückte Ideen			
Arnoldus, Henri	Nederlands	Oki en Doki op de racefiets; Oki en Doki weer matroos	De Eekhoorn	1977	Goeb, Helmut	Tim und Toni setzen auf Sieg	Weichert	1984	
Arnoldus, Henri	Nederlands	Jokko viert een toverfeest; Jokko en kabouter Flop	De Eekhoorn	1982	Goeb, Helmut	Zauberer Zwirbelbart im Zwergerland	Weichert	1986	
Asscher-Pinkhof, Clara	Nederlands	Sterrekinderen	Leopold	1946	Niemeyer, Wilhelm	Sternkinder	Büchergilde Gutenberg	1977	
Assen, Klaas van	Vlaams	Gwinnie	Querido	1991	Schmidt, Silke	Gwinnie	Loewes Verlag	1992	
Assen, Klaas van	Vlaams	De gemaskerde wreker	Querido	1992	Schmidt, Silke	Dani	Loewes Verlag	1993	
Assen, Klaas van	Vlaams	Het verhaal van Hizzel	Querido	1994	Erdorf, Rolf	Hesters Geheimnis	Nagel & Kimche	1996	
Assen, Klaas van	Vlaams	De gekte van Mees Santing	Querido	1997	Erdorf, Rolf	Mees macht Geschichten	Nagel & Kimche	1999	*
Baart, Anne Marie	Nederlands	Het grote verraad	Ploegsma	1982	Pressler, Mirjam	Der große Verrat	Beltz & Gelberg	1987	
Backx, Patsy	Nederlands	Het verhaal Stippie en Jan	Jonghe, Jenny de	1995	Schäfer, Stefanie	Stupsi und Jan	Gerstenberg Verlag	1998	*
Baeten, Lieve	Vlaams	Nieuwsgierige Lotje	Clavis	1992	Kutsch, Angelika	Die neugierige kleine Hexe	Oetinger Verlag	1992	*
Baeten, Lieve	Vlaams	Tim en Nina 1: Sokjes; Het potje; Kleuren; Eten	Clavis	1993	Kutsch, Angelika	Tim und der Pyjama; Nina und die Banane; Tim und das Töpfchen; Nina und die Söcken	Oetinger Verlag	1994	
Baeten, Lieve	Vlaams	Lotje is jarig	Clavis	1994	Kutsch, Angelika	Die kleine Hexe hat Geburtstag	Oetinger Verlag	1995	*
Baeten, Lieve	Vlaams	Tom en Nina 2: Kleertjes; Tom gaat naar bed; Een hapje voor Nina; Waar is Tom?	Clavis	1995	Kutsch, Angelika	Nina hat Hunger; Nina zieht sich an; Tim geht schlafen; Wo ist Tim?	Oetinger Verlag	1996	
Baeten, Lieve	Vlaams	De kerstboom van Lotje	Clavis	1996	Kutsch, Angelika	Die kleine Hexe feiert Weihnachten	Oetinger Verlag	1996	
Baeten, Lieve	Vlaams	Lotje en de heksenprinses	Clavis	1998	Kutsch, Angelika	Die kleine Hexe geht auf Reisen	Oetinger Verlag	1999	
Baeten, Lieve	Vlaams	Kleine draak	Clavis	2000	Kutsch, Angelika	Kleiner, schrecklicher Drache	Oetinger Verlag	2000	
Baeten, Lieve	Vlaams		Clavis		Kutsch, Angelika	Tina und Nina spielen	Oetinger Verlag	1998	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Ballegeer, Johan	Vlaams	Geen meiden aan boord	Altiora	1986	Mrotzek, Siegfried	Kein Mädchen an Bord!	Anrich Verlag	1986	*
Ballegeer, Johan	Vlaams	Het eerste litteken	Altiora	1992	Mrotzek, Siegfried	Kaperkapitän Jan Bart	Anrich Verlag	1992	
Barnard, Henk	Nederlands	Hier ben ik dan...	Van Holkema & Warendorf Leopold	1982	Pressler, Mirjam	Hier bin ich jetzt also	Loewes Verlag	1991	*
Barnard, Henk	Nederlands	De vondst		1994	Holberg, Marianne	Ein seltsamer Fund	Urachhaus Verlag	1996	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera's knutselboekje		1985	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Bastelstunde	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Ik ben Vera		1985	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Hallo, ich bin Vera	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	De kleertjes van Vera		1985	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Kleider machen Mäuse	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera en haar vriendjes		1985	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Meine liebsten Freunde	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera in de keuken	Terra	1986	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Ich koch mir was	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera en de wastobbe	Terra	1986	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Mäuse-Waschttag	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera in de tuin	Terra	1986	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Mein Garten	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera op het strand	Terra	1988	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Am Strand	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera helpt een handje	Terra	1988	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Ich helfe, wo ich kann	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera in de winter	Terra	1988	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Im Winter	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein	Nederlands	Vera viert feest	Terra	1988	Janssen, Hildegard en Maasburg, Veronica	Mein Fest	Pawlak Verlag	1989	
Bastin, Marjolein; Bouma, Hans	Nederlands	Zien wat je droomt		1987	Jansen, Bernd	Atemholen	Oncken-Verlag	1987	
Beckman, Thea	Nederlands	Zwerftocht met Korilu	Lemniscaat	1970	Schubert Ingrid	Weltreise mit Korilu	Ravensburger Buchverlag	1975	*
Beckman, Thea	Nederlands	Kruistocht in spijkerbroek	Lemniscaat	1973	Goeb, Helmut	Kreuzzug ins Ungewisse; Kreuzzug ins Jeans;	Arena Verlag	1989	*
Beckman, Thea	Nederlands	Mijn vader woont in Brazilië	Lemniscaat	1974	Petermann, Ria	Mein Vater in Brasilien	Aare Verlag	1978	*
Beckman, Thea	Nederlands	Geeft me de ruimte!	Lemniscaat	1976	Mrotzek, Siegfried	Gib mir die Züge!	Urachhaus Verlag	1983	
Beckman, Thea	Nederlands	Triomf van de verschroeide aarde	Lemniscaat	1977	Mrotzek, Siegfried	Matthis der Herold	Urachhaus Verlag	1984	
Beckman, Thea	Nederlands	Het rad van fortuin	Lemniscaat	1978	Mrotzek, Siegfried	Unter glücklichem Stern	Urachhaus Verlag	1985	
Beckman, Thea	Nederlands	Stad in de storm	Lemniscaat	1979	Mrotzek, Siegfried	Stadt im Sturm	Urachhaus Verlag	1988	*
Beckman, Thea	Nederlands	Wij zijn wegwerpkinderen	Lemniscaat	1980	Petermann, Ria	Wir sind doch Wegwerfkinder	Aare Verlag	1981	*
Beckman, Thea	Nederlands	De gouden Dolk	Lemniscaat	1982	Mrotzek, Siegfried	Der goldene Dolch	Urachhaus Verlag	1991	
Beckman, Thea	Nederlands	Hasse Simonsdochter	Lemniscaat	1983	Mrotzek, Siegfried	Karen Simonstochter	Urachhaus Verlag	1986	
Beckman, Thea	Nederlands	Kinderen van moeder aarde	Lemniscaat	1985	Mrotzek, Siegfried	Kinder der Mutter Erde	Urachhaus Verlag	1996	
Beckman, Thea	Nederlands	Het helse paradijs	Lemniscaat	1987	Laming, Ariel en Oidtmann- Van Beek, Jeanne	Das höllische Paradies	Urachhaus Verlag	2000	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Beer, Hans De	Nederlands	Een ijsbeer in de tropen	De Vier Windstreken	1987	Hanhart, Brigitte	Kleiner Eisbär wohin fährst du?	Deutscher Taschenbuch Verlag	1987	*
Beer, Hans De	Nederlands	Kleine ijsbeer, waar ga je naar toe?	De Vier Windstreken	1988	Hanhart, Brigitte	Kleiner Eisbär komm bald wieder!	Nord-Süd Verlag	1988	
Beer, Hans De	Nederlands	Kleine ijsbeer, wat is er mis?	De Vier Windstreken	1990	Hanhart, Brigitte	Kleiner Eisbär nimm mich mit	Nord-Süd Verlag	1990	
Beer, Hans De	Nederlands	Kleine ijsbeer en de bange haas	De Vier Windstreken	1992	Kuyper, Sjoerd	Der kleine Eisbär und der Angsthase	Nord-Süd Verlag	1992	
Beerten, Els	Vlaams	Een buik om in te kruipen	Davidfonds/ Infodok	1988	Pressler, Mirjam	Ein Goldfisch wär mir lieber	Arena Verlag	1990	
Beerten, Els	Vlaams	Mijn tweede solo	Zwijsen	1990	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Auf Spitzenschuhen	Ravensburger Buchverlag	1994	*
Bel, Marc de	Vlaams	Blinker en de bakfietsbioscoop	Davidfonds/ Infodok	1989	Schmidt, Silke	Blinker und das Bioskopische Lastenfahrrad	Anrich Verlag	1993	*
Bel, Marc de	Vlaams	Blinker en het Bagbag-juweel	Davidfonds/ Infodok	1991	Schmidt, Silke	Blinker und der Blaue Morgenstern	Anrich Verlag	1994	
Bel, Marc de	Vlaams	Het web van de suikerspin	Davidfonds/ Infodok	1991	Schmidt, Silke	Die Buhbuchs und die Zuckerspinne	Anrich Verlag	1995	*
Bel, Marc de	Vlaams	Malus	Davidfonds/ Infodok	1996		Malus	Mikro	1999	*
Berger, Thomas	Vlaams	De muis en de aardappel	Christofoor	1990	Maas, Elke	Die Maus und die Kartoffel	Urachhaus Verlag	1990	
Bernaau, Patrick	Vlaams	In het teken van de ram	Davidfonds/ Infodok	1996	Pressler, Mirjam	Brennende Sterne	Loewes Verlag	1997	*
en Didelez, Guy	Vlaams	Goetjes uit Andromeda	Davidfonds/ Infodok	1998	Kluitmann, Andrea	Grüsse aus Andromeda	Cera Bank en Davidfonds/infodoc	1998	
Bernaau, Patrick	Vlaams	Goetjes uit Andromeda	Davidfonds/ Infodok	1998	Kluitmann, Andrea	Grüsse aus Andromeda	Cera Bank en Davidfonds/infodoc	1998	
en Didelez, Guy	Vlaams	Goetjes uit Andromeda	Davidfonds/ Infodok	1998	Kluitmann, Andrea	Grüsse aus Andromeda	Cera Bank en Davidfonds/infodoc	1998	
Bertin, Eddy C	Nederlands	Bloedrode kamers	Elzenga	1995	Schmeing, Manfred	Valentina und die blutroten Zimmer	Arena Verlag	1998	
Bertin, Eddy C	Nederlands	Overall vuur	Elzenga	1996	Schmeing, Manfred	Valentina und Wächter des Feuers	Arena Verlag	1998	
Bertin, Eddy C	Nederlands	Dorstige schaduwen	Elzenga	1997	Schmeing, Manfred	Valentina und der Fluch der Vampirkatzen	Arena Verlag	2000	
Biegel, Paul	Nederlands	Het sleutelkruid	Holland	1964	Schaukal, Lotte von	Das Schlüsselkraut	Benziger	1981	*
Biegel, Paul	Nederlands	De kleine kapitein	Holland	1970	Oomens- Greschat, Helga von	Der kleine Kapitän	Thienemann Verlag	1977	*
Biegel, Paul	Nederlands	De kleine kapitein en de schat van Schrik en Vreze	Holland	1975	Oomens- Greschat, Helga von	Die Beute des Piraten of Der kleine Kapitän	Thienemann Verlag	1976	*
Biegel, Paul	Nederlands	Virgilius van Tuil op zoek naar een taart	Holland	1979	Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Die Kuchenjagd: eine Geschichte vom Zwerg Virgilius	Arena Verlag	1985	
Biegel, Paul	Nederlands	Haas: voorjaar	Holland	1981	Mrotzek, Siegfried	Hase: Frühjahr	Arena Verlag	1984	*
Biegel, Paul	Nederlands	De zwarte weduwe	Holland	1984	Mrotzek, Siegfried	Die schwarze Witwe	Arena Verlag	1986	
Biegel, Paul	Nederlands	Van de oude dame en de muis	Holland	1985	Lehmann, Birgit und Instinsky, Martina	Die alte Dame und die Maus	Anrich Verlag	1986	
Biegel, Paul	Nederlands	De rode prinses	Holland	1987	Mrotzek, Siegfried	Die rote Prinzessin	Bertelsmann Verlag	1988	*
Biegel, Paul	Nederlands	Juttertje Tim	Holland	1991	Busck, Ariette????	Tims magische kikkert	Thodes Verlag	1994	
Biegel, Paul	Nederlands	Nachtverhaal	Holland	1992	Kiefer, Verena	Nachtgeschichten	Nagel & Kimche	1997	*
Biegel, Paul	Nederlands	De soldatenmaker	Holland	1994	Barendrecht, Monica und Charpey, Thomas	Nachts kommen sie	Nagel & Kimche	1997	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Blei-Strijbos, Corry	Nederlands	Mark en Annet in Ethiopië	Callenbach	1974	Skoppek, Charlotte	Mark und Annet in Äthiopien	Friedrich Bahn Verlag	1977	
Blei-Strijbos, Corry	Nederlands	Marks uitkijkpost	Callenbach	1975	Skoppek, Charlotte	Mark und Annet jagen den Dieb	Friedrich Bahn Verlag	1977	
Bloem, Marion	Nederlands	De geheime plek	De Fontein	1980	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Es muß aber geheim bleiben: zwei Freundinnen kriegen was raus über Liebe und Leben	Rowohlt	1985	*
Bloem, Marion	Nederlands	Matabia	De Fontein	1981	Rissenbeek, M. und Jäcke, H.U.	Matabia, oder das Abenteuer einer langen dunklen Nacht	Twenne Verlag	1991	*
Bohlmeijer, Arno	Nederlands	Ik moet je iets heel jammers vertellen	Leopold	1994	Pressler, Mirjam	Ich muß dir etwas Trauriges erzählen	Anrich Verlag	1996	
Bon, Lisa	Vlaams	Karel Konijn	De Vries- Brouwers	1987	Pressler, Mirjam	Der Hase Kasimir	Ellermann	1987	
Boonen, Heide	Vlaams	Anna en Alexander	Querido	1998	Monica Barendrecht en Thomas Charpey	Anna und Alexander	Nagel & Kimche	2000	
Bos, Burny	Nederlands	Eén april kikker in je bil	Leopold	1977	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	April, April	Otto Maier Buchverlag	1992	
Bos, Burny	Nederlands	Circus Grote Meneer	Leopold	1985	Pressler, Mirjam	Der Zirkus Leo Löwenzahn	Otto Maier Buchverlag	1988	
Bos, Burny	Nederlands	De familie Mol-de-Mol	Oberon	1988	Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Familie Maulwurf	Nord-Süd Verlag	1994	
Bos, Burny	Nederlands	Tetkees zoekt een baby	De Vier Windstreken	1989	Hanhart, Brigitte	Oli, der kleine Elefant	Nord-Süd Verlag	1989	
Bos, Burny	Nederlands	Mijn vader woont in Rio	Leopold	1990	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Mein Vater wohnt in Rio	Otto Maier Buchverlag	1994	
Bos, Burny	Nederlands	Valentino de kikker	De Vier Windstreken	1990	Lassig, Jürgen	Valentino Frosch und das Himbeerrote Cabrio	Nord-Süd Verlag	1990	*
Bouhuys, Mies	Nederlands	De Pim- en Pomnibus	Querido	1969	Oidtmann-van Beek, Jeanne en Oidtmann, Peter	Pim und Pom: lustige Katzenstreiche	Urachhaus Verlag	1999	
Bouhuys, Mies	Nederlands	Een boot in het koren		1977	Westering, Francien van	Ein Boot im Kornfeld. Martina und Roger entdecken das neue Land hinter dem Deich.	Weichert	1980	
Bouhuys, Mies	Nederlands	Anne Frank is niet van gisteren	Bert Bakker	1982	Csolláncy, Maria	Anne, Kitty und die beiden Paulas	Persona	1986	
Bouhuys, Mies	Nederlands	De straat van de heksen	Querido	1988	Pressler, Mirjam	Die Strasse der Hexen	Thienemann Verlag	1990	
Bouhuys, Mies	Nederlands	De beer wil een staart	Holland	1988	Pressler, Mirjam	Kindergeschichte	Altberliner Verlag	1990	
Bouma, Hans	Nederlands	Kind van hun dromen	J.H. Kok	1981	Bouma, Hans und Dicke, Otto	Willkommen: Wünsche für für ein junges Leben	Oncken-Verlag	1984	
Boumaâza, Nicole	Vlaams	Aan de andere kant van het water	Dauidsfonds/ Infodok	1989	Oidtmann -van Beek, Peter und Jeanne	Fremd zwischen zwei Welten	Urachhaus Verlag	1997	*
Bracke, Dirk	Vlaams	Blauw is bitter	Dauidsfonds/ Infodok	1994	Anette Leimer	Blau ist bitter	Rex Verlag	1996	*
Bracke, Dirk	Vlaams	Een vlieg op de muur	Dauidsfonds/ Infodok	1995	Anette Leimer	Wie eine Fliege an der Wand	Rex Verlag	1996	*

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Bracke, Dirk	Vlaams	Een lege brug	Davidfonds/ Infodok	1997	Anette Leimer	Ich bin nicht aus Stein	Rex Verlag	1998	
Brands, Gerard	Nederlands	Padden verhuizen niet graag	Querido	1978	Mennicken, Helmut und Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Schau, wie schlau	Boje Verlag	1987	*
Brands, Gerard	Nederlands	De jongen die de zee wilde zien	Querido	1983		Der Junge, der das Meer sehen wollte	Anrich Verlag		
Brands, Gerard	Nederlands	Charlotte, de kleinste vrouw van de wereld	Querido	1986	Pressler, Mirjam	Charlotte, die kleinste Frau der Welt	Ueberreuter Verlag	1989	
Broeckhoven, Diane	Vlaams	Een dood vogeltje	Lannoo	1986	Van Beuningen, Helga	Auf Wiedersehen, Vogelkind	Friedrich Wittig Verlag	1990	*
Broeckhoven, Diane	Vlaams	Schipper mag ik overvaren?	Standaard Uitgeverij	1992	Erdorf, Rolf	Tage mit Goldrand	Dressler Verlag	1994	
Bruijn, Cor	Nederlands	Lasse Länta	Ploegsma	1955	Loets, Bruno	Lasse Läna. Eine Erzählung aus Lapland	Friedrich Bahn Verlag	1976	
Bruna, Dick	Nederlands	Anne en Michel	Bruna	1953	Bruna, Dick Kiefer, Verena	Moni und Michel	Pestalozzi	1989	
Bruna, Dick	Nederlands	De appel	A.W. Bruna & Zoon	1953		Der Apfel	Parabel Verlag	1996	
Bruna, Dick	Nederlands	Nijntje	A.W. Bruna & Zoon	1955	Nimmersat, Serafin	Nina	G. Lentz Verlag	1978	
Bruna, Dick	Nederlands	Nijntje in de dierentuin	A.W. Bruna & Zoon	1955	Nimmersat, Serafin	Nina im Zoo	G. Lentz Verlag	1978	
Bruna, Dick	Nederlands	Nijntje aan zee	A.W. Bruna & Zoon	1963	Bruna, Dick	Nina am Meer	G. Lentz Verlag	1978	
Bruna, Dick	Nederlands	Nijntje in de sneeuw	A.W. Bruna & Zoon	1963	Nimmersat, Serafin	Nina im Schnee	G. Lentz Verlag	1978	
Bruna, Dick	Nederlands	Ik kan lezen	A.W. Bruna & Zoon	1965	Bülow, Hedwig von	Ich kan lesen	Parabel Verlag	1998	
Bruna, Dick	Nederlands	Snuffie	A.W. Bruna & Zoon	1969					
Bruna, Dick	Nederlands	Mijn hemd is wit	A.W. Bruna & Zoon	1972	Bruna, Dick	Mein Hemd is weiß, und was ist rot?	Otto Maier Buchverlag	1976	
Bruna, Dick	Nederlands	Jan	Mercis Publishing	1982	Ramm, Micha	Peter im Garten	Otto Maier Buchverlag	1984	
Bruna, Dick	Nederlands	Het Nijnte-kleurboek	De Harmonie	1983	Bruna, Dick	Ninchens-Farbenbuch	Otto Maier Buchverlag	1985	
Bruna, Dick	Nederlands	Goedemorgen; Goedenacht	De Harmonie	1983	Bruna, Dick	Guten Morgen; Gute Nacht	Europäische Bildungsgemeinschaft	1985	
Bruna, Dick	Nederlands	Lente, zomer, herfst en winter	De Harmonie	1986	Bruna, Dick	Frühling, Sommer, Herbst und Winter	Georg Bitter Verlag	1991	
Bruna, Dick	Nederlands	Bij ons thuis	Kluitman	1988	Bruna, Dick	Bei mir zu Hause	Pestalozzi	1988	
Bruna, Dick	Nederlands	Op de boerderij	Kluitman	1988	Bruna, Dick	Auf dem Bauernhof	Pestalozzi	1988	
Bruna, Dick	Nederlands	Om ons huis	Kluitman	1988	Bruna, Dick	Draussen im Freien	Pestalozzi	1988	
Bruna, Dick	Nederlands	Mijn speelgoed	Kluitman	1988	Bruna, Dick	Spielsachen	Pestalozzi	1988	
Bruna, Dick	Nederlands	Boris op de berg	Van Goor	1989	Bruna, Dick	Boris auf dem Berg	Georg Bitter Verlag	1991	
Bruna, Dick	Nederlands	Boris en Barbara	Van Goor	1989	Bruna, Dick	Boris und Barbara	Georg Bitter Verlag	1991	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Bruna, Dick	Nederlands	Boris Beer	Van Goor	1989	Bruna, Dick	Boris Bär	Georg Bitter Verlag		*
Bruna, Dick	Nederlands	Nijntje huilt	Cocon	1991	Kiefer, Verena	Miffy weint	Parabel Verlag	1996	
Bruna, Dick	Nederlands	Kijk, Nijntje Pluis!	Cocon	1991	Bruna, Dick	Schau mal, Ninchen!	Georg Bitter Verlag	1991	
Bruna, Dick	Nederlands	Boe zegt de koe	Mercis Publishing	1995	Bülow, Sabine von	Muh sagt die Kuh	Parabel Verlag	1996	
Bruna, Dick	Nederlands	Het haar van de pop is rood	Mercis Publishing	1996	Bülow, Sabine von	Das Haar der Puppe ist rot	Parabel Verlag	1996	
Bruna, Dick	Nederlands	Wat wij later worden	Mercis Publishing	1996	Bülow, Sabine von	Was wir später werden wollen	Parabel Verlag	1996	
Bruna, Dick	Nederlands	Weet je waarom ik nu huil?	Mercis Publishing	1997	Bülow, Sabine von	Weisst du, warum ich weine?	Parabel Verlag	1996	
Bruna, Dick	Nederlands	Betje Big gaat met vakantie	Mercis Publishing	1998	Bülow, Hedwig von	Dolly Dick macht Ferien	Parabel Verlag	1998	
Bruna, Dick	Nederlands	De winkel van Betje Big	Mercis Publishing	1998	Bülow, Hedwig von	Dolly Dick hat einen Laden	Parabel Verlag	1998	
Bruna, Dick	Nederlands				Bruna, Dick	Shau mal, Berta!	Georg Bitter Verlag	1991	
Bruna, Dick	Nederlands				Bruna, Dick	Schau mal, Stups!	Georg Bitter Verlag	1991	
Buyle, Ivo		Brieven aan mijn hond		1987	Pressler, Mirjam	Briefe an meinen Hund	Patmos Verlag		
Camp, Gaston van	Vlaams	Torkel van de rode fjord	Lannoo	1983	Mrotzek, Siegfried	Torkel der Wikinger	Anrich Verlag	1989	
Capteyn, Willem	Nederlands	Sanne	Leopold	1983	Knust, Jutta und Theodor	Sanne	Georg Bitter Verlag	1984	
Capteyn, Willem	Nederlands				Erdorf, Rolf	Tibor	Georg Bitter Verlag	1994	
Carton, Martien		Glim en Slim. Grote avonturen van twee kleine muizen		1976	Lüders-Knegtmans, Anneke	Schöneli und Schlau	Gerhard Stalling Verlag	1981	
Carton, Martien		Martina en de medelanders		1982	Pressler, Mirjam	Martina oder Jan-Kees verliert seinen Kopf	Fischer Taschenbuch Verlag	1992	
Carton, Martien		Hera en de centenkrabbers		1983	Pressler, Mirjam	Hera und die Monetenkratzer	Fischer Taschenbuch Verlag	1990	
Cazemier, Caja	Nederlands	Weerlicht	Holkema & Warendorf	1998	Oidtmann-van Beek, Jeanne en Oidtmann, Peter	Verliebt hoch zehn	Kerle	2000	
Cool, Anna	Nederlands	De koetsier van de koning	Christofoor	1995	Oidtmann-van Beek, Jeanne en Oidtmann, Peter	Meister des schwarzen Turms	Urachhaus Verlag	1994	
Cramer, Rie	Nederlands	Vier jaargetijden		1975	Hahn, Lena	Vier Jahreszeiten	Gerhard Stalling Verlag	1982	
Cramer, Rie	Nederlands	Bont en blij		1978	Könner, Alfred	Im Frühling	Carlsen Verlag	1978	
Cramer, Rie	Nederlands	Zus en ik		1978	Könner, Alfred	Hanne Susanne	Carlsen Verlag	1978	
Cramer, Rie	Nederlands	Poppedijn		1978	Könner, Alfred	Mein Püppchen und ich	Carlsen Verlag	1978	
Cramer, Rie	Nederlands	Van ditje en datjes		1978	Könner, Alfred	Weißt du was?	Carlsen Verlag	1980	
Cramer, Stasia	Nederlands	Een meisje voor de winnaar	Zwijsen	1992	Kiefer, Verena	Tim und die Mädchen	Ravensburger Buchverlag	1999	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Cramer, Stasia	Nederlands	Strijd om een pony; De stunt; Nachtmerrie; Barrage	Zwijsen	1990	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine und Janßen, Sabine	Die Freunde vom Ponyhof (Kampf um ein Pony; Überfall auf den Ponyhof	Ravensburger Buchverlag	1998	
Cramer, Stasia	Nederlands	Nachtmerrie en Barrage	Zwijsen	1992	Kiefer, Verena	Neue Freunde vom Ponyhof	Ravensburger Buchverlag	1999	
Daele, Henri van	Vlaams	Joran, tovenaer met één ster	Davidfonds/ Infodok	1979	Hellinckx,Griet	Joran, der Zauberer mit einem Stern	Urachhaus Verlag	1997	*
Daele, Henri van	Vlaams	Pitjemoer	Bruna	1980	Meyer- Grünewald, Eleonore	Der widerspensige Großvater	Benziger	1984	*
Daele, Henri van	Vlaams	De kwastjesknipper - De avonturen van James Piccobello	Altiora	1980		GEEN INFO Mail zenden met vraag			*
Daele, Henri van	Vlaams	Kleine Beer, Grote Beer	Lannoo	1992	Schmidt, Silke	Großer Bär - Kleiner Bär	Anrich Verlag	1996	*
Daele, Henri van	Vlaams	De lente van Kleine Beer	Lannoo	1993	Schmidt, Silke	Es wird Frühling, Kleiner Bär	Anrich Verlag	1996	
Daele, Henri van	Vlaams	Het wordt zomer, Kleine Beer	Lannoo	1994	Schmidt, Silke	Es wird Sommer, Kleiner Bär	Anrich Verlag	in prep.	*
Daele, Henri van	Vlaams	Zeven eikels voor Kleine Beer	Lannoo	1994	Schmidt, Silke	Sieben Eicheln für Kleiner Bär	Anrich Verlag	in prep.	
Daele, Henri van	Vlaams	Ti	Lannoo	1996	Oidtmann - van Beek, Jeanne und Oidtmann, Peter	Ti	Anrich Verlag	1998	*
Daele, Henri van	Vlaams	De Maroefel, of het beest dat niet mee wou	Altiora	1996	Ashauer- Schubach,Marie und Anrich, Gerold	Der Maruffel. Vom Tier das nicht mitwolte	Anrich Verlag	1997	
Daele, Henri van	Vlaams	Prinsessen en zo	Altiora	1997	Grambow, Eva	Prinzessinnen und so ..., Aberwitzige Geschichten für Drachen	Urachhaus Verlag	1998	
Daele, Henri van	Vlaams	Van de sneeuwman die niet smelten wou	Altiora	1999	von Bulow, Hedwig	Vom Schneemann, der nicht schmelzen wollte	Middelhave	1999	
Daele, Henri van	Vlaams	Dikke Ide	Lannoo	1999	Oidtmann - van Beek, Jeanne und Oidtmann, Peter	Der Dicke Idde	Anrich Verlag	2000	
Daele, Henri van	Vlaams	Toen bijna iedereen sliep	Altiora	2000	Oidtmann - van Beek, Jeanne und Oidtmann, Peter	Es geschah in finstrer Nacht	Urachhaus Verlag	2000	
Dekkers, Midas	Nederlands	Het walvismeer	Meulenhoff	1982	Lukassen, Franz J.	Der Wal in der Falle	Boje Verlag	1984	
Dekkers, Midas	Nederlands	Het grote moment: hoe dieren geboren worden	Meulenhoff	1989	Wilbrink, Hans und Wilbrink, Gudrun	Der große Augenblick: Tierkinder kommen zur Welt; Auf eigenen Pforten: wie tierkinder gross werden	Kinderbuchverlag	1989	*
Dekkers, Midas	Nederlands	Op eigen pootjes	Piramide	1992	Dinessen, P. L.	Auf eigenen Pforten	Kinderbuchverlag	1993	*
Dekkers, Midas	Nederlands	Miauw	Bert Bakker	1980	Csollány, Maria	Miau: eine Liebeserklärung	Kabel	1996	
Dekkers, Midas	Nederlands	Lief dier			Schümer, Dirk	Geliebtes Tier	Hanser Verlag	1994	
Dematons, Charlotte	Nederlands	Dido	Lemniscaat	1985	Zerlauth, Rita	Dido und der Elefant	Herder Verlag	1985	
D'Escury, Collet en Riem, Jan		Het wilde zwijn		1978	Lüders-Knegtmans, Anneke	Das Wildschwein	Gerhard Stalling Verlag	1979	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Didelez, Guy	Vlaams	Het Pest Actie Plan	Davidfonds/ Infodok	1998	Kiefer, Verena	Asselschlamassel	Rex Verlag	1998	*
Diekmann, Miep	Nederlands	... en de groeten van Elio	Leopold	1961	Niemeyer, Wilhelm	... und viele Grüsse von Wancho	Arena Verlag	1981	*
Diekmann, Miep	Nederlands	Nildo en de maan	Wolters	1967	Knust, Jutta und Theodor	Nildo und der Mond	Georg Bitter Verlag	1975	
Diekmann, Miep	Nederlands	De dagen van Olim	Leopold	1971	Mrotzek, Siegfried	Zwei Zeiten des Lebens	Anrich Verlag	1976	
Diekmann, Miep	Nederlands	Wiele, wiele stap	Querido	1977	Wiegmann, Rosi und Hofbauer, Friedl	Rolle, rolle Rädchen	Parabel Verlag	1982	*
Diekmann, Miep	Nederlands	Zeg 't maar	Wolters	1978	Mrotzek, Siegfried	Erzählt mal!	Otto Maier Buchverlag	1980	
Diekmann, Miep	Nederlands	De prinses van Zweelo	Leopold	1981	Knust, Jutta und Theodor	Die Prinzessin von Zweelo	Georg Bitter Verlag	1983	
Diekmann, Miep	Nederlands	Hannes en Kaatje, wat is dat voor een praatje	Querido	1983	Pressler, Mirjam	Sandkastengeschieden und andere Tag-für-Tag Geschichten von Hannes und Kathi	Verlag St. Gabriel	1988	
Diekmann, Miep	Nederlands	Het grote boek van Hannes en Kaatje	Querido	1989	Pressler, Mirjam	Sandkastengeschieden	Verlag St. Gabriel	1988	
Diekmann, Miep (und Dagmar	Nederlands	Ik heb geen naam	Leopold	1980	Csollány, Maria	Ich habe keinen Namen	Arena Verlag	1982	*
Dijkzeul, Lieneke	Nederlands	Een bezem in het fietsenrek	Lemniscaat	1994	Barendrecht, Monica und Charpey, Thomas	Die Hexe die nie mehr zaubern wollte	Elefanten Press	1996	
Dijkzeul, Lieneke	Nederlands	Kortsluiting	Lemniscaat	1996	Barendrecht, Monica und Charpey, Thomas	Kurzschluss	Elefanten Press	1999	
Doncker, Wally de	Vlaams	Een opa met gaatjes	Davidfonds/ Infodok	1997		Was ist bloss mit Opa los?	Rex Verlag	1997	
Doorselaer, Willy van	Vlaams	Ik heet Kasper	Houtekiet	1993	Pressler, Mirjam	Ich heiße Kaspar	Carl Hanser Verlag	1995	*
Doorselaer, Willy van	Vlaams	De wraak van de marmerkweker	Querido	1996	Pressler, Mirjam	Die Rache des Marmorzüchters	Carl Hanser Verlag	1998	*
Dorrestein, Miek	Nederlands	Ik wil hier niet meer weg	Ploegsma	1981	Schwarzbach, Hanna	Nun will Celia nicht mehr weg	Otto Maier Buchverlag	1983	
Dorrestein, Miek	Nederlands	Veertien dagen op een ijsschots	Ploegsma	1983	Pressler, Mirjam	Treibeiss	Verlag St. Gabriel	1988	
Dragt, Tonke	Nederlands	Verhalen van de tweelingbroers	Leopold	1961	Linn, Liesel	Der Goldschmied und der Dieb	Freies Geistesleben	1986	*
Dragt, Tonke	Nederlands	De brief voor de koning	Leopold	1962	Linn, Liesel	Der Brief für den König	Beltz & Gelberg	1977	
Dragt, Tonke	Nederlands	Geheimen van het wilde woud	Leopold	1963	Meyer- Grünewald, Eleonore	Der wilde Wald	Beltz & Gelberg	1981	
Dragt, Tonke	Nederlands	De blauwe boekanier	Vereniging ter Bevordering van de Belangen des Boekhandels	1964	Pressler, Mirjam	Der blaue Pirat	Georg Bitter Verlag	1990	
Dragt, Tonke	Nederlands	De zevensprong	Leopold	1967	Linn, Liesel	Das Geheimnis des siebten Weges	Beltz & Gelberg	1984	
Dragt, Tonke	Nederlands	Torenhoog en mijlenbreed	Leopold	1969	Linn, Liesel	Turmhoch und meilenweit	Freies Geistesleben	1995	*
Dragt, Tonke	Nederlands	De torens van februari	Leopold	1973	Linn, Liesel	Die Türme des Februar	Beltz & Gelberg	1983	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Dragt, Tonke	Nederlands	Het gevaarlijke venster en andere verhalen	Leopold	1979	Pressler, Mirjam	Das unheimliche Fenster... und andere Geschichten aus der magischen Welt	Georg Bitter Verlag	1995	
Dragt, Tonke	Nederlands	Ogen van tijgers	Leopold	1982	Linn, Liesel	Tigeraugen	Freies Geistesleben	1997	
Dragt, Tonke	Nederlands	Het geheim van de klokkenmaker	Leopold	1989	Linn, Liesel	Das Geheimnis des Uhrmachers	Freies Geistesleben	1992	*
Dragt, Tonke	Nederlands	Zeeën van tijd: deel 1: Aan de andere kant van de deur	Leopold	1999	Holberg, Marianne	Meere von Zeit: Erstes Buch: Auf der anderen Seite der Tür	Freies Geistesleben	1999	
Dragt, Tonke	Nederlands	Zeeën van tijd: deel 2: De weg naar de cel	Leopold	2000	Holberg, Marianne	Meere von Zeit: Zweites Buch: ??	Freies Geistesleben	2000	
Dreesen, Jaak	Vlaams	Sporen in de sneeuw	Altiora	1990	Pressler, Mirjam	Spuren im Schnee (of ook Tausend Sterne)	Erika Klopp Verlag	1994	*
Dreesen, Jaak	Vlaams	Aan de overkant van de rivier	Altiora	1991	Pressler, Mirjam	Am anderen Ufer des Flusses	Erika Klopp Verlag	1995	*
Dreesen, Jaak	Vlaams	Van over de bergen komt de maan	Altiora	1992	van Beuningen, Helga	Über die Berge kommt der Mond	Dressler Verlag	1994	
Dreesen, Jaak	Vlaams	Valid	Altiora	1995	Schmidt, Silke	Irgendwann wird Frieden sein	Arena Verlag	1996	
Dros, Imme	Nederlands	De zomer van dat jaar	Van Holkema & Warendorf	1980	Kiefer, Verena	Der Sommer in diesem Jahr	Tabu-Verlag	1996	*
Dros, Imme	Nederlands	Lange maanden	Van Holkema & Warendorf	1982	Kiefer, Verena	Lange Monate	Tabu-Verlag	1996	
Dros, Imme	Nederlands	En een tijd van vrede	Van Holkema & Warendorf	1983	Pressler, Mirjam	Wenn kein Krieg mehr ist, was heißt das denn?	Middelhave	1995	
Dros, Imme	Nederlands	Annetje Lie in het holst van de nacht	Van Holkema & Warendorf	1987	Pressler, Mirjam	Annetje Lie in der Tiefe der Nacht	Dressler Verlag	1989	*
Dros, Imme	Nederlands	De trimbaan	Van Goor	1987	Kiefer, Verena	Lieber Philip	Tabu-Verlag	1999	*
Dros, Imme	Nederlands	De reizen van de slimme man	Querido	1988	Pressler, Mirjam	Die Reisen des listigen Mannes	Dressler Verlag	1989	*
Dros, Imme	Nederlands	De O van Opa	Van Holkema & Warendorf	1990	Pressler, Mirjam	Das O von Opa	Middelhave	1992	*
Dros, Imme	Nederlands	Ik wil die!	Van Holkema & Warendorf	1991	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Ich will die!	Middelhave	1992	*
Dros, Imme	Nederlands	Een heel lief konijn	Querido	1992	Kiefer, Verena	Ein richtig schönes Kaninchen	Tabu-Verlag	1996	*
Dros, Imme	Nederlands	De blauwe stoel, de ruziestoel	Querido	1993	Pressler, Mirjam	Lumpenpuppe, liebe Puppe und gelbe Ente	Middelhave	1993	*
Dros, Imme	Nederlands	De jongen met de kip	Querido	1993	Kiefer, Verena	Der Jungen mit dem Huhn	Middelhave	1997	
Dros, Imme	Nederlands	Morgen ga ik naar China	Querido	1995	Pressler, Mirjam	Morgen gehe ich nach China	Middelhave	1998	*
Dros, Imme	Nederlands	Ongelukkig verliefd	Querido	1995	Kiefer, Verena	(K)eine Liebe	Tabu-Verlag	1997	*
Dros, Imme	Nederlands	Dit is het huis bij de kromme boom	Querido	1997	Pressler, Mirjam	Das ist das Haus am krummen Baum	Middelhave	2000	*
Dubbelboer, Beene	Nederlands	Joël en de veenheks	West Friesland	1976	Dengler, Gerard	Die Angst wirft lange Schatten	Schneider	1982	
Dubelaar, Thea	Nederlands	Sjanetje	Ploegsma	1979	Naylor, Florentina und Hans-Edmund	Marieke	Dressler Verlag	1980	*
Dubelaar, Thea	Nederlands	Liegbeest	Ploegsma	1980	Bender, Heidi	Anneliese, Flunkerliese	Dressler Verlag	1982	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Dubelaar, Thea	Nederlands	Zand in je limonade	Ploegsma	1982	Mennicken, Helmut und Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Sand in deiner Limonade	Spectrum Verlag	1987	
Dubelaar, Thea	Nederlands	Alleen gekken blijven	Ploegsma	1992	Pressler, Mirjam	Springflut	Loewes Verlag	1994	
Dubelaar, Thea	Nederlands	Op zoek naar Vincent	Ploegsma	1992	Haentjes, Dorothee	Vincent entdecken, van Gogh und seine Welt	Ueberreuter Verlag	1990	
Dubelaar, Thea	Nederlands	Stoorzenders	Ploegsma	1995	Schmidt, Silke	Das Experiment	Arena Verlag	1996	
Dubelaar, Thea	Nederlands	Dappere Chris in het enge bos	Ploegsma		Tielman, Lourine und Anrich, Gerold	Der tapfere Chris im unheimlichen Wald	Anrich Verlag	1996	
Dudevszky, Szabinka	Nederlands	Close-up	Lemniscaat	1998	Oidtman-van Beek, Jeanne en Oidtman, Peter	Nah dran: Jugendliche nehmen ihr Leben in die Hand	Sauerländer	1998	
Dulieu, Jean	Nederlands	Paulus en het levenswater		1962	Teasing- Koster B.	Waldwichtel Paulus, die Hexe ist an allem schuld	Engelbert	1980	
Dulieu, Jean	Nederlands	Paulus en Mol	Ploegsma	1962	Frey, S.	Waldwichtel Paulus: Schwupp-di- wupp der Moll ist da	Engelbert	1981	
Dulieu, Jean	Nederlands	Paulus en Joris het vispaard	Ploegsma	1962	Frey, S.	Waldwichten Paulus träumt vom Tummelwupp	Engelbert	1980	
Ede, Bies van	Nederlands	Tijn en de huismonsters	Leopold	1995	Anrich, Gerold	Tijn und die Hausgespenster	Anrich Verlag	in prep.	
Ede, Bies van	Nederlands	Achter donkere ramen	Elzenga	1996	Avoort, Birgit van der	Hinter dunkeln Fenstern	Arena Verlag	1998	
Eerbeek, Ton van	Vlaams	De voorhistorische mens	De Ballon	1989	Schwertner, Peter	Der Mensch aus der Urzeit	Weichert	1991	
Eerbeek, Ton van	Vlaams	De mooiste dierenatlas voor de jeugd	De Ballon	1989	Schwertner, Peter	Tieratlas: wo leben welche Tiere	Weichert	1991	
Eerbeek, Ton van	Vlaams	Wilde dieren	De Ballon	1989	Schwertner, Peter	Tiere aus der ganzen Welt	Weichert	1991	
Eerbeek, Ton van	Vlaams	Vogels in de tuin, in het bos, enz.	De Ballon	1989	Schwertner, Peter	Vögel in freier Natur	Weichert	1991	
Eerbeek, Ton van	Vlaams	Dinosauriërs	De Ballon	1990	Schwertner, Peter	Dinosaurier	Weichert	1991	
Eerbeek, Ton van	Vlaams	De natuur: je eerste natuurgids met 180 foto's over dieren en planten	De Ballon	1990	Schwertner, Peter	Die Natur: ein Naturführer mit 180 Fotos von Tieren und Pflanzen	Weichert	1991	
Eerbeek, Ton van	Vlaams	Van rups tot vlinder	De Ballon	1990	Schwertner, Peter	Raupen und Schmetterlinge	Weichert	1991	
Elias, Betti	Vlaams	Een vreemd gevoel in mijn buik	Bakermat	1983	Anrich, Gerold	Ein römisches Gefühl in meinen Bauch	Anrich Verlag	1995	
Elias, Betti	Vlaams	Thuis eten we apentaart	Bakermat	1993	Instinsky, Martina und Anrich, Gerold	Zu Hause essen wir Affentorte	Anrich Verlag	1995	
Elias, Betti	Vlaams	Pikkedief	Bakermat	1993	Barendrecht, Monica und Charpey, Thomas	Der Klaudieb	Patmos Verlag	1995	
Elias, Betti	Vlaams	Het kleine geheim van Pieter	Clavis	1998	Wurster, Birgit	Paul hat ein geheimis	Kerle	1999	*
Engelen, Theo	Nederlands	Schoolstrijd	Sjaloom & Wildeboer	1997	Schmidt, Silke	Das Spiel mit der Angst	Fischer Taschenbuch Verlag	2000	
Erkel, Gerda van	Vlaams	Zes maal een is zeven	Davidfonds/ Infodok	1993	Leimer, Annette	Spring über deinen Schatten	Rex Verlag	1994	*
Erkel, Gerda van	Vlaams	Nachtvinders	Davidfonds/ Infodok	1994	Schweikart, Eva	Nachtfalter	Egmont Verlag	1999	
Erkel, Gerda van	Vlaams	Leven op de rand	Davidfonds/ Infodok	1996	Barendrecht, Monica und Charpey, Thomas	Jasper sucht Margreet	Rex Verlag		

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Eykman, Karel	Nederlands	Woord voor woord	Piramide	1976	Daamen, Gisela und Gross, Engelbert	Die Bibel erzählt	Herder Verlag	1978	
Eykman, Karel	Nederlands	Hoor eens even	Piramide	1982	Linn, Liesel	Das Fest	Herder Verlag	1983	
Eykman, Karel	Nederlands	Liefdesverdriet	De Harmonie	1983	Pressler, Mirjam	Liebeskummer	Beltz & Gelberg	1985	*
Fabricius (jun.), Johan Johannes	Nederlands	De scheepsjongens van Bontekoe	Leopold	1924	Silzer, S.	Kapitän Bontekoes Schiffsjungen	Spectrum Verlag	1981	
Fabricius (jun.), Johan Johannes	Nederlands	Dag Leidseplein		1965	Petermann, Ria	Jungweibersommer	Arani Verlag	1976	
Figee, Henk	Nederlands	Jesse Pantoffel en het lampenmonster	Van Goor	1991	Pressler, Mirjam	Jesse Pantoffel und das Lampenmonster	Heinrich Ellerman	1994	
Figee, Henk	Nederlands	Jesse Pantoffel krijgt een hond	Van Goor	1992		Jesse Pantoffel bekommt einen Hund	Heinrich Ellerman		
Figee, Henk	Nederlands	Jesse Pantoffel gaat kamperen	Van Goor	1992	Pressler, Mirjam	Jesse Pantoffel geht zelten	Heinrich Ellerman	1994	
Flanders, John	Vlaams				Französ von J. Haferkorn	Eine böse kleine Nachtmusik	Fantasy Productions	1988	
Fortuin, Henny	Nederlands	Donkere maan	Ploegsma	1995	Hellinckx, Griet	Die Nacht des dunklen Mondes	Bertelsmann Verlag	1998	
Fossey, Koen	Vlaams	Het spoortje in het bos	Lemniscaat	1981	Fossey, Koen	Tim Knotenpunkt: die geheimnisvolle Geschichte	Artemis	1981	*
Fossey, Koen	Vlaams	Feest voor Karel	Clavis	1990	Beatiz- Nogueira, Diana	Fredy der Held	Parabel Verlag	1990	
Fossey, Koen	Vlaams	Sloddervossen	Clavis	1991		Schlamperfüchse	Ravensburger Buchverlag	1996	
Franck, Ed	Vlaams	Moet je echt weg?	Clavis	1987	van Beuningen, Helga	Mußt du wirklich weg?	Friedrich Wittig Verlag	1991	*
Franck, Ed	Vlaams	Met de kont tegen de krib	Clavis	1989	Schmidt, Silke	Tim Supermann	Arena Verlag	1993	
Franck, Ed	Vlaams	Zomer zeventien	Clavis	1990	Pressler, Mirjam	Gegenwind	Dressler Verlag	1992	*
Franck, Ed	Vlaams	Timmie en zijn plekje	Davidfonds/ Infodok	1993	Kreihe, Elmar	Tim und sein Kastanienbaum	Gerstenberg Verlag	1994	
Frank, Anne	Nederlands	Het achterhuis	Contact	1947	Schütz, Annelise	Das Tagebuch der Anne Frank	Fischer Taschenbuch Verlag	1975	
Frank, Anne	Nederlands	Verhalen en gebeurtenissen uit het achterhuis	Bert Bakker	1960	Schmidt, Edith und Schütz, Annelise	Geschichten und Ereignisse aus dem Hinterhaus	Fischer Taschenbuch Verlag	1982	
Frank, Anne	Nederlands	De dagboeken van Anne Frank		1986	Pressler, Mirjam	Die Tagebücher der Anne Frank	Fischer Taschenbuch Verlag	1988	
Frankena, Hinke Elisabeth	Nederlands	Het geluk kwam te paard	La Rivière & Voorhoeve	1974	Jolenberg, Hedwig	Das Glück kam zu Pferd	Hoffmann	1975	
Geelen, Harrie	Nederlands	Toen Sjoerd naar de dierentuin ging	Boekerij	1992	Pressler, Mirjam	Als Kurt in den Tiergarten ging	Middelhauve	1992	
Geelen, Harrie	Nederlands	Herman het kind en de dingen	Van Goor	1993	Pressler, Mirjam	Hermann das Kind und die Dinge	Middelhauve	1993	*
Geelen, Harrie	Nederlands	De plant van Jan	Van Goor	1995	Kiefer, Verena	Jans Pflanze	Middelhauve	1996	*
Geelen, Harrie	Nederlands	Jan en het gras	Van Goor	1995	Kiefer, Verena	Jan und das Gras	Middelhauve	1997	
Gestel, Peter van	Nederlands	Lieve Claire	De Fontein	1994		Liebe Clara	Hanser Verlag	in prep.	*

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Gestel, Peter van	Nederlands	Prinses Roosje	Moon Press	1994	Bülow, Hedwig von	Die Prinzessin im Rosengarten	Tabu-Verlag	1998	*
Gestel, Peter van	Nederlands	Mariken Baarn	De Fontein	1997	Mrotzek, Siegfried	Mariken	Bertelsmann Verlag	1998	*
Grashoff, Cok	Nederlands	Hazehartje	Kluitman	1954	Rausch, Annegret	Hasenherzchen: schöne Zeit bei Tante Els	Neuer Jugendschriften- Verlag	1976	
Grashoff, Cok	Nederlands	Hazehartje	Kluitman	1954	Rausch, Annegret	Katrin hat's nicht leicht	Weichert	1988	
Grashoff, Cok	Nederlands	Hazehartje gaat logeren	Kluitman	1954	Rausch, Annegret	Hasenherzchen gewinnt neue Freunde: 2 Hunde namens Katie und Joopie	Neuer Jugendschriften- Verlag	1979	
Grashoff, Cok	Nederlands	Hup, Pipje Hazehart	Kluitman	1955	Rausch, Annegret	Hasenherzchen und das Haus am Schwanenteich: Pips erstes Großes Erlebnis	Neuer Jugendschriften- Verlag	1976	
Grashoff, Cok	Nederlands	Hup, Pipje Hazehart	Kluitman	1955	Rausch, Annegret	Katrin will es wissen	Weichert	1988	
Grashoff, Cok	Nederlands	Hazehartje op reis	Kluitman	1956	Rausch, Annegret	Hasenherzchen auf dem Bauernhof: aufregende Ferien	Neuer Jugendschriften- Verlag	1977	
Grashoff, Cok	Nederlands	Hazehartje op reis	Kluitman	1956	Rausch, Annegret	Katrin liebt alle Tiere	Weichert	1988	
Grashoff, Cok	Nederlands	Hazehartje gaat logeren	Kluitman	1965	Rausch, Annegret	Katrin gewinnt neue Freunde	Weichert	1988	
Groen, Els de	Nederlands	De kinderen van de overkant	West Friesland	1979	Mrotzek, Siegfried	Die andere Seite der Straße	Schneider	1986	
Groen, Els de	Nederlands	Het foetsie-kind		1985	Pressler, Mirjam	Wenn Wünsche in Erfüllung gehn	Schneider	1987	
Groen, Els de	Nederlands	Jeans voor een matrosjka	Elzenga	1992	Pressler, Mirjam	Fremde Freundin	Dressler Verlag	1993	
Groen, Els de	Nederlands	Tuig	Elzenga	1995	Mrotzek, Siegfried	Haus ohne Dach	Bertelsmann Verlag	1996	
Groen, Els de	Nederlands	Waar is Hamid?	Zwijzen	1998	Henke, Carola	Wo ist Hamid	Otto Maier Buchverlag	2000	
Haar, Jaap ter	Nederlands	Saskia en Jeroen doen domme dingen	Van Holkema & Warendorf	1956	van Heyst, Ilse	Saskia und Tom	Herold Verlag	1990	
Haar, Jaap ter	Nederlands	Boris	Van Holkema & Warendorf	1966	Knust, Jutta und Theodor	Oleg oder Die belagerte Stadt	Georg Bitter Verlag	1981	
Haar, Jaap ter	Nederlands	Het wereldje van Beer Ligthart	Van Holkema & Warendorf	1973	Schädlich, Hans Joachim	Behalt das Leben lieb	Georg Bitter Verlag	1976	*
Haas, Rick de	Nederlands	Gat in de zandbak	Lemniscaat	1987	Inhauser, Rolf	Das Loch im Sandkasten	Sauerländer	1987	
Haeringen, Annemarie van	Nederlands	De notenkraker	Leopold	1996	Pressler, Mirjam	Der Nüsseknacker	Carl Hanser Verlag	1998	
Haeringen, Annemarie van	Nederlands	De prinses met de lange haren	Leopold	1999	Barendrecht, Monica en Charpey, Thomas	Die Prinzessin mit den langen Haaren	Gabriel	2000	*
Haes, Udo de	Nederlands	(Een keuze uit:) Zonnegeheimen		1950	Steinhardt-Maurer, Trude	Die Mühle und der wachsende Riese und andere Erzählungen	Mellinger	1983	
Hafkamp, Corrie	Nederlands	Samen schuilen	Christofoor	1983	Esterl, Iris und Gibieser, Ludwig	Kopf hoch Larissa!	Verlag Freies Geisteslegen	1985	*
Hafkamp, Corrie	Nederlands	Het geheim van het kermispaard	Altamira	1992	Oidtmann- van Beek, Peter und Jeanne	Rubens geheimnisvolle Freundin	Verlag Sauerländer	1996	
Hafkamp, Corrie	Nederlands	Een zoen voor Alida	Zwijzen	1992	Henke, Carola	Ein Kuss für Alida	Otto Maier Buchverlag	1999	
Hafkamp, Corrie	Nederlands	Amerta	Altamira	1992	Erdorf, Rolf	Amerta, Tochter des Meeres	Arena Verlag	1994	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Hagen, Hans	Nederlands	Koning Gilgamesj	Van Goor	1985	Oidtmann- van Beek, Jeanne	König Gilgamesj	Ueberreuter Verlag	1996	
Hagen, Hans	Nederlands	Als je van een wolk valt/ Kom terug	Van Goor	1989	Maria Berger Ita	Komm zurück David	Urachhaus Verlag	1996	
Hagen, Hans	Nederlands	Het gouden oog	Van Goor	1991	Franker, Ferdinand	Das Löwenamulett	Arena Verlag	1992	*
Hagen, Hans	Nederlands	De weg van de wind	Van Goor	1992	Grambow, Eva	Das Orakel der Königin	Urachhaus Verlag	1998	
Hagen, Hans	Nederlands	Stilte a.u.b. ik denk aan de kip	Van Goor	1995	Pressler, Mirjam	Still, ich denke an das Huhn	Middelhave	1996	
Hagen, Hans	Nederlands	Jubelientje leert lezen; Jubelientje vangt een vriendje	Van Goor	1997	Berger, Maria Ita	Jubelinen angelt sich einen Freund	Urachhaus Verlag	2000	*
Hagen, Hans	Nederlands	Jubelientje en haar liefste oma; Jubelientje legt een ei	Van Goor	1991	Sjögren, Ingela	Jubelinen und ihre Oma	Urachhaus Verlag	1998	
Hagers, Esther	Nederlands	Twee wegen voor Gerry	Malmberg	1960	Weiger, L.	Frühling wird es immer wieder	Engelbert	1976	
Hagers, Freddy	Nederlands	Marjoleintje van het pleintje (en) Belt u Marjoleintje even	Kluitman	1950	Linde-Suden, Rosemarie von	Immer wir	Engelbert	1975	
Hartman, Evert	Nederlands	Vechten voor overmorgen	Lemniscaat	1980	Niemeyer, Wilhelm	Das erste Jahr der neuen Zeit	Arena Verlag	1984	
Hartman, Evert	Nederlands	Het bedreigde land	Lemniscaat	1988	Mrotzek, Siegfried	Mattanja: eine Erzählung aus biblischer Zeit	Arena Verlag	1990	*
Hartman, Evert	Nederlands	De droom in de woestijn	Lemniscaat	1989	Mrotzek, Siegfried	Mattanjas Traum vom Frieden: eine Erzählung aus biblischer Zeit	Arena Verlag	1991	*
Hartman, Evert	Nederlands					Die wilde Sophie	Nagel & Kimche		*
Hasebos, Ton	Nederlands	Bolke in de caravan	De Boekerij/ Van Goor	1988	Völlering, Gertrud	Bolke auf Reisen	Mann	1989	
Hasebos, Ton	Nederlands	Bolke is jarig	Van Goor	1988	Völlering, Gertrud	Bolke hat Geburtstag	Mann	1989	
Hasebos, Ton	Nederlands	De stoere redder	De Boekerij/ Van Goor	1988	Völlering, Gertrud	Bolke rettet die Kaninchen	Mann	1989	
Hasebos, Ton	Nederlands	Bolke gaat logeren	De Boekerij/ Van Goor	1988	Völlering, Gertrud	Bolke wohnt im Nest	Mann	1989	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Nou moe!	Sjaloom & Wildeboer	1981	Pressler, Mirjam	Mensch, Mama!	Weismann Verlag	1983	*
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Hierzo!	Sjaloom & Wildeboer	1982	Pressler, Mirjam	So ein Luder!	Weismann Verlag	1989	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Auww!	Sjaloom & Wildeboer	1983	Pressler, Mirjam	Au verdammt	Weismann Verlag	1985	*
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Fenna	Sjaloom & Wildeboer	1986	Pressler, Mirjam	Fenna oder die Angst vor der Wahrheit	Weismann Verlag	1987	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Ster!	Sjaloom & Wildeboer	1987	Mrotzek, Siegfried	Nachtschatten	Loewes Verlag	1991	*
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	In Sara's huis	Querido	1989	Pressler, Mirjam	Bei Sara	Erika Klopp Verlag	1990	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Naar Nebraska	Querido	1991	Pressler, Mirjam	Die Sache mit Lylo	Erika Klopp Verlag	1995	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Elmo	Querido	1993	Schmidt, Silke	Das Schwalbentattoo	Fischer Taschenbuch Verlag	1997	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Veren	Querido	1994	Erdorf, Rolf	Krähensommer	Nagel & Kimche	1997	*

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Hazelhoff, Veronica	Nederlands	Niks gehoord, niks gezien	Querido	1997	Erdorf, Rolf	Winterkind	Nagel & Kimche	2000	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands					Dick und dünn und ein Paar Jeans	Rowohlt	1997	
Hazelhoff, Veronica	Nederlands				Pressler, Mirjam	Als wäre nichts passiert	Rowohlt	1994	
Hazelhoff, Veronica en Kromhout, Rindert	Nederlands	Oma, waar blijft de taart; Zullen we deze dan maar houden; Ouders ontsnapt	Sjaloom & Wildeboer	1982	Pressler, Mirjam	Oma, Punk und Warenhaus	Weismann Verlag	1984	*
Heede, Sylvia vanden	Vlaams	Tot kijk, vos en haas	Lannoo	1999	Hachmeister, Sylke	Fuchs und Hase und Eules Ei	Ellermann	2000	
Heesen, Martha	Nederlands	Het plan-Stoffel	Querido	1993	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Stoffel greift ein	Ravensburger Buchverlag	1997	
Heesen, Martha	Nederlands	Een held van klei	Querido	1994	Kiefer, Verena	Jan auf Umwegen	Ravensburger Buchverlag	1998	
Heiden, Marian van der	Nederlands	De stem van de reiziger	Ploegsma	1990		Die Stimme des Reisenden	St. Gabriel Verlag		
Hendriks, Tineke	Nederlands	Het huis met het blauwe dak	Sjaloom & Wildeboer	1992	Cremer, Julia D.	Das Haus mit dem blauen Dach	Urachhaus Verlag	1996	
Hendriks, Tineke	Nederlands	Blijf zitten waar je zit	Sjaloom & Wildeboer	1994	Holberg, Marianne	Jan mit dem gelben Stern	Urachhaus Verlag	1995	
Henkes, Hans	Nederlands	Hoe voel jij je vandaag?	Ploegsma	1979	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Wie fühlst du dich heute?	Sauerländer	1982	
Hermans, Ronni	Vlaams	Hotel hoteldebotel	Houtekiet	1992	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Hotel Holterdipolter	Anrich Verlag	1993	*
Herreman, Auke	Nederlands	Scholierenleed en examenvreugde	Mondria	1989	Herrema, Auke	Examensfreuden und Schülerleid	Cadmos	1989	
Herzen, Frank	Nederlands	Texel, een vriendschap, een liefde		1979	Engelmann, Barbara	Texel	Schlender	1985	
Herzen, Frank	Nederlands	Een buik voor mij alleen!	Mondria	1988		Ein Bauch für mich allein	Cadmos	1989	
Herzen, Frank	Nederlands	Mijn moeder was een rode vlam	Christofoor	1989	Mrotzek, Siegfried	Sohn der roten Flamme	Arena Verlag	1991	
Herzen, Frank	Nederlands	De reis van de Zwarte Draeck	Christofoor	1991	Barendrecht, Monica	Die Reise des 'Schwarzen Drachen'	Carlsen Verlag	1991	
Heyden, Haye van der	Nederlands	Kusjes	Zwijsen	1995	Henke, Carola	Küssen	Ravensburger Buchverlag	1998	
Heyden, Haye van der	Nederlands	Strelen	Zwijsen	1996	Henke, Carola	Kuscheln	Ravensburger Buchverlag	1998	
Heymans, Annemie	Nederlands	Pepijns kolderkussen	Lemniscaat	1976	Michels, Tilde	Das verhexte Federkissen	Ellermann	1976	
Heymans, Annemie	Nederlands	De gele draad	Kosmos	1982	Ramm, Micha	Lena und ihr gelbes Kleid	Otto Maier Buchverlag	1983	*
Heymans, Annemie	Nederlands	Neeltje	Querido	1984	Pressler, Mirjam	Heute wohn ich im Sandkasten	Ueberreuter Verlag	1988	*
Heymans, Margriet	Nederlands	De prinses van de moestuin	Querido	1991	Pressler, Mirjam	Die Prinzessin vom Gemüsegarten	Sauerländer	1993	*
	Nederlands	Kattekwaad en popperommel	Lemniscaat	1975		Tante Marthas Puppentruhe: ein Bilderbuch	Benzinger Verlag	1975	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Heymans, Margriet	Nederlands	Lieveling boterbloem	Querido	1988	Pressler, Mirjam	Liebling Butterblume	Verlag St. Gabriel	1990	*
Heymans, Margriet	Nederlands	De wezen van woesteland	Querido	1997	Pressler, Mirjam	Die Kinder vom Wilden Land	Sauerländer	1999	
Hofman, Wim	Nederlands	Het eilandje Lapje Loem	Van Holkema & Warendorf	1972	Bülow, Hedwig von	Die Insel Lapje Luum	Middelhaue	1997	
Hofman, Wim	Nederlands	Koning Wikkepokluk	Van Holkema & Warendorf	1973	Bülow, Hedwig von	König Wikkepok	Middelhaue	1998	
Hofman, Wim	Nederlands	De mist in	Van Holkema & Warendorf	1975	Bülow, Hedwig von	In den Nebel hinein	Middelhaue	1997	
Hofman, Wim	Nederlands	Wim	Querido	1976		Wim	München Taschenbuchverlag	1997	*
Hofman, Wim	Nederlands	Het tweede boek over Wim	Querido	1978	von Bülow, Hedwig	Wim und Johnny	München Taschenbuchverlag	1997	
Hofman, Wim	Nederlands	De stoorworm	Van Holkema & Warendorf	1980	Bülow, Hedwig von	Der störmurm	Middelhaue	1995	
Hofman, Wim	Nederlands	Het vlot	Van Holkema & Warendorf	1988	Pressler, Mirjam	Das Floß	Georg Bitter Verlag	1992	*
Hofman, Wim	Nederlands	Grote Pien en Kleine Pien	Van Holkema & Warendorf	1989	von Bülow, Hedwig	Große Pien und Kleine Pien	Middelhaue	1993	*
Hofman, Wim	Nederlands	Klein Duimpje	Moon Press	1991	Bülow, Hedwig von	Klein Däumchen	Tabu-Verlag	1995	
Hofman, Wim	Nederlands	Het geheim van de inktvis	Zwijsen	1991	Bülow, Hedwig von		Middelhaue	2000	
Hofman, Wim	Nederlands	Het dochters van de kolenboer en andere verhalen	Van Holkema & Warendorf	1991	Bülow, Hedwig von	Abschied von Bulgarov	Georg Bitter Verlag	1996	
Hofman, Wim	Nederlands	Zwart als inkt is het verhaal van Sneeuwitje en de zeven dwergen	Querido	1997	Bülow, Hedwig von	Shwarz wie Tinte ist die Geschichte von Schneewittchen und den sieben Zwergen	Middelhaue	1999	*
Hofman, Wim	Nederlands	De kerstreis	Van Goor	2000	Bülow, Hedwig von	Die Weihnachtsreise	Middelhaue	2000	
Hokke, Henk	Nederlands	Marloes en Lodewijk	La Rivière & Voorhoeve	1991	Oidtmann-van Beek, Jeanne en Oidtmann, Peter	Marieke und Benjamin	Anrich Verlag	1993	
Hokke, Henk	Nederlands	Marloes is verliefd	La Rivière & Voorhoeve	1993	Oidtmann-van Beek, Jeanne en Oidtmann, Peter	Marieke verliefd	Anrich Verlag	1995	
Hokke, Henk	Nederlands	Marloes	La Rivière & Voorhoeve	1993	Oidtmann - van Beek, Jeanne und Oidtmann, Peter	Marieke	Anrich Verlag	1993	
Hokke, Henk	Nederlands	Een man voor juf Jet	La Rivière & Voorhoeve	1994	Löcker, Daniel	Ein Freund für unsere Lehrerin	Picus	1998	
Hokke, Henk	Nederlands	Stippels gezocht	La Rivière & Voorhoeve	1994	Schmidt, Silke	Piggy, Daxi und Pünktchen	Arena Verlag	1996	
Hol, Coby	Nederlands	Sanne en de sneeuwpop	De Vier Windstreken	1989	Coby, Hol		Nord-Süd Verlag	1989	
Hol, Coby	Nederlands	Het avontuur van de kleine witte pony	De Vier Windstreken	1991	Coby, Hol	Lena und der Schneemann Bela wird Zirkuspony	Nord-Süd Verlag	1991	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Hol, Coby	Nederlands	De zonnehoeve: een middag op de boerderij	De Vier Windstreken	1991	Coby, Hol	Der Sonnenhof: ein Nachmittag auf dem Bauernhof	Nord-Süd Verlag	1989	
Hol, Coby	Nederlands	Een neefje voor Tippie	De Vier Windstreken	1991	Lassig, Jürgen	Taps, der Bär, besucht den kleinen Jan	Nord-Süd Verlag	1991	
Hol, Coby	Nederlands	Tippie zoekt honing	De Vier Windstreken	1991	Lassig, Jürgen	Taps, der Bär, geht Honig kaufen	Nord-Süd Verlag	1991	
Hol, Coby	Nederlands	Tippie viert carnaval	De Vier Windstreken	1991	Lassig, Jürgen	Taps, der Bär, geht zu einem Fest	Nord-Süd Verlag	1991	
Hol, Coby	Nederlands				Haas, M.	Kasperle sucht seine Freunde	Urachhaus Verlag	1994	
Hol, Coby	Nederlands				Lassig, Jürgen	Nikis Eselchen	Nord-Süd Verlag	1992	
Hollander, Vivian den	Nederlands	Goal!	Van Holkema & Warendorf	1996	Avoort, Birgit van der	Ein Treffer für Tim	Schneider	1999	
Holtwijk, Ineke	Nederlands	Engelen van het asfalt	Lemniscaat	1995	Oidtmann - van Beek, Jeanne und Oidtmann, Marijke	Asphaltengel sterben nicht	Aare Verlag	1999	*
Hoofdt, Mieke van	Nederlands	De Tasjesdief	Holland	1989	Oidtmann- van Beek, Peter und Jeanne	Der Taschendieb	Anrich Verlag	1995	*
Hoppen, Harriet	Nederlands	Het slotakkoord	La Rivière & Voorhoeve	1983	Kosin, Uta	Sommerserenade	Franckh	1984	
Huizing, Gonneke	Nederlands	Mes op de keel	Sjaloom & Wildeboer	1996	Grambow, Eva	Das Messer an der Kehle	Urachhaus Verlag	1999	
Hulsebosch, Ton	Nederlands	De wezel		1978	Lüders-Knegtmans, Anneke	Das Wiesel	Gerhard Stalling Verlag	1978	
Hulsebosch, Ton	Nederlands	Ons jeugdboek	Giethoorn	1979	Goeb, Helmut	Nie mehr Langeweile: lesen , spielen und basteln I	Neuer Jugendschriften-Verlag	1979	
Hulsebosch, Ton	Nederlands	Ons jeugdboek	Giethoorn	1979	Goeb, Helmut	Nie mehr Langeweile: lesen , spielen und basteln II	Neuer Jugendschriften-Verlag	1979	
Hülsenbeck, Claire	Nederlands	Florian niemandsdochter	Van Holkema & Warendorf	1995	Oidtmann-van Beek, Jeanne en Oidtmann, Peter	Niemandstochter	Loewes Verlag	1997	
Huygen, Wil	Nederlands	Leven en werken van de kabouter	Van Holkema & Warendorf	1976	Lüders-Knegtmans Anneke	Das große Buch der Heinzelmännchen	Bertelsmann Verlag	1982	
Huygen, Wil	Nederlands	De oproep der kabouters	Van Holkema & Warendorf	1981	Lüders-Knegtmans Anneke und Hansen, Hans-Joachim	Das geheime Buch der Heinzelmännchen	Lingen	1984	
Huygen, Wil	Nederlands	Flap-uitboek van kabouters en dieren	Van Holkema & Warendorf	1983	Kammer, Marion van der	Die Heinzelmännchen und ihre Familien	Carlsen Verlag	1984	
Huygen, Wil	Nederlands	Het boek van Klaas Vaak en het ABC van de slaap	J.H. Kok	1988	Csollány, Maria	Das Buch vom Sandmann und das ABC vom Schlaf	Parey	1989	
Iterson, Siny Rose van	Nederlands	Het gouden suikerriet	Leopold	1970	Noack, Hans-Georg	Wie ein Zuckerrohr im Wind	Engelbert	1975	
Jacques, Maria	Nederlands	Indiaan met blanke voet	Davidfonds/ Infodok	1994	Schmidt, Silke	Mein weißer Fuß	Altberliner Verlag	1995	*

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Janssen, Kolet	Vlaams	Het duivelskind	Davidfonds/ Infodok	1991	Kluitmann, Andrea		Anrich Verlag	1997	
Janssen, Kolet	Vlaams	Haydn	Altiora	1992	Berger, Ita Maria	Haydn	Freies Geistesleben	1997	
Janssen, Kolet	Vlaams	Mijn broer is een orkaan	Davidfonds/ Infodok	1994	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Mein Bruder ist ein Orkan	Anrich Verlag	1997	
Janssen, Kolet	Vlaams	Het vreemde huis	Davidfonds/ Infodok	1998	Nawrot, Renate	Das sonderbare Haus	Albarello	1997	
Jong, Trude de	Nederlands	Lola, de beer	Sjaloom & Wildeboer	1987	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Lola der Bär	Hanser Verlag	1993	*
Jong, Trude de	Nederlands	Achter op de motor	Zwijzen	1990	Löcker, Daniel	Ein Kätzchen für Daniel	Picus	1996	
Jonge, Harm de	Nederlands	Het Peergeheim	Van Goor	1994	Kluitmann, Andrea	Atalant	Anrich Verlag	1996	
Jonge, Harm de	Nederlands	Opstaan!	Leopold	1998	Kluitmann, Andrea	Wach doch auf!	Carlsen Verlag	1999	
Kampen, Anthony van	Nederlands	Kapitein Jan van Leeuwen	De Boer	1948	Birckholz, Udo	Kapitän van Leeuwen	Verlag Neues Leben	1977	
Kerkwijk, Henk van	Nederlands	Komplot op volle zee	Leopold	1968	Müller- Haas, Marlene	Meuterei auf hoher See	Urachhaus Verlag	1995	*
Kernkamp-Biegel Heleen	Nederlands	Een paard als Tienie	Thieme	1984	Glade-Hassenmüller, Heidi	Trine: ein Pferd zum Liebhaben	Verlag für Jugend und Volk	1986	
Kessels, Loek	Nederlands	Tom op de boerderij	Van Reemst	1978		Tom auf dem Bauernhof	Pawlak Verlag	1985	
Kessels, Loek	Nederlands	Tom en de duif	Van Reemst	1978		Tom und die Taube	Pawlak Verlag	1985	
Keulen, Mensje van	Nederlands	Tommie Station	Querido	1985	Mulot, Sibylle	Tommie Bahnhof	Thienemann Verlag	1987	*
Keulen, Mensje van	Nederlands	Vrienden van de maan	Querido	1989	den Hertog- Vogt, Martina	Die Freunde des Mondes	Twenne Verlag	1992	*
Keulen, Mensje van	Nederlands	Meneer Ratti	Querido	1992	Hüsmert, Waltraud	Herr Rati	Twenne Verlag	1994	
Klootwijk, Wouter	Nederlands	De brug van Adri	Leopold	1991	Schmidt, Silke	Adris Brücke	Anrich Verlag	1993	
Klootwijk, Wouter	Nederlands	Het erf van de oom van Adri	Leopold	1993	Schmidt, Silke	Adris Onkel	Anrich Verlag	1994	*
Klootwijk, Wouter	Nederlands	De H van Adri	Leopold	1994	Schmidt, Silke	Adris Hotel	Anrich Verlag	1995	
Klootwijk, Wouter	Nederlands	Op reis met de oom van Adri	Leopold	1995	Schmidt, Silke	Adris Busfahrt	Anrich Verlag	1997	
Kok, Bert	Nederlands	Aan het goede adres	Sjaloom & Wildeboer	1985	Pressler, Mirjam	Eine gute Adresse: Zuflucht für verfolgte Kinder	Weismann Verlag	1986	
Kolk, Anton van der	Nederlands	Hoe Ramon een vlinder werd	Zwijzen	1999	Löcker, Daniel	Was ist loss mit Ramon	Picus	2000	
Kooiker, Leonie	Nederlands	De heksensteen	Ploegsma	1974	Knust, Jutta und Theodor	Unne, Oma und der Zauberstein	Dressler Verlag	1976	*
Koopmans, Loek	Nederlands	Kan ik er ook nog bij?		1990		Ein Märchen im Schnee: eine alte Geschichte	Freies Geistesleben	1991	
Koopmans, Loek	Nederlands				Nelck-Brinkmann, L.	Das Bäumchen	Mangold	1995	
Koopmans, Loek	Nederlands				Nelck-Brinkmann, L.	Die Wurst an der Nase	Mangold	1995	
Koopmans, Loek	Nederlands				Nelck-Brinkmann, L.	Ein Märchen im Sommerwald	Mangold	1992	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Koster, Bea de	Vlaams	Trijntje buskruit	Houtekiet	1990	Schmidt, Silke	Verhext und zugenäht	Fischer Taschenbuch Verlag	1998	*
Kouwenberg, Bert	Nederlands	Koningskinderen	Elzenga	1996	Cremer, Julia D.	Das Geheimnis der Kleinen Krähen	Urachhaus Verlag	1998	
Kouwenberg, Bert	Nederlands	Het verboden boek	Leopold	1999	Oidtman- Van Beek Jeanne en Oidtman Peter	Der Kampf um den Drachenfels	Urachhaus Verlag	2000	
Kraan, Hanna	Nederlands	Verhalen van de boze heks	Lemniscaat	1990	Pressler, Mirjam	Böse Hex, liebe Hex	Benzinger Verlag	1992	
Kraan, Hanna	Nederlands	De boze heks is weer bezig	Lemniscaat	1992	Pressler, Mirjam	Böse Hex, liebe Hex, Zauberei und Pulverklecks	Benzinger Verlag	1994	
Kranendonk, Anke	Nederlands	Van huilen krijg je dorst	Lemniscaat	1993	Kluitmann, Andrea	Vom Weinen kriegt man Durst	Patmos Verlag	2000	
Krever, Jetty	Nederlands	Waar zijn muis en mol?	Leopold	1984	Buch, Hans-Sigismund von	Wo sind Maus und Maulwurf?	Georg Bitter Verlag	1986	
Kromhout, Rindert	Nederlands	Zullen we deze dan maar houden?	Querido	1982					
Kromhout, Rindert	Nederlands	Ouders ontsnap!	Meulenhoff	1983					
Kromhout, Rindert	Nederlands	Vannacht als iedereen slaapt	Querido	1985	Pressler, Mirjam	Heute Nacht, wenn jeder schläft	Annette Betz Verlag	1991	
Kromhout, Rindert	Nederlands	Olaf de rover	Querido	1987	Pressler, Mirjam	Räuberbär	Klopp Verlag	1990	*
Kromhout, Rindert	Nederlands	Hens up!	Zwijsen	1989	Kluitmann, Andrea	Hände hoch! (of Banditen mögen keine Küßchen)	Benziger	1991	*
Kromhout, Rindert	Nederlands	Olaf de geweldige	Zwijsen	1990	Pressler, Mirjam	Olaf der Starke	Fischer Taschenbuch Verlag	1997	
Kromhout, Rindert	Nederlands	Peppino	Querido	1990	Schäfer, Stefanie	Peppino	Gerstenberg Verlag	1997	*
Kromhout, Rindert	Nederlands	Het geheim van de afgebeten vingers	Zwijsen	1990	Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Das Geheimnis der abgebissenen Finger	Fischer Taschenbuch Verlag	1995	
Kromhout, Rindert	Nederlands	Mooie vrienden maar niet heus	Querido	1991	Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Solche Freunden können mir gestohlen bleiben	Fischer Taschenbuch Verlag	1995	
Kromhout, Rindert	Nederlands	Erge Ellie, nare Ellie	Zwijsen	1993	Kluitmann, Andrea	Eklige Ellie und nervige Ellie	Fischer Taschenbuch Verlag	1993	*
Kromhout, Rindert	Nederlands	Katten vangen	Zwijsen	1994	Erdorf, Rolf	Katzen fangen	Picus	1995	
Kromhout, Rindert	Nederlands	Vieze beesten	Zwijsen	1995					
Kromhout, Rindert	Nederlands	Het konijnenplan	GKU	1996					
Kromhout, Rindert	Nederlands	Rare vogels	Leopold	1996	Schäfer, Stefanie	Seltsame Vögel	Gerstenberg Verlag	1998	*
Kromhout, Rindert	Nederlands	Een dief in huis	Zwijsen	1998					
Kromhout, Rindert	Nederlands	Feest!	Zwijsen	1999					
Kromhout, Rindert	Nederlands	Wat een verhaal!	Leopold	1999					
Kromhout, Rindert	Nederlands	Een grote ezel	Leopold	2000					*
Kromhout, Rindert	Nederlands	De dichte doos	Zwijsen	2000					

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Kromhout, Rindert	Nederlands	Moet je horen met je oren; Een olifant op schoot; Een spartelende speelgoedhond	Querido	1982	Pressler, Mirjam	He, Merel ist auch noch da	Annette Betz Verlag	1987	
Kuijjer, Guus	Nederlands	Met de poppen gooien	Querido	1975	Lenzen, Hans Georg	Ich stell mich auf ein Rahmbonbon	Oetinger Verlag	1977	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	Grote mensen, daar kan je beter soep van koken	Querido	1976	Lenzen, Hans Georg	Vernagelte Fenster, da wohnen Gespenter	Otto Maier Buchverlag	1986	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	Op je kop in de prullenbak	Querido	1977	Lenzen, Hans Georg	Kopfstehen und in die Hände klatschen	Otto Maier Buchverlag	1987	
Kuijjer, Guus	Nederlands	Krassen in het tafelblad	Querido	1978	Lenzen, Hans Georg	Erzähl mir von Oma	Oetinger Verlag	1981	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	Een hoofd vol macaroni	Querido	1979	Lenzen, Hans Georg	Mal sehen, ob du lachst	Otto Maier Buchverlag	1986	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	De tranen knallen uit mijn kop	Querido	1980	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Ich fühle mich wie Apfelmus	Otto Maier Buchverlag	1987	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	De zwarte stenen	Querido	1984	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Der Turm der schwarzen Steine	Otto Maier Buchverlag	1987	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	Het land van de neushoornvogel	Querido	1985	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Im Land der Nashornvögel	Otto Maier Buchverlag	1991	
Kuijjer, Guus	Nederlands	Tin Toeval en het geheim van Tweebeens-eiland	Querido	1987	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Tina und der Schatz von Zweibeinland	Otto Maier Buchverlag	1990	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	Tin Toeval en de kunst van het verdwalen	Querido	1987	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Tina und die Kunst, sich zu verlaufen	Otto Maier Buchverlag	1989	*
Kuijjer, Guus	Nederlands	Olle	Querido	1990	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Mensch, Olle	Otto Maier Buchverlag	1993	*
Kuijt, Evert	Nederlands	Kinderbijbel	Boekencentrum	1977	Rostock, Ruth	Komm und sieh (Stephanus-Bibel)	Stephanus Edition	1992	
Kuijt, Evert	Nederlands	De reis van van Pjotr en Lamir	Den Hertog		Johnen, H.	Die Reise von Pjotr und Lamir	Seewis	1983	
Kuiper, Nannie	Nederlands	De eend op de pot	Leopold	1981	Petzhold, Hedigunde	Die Ente auf dem Topf	Rowohlt	1984	*
Kuipers, Ben	Nederlands	Een zelfgemaakte zomer	Sjaloom & Wildeboer	1986	Pressler, Mirjam	Ein selbstgemachter Sommer	Loewes Verlag	1988	
Kuipers, Ben	Nederlands	Allemachtig, wat zijn de meiden prachtig	Sjaloom & Wildeboer	1993	Pressler, Mirjam	Auf einmal ist alles anders	Bertelsmann Verlag	1998	
Kuipers, Henk	Nederlands	De terugkeer van de Noorderzon	Oberon	1979	Lukassen, Franz J.	Das Geheimnis der Nordwind	Carlsen Verlag	1986	
Kuipers, Henk	Nederlands	Het meesterwerk	Oberon	1979	Lukassen, Franz J.	Das Meisterwerk	Carlsen Verlag	1985	
Kustermans, Paul	Vlaams	De langste weg	Altiora	1984	Mrotzek, Siegfried	Der längste weg	Anrich Verlag	1986	*
Kustermans, Paul	Vlaams	Timoe	Altiora	1987	Mrotzek, Siegfried	Timu's lange Flucht	Anrich Verlag	1991	*
Kustermans, Paul	Vlaams	Een legioen in de val	Altiora	1989	Mrotzek, Siegfried	Die Legion in der Falle	Anrich Verlag	1991	
Kusters, Wiel	Nederlands	Een beroemde drummer	Querido	1994	Pastior, Oskar	Ein berühmter Trommler	Hanser Verlag	1998	
Kuyper, Hans	Nederlands	Prinses op het hek	Zwijzen	1999	Löcker, Daniel	Eine Prinzessin kommt selten allein	Picus	2000	
Kuyper, Sjoerd	Nederlands	Robins zomer	Leopold	1990	Anrich, Gerold	Robins Sommer	Anrich Verlag	1995	
Kuyper, Sjoerd	Nederlands	Het zakmes	Leopold	1991	Erdorf, Rolf	Das Taschenmesser	Anrich Verlag	1994	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Kuyper, Sjoerd	Nederlands	Robin en Suze	Leopold	1993	Anrich, Gerold	Robin bekommt eine Schwester	Anrich Verlag	1996	*
Kuyper, Sjoerd	Nederlands	Robin op school	Leopold	1994					
Kuyper, Sjoerd	Nederlands	Robin en God	Leopold	1996	Tielman, Lourine und Anrich, Gerold	Robin und Gott	Anrich Verlag	1997	*
Kuyper, Sjoerd	Nederlands	De rode zwaan	Leopold	1996	Anrich, Gerold	Der rote Schwan	Anrich Verlag	1998	
Laan, Dick	Nederlands	De avonturen van Pinkeltje	Van Holkema & Warendorf	1939	Gast, Lise	Pünkelchens Abenteuer	Deutscher Taschenbuch Verlag	1976	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje en zijn vriendjes	Van Holkema & Warendorf	1949	Gast, Lise	Pünkelchen und seine Freunde	Herold Verlag	1975	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje op reis	Van Holkema & Warendorf	1950	Gast, Lise	Pünkelchen auf Reisen	Herold Verlag	1987	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje op zoek naar Klaas Vaak	Van Holkema & Warendorf	1954	Gast, Lise	Pünkelchen sucht den Sandmann	Herold Verlag	1988	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje in Madurodam	Van Holkema & Warendorf	1955	Gast, Lise	Pünkelchen in der kleinen Stadt	Herold Verlag	1988	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje gaat naar Pinkeltjesland	Van Holkema & Warendorf	1956	Gast, Lise	Pünkelchen in Afrika	Herold Verlag	1988	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje en de flonkersteen	Van Holkema & Warendorf	1957	Gast, Lise	Pünkelchen und der Karfunkelstein	Deutscher Taschenbuch Verlag	1982	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje ontmoet Wolkewietje	Van Holkema & Warendorf	1958	Gast, Lise	Pünkelchen und Wolkewittchen	Herold Verlag	1988	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje en de parels	Van Holkema & Warendorf	1961	Gast, Lise	Pünkelchen als Perlentaucher	Herold Verlag	1988	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje en de raket	Van Holkema & Warendorf	1962	Gast, Lise	Pünkelchens Reise zum Mond	Herold Verlag	1988	
Laan, Dick	Nederlands	Lach jij maar Pinkeltje	Van Holkema & Warendorf	1965	Gast, Lise	Du hast gut lachen, Pünkelchen	Herold Verlag	1988	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje en het verdwenen kindercircus	Van Holkema & Warendorf	1973	Gast, Lise	Pünkelchen und der Kinderzirkus	Herold Verlag	1975	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje en de Biblebonse pap	Van Holkema & Warendorf	1976	Häring, Elisabeth	Pünkelchen und die Spitznasen	Herold Verlag	1979	
Laan, Dick	Nederlands	Pinkeltje in Artis; Pinkeltje en het grote huis	Van Holkema & Warendorf	1952	Gast, Lise	Pünkelchen im Zoo	Herold Verlag	1987	
Lammers, Esmé	Nederlands	Lang leve de koningin	Leopold	1997	Esterl Beate	Lang lebe die Königin	Freies Geistesleben	1998	
Land, Sipke van der	Nederlands	Je speelt hoog spel	La Rivière & Voorhoeve	1969	Ruff, Catharina	Spiel mit hohem Einsatz	Friedrich Bahn Verlag	1975	
Langenus, Ron	Vlaams	Zo groot is de zee	Davidsonfonds/ Infodok	1994	Berger, Gabi	Weit is das Meer	Dachs Verlag	1995	
Lannoy, Kathinka	Nederlands	De geschiedenis van Jantje Poortenaar	Van Goor	1958	Nickel-Forst, G. und Dalenoort, R.	Olympiade: Kursgeschichte	Tentamen-Drucke	1980	
Laurey, Harriet	Nederlands	Tovertje Konijn en Haasje Repje	Holland	1968	Petermann, Ria	Zauberchen und Hoppel	Klopp Verlag	1977	
Leeuwen, Joke van	Nederlands	Een huis met zeven kamers	Omniboek	1979	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Ein Haus mit sieben Zimmern	Sauerländer	1983	*

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Leeuwen, Joke van	Nederlands	De metro van Magnus	Omniboek	1981	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Magnus fährt U-Bahn	Sauerländer	1985	*
Leeuwen, Joke van	Nederlands	Hoor je wat ik doe?	Omniboek	1984	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Ist es nicht zu laut, dann ist es... Ein lustiges Hör-, Spiel- und Guckbuch	Herold Verlag	1990	
Leeuwen, Joke van	Nederlands	Deesje	Querido	1985	Pressler, Mirjam	Deesje macht das schon	Beltz & Gelberg	1987	*
Leeuwen, Joke van	Nederlands	Het verhaal van Bobbel die in een bakfiets woonde en rijk wilde worden	Querido	1987	Pressler, Mirjam	Die Geschichte von Bobbel die in einem Wohnrad lebte und reich werden wollte	Beltz & Gelberg	1989	*
Leeuwen, Joke van	Nederlands	Iep!	Querido	1996	Ehlers, Hanni	Viegelchen will fliegen	Carl Hanser Verlag	1999	*
Leiker, Sjoerd P.	Nederlands	Spionnen in het rijk van Atilla	De Bezige Bij	1945	Mrotzek, Siegfried	Kundschafter gegen Attila	Anrich Verlag	1983	
Lemstra, Pien	Nederlands	Kinderfeest in deeg		1981	Bender, Heidi	Kinderfest mit Salzteig	Hörnemann	1983	
Lennepe, Liesbeth van	Nederlands	Hoe gaat het met jou? Met mij gaat het goed	Querido	1979	Linn, Liesel	Mach's gut, Martina!: Oder das fröhliche Krankenhaus	Herder Verlag	1981	*
Lieshout, Ted van	Nederlands	De allerliefste jongen van de hele wereld	Van Goor	1986	Pressler, Mirjam	Der allerliebste Junge von der ganzen Welt	Dressler Verlag	1990	*
Lieshout, Ted van	Nederlands	Luitje en de limonademoeuder	Van Goor	1987	Kiefer, Verena	Liesje und die Limonademutter	Tabu-Verlag	1996	
Lieshout, Ted van	Nederlands	Kind te huur	Van Goor	1989	Kiefer, Verena	Kind zu vermieten	Tabu-Verlag	1997	
Lieshout, Ted van	Nederlands	Ik ben een held	Van Goor	1990	Klanke, Ralf	Ich bin ein Held	Middelhaue	1994	*
Lieshout, Ted van	Nederlands	Gebr	Van Goor	1996	Pressler, Mirjam	Bruder	Middelhaue	1999	*
Loon, Paul van	Nederlands	Een dief op het dak	Zwijsen	1987	Kämper, Regine	Das Gespenst auf dem Dach	Otto Maier Buchverlag	1991	
Loon, Paul van	Nederlands	Schildpad ontvoerd	Zwijsen	1989	Stöbe, Hester und Potyka Alexander	Meisterdetektivin Micki Hammer: Entführungsfall Schildkröte	Picus	1990	
Loon, Paul van	Nederlands	Sam Schoffel meesterspeurder: baby geroofd	Zwijsen	1990		Meisterdetektivin Micki Hammer: Das gestohlene Baby			
Loon, Paul van	Nederlands	De Griezibus 1	Elzenga	1991	Schweikart, Eva	Der Gruselbus 1	Arena Verlag	2000	
Loon, Paul van	Nederlands	Angst voor vampieren?	Zwijsen	1992	Löcker, Daniel	Wer hat schon Angst vor Vampiren	Arena Verlag	1998	
Loon, Paul van	Nederlands	De allesdief	Zwijsen	1993	Stöbe, Hester und Potyka, Alexander	Meisterdetektivin Micki Hammer: Der Dieb, vor dem nichts sicher war	Picus	1993	
Loon, Paul van	Nederlands	Maantjelijf	Elzenga	1993	Erdorf, Rolf	Lieber Mond, ich komm dich holen	Oetinger Verlag	1994	
Loon, Paul van	Nederlands	Weg met die krokodil	Elzenga	1993	van Beuningen- Blum, Helga	Weg mit dem Krokodil	Dressler Verlag	1995	
Loon, Paul van	Nederlands	Griezelandhandboek	Zwijsen	1993	Scheffler, Axel	Das Gruselhandbuch: ein Ratgeber für schaurige Stunden	Fischer Taschenbuch Verlag	1998	
Loon, Paul van	Nederlands	De Griezibus 2	Elzenga	1994		Der Gruselbus 2	Arena Verlag	2000	
Loon, Paul van	Nederlands	Meester Kikker	Elzenga	1995	Kluitmann, Andrea	Das Geheimnis van Lehrer Frosch	Ars Edition	1997	
Loon, Paul van	Nederlands	Nooit de burenbijten	Elzenga	1995	Pressler, Mirjam	Auch Monster brauchen ein Zuhause	Fischer Taschenbuch Verlag	1997	
Loon, Paul van	Nederlands	De Griezibus 3	Elzenga	1996	Schweikart, Eva	Der Gruselbus 3	Arena Verlag	1998	
Loon, Paul van	Nederlands	Het vampierenhandboek	Elzenga	1997	Schweikart, Eva	Jack Didden. Das Vampirhandbuch	Arena Verlag	1998	
Loon, Paul van	Nederlands	Dolfje Weerwolfje	Elzenga	1997		Rölfchen Wehrwölfchen		1999	
Loon, Paul van	Nederlands	De Griezibus 4	Elzenga	1998	Schweikart, Eva	Der Gruselbus 4	Arena Verlag	1999	
Loon, Paul van	Nederlands	Ik ben net als jij	Zwijsen	1999	Löcker, Daniel	Du bist genau wie ich!	Picus	2000	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Loon, Paul van	Nederlands				Löcker, Daniel en Potyka, Alexander	Die Vampierschule	Picus	1997	
Loon, Paul van	Nederlands					Voodoo in der alten Villa		1999	
Loon, Paul van	Nederlands					Der Gruselbus auf Tour		2000	
Maeyer, Gregie de	Vlaams	Fietsen	Altiora	1993	Pressler, Mirjam	Flitzen	Otto Maier Buchverlag	1995	*
Maeyer, Gregie de	Vlaams	Juul	Altiora	1996		Juul		1997	
Makkink, Annie	Nederlands	Helden op sokken	Querido	1998	Beuningen, Helga van	Helden auf Socken: Die Geschichte meiner Ururgrossmutter	Oetinger Verlag	1999	*
Maran, Tim	Nederlands	Davy Crockett: de witte hengst Wonditah		1959	Petermann, Ria	Wonditah, der weisse Hengst: 12 spannende Pferdegeschichten	Klopp Verlag	1977	
Maran, Tim	Nederlands	Het monster van het zwarte water		1966	Petermann, Ria	El Demonio: das Ungeheuer des Schwarzen Wassers	Arena Verlag	1976	
Maran, Tim	Nederlands	De menseneter van Tjarinti		1969	Petermann, Ria	Ich jagte den Königstiger: Erlebnisse eines Fährtsuchers	Deutscher Taschenbuch Verlag	1976	
Maran, Tim	Nederlands	Verhaal voor Subandi		1969	Petermann, Ria	Der Plantagen-Panther	Arena Verlag	1977	
Maran, Tim	Nederlands	Een nieuw verhaal voor Subandi		1970	Petermann, Ria	Eine Falle für den Dieb: neue Abenteuer von Mart und Subandi auf Java	Erika Klopp Verlag	1975	
Matti, Anny en Spekking, Wim	Nederlands	Snuffeltje in kabouterstad	Helmond	1971	Ruff, Katharina	Schnüffelchen in der Zwergenstadt	Spectrum Verlag	1975	
Matti, Anny en Spekking, Wim	Nederlands	De dwaaltocht van kabouter Snuffeltje	Helmond	1971	Ruff, Katharina	Schnüffelchens Irrfahrt	Spectrum Verlag	1976	
Matti, Anny en Spekking, Wim	Nederlands	Kabouter Snuffeltje	Helmond	1971	Ruff, Katharina	Zwerg Schnüffelchen	Spectrum Verlag	1976	
Meer, Ron van der	Nederlands	Waar is mijn kind?	Van Reemst	1983	Meer, Atie en Ron van der	Findest du...	Carlsen Verlag	1985	
Meer, Ron van der	Nederlands	Wat mis je?	Van Reemst	1983	Meer, Atie en Ron van der	Was fehlt hier?	Carlsen Verlag	1985	
Meer, Ron van der	Nederlands	Waar is het muisje?	Unieboek	1983	Meer, Atie en Ron van der	Was macht die Maus?	Carlsen Verlag	1985	
Meer, Ron van der	Nederlands	Wie eet wat?	Van Reemst	1983	Meer, Atie en Ron van der	Wer mag das?	Carlsen Verlag	1985	
Meer, Ron van der	Nederlands	Welke kleur?	Van Reemst	1985	Meer, Atie en Ron van der	Was macht die Katze?	Carlsen Verlag	1985	
Meer, Ron van der	Nederlands	Welke dieren leven?	Van Reemst	1985	Meer, Atie en Ron van der	Was ist echt?	Carlsen Verlag	1985	
Meer, Ron van der	Nederlands				Meer, Atie en Ron van der	Zunge meldet Sahneeis! Spiele, Tricks und Wissenswerte über deine Sinne			*
Meinderts, Koos	Nederlands	Mooi meegenomen	Ploegsma	1983	Pressler, Mirjam	Die Glücksmuschel	Annette Betz Verlag	1986	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Meinders, Koos	Nederlands	Het raadsel van de rode draad	Ploegsma	1989	Schmidt, Silke	Ada und das Geheimnis der roten Schnur	Benziger	1993	
Meinders, Koos	Nederlands	De wonderlijke zeereis van Zebedeus de Beer	Ploegsma	1993	Schmidt, Silke	Zebedäus Bär und die Reise ans Ende der Welt	Benziger	1994	
Meinders, Koos	Nederlands	Leen	Ploegsma	1994	Pressler, Mirjam	Sag Leen zu mir	Dressler Verlag	1996	
Meinders, Koos	Nederlands	De snoepwinkel van Zevensloten	Ploegsma	1995	Mrotzek, Siegfried	Der Leckerladen von Siebenwasser	Bertelsmann Verlag	1998	
Meinders, Koos	Nederlands	Kuik en Vark	Ploegsma	1995	Kubitz, Kerstin	Küken & Ferkel und die vergessene Geschichte	Bertelsmann Verlag	1998	
Meinders, Koos	Nederlands	sprekend de koningin!	Zwijzen	1998	Kluitmann, Andrea	Königin für einen Tag	Patmos Verlag	2000	
Menger, Truus	Nederlands	Toen niet, nu niet, nooit	Leopold	1982	Püschel, M.	Im letzten Augenblick	Verlag Neues Leben	1990	
Mieghem, Linda van	Vlaams	Modder	Davidfonds/ Infodok	1998	Kiefer, Verena	Moritz und das Tümpeltier	Rex Verlag	1999	
Moerbeeck, Kees	Nederlands	Een bond en andere dieren	Van Reemst	1988	Georgi, K.	Der Schwundhund: ein Auf- und Umklappbuch	Thienemann Verlag	1989	
Moeyaert, Bart	Vlaams	Duet met valse noten	Altiora	1983	Pressler, Mirjam	Leander, Liselot und die Liebe	Hammer	1998	*
Moeyaert, Bart	Vlaams	Kus me	Altiora	1991	Pressler, Mirjam	Kuß mich	Otto Maier Buchverlag	1993	*
Moeyaert, Bart	Vlaams	Voor altijd, altijd	Zwijzen	1992	Pressler, Mirjam	Wo ist Mia?	Ravensburger Buchverlag	1994	*
Moeyaert, Bart	Vlaams	Afrika achter het hek	Querido	1995	Henke, Carola	Afrika hinter dem Zaun	Ravensburger Buchverlag	1995	*
Moeyaert, Bart	Vlaams	Blote handen	Querido	1995	Pressler, Mirjam	Blosse Hände	Carlsen Verlag	1997	*
Moeyaert, Bart	Vlaams	Wespennest	Querido	2000	Pressler, Mirjam	Im Wespennest	Beltz & Gelberg	2000	*
Mollema, Elisabeth	Nederlands	De merkwaardige verdwijning van Daan Bosman	Gottmer Becht	1990	Riswick, Bärbel	Die Geheimnisvolle Limousine	Ars Edition	1999	
Mollema, Elisabeth	Nederlands	De ruïne van Griselda	Gottmer Becht	1990	Riswick, Bärbel	Der Schatz der Gruselda	Ars Edition	1998	
Monné, Willem Frederik	Nederlands	De schat uit het scheepswrak	De Eekhoorn	1978	Schwertner, Peter	Verhängnisvolle Neugier: Jugendkriminalroman	Weichert	1985	
Monné, Willem Frederik	Nederlands	Spanning op de 'Ruige Hoek'	Van Goor	1979	Schwertner, Peter	Krimifreunde schlafen nicht: Jugendkriminalroman	Weichert	1982	
Monné, Willem Frederik	Nederlands	Telefoon voor Toon	De Eekhoorn	1980	Schwertner, Peter	Geheimnisvoller Anruf: Jugendkriminalroman	Weichert	1982	
Moonen, Ries en Hogeweg, Martin	Nederlands	De kikker		1979	Weller, Christa	Der Frosch	Gerhard Stalling Verlag	1979	
Muiderman, Ans	Nederlands	Trudi op 'De Kleine Wielen'	Van Goor		Kövari, H.P.	Eine Familie gehört zusammen	Neuer Jugendschriften- Verlag	1988	
Neggens, Jan	Nederlands	Links-handig		1979	Meister, P.	Linkshändig	Zwiebelzweig- Company- Verlagsgesellschaft	1983	
Nijkerk-Pieters, Ingrid	Nederlands	De boer vertelt over de boerderij	Casterman	1986	Hintermaier-Erhard, Gerd	Am Bauerhof	Breitschopf	1988	
Nijkerk-Pieters, Ingrid	Nederlands	De boswachter vertelt over het leven in het bos	Casterman	1986	Hintermaier-Erhard, Gerd	Der Wald	Breitschopf	1988	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Noort, Selma	Nederlands	Ik hoef niet op schoot	Leopold	1980	Stephan, M.	Aber Loki hat Mut	Anrich Verlag	1983	
Noort, Selma	Nederlands	Een gedeelde hamaca	Leopold	1983	Lukassen, Franz J.	Eine Hängematte zu zweit	Anrich Verlag	1984	*
Noort, Selma	Nederlands	Meer dan een zwijgend schoolkind	Leopold	1988	Pressler, Mirjam	Und dann schweigt Maris	Anrich Verlag	1990	
Noort, Selma	Nederlands	Wolf Kippekop	Leopold	1989	Pressler, Mirjam	Wolf Hühnerkopf	Anrich Verlag	1991	
Noort, Selma	Nederlands	Kunstenaar Wilhelmus Poot kust zijn kleindochter	Leopold	1991	Pressler, Mirjam	Künstler Wilhelmus Poot küßt seine Enkelin	Anrich Verlag	1992	
Noort, Selma	Nederlands	Eilandheimwee	Leopold	1992	Pressler, Mirjam	Inselheimwee	Anrich Verlag	1995	*
Noort, Selma	Nederlands	Eilandkind	Leopold	1994	Pressler, Mirjam	Inselkind	Anrich Verlag	1996	
Norel, Klaas	Nederlands	Blanke Flip en Zwarte Fanny	Callenbach	1964	Snitselaar, Miet	Flip und Ani. Eine Kindergeschichte aus dem amerikanischen Süden	Brockhaus Verlag	1977	
Nowee, Jan	Nederlands	Texas-arendsoog	Malmberg	1955	Mittelstädt, Kurt	Adlerauge in Texas	Kolibri	1978	
Nowee, Jan	Nederlands	Het testament van Tobi Thomson	Huizinga	1956		Das Testament van Tobi Thomson	Kolibri	1977	
Oldenhave, Mirjam	Nederlands	Een vriendin met vuisten	Van Holkema & Warendorf	1997	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Eine Freundin mit Fäusten	Kerle	1999	
Oomen, Francine	Nederlands	Sammi eigenwijs	Van Goor	1995	Glück, Marcel	Sami kann das selbst!	Carlsen Verlag	1996	
Oomen, Francine	Nederlands	Sammi eet je bord leeg	Van Goor	1997	Glück, Marcel	Guten Appetit, Sami	Carlsen Verlag	1999	
Orshoven, Ivo van	Vlaams	Spokenspektakel	Davidfonds/ Infodok	1993		Die Jagd nach dem Geisterschatz	Loewes Verlag		
Orshoven, Ivo van	Vlaams	De zoon van Zwartbaard	Davidfonds/ Infodok	1994		Sammy, der Schrecken der Meeren	Loewes Verlag		*
Pallandt, Nicolas van	Nederlands	Vlindernacht	Lemniscaat	1991	Hössl, Ursula	Alter Bär und Schmetterling	Herder Verlag	1991	
Pelgrom, Els	Nederlands	De kinderen van het achtste woud	Querido	1977	Knust, Jutta und Theodor	Die Kinder vom Achten Wald	Georg Bitter Verlag	1982	*
Pelgrom, Els	Nederlands	De zwervers van de Zakopane	Querido	1978	Pressler, Mirjam	Die Vagabunden von der Zakopane	Georg Bitter Verlag	1989	
Pelgrom, Els	Nederlands	Voor niks gaat de zon op	Zwijsen	1982	Knust, Jutta und Theodor	Umsonst geht nur die Sonne auf	Georg Bitter Verlag	1985	*
Pelgrom, Els	Nederlands	Een zak vol geld	Zwijsen	1982	Buch, H.-S. von	Ein Sack voll Geld	Georg Bitter Verlag	1988	*
Pelgrom, Els	Nederlands	Kleine Sofie en Lange Wapper	Querido	1984	Pressler, Mirjam	Die wundersame Reise der kleinen Sofie	Annette Betz Verlag	1985	*
Pelgrom, Els	Nederlands	De olifantsberg	Querido	1985	Pressler, Mirjam	Der Elefantenberg	Georg Bitter Verlag	1987	*
Pelgrom, Els	Nederlands	De straat waar niets gebeurt	Querido	1986	Pressler, Mirjam	Die Prinzessin von Granada	Ueberreuter Verlag	1987	*
Pelgrom, Els	Nederlands	Het onbegonnen feest	Querido	1987	Pressler, Mirjam	Wo steckt der Elefant?	Ravensburger Buchverlag	1995	*
Pelgrom, Els	Nederlands	De eikelvreters	Querido	1989	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Die Eichelfresser	Otto Maier Buchverlag	1992	*
Pelgrom, Els	Nederlands	Bombaa!	Querido	1995					
Penders, Monica	Nederlands	Slakje bruin en slakje Groen	Wereldvenster	1985	Raatschen, Helmi	Die grüne und die braune Schnecke: ein Märchen über Vorurteile	Jugenddienst-Verlag	1985	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Pijlman, Fetze	Nederlands	De Vlaamse gaai	Bruna	1978	Lüders-Knegtmans, Anneke	Der Eichelhäher	Gerhard Stalling Verlag	1979	
Pijlman, Fetze	Nederlands	De fuut	Bruna	1979	Lüders-Knegtmans, Anneke	Der Haubentaucher	Gerhard Stalling Verlag	1980	
Poortvliet, Rien	Nederlands	Te hooi en te gras	Van Holkema & Warendorf	1975	Krüssman, Gerd	Auf dem Lande	Parey	1980	
Poortvliet, Rien	Nederlands	Het brieschend paard	Van Holkema & Warendorf	1987		Pferde	Müller Rüschklikon	1995	
Poortvliet, Rien	Nederlands	De tresoor van Jacob Hansz	J.H. Kok	1991	Csollany, Maria	Das Erbe	Parey	1994	
Poortvliet, Rien	Nederlands	Aanloop	J.H. Kok	1993		Rückwechsel	Parey	1993	
Poortvliet, Rien	Nederlands				Cordes, Christa L.	Drei winzige kleine Heinzelmänncherbücher	Gerhard Stalling Verlag	1981	
Poortvliet, Rien	Nederlands	De kabouter die niet met vakantie wil	West Friesland			Heinzelmännchens Ferienbuch	Lentz	1995	
Pos, Mary	Nederlands	Naar het land van de rode rododendron		1937	Ruff, Catharina	Ferien in Torre Pellice	Friedrich Bahn Verlag	1976	
Post, Alma	Nederlands	Dag Siem, Dag Tom!; Gewoon met zi'n drieën	Sjaloom & Wildeboer	1991	Kluitmann, Andrea	Auf wiedersehen, Papa	Patmos Verlag	2000	
Postma,Lidia	Nederlands	De gestolen spiegel	Gottmer Becht	1976	Korschunow, Irina	Da stieg Micha auf sein rotes Fahrrad	Parabel Verlag	1976	
Postma,Lidia	Nederlands	De heksentuin	Lemniscaat	1978	Korschunow, Irina	Ich weiß doch, dass ihr da seid!	Sauerländer	1980	
Provoost, Anne	Vlaams	Mijn tante is een grindewal	Houtekiet	1990	Mrotzek, Siegfried	Tränen sind für die Augen, was der Regenbogen für den Himmel ist	Anrich Verlag	1992	*
Provoost, Anne	Vlaams	Vallen	Houtekiet	1994	Schmidt, Silke	Fallen	Anrich Verlag	1996	*
Provoost, Anne	Vlaams	De roos en het zwijn	Querido	1997	Schmidt, Silke	Rosalenas Spiegel	Altberliner Verlag	2000	*
Quintana, Anton	Nederlands	Padjelanta	Querido	1973	Pressler, Mirjam	Auf der Suche nach Padjelanta	Dressler Verlag	1985	
Quintana, Anton	Nederlands	De bavienenkoning	Querido	1973	Pressler, Mirjam	Der Paviankönig	Dressler Verlag	1984	*
Quintana, Anton	Nederlands	De vuurman	Van Goor	1987	Pressler, Mirjam	Die Nachtreiter	Dressler Verlag	1988	
Quintana, Anton	Nederlands	Het boek van Bod Pa	Querido	1995	Pressler, Mirjam	Wanderende Hügel, Singender Sand, Das Buch von Bod Pa	Dressler Verlag	1997	*
Reen, Ton van	Nederlands	Ontsnapt aan de galg	Sjaloom & Wildeboer	1987	Mrotzek, Siegfried	Die Bockreiter oder: dem Galgen entkommen	Anrich Verlag	1987	
Reen, Ton van		Vurige ruiters	Sjaloom & Wildeboer	1989	Dinnessen, Paul	Die feurigen Reiter	Anrich Verlag	1990	
Reen, Ton van	Nederlands	Een vriendin voor dag en nacht	Elzenga	1991	Schweikart, Eva en Hans-Jürgen	Eine Freundin für immer und ewig	Arena Verlag	2000	
Reen, Ton van	Nederlands	Bloedbroeders	Elzenga	1996	Kreihe, Elmar	Blutsbrüder	Arena Verlag	1997	
Reisel, Wanda	Nederlands	Het blauwe uur	Querido	1988	Mrotzek, Siegfried	Die blaue Stunde	Twenne Verlag	1991	
Remoortere, Julien van	Vlaams	Anti-love-story	Lannoo	1975	Schaad, Herbert	Anti-love-story	Paul Pattloch Verlag	1976	
Rens, Peter Jan	Nederlands	Rauzer	Ploegsma	1992	Schmidt, Silke	Rabautzer	Weinheim Verlag	1993	
Rens, Peter Jan	Nederlands	Zes is oud	Ploegsma	1994	Schmidt, Silke	Sieben ist schon alt	Anrich Verlag	1995	
Rens, Peter Jan	Nederlands	Carlo met zijn grote kop	Ploegsma	1995	Schmidt, Silke	Carlo Grande	Anrich Verlag	1997	
Riem, Jan en Dulm, Sacha Van		De stekelbaars		1979	Weller, Christa	Der Stichling	Gerhard Stalling Verlag	1979	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Riem, Jan en Planten, Annet		De woelmuis		1978	Lüders-Knegtmans, Anneke	Die Wühlmaus	Gerhard Stalling Verlag	1978	
Riem, Jan en Planten, Annet		De otter	Bruna	1979	Lüders-Knegtmans, Anneke	Der Otter	Gerhard Stalling Verlag	1980	
Roggeveen, Leonard	Nederlands	Jan-Jaap is jarig	Van Goor	1938	Goeb, Helmut	Niki hat Geburtstag	Annette Betz Verlag	1980	
Romijn, Aart	Nederlands	We beginnen toch pas	Bosch & Keuning	1957	Schmidt, Albert	Da muss doch was zu machen sein	Oncken-Verlag	1985	
Romijn, Aart	Nederlands	Mensen onderweg	Bosch & Keuning	1959	Rostock, Ruth	Ruhelos ist das Herz	Oncken-Verlag	1986	
Rood, Lydia	Nederlands	Thomas & Senior	Leopold	1985	Asten-Klutsch, Nellie van	Thomas & Senior	VGS	1986	
Rood, Lydia	Nederlands	Maanzaad	Leopold	1989	Erdorf, Rolf	Mohnkind	Ueberreuter Verlag	1993	*
Rood, Lydia	Nederlands	Een mond vol dons	Leopold	1989	Oidtman- Van Beek, Jeanne en Peter	Der Sommer mit Sophie	Ueberreuter Verlag	1996	*
Rood, Lydia	Nederlands	Gabber	Leopold	1992	Erdorf, Rolf	Im Zirkus bin ich zu Hause	Ueberreuter Verlag	1994	
Rood, Lydia	Nederlands	Weg van de zon	Leopold	1997	Oidtman- Van Beek, Jeanne en Peter	Kampf ums Glück	Ueberreuter Verlag	1997	
Rooijers, Els	Nederlands	Een echte piratenmeid	Zwijzen	1994	Wilhelmi, Friederike	Ein richtiges Piratenmädchen	Fischer Taschenbuch Verlag	1999	
Rooijers, Els	Nederlands	Een spook in bed	Zwijzen	1996	Löcker, Daniel	Das Gepenst im Bett	Picus	1999	
Roos, Hotze de	Nederlands	Ruim baan kameleon	Kluitman	1969	Gottwald, Heinrich von	Tigerhai, den Autodieben auf den Spur	Engelbert	1975	
Roos, Hotze de	Nederlands	De kameleon steekt van wal	Kluitman	1974	Gottwald, Heinrich von	Tigerhai, Sturmfahrt	Engelbert	1976	
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	De kinderkaravaan	Ploegsma	1949	Cornidey, Hans	Die Kinderkarawane	Oetinger Verlag	1975	*
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Amerika, pioniers en hun kleinzoons	Van Goor	1951	Hübner, Annemarie	Pioniere und ihre Enkel	Deutscher Taschenbuch Verlag	1982	*
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Voor een kans op geluk	De Geïllustreerde Pers	1953	Knust, Jutta und Theodor	Flucht in die Freiheit	Deutscher Taschenbuch Verlag	1982	
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Lawines razen	Ploegsma	1954	Peters, Karl Kurt	Lawinen über dem Dorf	Deutscher Taschenbuch Verlag	1976	*
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Het licht in je ogen	Arbeiderspers	1956		Das verlorene Licht	Oetinger Verlag	1980	
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Vlucht, Wassilis, vlucht	Ploegsma	1962	Valeton, Anna	Flieh, Wassilis, flieh	Deutscher Taschenbuch Verlag	1975	
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Een vlinder achterna	Ploegsma	1964					
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	August en Roosje	Wolters	1966	Fuhrmann, Maria	Das Loch im Zaun	Deutscher Taschenbuch Verlag	1975	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Gewoon in het ongewone	Ploegsma	1971	Knust, Jutta und Theodor	Abenteuer Afrika.	Deutscher Taschenbuch Verlag	1979	
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Ik ben Fedde	Ploegsma	1972	Knust, Jutta und Theodor	Ich bin Fedde	Oetinger Verlag	1976	*
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	De reus van Pech-zonder-end	Ploegsma	1974	Haacken, Hans	Goliath von nebenan	Oetinger Verlag	1975	
Rutgers van der Loeff, An	Nederlands	Als je zou durven	Ploegsma	1983	Petermann, Ria	Wenn du Mut hast	Erika Klopp Verlag	1987	
Ruyter, Jan de		Dammes avontuur op de wereldzeeën		1972	Birckholz, Udo	Dammes' Abenteuer auf den Weltmeeren	Verlag Neues Leben	1976	
Sanders, Jan	Nederlands	t Kan verkeren	Meulenhoff	1978	Neukirchner, Lucie	Humor an Bord	Niwa Verlag	1983	
Sanders, Jan	Nederlands	Loos alarm	Meulenhoff	1980	Sanders, Jan	Der gordische Knoten	Niwa Verlag	1984	
Scheffer, Chris	Nederlands	Puntje gaat weg uit het grote bos	Van Goor	1962	Busch, Anne	Puntje in der Stadt	Engelbert	1985	
Scheffer, Chris	Nederlands	Puntje en Vlegel	Van Goor	1962	Busch, Anne	Puntje und Struppi	Engelbert	1985	
Schell, Simone	Nederlands	Zeezicht	Van Goor	1979	Pressler, Mirjam	Seeblick	Dressler Verlag	1986	*
Schell, Simone	Nederlands	De nachtkinderen	Van Goor	1980	Pressler, Mirjam	Die Nachtkinder	Dressler Verlag	1985	
Schell, Simone	Nederlands	Hier ga ik naar toe	Oberon	1981	Mennicken, Helmut	Da will ich hin!	Carlsen Verlag	1986	
Schell, Simone	Nederlands	Hier zit ik op	Oberon	1983	Mennicken, Helmut	Da mach ich mit!	Carlsen Verlag	1986	
Schell, Simone	Nederlands	Emilie	Van Goor	1986	Pressler, Mirjam	Emilie	Dressler Verlag	1988	
Schell, Simone	Nederlands	Een zeer geheime reiskist	Holland	1994					*
Scherft, Bettien		De blauwe kaketoë	C. de Vries Brouwers	1995	Grambow, Eva	Der blaue Kakadu	Albarelo	1999	
Schmidt, M.G. Annie	Nederlands	Abeltje	Arbeiderspers	1953	Hollander-Lossow, Else von	Der fliegende Fahrstuhl	Otto Maier Buchverlag	1979	
Schmidt, M.G. Annie	Nederlands	De A van Abeltje	Arbeiderspers	1955	Valeton, Anna	Die Entführung aus der Kiste	Otto Maier Buchverlag	1979	
Schmidt, M.G.	Nederlands	Wiplala	Arbeiderspers	1957	Daum, Suzanne und Ulf	Wiplala	Boje Verlag	1975	*
Schmidt, M.G.	Nederlands	Heksen en zo	Arbeiderspers	1964	Valeton, Anna	Von Hexen, Riesen und so weiter	Oetinger Verlag	1984	
Schmidt, M.G.	Nederlands	Minoes	Arbeiderspers	1970	Oehlke, Rosel	Die Geheimnisvolle Minusch	Deutscher	1990	*
Schmidt, M.G. Annie	Nederlands	Jip en Janneke	Querido	1977	Pressler, Mirjam	Julia und Alexander	Hoch Verlag	1989	
Schmidt, M.G.	Nederlands	Otje	Querido	1980	Knust, Jutta und	Otje und ihr Papa Toss	Oetinger Verlag	1983	*
Schmidt, M.G.	Nederlands	Het beertje Pippeloentje	Querido	1994	Pressler, Mirjam	Pippelu, der kleine Bär	Middelhaue	1997	*
Schmidt, M.G. Annie	Nederlands	Beestenboel	Querido	1995	Pressler, Mirjam	Lauter nette Tiere	Middelhaue	1998	
Schoemans, R.H.	Vlaams	Chico	Altiora	1992	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Chico - Überleben in Lima	Herder Verlag	1994	*
Schoemans, R.H.	Vlaams	Dava	Altiora	1993	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Dava - Eine Flucht vom Balkan	Sauerländer	1996	*
Schoemans, R.H.	Vlaams	Soesapoeza	Altiora	1995	Hellinckx, Griet	Dealerjagd	Urachhaus Verlag	1997	*
Schoemans, R.H.	Vlaams	Honger	Altiora	1997	Sjögren, Ingela	Vom Hunger verfolgt	Urachhaus Verlag	1999	
Schouwen, Freddie van	Nederlands	Kat in vreemde huizen	Van Holkema & Warendorf	1959	Steinhardt-Maurer, Trude	Kat in fremden Häusern. Eine junge Holländerin erlebt New York	Wilhelm Goldmann Verlag	1977	
Schuyesmans, Willy	Vlaams	Stilstaan	Altiora	1995	Mrotzek, Siegfried	Adieu Benjamin	Ars Edition	1997	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Seynaeve, Katrien	Vlaams	Een wolk als afscheid	Altiora	1988	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Eine Wolke zum Abschied	Herder Verlag	1992	*
Seynaeve, Katrien	Vlaams	De muur van kristal	Altiora	1990	Thomé, G.	Schmetterlinge im Bauch	Grenz Echo Verlag	1991	
Seynaeve, Katrien	Vlaams	Oeboentoe	Altiora	1992	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Ubuntu	Herder Verlag	1993	
Shakely, Jamil	Vlaams	Een vlinder aan het raam	Davidfonds/ Infodok	2000		Ein Schmetterling am Fenster	Urachhaus Verlag		*
Simoen, Jan	Nederlands	Met mij gaat alles goed	Querido	1996	Hachmeister, Sylke	Bei mir ist alles okay	Oetinger Verlag	1998	*
Simoen, Jan	Nederlands	Aan de rand van het strand: avonturen van Sam Klok	Altiora	1997	Schmeing, Manfred	Am Rand von Strand	Patmos Verlag	1999	
Slabbynck, Peter	Vlaams	Het neusje van Paulien	Davidfonds/ Infodok	1998	Schäfer, Stefanie	Paulines Spürnasse	Gerstenberg Verlag	1999	
Slabbynck, Peter	Vlaams	De bolletjestrui	Davidfonds/ Infodok	2000	Erdorf, Rolf	Das Trikot mit den Punkten	Gerstenberg Verlag	2000	
Slee, Carry	Nederlands	Verdriet met mayonaise	Van Holkema & Warendorf	1991	Erdorf, Rolf	Der Drackenpfad	Herder Verlag	1994	*
Sluis, Claudia van der	Nederlands	Mijn vader is een wolkenman	Sjaloom & Wildeboer	1997	Barendrecht, Monica en Charpey, Thomas	Mein Vater ist ein Wolkenmann	Elefanten Press	1999	
Spee, Gitte	Nederlands	Meneer Big gaat naar de maan	Leopold	1988	Pressler, Mirjam	Die Geschichte von Rosalindes Mondfahrt	Otto Maier Buchverlag	1988	
Spee, Gitte	Nederlands	Willem is verdrietig	Zwijsen	1994	Kutsch, Angelika	Lach doch wieder, Bruno	Oetinger Verlag	1995	
Spee, Gitte	Nederlands				Gutzschhahn, U.-M.	Rosalind und das Seeschwein	Otto Maier Buchverlag	1993	
Staring, Jennine	Nederlands	Womir, de kleine trol	Christofoor	1989	Goede, Irene	Womir, der kleine Troll	Urachhaus Verlag	1999	
Staring, Jennine	Nederlands	De Bliesblazers, de groggel en het mannetje	Christofoor	1991	Mrotzek, Siegfried	Der alte Garten und Tanjas geheimnisvolle Freunde	Urachhaus Verlag	1992	
Sterck, Marita de	Vlaams	Een vijf met negen nullen	Lannoo	1993	Kluitmann, Andrea und Kopp, Suzanne	Alle Menschen sind gleich- und jeder ist Anders	Bertelsmann Verlag	1996	*
Sterck, Marita de	Vlaams	Zoë zwijgt	Altiora	1996	Schmidt, Silke	Zoë schweigt	Arena Verlag	1997	
Sterck, Marita de	Vlaams	Alle dagen feest	Lannoo	1997	Mrotzek, Siegfried	Glauben hat viele Namen	Bertelsmann Verlag	1997	
Stoffels, Karlijn	Nederlands	Mosje en Reizele	Querido	1996	Pressler, Mirjam	Mosjche und Reisele	Beltz & Gelberg		*
Stolp, Hans	Nederlands	De gouden vogel: dagboek van een stervende jongen	Lemniscaat	1987	Pressler, Mirjam	Bleib, mein goldener Vogel: ein sterbendes Kind erzählt	Otto Maier Buchverlag	1988	*
Stroo, José	Vlaams	Klein konijn is ziek	Clavis	1997	Ashauer-Schubach, Marie	Kleines Kaninchen ist krank	Gerstenberg Verlag	1998	
Swarte, Joost	Nederlands	Niet zo, maar zo!	De Harmonie	1985	Hüsmert, Waltraud	Nicht so, sondern so!	Affholderbach & Strohmann Verlag	1987	*
Swiers, Robbert Jan	Nederlands	Het is de bassist	Zwijsen	1996	Kiefer, Verena	Backstage feelings	Ravensburger Buchverlag	1998	
Tellegen, Toon	Nederlands	De dood van tante Miesje	De Toorts	1984	Pressler, Mirjam	Ich war fünfzehn und zum Glück groß für mein Alter	Dressler Verlag	1987	
Tellegen, Toon	Nederlands	Een selectie uit: Toen niemand iets te doen had	Querido	1987	Pressler, Mirjam	Richtig dicke Freunde	Carl Hanser Verlag	1999	*
Tellegen, Toon	Nederlands	Juffrouw Kachel	Querido	1991					*
Tellegen, Toon	Nederlands	Mijn vader	Querido	1994	Pressler, Mirjam	Josefs Vater	Hanser Verlag	1994	*

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Teng, Tais	Nederlands	Dode ogen	Elzenga	1996	Schmeing, Manfred	Der Kaiser aus dem Jenseits	Arena Verlag	1998	
Teng, Tais	Nederlands	De wortels van het woud	Elzenga	1998	Avoort, Birgit van der	Der Fluch des Waldes	Arena Verlag	1999	
Terlouw, Jan	Nederlands	Oosterschelde: Windkracht 10	Lemniscaat	1976	Cornet, Gerry	Windstärke 10	S.E. Bergh	1978	
Thieme, Johann G.	Nederlands	Goudmijn Kirondadal	Kluitman	1955	Fuller, Hetty	Das Rätsel von Kirondatal	Engelbert	1977	
Thieme, Johann G.	Nederlands	Telegram uit Monrovia	Kluitman	1956	Fuller, Hetty	Dem Geheimnis auf der Spur	Engelbert	1978	
Thieme, Johann G.	Nederlands	Het eiland der verschrikking	Kluitman	1959	Fuller, Hetty	Insel der Geheimnisse	Engelbert	1979	
Thieme, Johann G.	Nederlands	Rumoer om Sandra; Filmster tegen wil en dank		1957	Fuller, Hetty	Sommer am See	Engelbert	1979	
Tijsinger, Ellen	Nederlands	Vijandig vuur	Van Goor	1994	Oidtmann- van Beek, Peter und Jeanne	Feindliches Feuer	Urachhaus Verlag	1996	
Tijsinger, Ellen	Nederlands	Zonnekind	Van Goor	1998	Oidtmann- van Beek, Peter und Jeanne	Sonnenkind	Urachhaus Verlag	2000	
Tolhuizen, Luc van	Vlaams	Twee doden en twee lijken	Davidfonds/ Infodok	1995	Pressler, Mirjam	Tote Schlossherrn lächeln nicht	Ars Edition	1997	
Toorn, Willem van	Nederlands	Rooie en andere verhalen over mezelf en mijn klas	Querido	1991	Barendrecht, Monica en Charpey, Thomas	Karotte, Maulwurf und die erste Liebe	Deutscher Taschenbuch Verlag	1999	
Törnqvist, Rita	Nederlands	Een rooskleurig meisje		1981	Knust, Jutta und Theodor	Camilla in der Weide	Dressler Verlag	1982	
Törnqvist, Rita	Nederlands	De kerstkapper	Van Goor	1989	Kutsch, Angelika	Der Weihnachtskarpfen	Oetinger Verlag	1989	
Törnqvist, Rita	Nederlands	Klein verhaal over liefde	Querido	1995	Kornitzky, Anne-Liese	Eine kleine Liebesgeschichte	Oetinger Verlag	1996	*
Törnqvist, Rita	Nederlands	Jubeltenen	Van Goor	1998	Pressler, Mirjam	Picasso spinnt!	Middelhaue	2000	*
Törnqvist, Rita	Nederlands	Morgen kom ik logeren; Morgen ga ik mama ruilen		1979	Lenzen, Hans Georg	Morgen, wenn ich groß bin	Dressler Verlag	1981	
Uleners, Gode-Liva	Vlaams	Zazapina in de zoo	Lannoo	1975	Hillner, Jürgen	Komm mit mir in den Zoo	Paul Pattloch Verlag	1976	*
Uleners, Gode-Liva	Vlaams	Nee, Pedro nee	Davidfonds/ Infodok	1982	Pressler, Mirjam	Manchmal bin ich ein Jaguar	Beltz & Gelberg	1985	*
Vanhalewijn, Mariëtte	Vlaams	Een schaap met witte voetjes	???	1976	Bartenbach, Thomas	Lustige Geschichten für unsere Kleinen. 24 tolle Geschichten	Fachverlag	1977	*
Vanhalewijn, Mariëtte	Vlaams	In het hollebolle bomenland	Lannoo	1977	Bartenbach, Thomas	Lustige Geschichten für unsere Kleinen. 23 packende Erzählungen	Fachverlag	1977	
Vanhalewijn, Mariëtte	Vlaams	Kleine Adam	Lannoo	1983	Linn, Liesel	Meine Welt soll schöner sein: der Traum des kleinen Adam	Herder Verlag	1984	*
Vanhalewijn, Mariëtte	Vlaams	De dag dat Sientje kwam	Davidfonds/ Infodok	1988	Kuss, Sylvia und Schaaf, Johannes	Der Tag, als Antje kam	Herder Verlag	1989	
Vanpol, Mieke	Vlaams	Ik noem je Ib	Clavis	1989	Pressler, Mirjam	Ich nenne dich einfach Ib	Dressler Verlag	1992	
Veen, Herman van	Nederlands	Alfred Jodocus Kwak	Harlekijn	1979	Woitkewitsch, Thomas	Die Ente Quak: ein altes Märchen	Arena Verlag	1985	
Veer, Akky van der	Nederlands	Gezwoeren woorden	Leopold	1996	Müller-Haas, Marlene	Die Männer von Midgard	Urachhaus Verlag	1998	
Vegter, Chris	Nederlands	Vuisten in de lucht	De Fontein	1996	Schweikart, Eva	Mit geballter Faust	Schneider	1999	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Velde, Hedwig van de	Nederlands	De wil van Wodan	Davidfonds/ Infodok	1994	Dom-Lauwers, Agnes	Aufstand gegen Rom	Urachhaus Verlag	1997	
Veldkamp, Tjibbe	Nederlands	22 wezen	Lemniscaat	1998	Doornkaat, Hans ten	22 kecke Kinder	Sauerländer	1999	
Velthuijs, Max	Nederlands	De schilder en de vogel	Junk	1972	Velthuijs, Max	Der Maler und der Vogel	Nord-Süd Verlag	1984	
Velthuijs, Max	Nederlands	Het goedige Monster en de Rovers	Junk	1976	Velthuijs, Max	Das gutherzige Ungeheuer und die Räuber	Nord-Süd Verlag	1976	*
Velthuijs, Max	Nederlands	De jongen en de vis	Junk	1976	Ramm, Micha	Der Junge und der Fisch	Otto Maier Buchverlag	1979	
Velthuijs, Max	Nederlands	De arme houthakker en de duif	Junk	1978	Velthuijs, Max	Der arme Holzhacker und die Taube	Nord-Süd Verlag	1978	
Velthuijs, Max	Nederlands	De jongen en de vlieger	Kosmos	1979	Kiesgen, J.	Der Junge und der Drachen	Otto Maier Buchverlag	1979	
Velthuijs, Max	Nederlands	Klein-Mannetje heeft geen huis	De Vier Windstreken	1983	Velthuijs, Max	Klein-Mannchen hat kein Haus	Nord-Süd Verlag	1983	
Velthuijs, Max	Nederlands	Klein-Mannetje vindt het geluk	De Vier Windstreken	1985	Velthuijs, Max	Klein-Mannchen findet das Glück	Nord-Süd Verlag	1985	*
Velthuijs, Max	Nederlands	De eend en de vos	Leopold	1985		Die Ente und der Fuchs	Otto Maier Buchverlag	1985	*
Velthuijs, Max	Nederlands	Klein-Mannetje helpt een vriend	De Vier Windstreken	1986	Velthuijs, Max	Klein-Mannchen hilft einem Freund	Nord-Süd Verlag	1986	
Velthuijs, Max	Nederlands	De beer en het varkentje	Leopold	1986	Velthuijs, Max	Der Bär und das Schweinchen	Nord-Süd Verlag	1986	
Velthuijs, Max	Nederlands	De olifant en de krokodil	Leopold	1987	Velthuijs, Max	Elefant und Krokodil	Otto Maier Buchverlag	1987	
Velthuijs, Max	Nederlands	Een taart voor kleine beer	De Vier Windstreken	1988	Velthuijs, Max	Eine Geburtstagsorte für den kleinen Bären	Nord-Süd Verlag	1988	*
Velthuijs, Max	Nederlands	Kikker is verliefd	Leopold	1989	Inhauser, Rolf	Was ist los, Frosch?	Sauerländer	1990	*
Velthuijs, Max	Nederlands	Trompet voor een olifant	Leopold	1990	Fleissner, Brigitte	Viel Lärm um Musik	Pro Juventute	1990	
Velthuijs, Max	Nederlands	Krokodil en het meesterwerk	Leopold	1991	Droese, Beatrice	Krokodil malt sein Meisterwerk	G. Lenz Verlag	1991	
Velthuijs, Max	Nederlands	Kikker en het vogeltje	Leopold	1991	Inhauser, Rolf	Was ist das? fragt der Frosch	Sauerländer	1992	*
Velthuijs, Max	Nederlands	Kikker in de kou	Leopold	1992	Fleissner, Brigitte	Frosch im Winter	G. Lenz Verlag	1992	*
Velthuijs, Max	Nederlands	Kikker en de vreemdeling	Leopold	1993	Fleissner, Brigitte	Frosch und der Fremde		1993	*
Velthuijs, Max	Nederlands	Kikker is bang	Leopold	1994		Frosch hat Angst	G. Lenz Verlag	1994	
Velthuijs, Max	Nederlands	Het rode kippetje: zes dierenverhalen	Leopold	1995					
Velthuijs, Max	Nederlands	Het sneeuwt, het sneeuwt	Zwijsen	1999		Es schneit, es schneit	Otto Maier Buchverlag	1982	
Velthuijs, Max	Nederlands	Kikker en een heel bijzondere dag	Leopold	1999	Birkenstädt, Sophie	Frosch und der besondere Tag	Carlsen Verlag	2000	
Verleye, Carin	Vlaams	De adem van de woestijn	Davidfonds/ Infodok	1997	Schmidt, Silke	Der Atem der Wüste	Urachhaus Verlag	2000	
Verleyen, Karel	Vlaams	Bertus en de roepvogel	Lannoo	1975	Mrotzek, Siegfried	Bertus und der Lockvogel	Paul Pattloch Verlag	1976	
Verleyen, Karel	Vlaams	Op zoek naar de Rode Viking	Altiora	1990	Erdorf, Rolf	Auf der Suche nach dem Roten Wikinger	Arena Verlag	1993	
Verleyen, Karel	Vlaams	Zeven dagen donker	Davidfonds/ Infodok	1993	Leimer, Annette	Nicht so nah, Vater	Rex Verlag	1994	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Verleyen, Karel	Vlaams	Prins pukkel	Davidfonds/ Infodok	1993		Prinzenfieber	Altberliner Verlag	1999	
Verleyen, Karel	Vlaams	Opapaddenstoelenpap	Davidfonds/ Infodok	1994	Kluitmann, Andrea	Die Verschwörung der Vampire	Loewes Verlag	1995	
Verplancke, Klaas	Vlaams	Ziek zijn	Zwijsen	1995	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne Seiler, U.	Vom Kranksein und Gesundwerden	Kinderbuchverlag	1996	
Verreydt, Detty	Vlaams	Waddel	Davidfonds/ Infodok	1989		Pinguin Pinggi braucht Hilfe	Neptun Verlag	1991	
Verreydt, Detty	Vlaams	Later wil ik stuntman worden	Davidfonds/ Infodok	1989	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Später will ich Stuntmann werden	Anrich Verlag	1994	*
Verroen, Dolf	Nederlands	t Boek van Jan-Kees	Kramers	1958	Mennicken, Helmut und Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Vor großen Pferden hab' ich Angst	Herold Verlag	1992	
Verroen, Dolf	Nederlands	Hoe weet jij dat nou?	Leopold	1980	Mennicken, Helmut und Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	King und die tolle Jule	Herold Verlag	1989	*
Verroen, Dolf	Nederlands	Geen haar op mijn hoofd!	Leopold	1982	Kreuschner, Ariane	Ein Luftballon hat keine Haare	Herold Verlag	1989	
Verroen, Dolf	Nederlands	Een dikke viespeuk	Leopold	1983	Sander, Martina und Soer, Josh van	Ein dicker Dreckpatz	Herold Verlag	1986	
Verroen, Dolf	Nederlands	Bram en Maartje	Leopold	1986	Mennicken, Helmut und Schins-Machleidt, Marie- Thérèse	Jaap und Annie	Herold Verlag	1988	
Verroen, Dolf	Nederlands	Karel en de kindermoordenaar	Leopold	1987	Erdorf, Rolf	Es ist an der Zeit	Fischer Taschenbuch Verlag	1997	
Verroen, Dolf	Nederlands	De liefste poes van de wereld	Leopold	1988	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Die liebste Katze der Welt	Herold Verlag	1991	*
Verroen, Dolf	Nederlands	Als de oorlog echt is	Leopold	1991	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	So geht es dir, wenn Krieg ist	Fischer Taschenbuch Verlag	1995	
Verroen, Dolf	Nederlands	Wachten op de keizer	Leopold	1995	Erdorf, Rolf	Warten auf dem Kaiser	Carlsen Verlag	1999	
Verroen, Dolf	Nederlands	De beer in de speeltuin	Leopold	1998	Glück, Marcel	Der Bär auf dem Spielplatz	Beltz & Gelberg	1998	
Verschoor, Diet	Nederlands	Tessa	Holland	1986	Mrotzek, Siegfried	Ein Mädchen wie Tessa	Arena Verlag	1994	
Verschoor, Diet	Nederlands	Tessa in de brugklas	Holland	1987	Mrotzek, Siegfried	Liebes Tagebuch... deine Tessa	Arena Verlag	1989	
Verschoor, Diet	Nederlands	Nynke Toverbal	Holland	1989	Mrotzek, Siegfried	Jule Wolkengucker	Arena Verlag	1992	
Verschoor, Diet	Nederlands	Mij zoeken ze niet	Holland	1992	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne Goeb, Helmut	Mich sucht doch niemand	Aare Verlag	1995	
Visser, Maaïke		Renée van vijftien		1964		Wilde Rosen	Engelbert	1979	
Vlugt, Simone van der	Nederlands	De amulet	Lemniscaat	1995	Oidtman- van Beek, Jeanne und Peter	Das Amulett aus den Flammen	Bertelsmann Verlag	1998	
Vlugt, Simone van der	Nederlands	De guillotine	Lemniscaat	1999	Mrotzek, Siegfried	Paris, 1789: Das zweite Leben der Baronesse Sandrine	Bertelsmann Verlag	2000	*

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Vos, Ida	Nederlands	Wie niet weg is wordt gezien	Leopold	1981	Pressler, Mirjam	Wer nicht weg ist, wird gesehen	Sauerländer	1989	*
Vos, Ida	Nederlands	Anna is er nog	Leopold	1986	Pressler, Mirjam	Anna gibt es noch	Sauerländer	1987	*
Vos, Ida	Nederlands	Dansen op de brug van Avignon	Leopold	1989	Pressler, Mirjam	Tanzen auf der Brücke von Avignon	Sauerländer	1992	*
Vos, Ida	Nederlands	Witte zwanen, zwarte zwanen	Leopold	1992	Pressler, Mirjam	Weiße Schwäne, schwarze Schwäne	Sauerländer	1997	
Vos, Ida	Nederlands	De sleutel is gebroken	Leopold	1996	Pressler, Mirjam	Pausenspiel	Sauerländer	2000	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	De wiking van Walacra	West Friesland	1971	Brennecke, Eva-Marie	Der junge Viking	Union Verlag	1976	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Arenden vliegen alleen	West Friesland	1974	Brennecke, Eva-Marie	Adler fliegen allein	Union Verlag	1979	*
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Het recht van de ander	West Friesland	1978	Niemeyer, Wilhelm	Der Spruch des Zahori	Arena Verlag	1982	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	De nieuwe vrijheid	West Friesland	1979	Brennecke, Eva-Marie	Drachenschiffe Richtung Island	Union Verlag	1979	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	De gouden pucarina	West Friesland	1982	Brennecke, Eva-Marie	Im Reich der vier Winde	Bertelsmann Verlag	1984	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Van rendierjager tot roofridder	Leopold	1983	Niemeyer, Wilhelm	Vom Rentierjäger zum Raubritter	Bertelsmann Verlag	1986	*
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	De geur van de Macchia	West Friesland	1984	Brennecke, Eva-Marie	Der Duft von wildem Lavendel	Schneider	1984	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Het monster van de vuursteenmijn	West Friesland	1984	Brennecke, Eva-Marie	Die Feuersteindkinder	Hoch Verlag	1985	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Spookt ' t bij Loch Ness?	Sijthoff	1985	Pressler, Mirjam	Rätsel um Loch Ness	Schneider	1987	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Het land achter de horizon	Sijthoff	1986	Niemeyer, Wilhelm	Die Reise zum Horizont	Hoch Verlag	1987	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Als een kat in de nacht	Sijthoff	1987	Pressler, Mirjam	Wie eine Katze in dunkler Nacht	Arena Verlag	1989	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Het eind van de regenboog: waarom kwamen de Romeinen nooit naar Ierland?	Leopold	1988	Niemeyer, Wilhelm	Die Sklavin mit dem roten Haar oder warum kamen die Römer nicht nach Irland	Bertelsmann Verlag	1990	*
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Verstoten	De Fontein	1989	Niemeyer, Wilhelm	Der Einzelgänger	Bertelsmann Verlag	1991	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Het brullen van de stier	De Fontein	1991	Plum, Yvonne	Als der Stier brüllte	Bertelsmann Verlag	1994	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	Het vlamme halssieraad	De Fontein	1993	Mrotzek, Siegfried	Der flammende Halsschmuck	Bertelsmann Verlag	1995	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	De komeet van Samos	De Fontein	1995	Mrotzek, Siegfried	Der Komet von Samos	Urachhaus Verlag	1997	
Vos-Dahmen von Buchholz, Tonny	Nederlands	De vervloekte eilanden	De Fontein	1996	Mrotzek, Siegfried	Der Fluch der Inseln	Ellermann	2000	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Vrancken, Kaat	Vlaams	Tsjau, Hannah!	Querido	1999	Schmidt, Silke	Anna und der Wunschhund	Fischer Taschenbuch Verlag	2000	
Vriens, Jacques	Nederlands	Ik ben ook op jou	Van Goor	1992	Oidtmann-van Beek, Jeanne en Oidtmann, Peter	Als würde man fliegen	Ueberreuter Verlag	2000	
Vriens, Jacques	Nederlands	Napoleon, de stoerste kater van de hele buurt	Piccolo	1994	Bülow, Hedwig von	Napoleon: ein Kater macht Geschichten	Sauerländer	2000	
Vries, Anke de	Nederlands	Het geheim van Mories Besjoer	Lemniscaat	1975	Knust ,Jutta und Theodor	Augenzeuge gesucht	Franckh	1984	*
Vries, Anke de	Nederlands	Belle-donne kamer 16	Lemniscaat	1977	van der Zwaan, Estelle	Belle-donne Zimmer 16	Franckh	1986	
Vries, Anke de	Nederlands	Een boef onder het bed	Zwijzen	1989	Ehlers, Hanni und Kämper -Brecht, Regine	Ein Räuber unterm Bett	Otto Maier Buchverlag	1990	
Vries, Anke de	Nederlands	Een boef onder het bed; Zaagsel in je hoofd	Zwijzen	1991	Ehlers Hanni	Ein Räuber unterm Bett; Sägemehl im Kopf	Ravensburger Buchverlag	1998	
Vries, Anke de	Nederlands	Blauwe plekken	Lemniscaat	1992	Erdorf, Rolf	Eine Brücke für Judith oder verhängnisvolles Schweigen	Rowohlt	1995	*
Vries, Anke de	Nederlands	Mijn olifant kan bijna alles	Lemniscaat	1995	Heufemann, Danielle	Mein Elefant kann fast alles	Bohem Press	1996	
Vries, Anke de	Nederlands	Memo zwijgt	Lemniscaat	1996	Erdorf, Rolf	Memo schweigt: Der fremde Freund	Rowohlt	1998	
Vries, Anke de	Nederlands	Lang zal ik leven!	Lemniscaat	1997	Barendrecht, Monica en Charpey, Thomas	Hoch soll ich leben!	Esslinger Verlag	1997	
Vries, Anne de	Nederlands	Groot vertelboek voor de bijbelse geschiedenis	J.H. Kok	1939	Loets, Bruno	Großes Erzählbuch der biblischen Geschichte	Friedrich Bahn Verlag	1992	
Vries, Anne de	Nederlands	Wij leven maar eens		1951	Ruff, Catharina	Sag, daß du mir verzeihst	Christliche Verlagsanstalt	1981	
Vries, Anne de	Nederlands	Dagoe, de kleine bosneger	Callenbach	1954	Ulfers, Maria	Dagu, der kleine Bosneger. Eine Kindererzählung aus Surinam	Christliche Verlagsanstalt	1977	
Vries, Anne de	Nederlands	Anne de Vries vertelt	Van Goor	1957	Deiningner, Hans	Hör mal zu, lies auch du: Geschichten für unsere Kleinen	Friedrich Bahn Verlag	1989	
Vries, Anne de	Nederlands	Panokko	Callenbach	1958	Barkhuis, Frits	Panokko	Friedrich Bahn Verlag	1977	
Vries, Anne de	Nederlands	Reis door de nacht	Callenbach	1960	Edel, D.	Die Hand zur Versöhnung	Francke	1981	
Vries, Anne de	Nederlands	Twee meisjes in de tropen	Van Goor	1964	Loets, Bruno	Auf großer Fahrt. Drei Kinder und ein großes Schiff	Christliche Verlagsanstalt	1977	
Vries, Anne de	Nederlands	Avonturen van een boerenjongen	Van Goor	1965	Ruff, Catharina	Jaap und seine Freunde	Christliche Verlagsanstalt	1977	
Vries, Anne de	Nederlands	Het boek van Dietje Jansen	Dijkstra	1965	Schneider, Gerhard	Das Buch von Martina	Friedrich Bahn Verlag	1990	
Vries, Anne de	Nederlands	Het boek van Jan-Willem	Callenbach	1980	Schneider, Gerhard	Das Buch von Hans-Frieder	Friedrich Bahn Verlag	1989	
Wanders, Gijs	Nederlands	Vogelvrije vrienden	Lemniscaat	1987	Mrotzek, Siegfried	Vogelfreie Freunde	Arena Verlag	1989	
Wiedijk, Roswitha	Nederlands	Een echte griezelfilm	Zwijzen	1998	Löcker, Daniel	Ein echter Vampirfilm	Picus	1998	
Wijs, Ivo de	Nederlands	De lappendeken	Lemniscaat	1990	Droese, Beatrice	Peters Taumdecke	Atlantis- Kinderbücher bei Pro Juventute	1991	

Auteur	Nederlands - Vlaams	Titel	Uitgeverij	Datum van uitgifte	Vertaler	Vertaalde titel	Uitgeverij van vertaling	Datum van vertaling	Bekroning
Wijs, Ivo de en Min, Willemien	Nederlands	De vogelman	Lemniscaat	1988	Inhauser, Rolf	Der Vogelmann	Sauerländer	1988	
Wilkeshuis, Cornelis	Nederlands	Patava de holenjongen	Kluitman	1948	Silzer, Irma	Patava, der junge Höhlenmensch	Buchverlag Tagesnachrichten	1976	
Wilkeshuis, Cornelis	Nederlands	Het mooiste geschenk	Junk	1977	Bilsen, Rita van	Das schönste Geschenk	Bohem Press	1977	
Wilmink, Willem	Nederlands	Ali Baba en de veertig rovers	Leopold	1983	Haar, Carl ter und Anrich, Gerold	Ali Baba und die vierzig Räuber	Gerold Anrich Verlag	1984	*
Wilmink, Willem	Nederlands	Twee broers	Horstink	1983	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse	Und was nun? Die Geschichte einer Trennung	Klett	1992	
Winsemius, Dieuwke	Nederlands	Liefde op de hoefslag	La Rivière & Voorhoeve	1971	Späh, Marianne	Pferde sind für alle da	Erika Klopp Verlag	1981	
Winsemius, Dieuwke	Nederlands	Joris en de vos	Ploegsma	1973	Jolenberg, Hedwig	Joris und sein Fuchs	Erika Hoffman Verlag	1976	
Winsemius, Dieuwke	Nederlands	Help! Olie op mijn verenpak!	Omniboek	1980	Naylor, Florentina und Hans-Edmund	Hilfe! Mein Gefieder ist voll Öl	Erika Klopp Verlag	1990	
Winsemius, Dieuwke	Nederlands	De vondeling van het wad	Omniboek	1980	Naylor, Florentina und Hans-Edmund	Das Findelkind vom Watt	Erika Klopp Verlag	1983	
Winsemius, Dieuwke	Nederlands	Geen zebrapad voor dassen...	La Rivière & Voorhoeve	1987	Naylor, Florentina und Hans-Edmund	Vier Welpen im Dachsbau	Deutscher Taschenbuch Verlag	1990	
Winsemius, Dieuwke	Nederlands	Hallo vleermuis! Hoor je mij?	La Rivière & Voorhoeve	1989	Weinhold, Angela	Die Fledermaus braucht Freunde	Deutscher Taschenbuch Verlag	1989	
Zanger, Jan de	Nederlands	Ben is dood	Leopold	1981	Lukassen, Franz J.	Wer war Ben?	Anrich Verlag	1984	
Zanger, Jan de	Nederlands	Ik hou het voor gezien	Leopold	1983	Schins- Machleidt, Marie-Thérèse und Postma, Martje	Ich geh nach Wladiwostok	Anrich Verlag	1986	
Zanger, Jan de	Nederlands	Voor een halve zak drop	Leopold	1984	Mrotzek, Siegfried	Für eine halbe Tüte Drops	Anrich Verlag	1987	
Zanger, Jan de	Nederlands	Desnoods met geweld	Leopold	1986	Mrotzek, Siegfried	Dann eben mit Gewalt	Anrich Verlag	1987	*
Zanger, Jan de	Nederlands	De knikker	Leopold	1986	Schins-Machleidt, Marie- Thérèse und Mennicken, Helmut	Die Glasmurmul	Dürr	1990	
Zanger, Jan de	Nederlands	Poepoe	Leopold	1988	Mrotzek, Siegfried	Pupu und die gelben Briefe	Anrich Verlag	1989	
Zanger, Jan de	Nederlands	Dit been is korter	Leopold	1988	Mrotzek, Siegfried	Das Bein ist kürzer	Anrich Verlag	1989	
Zanger, Jan de	Nederlands	De mensen kijken altijd zo	Leopold	1989	Oidtman- van Beek, Peter und Jeanne	Die Leute gucken immer so	Anrich Verlag	1990	
Zanger, Jan de	Nederlands	Hadden we er maar wat van gezegd	Leopold	1990	Erdorf, Rolf	Warum haben wir nichts gesagt?	Anrich Verlag	1991	*
Zanger, Jan de	Nederlands				Mrotzek, Siegfried	Anders als in Träumen	Beltz & Gelberg	1997	*
Zijlstra, Tjerk	Nederlands	Bennie en zijn ganzen		1975	Weerd, Ivo de	Das Gänzebuch. Eine Geschichte	Verlag Freies Geisteslegen	1975	